

2018

ÅRSRAPPORT
185. forretningsår

Visjon, verdier og mål

Visjon

SpareBank 1 Ringerike Hadeland – den anbefalte banken

Verdier

Nær – Dyktig – Engasjert – Fremtidsrettet

Strategi

- Bidra til vekst og utvikling
- Nær og dyktig – med kortreiste beslutninger
- Digitale løsninger med personlig signatur
- Være samfunnsengasjert og skape stolthet for regionen
- Bedriftskultur med arbeidsglede, åpenhet og kontinuerlig forbedring
- Selvstendig og offensiv eier i SpareBank 1-alliansen

nær

dyktig

engasjert

fremtidsrettet

04	HOVEDTALL
06	ADM. BANKSJEFS KOMMENTARER
08	UTVIKLINGSTREKK 2018
12	HISTORIKK
14	VIRKSOMHETEN I KONSERNET
17	SPAREBANK 1 GRUPPEN OG BANKSAMARBEIDET
19	STRATEGI OG MÅL
23	ORGANISASJONSKART
24	PRESENTASJON AV STYRET
26	PRESENTASJON AV KONSERNLEDELSEN
ÅRSREGNSKAP	
29	STYRETS ÅRSBERETNING 2018
39	RESULTATREGNSKAP
40	UTVIDET RESULTATREGNSKAP
41	BALANSE
43	ENDRING I EGENKAPITAL
45	KONTANTSTRØMOPPSTILLING
46	NOTER TIL REGNSKAPET
115	ERKLÆRING I HENHOLD TIL VERDIPAPIRHANDELLOVENS § 5-5
116	REVISJONSBERETNING 2018
122	SAMFUNNSANSVAR
130	EIERSTYRING OG SELSKAPSLEDELSE
136	EGENKAPITALBEVIS
138	BANKENS TILLITSVALGTE 2018

HOVEDTALL

RESULTATSAMMENDRAG (Hele tusen kroner)	31.12.2018		31.12.2017	
		%		%
Netto renteinntekter	393 539	1,71	358.144	1,63
Netto provisjons- og andre inntekter	318 872	1,39	302.313	1,38
Netto avkastning på finansielle investeringer	87 242	0,38	98.907	0,45
Sum inntekter	799 653	3,48	759.363	3,47
Sum driftskostnader	366 741	1,60	337.974	1,54
Driftsresultat før tap	432 912	1,88	421.390	1,92
Tap på utlån og garantier	7 266	0,03	7.885	0,04
Resultat før skatt	425 646	1,85	413.505	1,89
Skattekostnad	83 990	0,37	81.975	0,37
Periodens resultat	341 655	1,49	331.530	1,51
Sum øvrige resultatposter ført mot egenkapitalen	- 1 698	-0,01	-5.888	-0,03
Totalresultat	339 957	1,48	325.642	1,49

NØKKELTALL	31.12.2018	31.12.2017
Lønnsomhet		
Egenkapitalavkastning	9,9 %	10,6 %
Egenkapitalavkastning (totalresultat)	9,8 %	10,4 %
Kostnadsprosent (morbank)	38,5 %	34,6 %
Kostnadsprosent (konsern)	45,9 %	44,5 %
Balansetall		
Brutto utlån til kunder	19 774 110	18.421.657
Brutto utlån til kunder inkl. kredittforetak	28 168 372	25.824.032
Innskudd fra kunder	14 392 319	13.278.348
Innskuddsdekning	72,8 %	72,1 %
Utlånsvekst siste 12 måneder	7,3 %	2,7 %
Utlånsvekst inkl. kredittforetak	9,1 %	6,1 %
Innskuddsvekst siste 12 måneder	8,4 %	3,8 %
Gjennomsnittlig forvaltningskapital	22 972 983	21.904.828
Forvaltningskapital	23 789 991	22.155.975
Forvaltningskapital inkl. kredittforetak	32 184 254	29.558.349
Tap og mislighold i % av brutto utlån		
Tapsprosent utlån	0,0 %	0,0 %
Misligholdte engasjement i % av brutto utlån	0,2 %	0,3 %
Andre tapsutsatte engasjement i % av brutto utlån	0,2 %	0,2 %
Soliditet		
Kapitaldekningsprosent	19,4 %	19,8 %
Kjernekapitaldekningsprosent	17,4 %	18,4 %
Ren kjernekapitalprosent	17,4 %	18,4 %
Ren kjernekapitalprosent forholdsmessig konsolidert	16,6 %	-
Kjernekapital	2 519 715	2.522.707
Netto ansvarlig kapital	2 808 601	2.710.127
Uvektet kjernekapitalandel (Leverage ratio)	10,6 %	11,2 %
Kontor og bemanning		
Antall kontor	5	5
Antall årsverk	235,1	234,2
Egenkapitalbevis		
Egenkapitalbevisbrøk	97,34 %	97,34%
Børskurs	193,00	191,00
Børsverdi mill. kr	3.021	2.989
Bokført egenkapital per egenkapitalbevis	219,99	209,12
Resultat pr egenkapitalbevis (kr) (morbank)	20,13	22,54
Resultat pr egenkapitalbevis (kr) (konsern)	21,10	20,51
Utbytte pr egenkapitalbevis (kr)	10,60	10,30
Pris / Resultat per egenkapitalbevis annualisert	9,15	9,31
Pris / Bokført egenkapital	0,88	0,91

Alle alternative resultatmål er definert i eget vedlegg til finansiell rapportering tilgjengelig på bankens hjemmesider, www.rhbank.no.

SPAREBANK 1 RINGERIKE HADELAND

– fremover sammen

Vi er en lønnsom og solid virksomhet, en bank med tradisjoner, - og en bank i utvikling til glede for distriktet. Vi kan se tilbake på et år med både markedsmessig og økonomisk gode resultater. En samlet utlånsvekst på over 2,3 milliarder kroner eller 9,1 % betyr både at det skjer mye i regionen samt at vi tar markedsandeler. Konsernet leverer et meget godt resultat på 425,6 mill. kroner før skatt. Vi har høy effektivitet og kostnadene målt mot inntektene er på 45,9 % og plasserer konsernet blant de fremste hva angår effektivitet. I tillegg er vi solide med en kjernekapital på 2.519,7 mill. kroner som gir en ren kjernekapitaldekning på 17,4 % - dette betyr at vi er rigget for fremtidig vekst.

Regionen

Regionen har vært preget av omstilling de senere årene. Endringene har gått fra tradisjonell industri til nye virksomheter med digitalisering og robotisering både innenfor industri, varehandel og ikke minst tjenesteytende sektor. En slik omstillingsevne og optimisme er viktig med tanke på fremtiden. Det har vært hyggelig å konstatere de mange byggekranene, noe som har bidratt til utviklingsprosjekter både med hensyn til boligbygging og næringsutvikling. Regionen står foran store utviklingsmuligheter blant annet gjennom større infrastrukturprosjekter. RV 4 Oslo – Nittedal – Hadeland hvor deler av utbyggingen er ferdigstilt og det jobbes med bevilgninger til ytterligere utbygging. Videre er det bred politisk oppslutning om at Ringeriksbanen vil bli realisert sammen med ny E16 Sandvika til Hønefoss og Olum til Eggemoen. Sistnevnte med oppstart våren 2019. På denne måten vil Ringeriksregionen reisetidsmessig bli knyttet nærmere til Oslo.

Ut fra bankens samfunnsengasjement og verdigrunnlag, har vi siste par årene jobbet aktivt for å skape fremtids- tro og optimisme i forhold til utbyggingen. Det er viktig at distriktets innbyggere har en positiv holdning til disse vekstmulighetene. Det er også viktig at de berørte kommunene har fremdrift i sitt planverk og tar de nødvendige politiske beslutninger. I tillegg må det etter min mening jobbes aktivt med markedsføring av regionen

overfor potensielle nye innbyggere og bedrifter. Dette vil være helt avgjørende for å lykkes med regionens vekstambisjoner.

Analysen viser at regionen kan forvente betydelig vekst i antall innbyggere de nærmeste årene. Dette betyr økt boligbygging og sentrumsutvikling. Utbyggingen må kombineres med etablering av virksomheter med høyere verdiskapning og kompetanse. Banken har i samarbeid med Universitetet i Sørøst-Norge utarbeidet et fakta-basert vekstbarometer som følger utviklingen fremover. Målsettingen er å informere både innbyggere og sentrale aktører slik at nødvendige tiltak kan iverksettes. De berørte kommunene har også utarbeidet en næringspolitisk strategi for Ringeriksregionen.

Verdigrunnlaget

SpareBank1 Ringerike Hadeland ønsker å skape verdier for kunder, eiere, ansatte og samfunnet vi er en del av. Vår visjon er å være den anbefalte og ledende banken. Virksomheten skal være bygget på kjerneverdiene nær, dyktig, fremtidsrettet og engasjert. Ambisjonen er å kunne befeste posisjonen som en samfunnsengasjert og litt annerledes bank. Vi vil bety noe for bedrifter og folk flest i vårt område. Vi vil ta vare på tradisjonene samtidig som vi vil være et moderne og fremtidsrettet finanshus. Finansnæringen opplever radikale endringer i rammebetingelsene. Disse er drevet av ny teknologi, nye reguleringer og ny konkurranse. Parallelt med dette skapes det økte kundeforventninger som krever nye løsninger. Det er derfor lagt ned betydelig innsats både i banken og SpareBank 1-alliansen med investeringer i ny teknologi og kompetanseutvikling. Forbedret mobil- og nettbank, robot-teknologi og Vipps er eksempler på dette.

Vi ønsker å strekke oss litt lenger når viktige bedrifter har utfordringer vi tror vi kan bidra til å løse eller når viktige samfunnsprosjekter skal gjennomføres. Vi har i over 180 år erfart at endringer skjer. Vi er her «i dag og i morgen» og står last og brast med regionen. Derfor er vi opptatt av å gjøre vårt for at bedriftene og menneskene som

holder til her, får tilgang på nødvendig kompetanse og kapital uavhengig av svingninger. Vi har erfart at vi tar del i samfunnsutviklingen, fordi det angår oss og fordi det er en god forretningside. Vi kjenner både næringslivet og samfunnsstrukturen godt. Dette er en viktig forutsetning for å kunne drive lønnsomt, til beste for kundene, de ansatte og våre eiere.

Best på kundeopplevelser – to-sporsmodellen

Vi skal være best på kundeopplevelser, samtidig skal digitale og selvbetjente løsninger være en naturlig del av dette. Derfor benytter vi begrepet «to spors-modellen» – vi har en klar oppfatning av at denne modellen er riktig og mulig å gjennomføre. Denne skal gi både kunder og banken økt verdiskapning. Siste års kundeundersøkelser, den høye utlånsveksten og tilgangen på nye kunder viser at markedet setter pris på dette og at vi leverer i forhold til kundeforventninger.

Vårt arbeid skal være preget av kvalitet og langsiktighet. Vi skal sikre at kundene får riktig og rask behandling. Vi skal være en ledende forvalter av sparepenger og distributør av viktige spare- og forsikringsprodukter, herunder sparing til pensjon. Det er hyggelig å konstatere at vel 400 kunder siste året har deltatt på kundearrangementene vi har hatt om «kvinner og økonomi». Vi har også forventninger til det nye forsikringssselskapet Fremtind som er en fusjon av skadeforsikringsvirksomheten til SpareBank 1 og DNB.

SpareBank 1 Ringerike Hadeland er den ledende banken i vår region med en samlet markedsandel både overfor person- og bedriftskunder på vel 40 %. Det er over 63.000 eksisterende kunder samt 3.150 nye kunder som har vist oss denne tilliten. Mange av de nye kundene oppgir at de ble anbefalt å ta kontakt med banken. Dette fyller oss både med stolthet og ydmykhet. I tillegg har vi jobbet proaktivt med mange kundearrangementer og ikke minst har det nye pop-up bankkontoret - campingvognen - stadig vært på farten. Rådgiverrollen mener vi blir stadig viktigere. Vi har iverksatt tiltak for å utvikle denne rollen ytterligere. Dette for å nå vår ambisjon om å være best på kundeopplevelser.

Samfunnsengasjement

Høyt samfunnsengasjement skal være noe av vår identitet, slik at vi kan være en pådriver i regionen. Samspillet med sparebankstiftelsene har vært meget godt. Stiftelsenes formål er å videreføre sparebanktradisjonene i sine respektive lokalsamfunn. Det har gitt betydelige bidrag til samfunnsnyttig virksomhet og prosjekter. Dette er positiv omdømmebygging for banken og meget bra for utvikling av regionen. Vi er en aktiv og vesentlig støttespiller for de fleste kulturbegivenheter, idrettsarrangementer og sportsutøvere i hele markedsområdet. Sammen med stiftelsene har vi de siste årene bidratt med betydelig beløp og for

2018 nesten 70 mill. kroner. I tillegg har vi en næringsstiftelse som bidrar til nye, interessante forretningskonsepter og skaper nye arbeidsplasser i regionen. I samarbeid med stiftelsene har vi etablert talentstipend, slik at vi kan støtte og oppmuntre dyktige ungdommer innen idrett, kultur og kompetanse.

Dyktige ansatte med omstillingsevne

249 dyktige og engasjerte medarbeidere er bankens og konsernets viktigste ressurs. Uten deres innsats og gode samhandling, ville ikke fjorårets resultater vært mulig. Nok en gang registrerer vi at våre medarbeidere motiveres av de arbeidsoppgaver og krav som de til daglig står overfor. Dette kom frem i den årlige organisasjonsundersøkelsen. Det er en imponerende endringskraft og vilje til forbedring. Bedriftskulturen er preget av høyt engasjement, endringsvillighet, samspill mot felles mål og gjennomføringsevne. Vi fokuserer i økende grad på kompetanseheving, omstilling- og kvalitetsforbedring. Vi ønsker en prestasjonskultur preget av kundefokus, medarbeiderutvikling med mestringsfokus og stor grad av åpenhet. Jeg er meget godt fornøyd med samarbeidet med de ansatte i konsernet.

Avsluttende kommentar

Omdømme er viktig – vi ønsker å være mer enn en bank. Vi har i over 180 år bidratt til utvikling av regionen. Dette skjer gjennom finansiering av bedrifter og privatpersoner. Deler av bankens overskudd går til mange gode formål innenfor næringsutvikling, idrett og kultur. Vi jobber aktivt som tilrettelegger av prosjekter som er viktige for distriktet. Vi har de siste årene vist høy lønnsomhet og levert gode økonomiske resultater. Vi er godt rustet til å møte kundenes behov i årene som kommer - i en bankhverdag i stadig endring. Samhandling med markedet rundt oss er viktig. Vi skal sammen skape en sterk regional og fremtidsrettet virksomhet. Med langsiktige og gode kunderelasjoner, motiverte og dyktige medarbeidere, solid økonomi og engasjerte eiere, har vi et godt utgangspunkt.

Det blir spennende å være med på den utviklingen regionen står foran.

Steinar Haugli

Steinar Haugli
Adm. banksjef

Utviklingstrekk 2018

Økonomiske resultater

Nok en gang leverer bankkonsernet meget gode økonomiske resultater med et overskudd på 425,6 mill. kroner før skatt. God lønnsomhet både fra bankdrift, eiendoms-meglervirksomhet og fra økonomihuset med regnskaps- og IT-tjenester.

Banken og regionen rigget for lønnsom vekst

Banken har målsetting om å være den anbefalte og ledende bank i markedsområdet. En virksomhet som skaper og legger igjen verdiene i regionen.

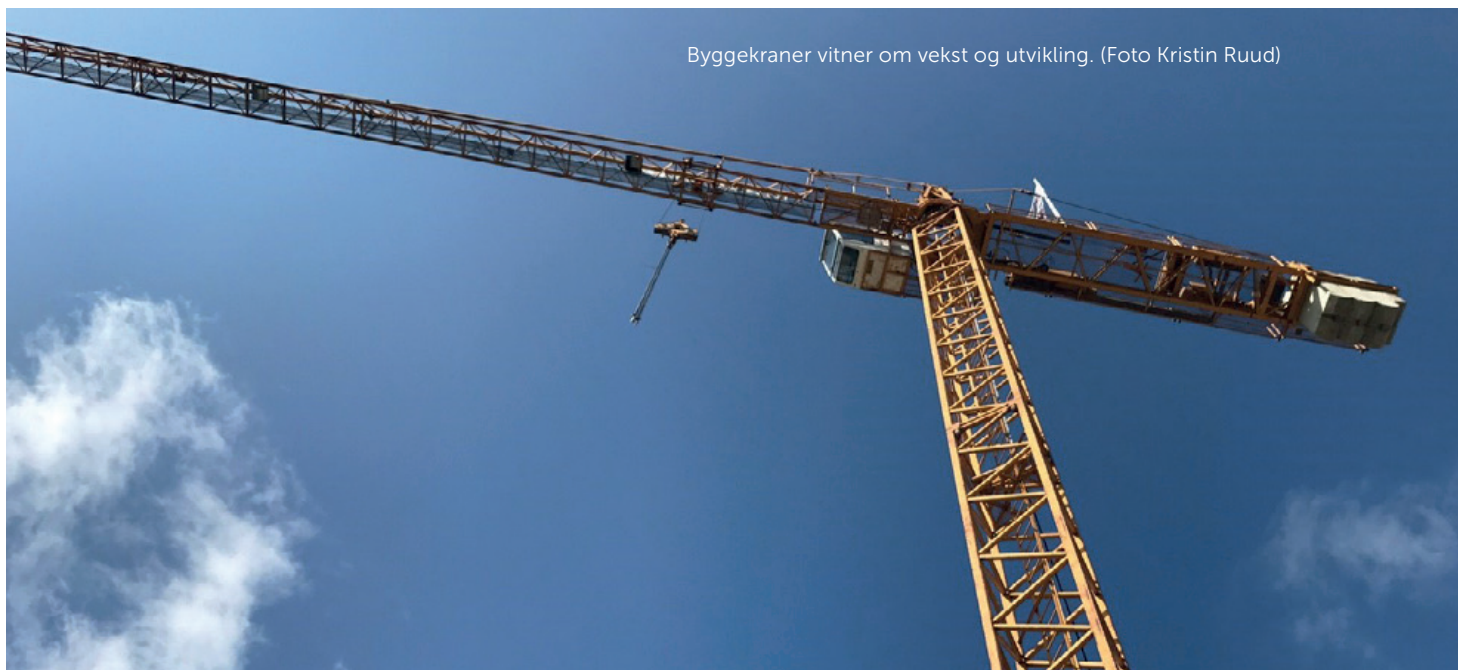
Regionen står foran store utviklingsmuligheter blant annet gjennom større infrastrukturprosjekter som ny vei og bane til Oslo. Planlegging og beslutningsprosess har gjennom det siste året kommet enda et skritt videre og aktører er i ferd med å posisjonere seg, spesielt innenfor boligutvikling.

Banken ser gode muligheter for lønnsom vekst i tiden som kommer. Vi er en solid bank med en offensiv vekststrategi som skal sikre mulighetene for fortsatt vekst til glede for både banken og regionen.

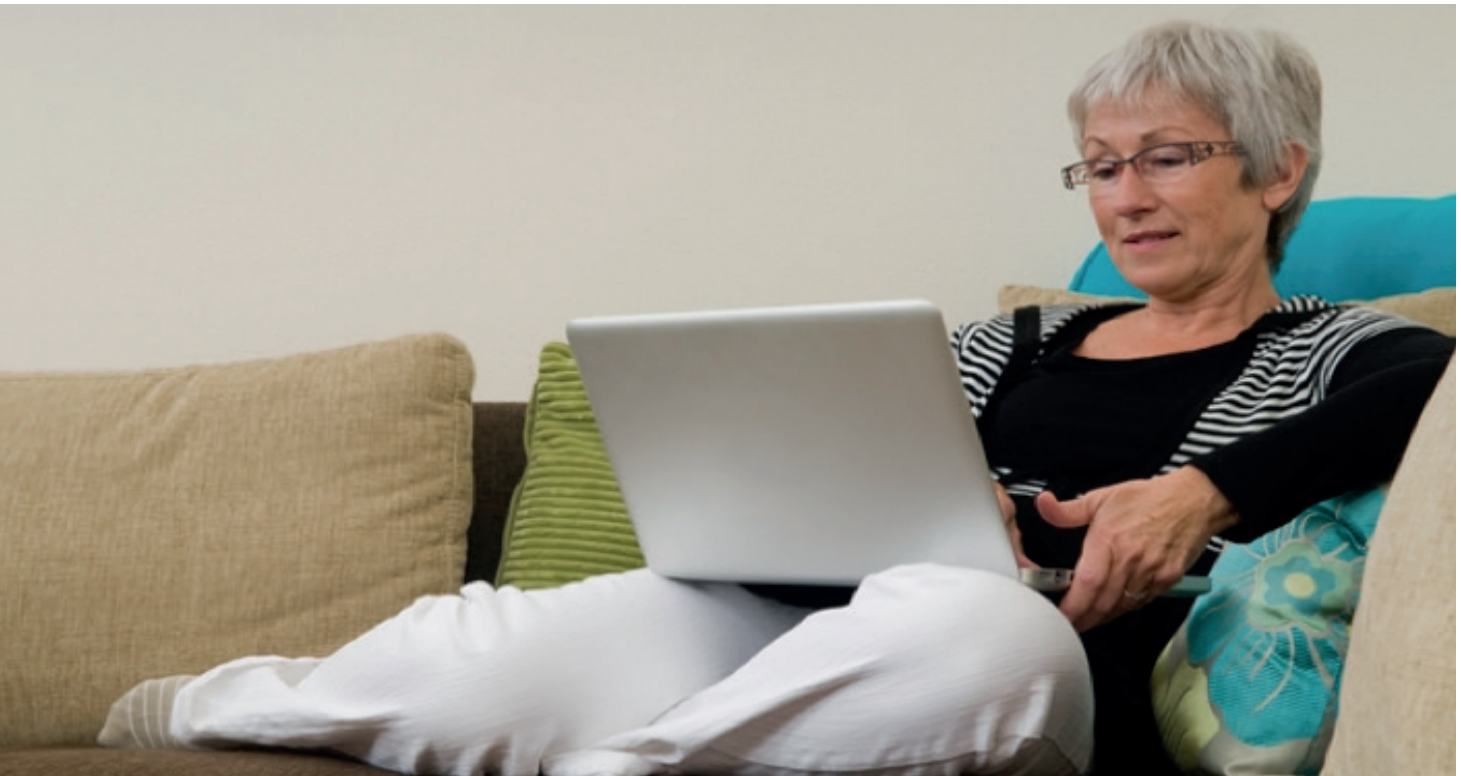
3.150 nye kunder og høy tilfredshet hos de etablerte kundene

SpareBank 1 Ringerike Hadeland har godt over 63.000 kunder som viser tillit, gir positive tilbakemeldinger og har valgt å være kunde gjennom en årrekke. Kunderelasjonsmålingene i 2018 viser at kundene er godt fornøyd med å være kunde i vår bank og vektlegger i økende grad rask responstid, serviceinnstilling, initiativ-evne, konkurransedyktige betingelser og fagkompetanse.

Siste året har banken rekruttert mange nye kunder fra de landsomfattende bankene og dette har vært mulig blant annet på grunn av bankens betjeningskonsept.

Byggekraner vitner om vekst og utvikling. (Foto Kristin Ruud)

Kundebetjening gjennom to-sporsmodellen

SpareBank1 Ringerike Hadeland har valgt et kundebetjeningskonsept hvor vi bruker begrepet to-sporsmodellen. Dette betyr at banken skal være nærbanken med et fysisk kontornett og ansatte med god kundekunnskap og relasjon som gir tilpasset rådgivning. Samtidig har banken gode digitale løsninger med sømløs betjening hvor kunder kan benytte ulike betjeningsløsninger. Banken har fem kontorer spredt i regionen. Siste året har vi rekruttert mange nye kunder på bakgrunn av betjeningskonseptet. Slik oppnås kundelojalitet i en digital verden.

Betalingsområdet i endring

Vi ser at stadig flere kunder velger å bruke selvbetjente løsninger – både innenfor betalingstjenester men også innenfor andre produktområder.

Bruk av kontanter i Norge er halvert de siste ti årene og utgjør kun ca 10% av omsetningen ved utgangen av 2018.

98 prosent av de med tilgang til internett har nå tatt i bruk nettbank. Det gjelder også alderspensjonistene. Mobilbank seiler opp som folks dagligbank nummer to. Det viser undersøkelsen Forbruker- og finanstrender 2018 som Kantar TNS og Finans Norge nylig har gjennomført.

Totalt er det nå 67 prosent som sier de bruker mobilbank. Her varierer bruken fra 84 prosent blant de under 32 år, til 31 prosent blant aldersgruppen 66 år og eldre.

Betalingstjenester som Vipps fortsetter å øke på landsbasis og i dag bruker 3 av 4 nordmenn denne tjenesten. Vipps selskapet er Nordens største innen betaling og identifisering. Fusjonen mellom Vipps, BankAxept og BankID Norge ble gjennomført sommeren 2018.

PSD2 eller betalingstjenestedirektivet ble innført i EU fra 13.01.18, og det forventes innført i Norge i løpet av høsten 2019. Intensjonen er å legge til rette for økt konkurranse i markedet for betalingstjenester, fremme innovasjon, styrke sikkerheten for nettbetalinger og tilgang til konto samt bedre integrasjonen mellom aktører. SpareBank1 bankene ønsker å ligge i forkant av PSD2 og vi har derfor valgt å inngå avtale med Sbanken hvor vi tilbyr kundene kontovisninger i hverandres mobil- og nettbanker.

Bitcoin er sammen med annen kryptovaluta en digital valuta som ikke er avhengig av en sentral utsteder og dermed ikke regulert. Stadig flere brukersteder aksepterer betaling i form av digital valuta. Det forventes at blokk-kjedeteknologien sannsynligvis etablerer nye forretningsmodeller og helt nye måter å tenke på. Dette vil utfordre eksisterende finansbransje.

Lavt rentenivå – boliglånsforskrift - boligprisvekst

Norges Bank økte styringsrente med 0,25 % til 0,75 % med virkning fra 20.09.18. Dette er den første renteøkningen siden 2011. Bakgrunnen for økningen er at det er god oppgang og positive utsikter for norsk økonomi. Det forventes ytterligere økninger fremover basert på samme scenario med sannsynlig første økning i løpet av mars 2019. Bankene økte sine renter høsten 2018 basert på dette og vi tilbyr laveste rente (boliglån for unge LO) til f.t. 2,30 %.

Myndighetene videreførte i hovedtrekk boliglånsforskriften når de vedtok at denne skulle gjelde fra 01.07.18 til 31.12.19. Bankenes anledning til å avvike er på henholdsvis 10 % utenfor Oslo kommune og 8 % innenfor Oslo kommune. Bankene har holdt seg innenfor de fastsatte kravene.

På landsbasis har boligprisene steget med 2,8 % siste året.

For vårt markedsområde viser boligprisene en stigning på 1,9 % for eneboliger, og 2,8 % for leiligheter.

249 engasjerte medarbeidere

Konsernet har 153 medarbeidere i banken, 32 i eiendomsmeglervirksomheten og 64 i Økonomihuset. De ansatte viser sterk lojalitet til virksomheten, dens verdigrunnlag og bidrar til god bedriftskultur. Siste medarbeiderundersøkelse viser at vi scorer meget bra på engasjement, endringsvillighet og gjennomføringsevne. Samspillet mellom medarbeidere i den enkelte enhet er høyt og vi arbeider for at dette skal bli enda bedre på tvers av avdelinger og virksomheter i konsernet.

De ansatte har høy kompetanse og evne til å skape gode relasjoner med kundene. Videre er bankens medarbeidere engasjerte og tilpasser seg endret kundeatferd og arbeidsprosesser. Lean-prosesser med kontinuerlig forbedring er eksempel på slik arbeidsmetodikk. Kompetanseutvikling er en kontinuerlig prosess i konsernet, både innen bank-, eiendomsmegler- og økonomi-faget. Lederutvikling, talentutvikling, relasjons- og salgskompe-

tanse er også områder som vi i konsernet jobber bevisst med gjennom egne utviklingsprogram.

Banken er inne i et generasjonsskifte og har rekruttert 11 medarbeidere siste året for blant annet å møte dette. Ved utgangen av året er 27 medarbeidere 60 år eller eldre.

Samfunnsengasjement

Høyt samfunnsengasjement er forankret i konsernets verdigrunnlag. Banken skaper verdier i distriktet som investeres videre og bidrar til kultur, idrett, utdanning og næringsliv. Banken har samspill med sparebankstiftelsene, og har samlet bidratt med 69,3 mill. kroner i 2018. Dette er viktige bidrag til lokalsamfunnene og verdifull omdømmebygging for konsernet.

Som et ledd i samfunnsengasjementet har vi vært en pådriver for lansering av et vekstbarometer for Ringeriksregionen i samarbeid med Universitetet i Sørøst-Norge. Dette er viktig i forbindelse med den forventede veksten regionen står foran.

Presentasjon av Vekstbarometeret for Ringeriksregionen, f.v. universitetslektor Steinar Aasnæs og banksjef bedriftsmarked Bjørn Rune Rindal (Foto Kristin Ruud)

EiendomsMegler 1

Datterselskapet befester sin sterke markedsposisjon som den ledende aktøren med en omsetning i 2018 på 1.507 boliger til en verdi av 4,1 mrd. kroner. Selskapet har over flere år hatt god inntjening, noe som er ytterligere forsterket gjennom driften i 2018.

I tillegg bidrar samhandling mellom meglerselskap og bank til verdiskapning for begge parter.

SpareBank 1 Økonomihuset

Virksomheten ble kjøpt i 2015 og målsettingen med dette kjøpet er å komplementere finanshusbegrepet. Økonomihuset er en ledende virksomhet innenfor sin bransje, med 64 dyktige ansatte. Datterselskapet har ca. 1.400 kunder og en samlet omsetning på 66,5 mill. kroner i 2018. De har også god inntjening og samspillet med banken bidrar til verdiskapning for begge parter.

SpareBank 1 Finans Østlandet

Banken eier en aksjepost på 5 % i selskapet fra januar 2016 og hovedeier er Sparebank1 Østlandet. SpareBank 1 Finans Østlandet tilbyr leasing- og lånefinansiering til næringslivet, samt salgspantlån på bil, motorsykkel og campingvogner og forbrukslån overfor privatmarkedet. Selskapet har en samlet forvaltningskapital på 8,0 mrd. kroner. Gjennom formidling av leasingavtaler og lån til selskapet mottar banken formidlingsprovisjoner. I tillegg har god inntjening og samspill finansieringsselskap og bank bidratt til verdiskapning for begge parter.

SpareBank 1 - alliansen

Bankens deltakelse i alliansen er en viktig del av konsernets strategi. Deltakelsen har betydd mye for SpareBank1 Ringerike Hadelands positive utvikling og har vært en viktig bidragsyter til at banken er en solid, fremtidsrettet og sterk bank. Alliansen har gode økonomiske resultater noe som også er et vesentlig bidrag til bankens verdiskapning. Fusjon av skadeforsikringsvirksomheten til SpareBank1 og DnB til Fremtind ble vedtatt høsten -18 med oppstart vinteren -19. Dette blir et spennende fremtidsrettet prosjekt som vil utvikle virksomheten ytterligere.

Historikk

Historien til dagens bank går tilbake til 4. august 1833, da Ringerikes Sparebank ble etablert som Norges første landssparebank og bank nummer syv i landet. Banken skulle stimulere til sparing, orden og edruelighet blant tjeneste- og arbeidsfolk.

I dag er SpareBank 1 Ringerike Hadeland et moderne bankkonsern som tilbyr et bredt spekter av banktjenester, eiendomsmeglervirksomhet samt økonomiske rådgivning og regnskapstjenester overfor kunder.

Før formannskap og kommunestyre kom på plass i 1837, var de såkalte sogneselskapene viktige fellesinstitusjoner i mange bygder. Norderhoug Sogneselskab stod bak opprettelsen av landets første bygdebank, Ringerikes Sparebank, som mottok sine første innskudd i 1833.

1833

Jevnaker Sparebank ble stiftet i 1862. Omsorg for bygdesamfunnets velferd og trivsel var viktige momenter. Pengeforbruket var økende og det var, da som nå, viktig med kommunikasjon som veibygging, Randsfjordbanen og båttrafikk på fjorden.

1862

Gran Sparebank ble stiftet i 1857. Kunngjøring på kirkebakken på Granavollen hvor også banken tok imot innskudd. Formålet var å medvirke til verdiskapning for bygden. Jordbruket stod sterkt og bøndene trengte meieri og moderne redskaper for å øke matproduksjonen.

1857

Dette året var alle de tre tidligere bankene med å etablere SpareBank 1-alliansen, som er et bank- og produksamarbeid. Gjennom deltakelsen i Alliansen er konsernet knyttet sammen i et samarbeid mellom selvstendige, lokalt forankrede banker. På denne måten blir hensynet til effektivitet og stordriftsfordeler forenet med fordelene det er å være nær kunder og markedet.

En annen viktig begivenhet i 1996 var at Ringerikes Sparebank ble børsnotert. Banken ønsket å knytte kundene enda tettere til seg gjennom å skape et godt investeringsalternativ. I tillegg ville man oppnå økt oppmerksomhet fra finansmiljøene ved å være børsnotert.

1996

Som en av Norges eldste sparebanker, feiret Ringerikes Sparebank 175 årsjubileum. Steinar Haugli ble tilsatt som adm. banksjef.

2008

En annen historisk milepæl i de tre bankenes historie er 17. desember 2009, da henholdsvis representantskapet og forstanderskapene i Ringerikes Sparebank, Gran Sparebank og Sparebanken Jevnaker Lunner enstemmig vedtok en sammenslutningsavtale mellom bankene. Dette var et offensivt tiltak for å etablere en selvstendig, fremtidsrettet og konkurransedyktig bank i regionen. Ønsket er det samme som grunnleggerne hadde: En sterk og solid bank med god kjennskap til markedet og sine kunder, samfunnsengasjert og med godt omdømme.

Bankene ble juridisk fusjonert fra 1. juli 2010 med tidligere Ringerikes Sparebank som overtakende bank. Samme dato ble navnet på banken endret til SpareBank 1 Ringerike Hadeland. Samtidig med fusjonen ble det etablert tre lokale sparebankstiftelser; Sparebankstiftelsen Ringerike, Sparebankstiftelsen Gran og Sparebankstiftelsen Jevnaker Lunner Nittedal. Den opptjente egenkapitalen ble overført til stiftelsene som igjen investerte denne i egenkapitalbevis i banken.

2010

Banken foretok en egenkapitalbevis emisjon på 313 millioner kroner slik at virksomheten ble rigget for ytterligere vekst.

2017

Året bragte med seg bankens første digitale roboter, såkalt digitale assistenter. Disse utfører oppgaver som tidligere har vært utført manuelt, og reduserer tidsbruken samtidig som de opprettholder kvaliteten

2018

SpareBank 1 Ringerike Hadeland er et moderne, børsnotert bankkonsern som tilbyr alle typer finanstjenester.

Virksomheten i konsernet

Konsernet

SpareBank 1 Ringerike Hadeland er regionens ledende finanskonsern og deltaker i SpareBank 1-alliansen. Hovedkontoret ligger i Hønefoss og konsernet med sine datterselskap har i alt 249 ansatte. SpareBank 1 Ringerike Hadeland er en regional, selvstendig sparebank med lokal forankring. Nærhet og dyktighet kjennetegner forholdet til markedet.

Regionens ledende finanskonsern

- Lokalisert med 5 bankkontorer, 3 meglerkontorer og 1 økonomi-/regnskapshus i markedsområdet
- Totalleverandør innen finansiering, sparing og plassering, forsikring og betalingstjenester til privatkunder og bedrifter
- 58.300 personkunder
- 4.700 bedriftskunder
- 1.250 lag/foreninger
- Regionens ledende eiendomsmegler
- Regionens ledende økonomi- og regnskapshus
- Regionens største private bidragsyter til næringsutvikling og allmenntilgode formål i samspill med sparebankstiftelsene

Banken

SpareBank 1 Ringerike Hadeland sitt markedsområde er Ringerike-, Hadeland- og Nittedalsregionen med tilstøtende områder. Banken har som betjeningsstrategi valgt en to-spors modell som vi definerer slik: å være nær kunden gjennom kontorløsninger og kundesenter i bankens nedslagsfelt kombinert med selvbetjening og tilgjengelighet hele døgnet gjennom nettbank og mobile løsninger. Etter vår vurdering gir dette banken et unikt konkurransefortrinn. Ved utgangen av 2018 har vi 5 fullverdige kontorer i regionen.

Forvaltningskapital inkl. lån overført til Boligkreditt var 32,2 mrd. kroner ved utgangen av 2018. Banken har 153 ansatte tilsvarende 144,6 årsverk.

Den kunderettede virksomheten er organisert i to seksjoner innenfor henholdsvis person- og bedriftsmarkedet. Kundesenteret er organisert under begge seksjonene. Banken leverer produkter og tjenester innen finansiering, sparing/investering, betalingsformidling, pensjon samt skade- og livsforsikring.

Personmarkedet

SpareBank 1 Ringerike Hadeland er den ledende personkundeforretten i regionen med en samlet markedsandel på 42 %. Markedsandelen i kjerneområdet Ringerike- og Hadelandsregionen er 55 %. Variasjonen er fra Jevnaker med markedsandel på hele 69 % til Hole med 37 %. Nittedal er definert som satsningsområde og banken har hatt en økende markedsandel de senere årene til 20 % i 2018. Sparebanken har relativt kort historikk i dette området.

Banken har 58.300 personkunder. I tillegg betjener seksjonen en del mindre, selvstendige næringsdrivende og mange landbrukskunder samt lokale lag og foreninger.

Seksjonen er organisert gjennom 5 kontorer. Det er lagt vekt på at lokalbankene i størst mulig grad skal være selvstendige, og at beslutningene skal tas nær kunden i det enkelte området. Bankens kundesenter betjener kunder fra både person- og bedriftsmarkedet. Kundesenteret er et servicesenter for hele markedsområdet, og fagansvaret innenfor betalingsformidling og forsikring er lagt hit.

NOEN NØKKELTALL	2018	2017
Utlån	19.302 mill.	17.777 mill.
Innskudd	9.425 mill.	9.006 mill.
Forsikring – Premiebestand	209 mill.	191 mill.
Antall personkunder	58.262	57.191
Nye kunder	2.806	2.530
Kundetilfredshetsmåling	66	68
Antall årsverk inkl. kundesenter	72	69

Victoria Terjesen fra ODIN Forvaltning på «Jenter og pensjon» arrangementet på Gledeshuset i Hønefoss (foto Katrine Mathiesen)

Hovedtrekk i 2018:

- God aktivitet med 2.800 nye kunder.
- Inntektsvekst som følge av kundetilgang, mange kundemøter og økt produktbredde.
- Utlånsvekst på 1,5 mrd. kroner (8,6 %), og innskuddsvekst på 419 mill. kroner (4,6 %). Nye kunder står for ca 1/3 del av veksten. Aktiv kundeakkvisisjon og betjeningsmodellen med to-spors modellen gir resultater. Når det gjelder markedsområde har Nittedal høyest vekst med 12,1 %, fulgt av Gran som har en utlånsvekst på 9,6 %.
- Sparing og plasseringsrådgivning blir stadig viktigere for konsernets kunder. Høy aktivitet med salg og kundemøter innenfor plasserings- og spareprodukter, spesielt langsiktig sparing til pensjon. Kundemøtene om «Jenter og pensjon» ble meget vellykket og samlet totalt 400 deltakere.
- Det er satt inn tiltak for å øke markedsandel innenfor skade- og personforsikring. Dette skjer både gjennom kundeakkvisisjon og tilrettelegging for selvbetjening av enkle produkter. Salget innenfor skade- og personforsikring økte med henholdsvis 12,5 % og 8,5 % siste året.
- God samhandling mellom bank og eiendomsmegler gir merforretninger for begge parter og flere fornøyde kunder.
- Sterk vekst i kunder som bruker mobile, digitale og selvbetjente løsninger.
- Kontinuerlig kompetanseutvikling av ansatte.

Bedriftsmarkedet

SpareBank 1 Ringerike Hadeland har en sterk posisjon og ønsker å være det fortrukne bankkonsernet for regionens næringsliv. Omlag 4.700 bedriftskunder har i dag kundeforhold til banken hvor hovedtyngden består av små og mellomstore bedrifter. Markedsandelen i kjerneområdet Ringerike- og Hadelandsregionen er 50 %, mens den ligger på 30 % i Nittedal som anses som et vekst- og utviklingsområde for banken.

Bedriftsmarkedsseksjonen er organisert med bedriftsrådgivere, investeringsrådgivere og forsikringsrådgivere ved tre bankkontorer i Hønefoss, Gran og Nittedal. I tillegg betjenes bedriftskundene ved bankens kundesenter.

Banken legger vekt på å ha sterke relasjoner til sine bedriftskunder gjennom lokalt engasjement, tilstedeværelse og god kompetanse i sin rådgivning. Faste kunderådgivere med høy servicegrad og rask respons kjennetegner virksomheten, derfor er også beslutningsfullmaktene lagt nær kunden. I tillegg legges det vekt på å tilby gode, selvbetjente løsninger som forenkler hverdagen til bedriftskundene.

Kundemålinger viser at kundene er meget godt fornøyde med en relasjonsindeks på 75 poeng.

NOEN NØKKELTALL	2018	2017
Utlån	8.853 mill.	8.033 mill.
Innskudd	4.996 mill.	4.297 mill.
Årlig Forsikring- og Pensjonspremier	87 mill.	82 mill.
Antall kunder	4.696	4.479
Antall nye kunder	341	310
Kundetilfredshetsmåling	75	73
Antall årsverk	24,4	23,4

Hovedtrekk i 2018:

- God aktivitet med 341 nye bedriftskunder i banken
- Høy vekst med en utlånsvekst på 825 mill. kroner eller 10,3 % og innskuddsvekst på 699 mill. kroner eller 16,3 %. Nye kunder står for 62% av utlånsveksten og 17% av innskuddsveksten. Dette viser at kombinasjonen av aktiv kundeakkvisisjon med bankens omdømme og tilstedeværelse gir resultater.
- Det er fortsatt tilfredsstillende salgsvolum av forsikrings- og pensjonsprodukter til bankens bedriftskunder.
- Lavt mislighold og tap i kredittporteføljen mot bankens bedriftskunder.
- Kontinuerlig forbedring – Lean – har vært prioritert prosjekt for å finne nye og forbedrede måter å optimalisere arbeidsprosesser på slik at kundene kan betjenes på best mulig måte.

Eiendomsmegleren Ringerike Hadeland AS

Historikk

1 1992 kjøpte Ringerikes Sparebank K-eiendom AS sammen med eiendomsmegler Borgar Flaskerud. I 1998 ble det etablert eiendomsmeglerkontor på Hadeland og samtidig kom Gran Sparebank og Sparebanken Jevnaker Lunner inn på eiersiden. Navnet på selskapet ble endret til Eiendomsmegleren Ringerike Hadeland AS. Året etter ble det foretatt ytterligere utvidelser gjennom kontorer på Vikersund og i Hallingdal med SpareBank1 Modum og SpareBank1 Hallingdals inntreden på eiersiden. I 2001 ble det etablert kontor i Nittedal.

I 2010 fusjonerte selskapet inn EiendomsMegler 1 Gjøvik og overtok eiendomsmegler- virksomheten til Ringbo BBL i Hønefoss. Virksomheten i Hallingdal ble solgt til SpareBank1 Hallingdal Valdres i 2011. Virksomheten på Gjøvik ble solgt til EiendomsMegler 1 Hedmark med virkning fra 4. januar 2016. I 2016 ble det opprettet et nytt kontor i Mjøndalen, samlokalisert med SpareBank 1 Modum. Thomas Rustad tiltrådte som daglig leder av selskapet fra 01.10.17.

Virksomheten

Selskapet markedsfører seg under merkenavnet EiendomsMegler 1 Ringerike Hadeland.

Selskapet er eid 80 % av SpareBank1 Ringerike Hadeland og med de to samarbeidsbankene SpareBank1 Hallingdal Valdres (5% eierandel) og SpareBank1 Modum (15% eierandel), som medeiere. Selskapet er tilsluttet EiendomsMegler1-kjeden. Virksomheten omfatter brukte og nye boliger, næringsbygg og fritidsboliger. Selskapet har 6 meglerkontorer i bankenes virkeområder med til sammen 32 ansatte, tilsvarende 31,5 årsverk.

Eiendomsmegleren Ringerike Hadeland AS er markedsleder i konsernets kjerneområder i Ringeriksregionen,

Hadelandskommunene og Nittedal med markedsandel på 44 % av omsetningene i 2018. Ett av fokusområdene i 2018 har vært samhandling mellom bank og eiendomsmegler. Konsernet har hatt en god utvikling innenfor dette området, noe som har gitt begge parter økt inntjening og kundetilfredshet

NOEN NØKKELTALL	2018	2017
Omsetning	73,2 mill.	63,2 mill.
Verdi omsatte eiendommer	4,1 mrd.	3,7 mrd.
Antall omsatte eiendommer	1.507	1.442
Resultat før skattekostnad	15,4 mill.	11,4 mill.
Antall årsverk	31,5	30

SpareBank 1 Økonomihuset AS

Historikk

Selskapet ble stiftet i 1973 som Ringerike Regnskapsentral AS av Bjørn Hartz og Johan Tuft. Siden kom Terje Hval inn på eiersiden. Selskapet omfatter i dag virksomhetene SpareBank 1 Økonomihuset AS og SpareBank 1 Økonomihuset IT-Nett AS. Selskapene er lokalisert i leide lokaler i Hvervenmoveien i Hønefoss.

SpareBank 1 Økonomihuset er 100 % eid datterselskap av banken, mens Sparebank 1 Økonomihuset IT-Nett AS er datterselskap under Sparebank 1 Økonomihuset AS. SpareBank 1 Ringerike Hadeland kjøpte Økonomihuset 20. mars 2015. Selskapet har en sterk markedsposisjon og er en viktig driver for videre vekst i konsernet. Karl Asbjørn Kjennerud er daglig leder av selskapet.

Virksomheten

- Selskapet leverer regnskapsføring, økonomisk rådgivning og IT-tjenester av høy kvalitet. 1.400 kunder med langsiktige kunderelasjoner.
- Sterk markedsposisjon med 35-40 % markedsandel i Ringeriksregionen.
- Lønnsomt og solid selskap med høy kvalitet og offensiv strategi
- 28 autoriserte regnskapsførere.

Selskapet har høy kundetilfredshet og leverer gode resultater. Vi arbeider aktivt med økt samhandling mellom bank, megler og økonomihus gjennom både kundeakkvisisjon og interne arrangementer/kompetanseutvikling -deling. Dette vil bidra til ytterligere verdiskaping for konsernet.

NOEN NØKKELTALL	2018	2017
Sum inntekter	66,6 mill.	59,6 mill.
Resultat før skattekostnad	9,4 mill.	9,6 mill.
Antall årsverk	59	59

SpareBank 1 Gruppen og banksamarbeidet

SpareBank 1 Gruppen AS

SpareBank 1 Gruppen AS er morselskap til 9 datterselskaper, som alle utvikler og leverer produkter til alliansebankene, som igjen tilbyr disse til kunder i sine lokalmarkeder. Selskapet utvikler og leverer også produkter til LOs forbund og forbundsmedlemmer gjennom LOfavør. 1. juni 2018 endret SpareBank 1 Medlemskort AS navnet til LOfavør AS.

Høsten 2017 ble selskapene SpareBank 1 Factoring AS og SpareBank 1 Portefølje AS egne selskaper – spunnet ut fra SpareBank 1 Finans, som fra samme høst ble nedlagt.

Spleis AS ble stiftet januar 2017 og senere overtatt av SpareBank 1 med hensikt å levere folkefinansieringstjenesten Spleis til markedet.

Fra 1. januar 2018 drives SpareBank 1 Spleis AS som et selvstendig datterselskap i SpareBank 1 Gruppen AS.

SpareBank 1 Gruppen AS eier

- SpareBank 1 Forsikring AS (100 %)
- ODIN Forvaltning AS (100 %)
- SpareBank 1 Factoring AS (100 %)
- SpareBank 1 Portefølje AS (100 %)
- Conecto AS (100 %)
- SpareBank 1 Spleis AS (100 %)
- LOfavør (51 %)
- Confide AS (datterselskap av SpareBank 1 Portefølje AS)
- Fremtind Forsikring AS (65 %)

SpareBank 1 Gruppen AS eier 10 % i Banksamarbeidet.

SpareBank 1 Gruppen AS er 100 % eid av SpareBank 1-bankene og Landsorganisasjonen LO med følgende eierbrøker:

- SpareBank 1 SR-Bank (19,5 %)
- SpareBank 1 SMN (19,5 %)
- SpareBank 1 Nord-Norge (19,5 %)
- Samarbeidende Sparebanker AS (19,5 %)
- SpareBank 1 Østlandet (12,4 %)
- Landsorganisasjonen og fagforbund tilknyttet LO (9,6 %)

SpareBank 1 Banksamarbeidet DA

SpareBank 1 Banksamarbeidet DA leverer forretningsplattformer og felles forvaltnings- og utviklingstjenester til alliansebankene.

Banksamarbeidet DA eier og forvalter også alliansens immaterielle rettigheter under det felles merkevarenavnet «SpareBank 1».

SpareBank 1 Banksamarbeidet DA er 100 % eid av SpareBank 1-bankene og SpareBank 1 Gruppen AS med følgende eierbrøker:

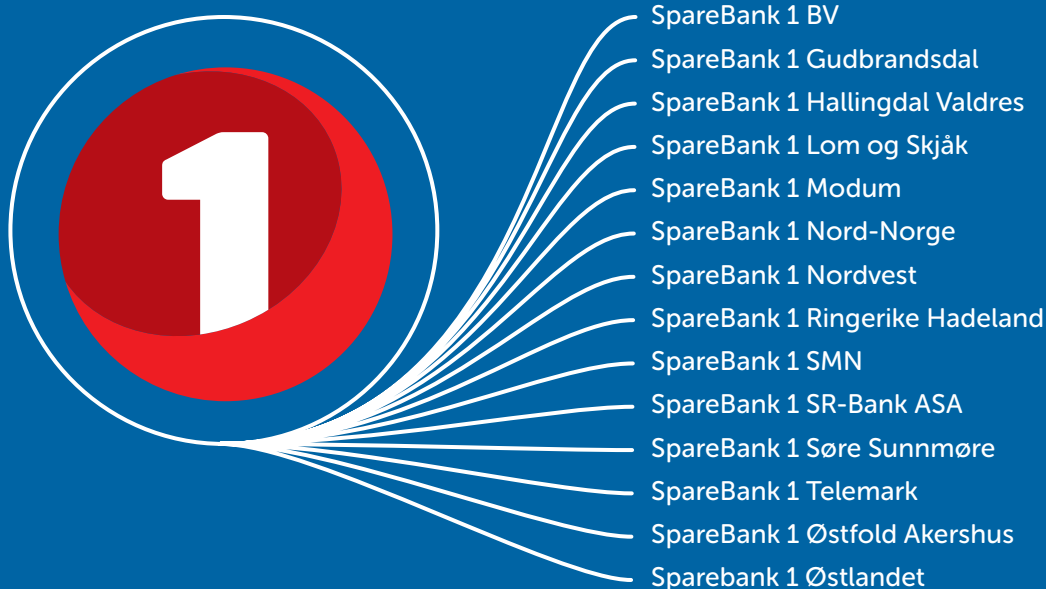
- SpareBank 1 SR-Bank ASA (18 %)
- SpareBank 1 SMN (18 %)
- SpareBank 1 Nord-Norge (18 %)
- Samarbeidende Sparebanker AS (18 %)
- SpareBank 1 Østlandet (19 %)
- SpareBank 1 Gruppen AS (10 %)

Selskapene i SpareBank 1 Gruppen og SpareBank 1 Banksamarbeidet utgjør det som betegnes Allianse-samarbeidet.

Disse selskapene er også tilknyttet Alliansen og eid av flere av SpareBank 1-bankene: SpareBank 1 Kredittkort AS, SpareBank 1 Boligkreditt AS, SpareBank 1 Næringskreditt AS, SpareBank 1 Markets AS, SpareBank 1 Betaling AS, BN Bank ASA.

Bankene i SpareBank 1-alliansen består av 14 selvstendige sparebanker (juridiske enheter). Totalt er det 7500 ansatte i SpareBank 1, inkludert alle selskapene som de 14 bankene eier sammen.

Disse 14 selvstendige bankene utgjør SpareBank 1-alliansen

Eier- og selskapsstruktur i SpareBank 1-alliansen

SpareBank 1
SR-BANK

18/19,5 %

SpareBank 1
SMN

18/19,5 %

SpareBank 1
NORD-NORGE

18/19,5 %

SpareBank 1
ØSTLANDET

19/12,4 %

SpareBank 1
SAMSPAR

18/19,5 %

Alliansesamarbeidet

SpareBank 1 Banksamarbeidet DA

EiendomsMegler 1 Norge AS

SpareBank 1 Kundesenter AS

SpareBank 1 Verdipapirservice AS

SpareBank 1 Gruppen AS 9,6 %

SpareBank 1 Forsikring AS (pensjon)

ODIN Forvaltning AS

LOfavør AS

Conecto AS

SpareBank 1 Portefølje AS

Confide AS

SpareBank 1 Factoring AS

SpareBank 1 Spleis AS

Fremtind Forsikring AS

Direkte eid av bankene

SpareBank 1 Kredittkort AS

SpareBank 1 Boligkreditt AS

SpareBank 1 Næringskreditt AS

SpareBank 1 Markets AS

SpareBank 1 Betaling AS

BN Bank ASA

Strategi og mål

Visjon

SpareBank 1 Ringerike Hadeland – den anbefalte banken

Kjerneverdier

nær

dyktig

engasjert

fremtidsrettet

Forretningside

SpareBank 1 Ringerike Hadeland er et finanskonsern som leverer et bredt spekter av finansielle tjenester, eiendomsmegling, økonomisk rådgivning og regnskapstjenester.

Vi skal ha en ledende posisjon i både person- og bedriftsmarkedet i regionen Ringerike, Hadeland og Nittedal.

Strategi

Bidra til vekst og utvikling

Nær og dyktig – med kortreiste beslutninger

Digitale løsninger med personlig signatur

Være samfunnsengasjert og skape stolthet for regionen

Bedriftskultur med arbeidsglede, åpenhet og
kontinuerlig forbedring

Selvstendig og offensiv eier i SpareBank 1-alliansen

Reviderte økonomiske mål - Konsern

Lønnsomhet

Egenkapitalavkastning > 10 %
C/I < 43 % innen 2020

Utdeling

Minst 50 % av konsernets resultat

Soliditet

Ren kjernekapitaldekning på minimum 15 %

Markedsmål

SpareBank 1 Ringerike Hadeland skal:

være regionens ledende bank innen person- og bedriftsmarkedet (målt ved høyest markedsandel)

levere gode kundeopplevelser (målt ved TRiM>70) og gjennom lokalt engasjement og tilstedeværelse være den anbefalte banken (målt ved høyest preferanseandel)

bidra til vekst og aktivitet i regionen

Organisasjonsmål

Humankapital

1. Kompetente og engasjerte medarbeidere bidrar til verdiskapning i banken. KPI: ATI Engasjement >80% og over snitt i SamSpar
2. Gode kundeopplevelser gjennom høy kompetanse, rask respons og relevante initiativ. KPI: KTI Respons/Behandlingstid >80
3. Handlekraftige og effektive ledere som tilrettelegger for utvikling og god kommunikasjon. KPI: ATI Ledelse >75%

Organisasjonskapital

1. Kontinuerlig forbedringskultur hvor ansatte aktivt søker etter og innfører nye og bedre løsninger til det beste for våre kunder og banken. KPI: ATI Gjennomføring >80%, Endringsvillighet >80%. Blant de 3 beste i SamSpar på implementering av nye produkter og løsninger.
2. Godt samspill mellom alle ledd og en læringskultur med fokus på mestring og digital nysgjerrighet. KPI: ATI Samspill >80%, Kompetanseutvikling >80%

Relasjonskapital

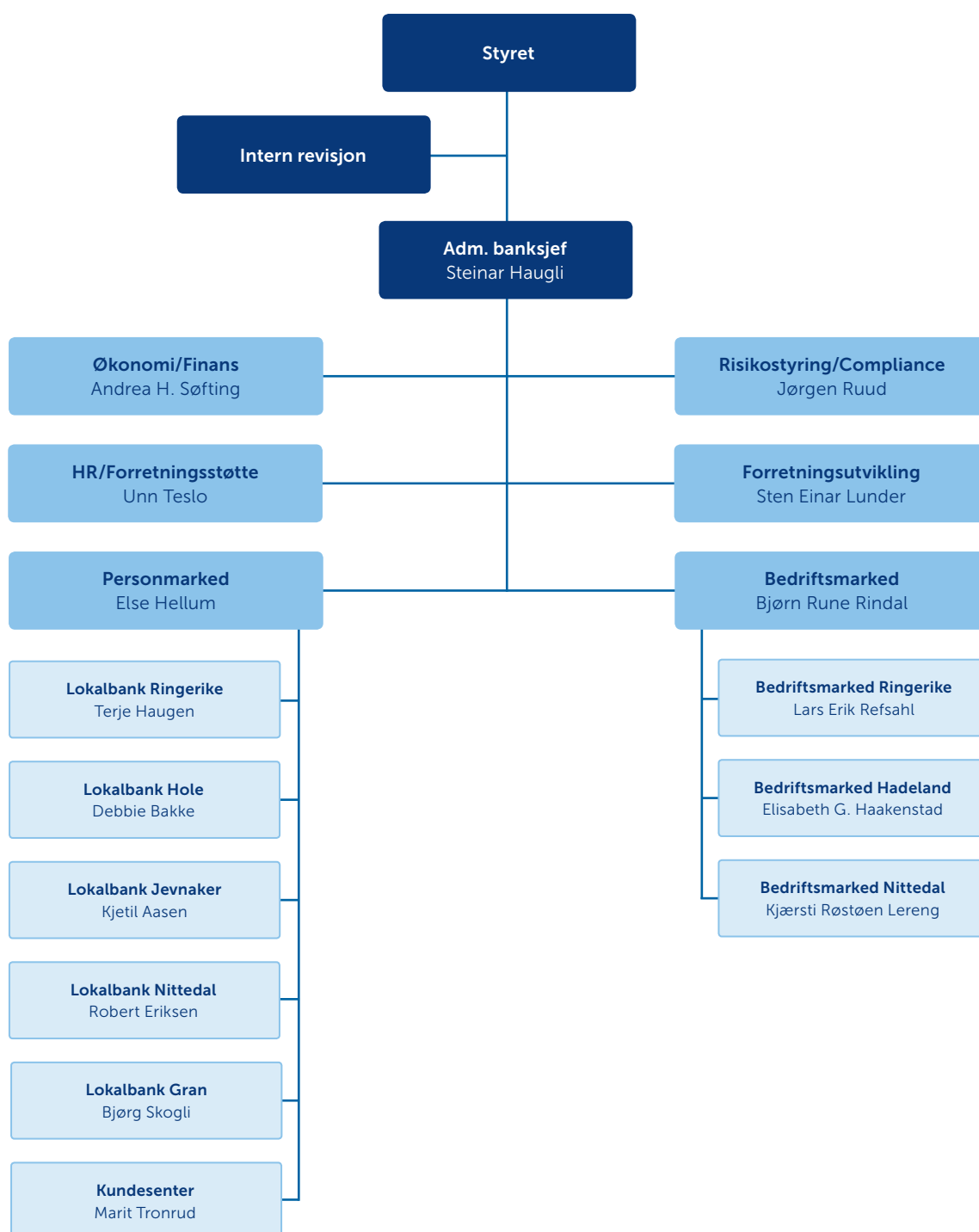
1. Samfunnsengasjement og ledende omdømmeposisjon i regionen. KPI: Høyest preferanseandel i bankens markedsområde.
2. Sentral og aktiv bidragsyter i SpareBank 1-alliansen for å sikre distribusjonskraft og synergier

Verkevika Jevnaker
Foto: Hanne S Burden

Organisasjonskart

Presentasjon av styret

Oscar Engeli, styreleder (1969)

Utdannet ved Datahøgskolen i Oslo og BI. Arbeidserfaring fra blant annet Nordic Choice Hotels og Hurtigruten ASA. Er i dag daglig leder og hovedeier av JohNet Datasystemer AS. Valgt inn i styret i 2017.

Wenche Ravlo, nestleder (1965)

Utdannet sivilingeniør ved NTNU Trondheim. Har tidligere vært adm. direktør ved Norske Skog Follum og Store Norske Spitsbergen, Kulkompani AS. Er i dag adm. direktør ved Smurfit Kappa Norpapp AS i Hønefoss. Valgt inn i styret i mars 2018.

Hege Marie Syversen, styremedlem (1972)

Utdannet siviløkonom fra BI, med arbeidserfaring fra Ernst & Young og AbleTec AS og har nå stilling som økonomisjef i Leiv Vidar AS. Ble valgt inn i styret i mars 2015.

Kjell Baug, styremedlem (1965)

Utdannet økonom fra Høgskolen i Agder, med arbeidserfaring fra blant annet Administrasjonsdepartementet, Statens Pensjonskasse og Statsbygg. Jobber i dag som Viseadministrerende direktør i Ringeriks-Kraft AS. Valgt inn i styret i 2017.

Svein Oftedal, styremedlem (1964)

Utdannet Diplom Eksportøkonom NMH. Jobber i dag som Executive Vice President of the Würth Group. Ble valgt inn i styret i 2013.

Hans Anton Stubberud, styremedlem (1962)

Utdannet Ph.d. i strategi og ledelse fra NHH. Har vært tilknyttet og ansatt som rektor og dekan ved Høgskolen i Buskerud de senere årene, og er i dag dekan ved Høgskolen i Sørøst-Norge. Valgt inn i styret i mars 2018.

Jane K. Gravbråten, styremedlem (1975)

Utdannet siviløkonom med høyere revisorstudier (statsautorisert revisor). Har arbeidserfaring fra blant annet PwC og som banksjef økonomi/finans i SpareBank 1 Ringerike Hadeland. Innvalgt i 2018. Er i dag finansdirektør i AKA AS.

Liv Bente Kildal, styremedlem (1963)

Bakgrunn som Finansrådgiver fra Postbanken og kunderådgiver i Sparebanken Jevnaker Lunner: Hovedtillitsvalgt og varamedlem i styret siden juli 2010. Innvalgt som styremedlem i mars 2012.

Gunnar Bergan, styremedlem (1961)

Tidligere rådgiver fra Sparebanken NOR. Jobber i dag som autorisert finansiell rådgiver for privatkunder i lokalbank Ringerike. Varamedlem i styret siden 2010, og innvalgt som styremedlem i 2016.

Presentasjon av ledelsen

Steinar Haugli, Adm banksjef (1957)

Bankøkonom fra 1982 med tilleggsutdannelse innenfor ledelse med 2 deler av masterprogram fra BI 2000 og 2004, endringsledelse og prestasjonsledelse. Adm.banksjef fra 2008 i Ringerikes Sparebank og fra 2010 SpareBank 1 Ringerike Hadeland. Tidligere erfaring fra lederstillinger i Ringerikes Sparebank blant annet leder bedriftsmarked i perioden 1991–2008. Styreleder i Eiendomsmegleren Ringerike Hadeland AS, SpareBank 1 Økonomihuset og styremedlem i Samarbeidende Sparebanker AS og SpareBank 1 Markets AS.

Bjørn Rune Rindal, Banksjef Bedriftsmarked (1975)

Høgskolekandidat (1997–1999) innen økonomi og administrasjon fra Høgskolen i Buskerud. Grunn- og mellomfagstudier matematikk (1999–2000) fra Universitetet i Oslo. Delutdanning hovedfagsstudier (2000–2002) innen bedriftsøkonomisk analyse fra Høgskolen i Buskerud. Bedriftsrådgiver i Ringerikes Sparebank (2002–2007). Økonomisjef i Ringerikes Sparebank (2007–2008). Ass. banksjef og leder bedriftsmarked i Ringerikes Sparebank (2008–2010). Er i dag styremedlem i SpareBank 1 Finans Østlandet AS. Banksjef bedriftsmarked og adm. banksjefs stedfortreder i SpareBank 1 Ringerike Hadeland (2010–d.d)

Else Hellum, Banksjef Personmarked (1952)

Bankøkonom fra 1979. 1.avd Jus ved Universitetet i Oslo 1983. Diverse lederutviklingsprogrammer, herunder Prestasjonsledelse fra 2004. Banksjef PM Ringerike Hadeland fra 2010. Tidligere diverse bankerfaring fra DNB og SpareBank 1 Gran. Sistnevnte som nestleder og leder for markedsområdene Personmarked og Bedriftsmarked. Har hatt diverse styremedlem- og styrelederverv i ulike finansselskaper og private selskaper. Er i dag styremedlem i Eiendomsmegleren Ringerike Hadeland AS.

Unn Teslo, Banksjef HR / Forretningsstøtte (1955)

Master of Public Administration (MPA) ved Copenhagen Business School, 2004. Startet i banken 1. august 2010 som banksjef HR Forretningsstøtte etter 34 år i sykehussektoren. Erfaring blant annet som undervisningskonsulent, lederstillinger innen sykehusledelsen og adm. direktør Ringerike Sykehus HF. Styreleder i Ringerike Folkehøgskole.

**Andrea Hatlinghus Søfting,
Banksjef Økonomi / Finans (1983)**

Statsautorisert revisor og siviløkonom fra NHH 2008. Ansatt som Økonomisjef i SpareBank 1 Ringerike Hadeland i 2013. Tiltrådte som Banksjef Økonomi/Finans i 2015. Bakgrunn fra revisjon og rådgivning i Deloitte AS.

**Jørgen Ruud,
Banksjef Risikostyring og Compliance (1977)**

Profesjonsstudiet i Samfunnsøkonomi fra Universitetet i Oslo (2005). Fordypningsstudiet i Porteføljeforvaltning, NFF/NHH (2012). Ansatt som Kredittsjef i SpareBank 1 Ringerike Hadeland i 2014. Tiltrådte som Banksjef Risikostyring og Compliance i 2017. Bakgrunn fra Statistisk Sentralbyrå og Finanstilsynet.

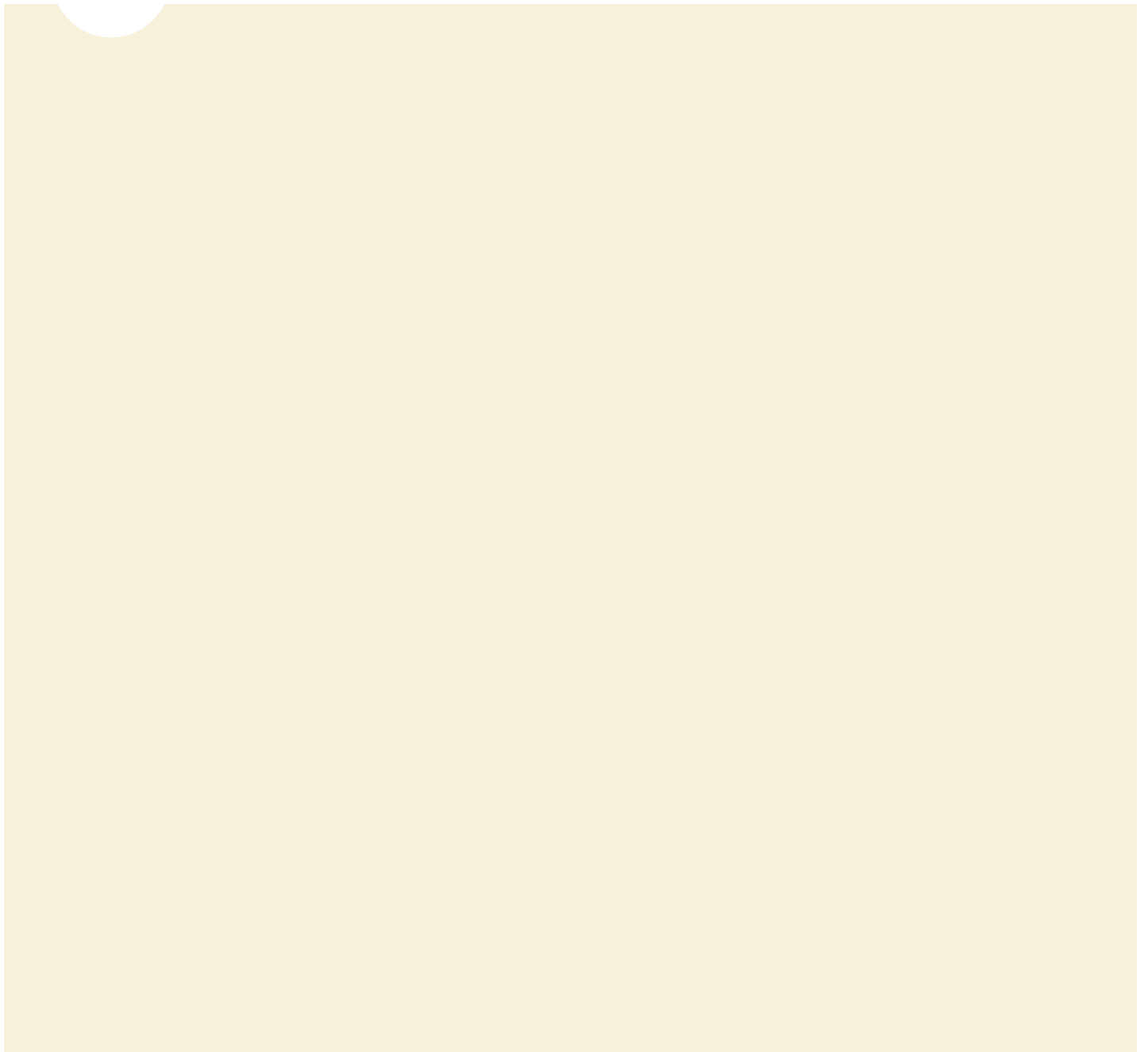

**Sten Einar Lunder,
Banksjef Forretningsutvikling (1967)**

Executive MBA Corporate Finance fra NHH/NFF 2007, Master of Management Innovasjon fra BI 2012, Sivilingeniør Maskin/Marin fra NTH (NTNU) 1992, Autorisert Finansanalytiker AFA 2004. Har hatt ansvar for avdeling for Forretningsutviklings siden 2010 og Risikostyring siden 2012. Nestleder i Sparebanken Jevnaker Lunner fra 2007 til fusjonen i 2010. Begynte i Sparebanken Jevnaker Lunner i 2003. Tidligere erfaring som finansanalytiker offshore fra Enskilda Securities (99–03) / HQ Norden (98–99) og som prosjektingeniør fra FMC Kongsberg Subsea (93–98).

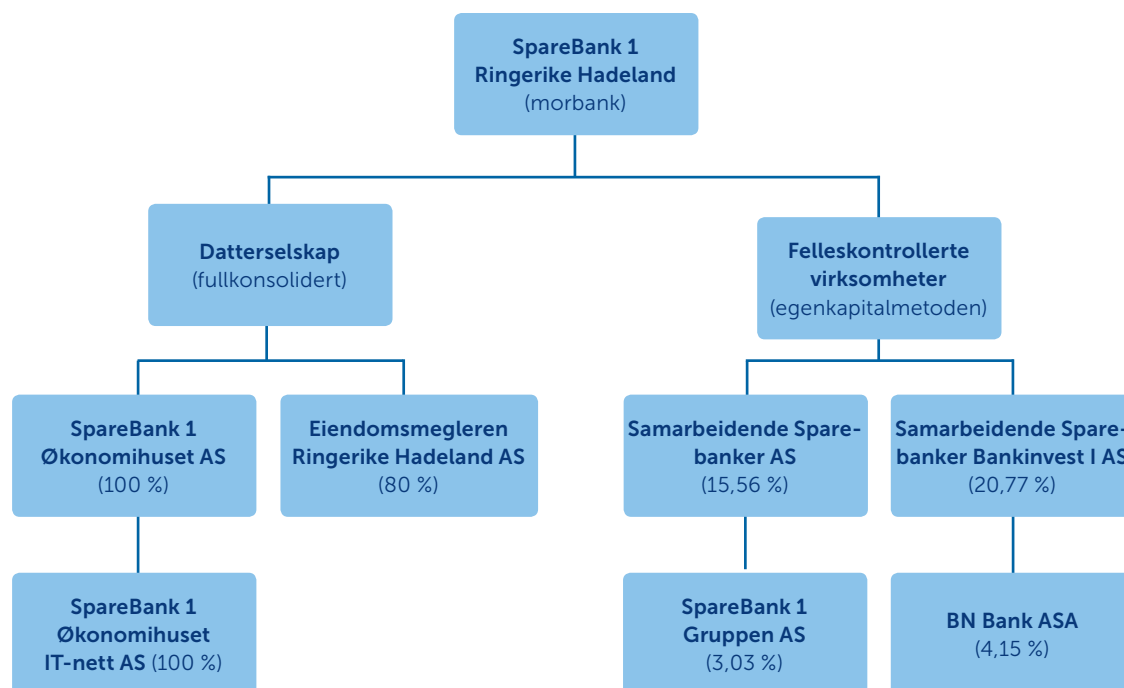

Styrets årsberetning

Styrets årsberetning 2018

SpareBank 1 Ringerike Hadeland har hovedkontor i Hønefoss og til sammen 5 kontorer i Ringerike- og Hadelandsregionen samt Nittedal. Konsernets hovedvirksomhet er salg og formidling av finansielle produkter og tjenester, samt eiendomsmegling og regnskapstjenester/økonomisk rådgivning.

Bankkonsernet SpareBank 1 Ringerike Hadeland omfatter per 31. desember 2018 morbanken, to datterselskaper og to felleskontrollerte virksomheter.

Nøkkeltall

- Resultat før skatt: 425,6 mill. kr. (413,5 mill. kr.)
- Egenkapitalavkastning: 9,9 % (10,6 %)
- Utbytte per egenkapitalbevis: 10,60 (10,30)
- Ren kjernekapitaldekning, forholdsmessig konsolidert: 16,6 %
- 12 måneders utlånsvekst inkl. kredittforetak: 9,1 % (6,1 %)
- Forvaltningskapital inkl. kredittforetak: 32,2 mrd. kr. (29,6 mrd. kr.)
- Pris/Bokført egenkapital: 0,88 (0,91).

Utbytte

Styret foreslår overfor bankens representantskap et kontantutbytte for 2018 på 10,60 kroner per egenkapitalbevis (10,30 i 2017). Utdelingsgraden var både i 2018 og 2017 på 50,2 % av egenkapitalbeviserandelen av konsernets resultat. Dette er i tråd med bankens langsiktige utbyttepolitikk som sier at minst halvparten av konsernets årsresultat skal deles ut i utbytte.

Utvikling i konsernets markedsområde

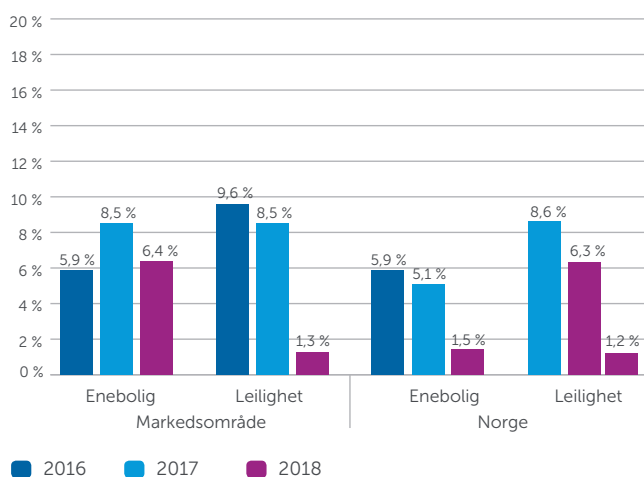
2018 har vært et år med stor aktivitet i konsernets markedsområde, både på privatmarkedet og bedrifts-markedet. Dette gjenspeiles i bankens høye utlåns- og innskuddsvekst gjennom året. I tillegg har banken hatt en god tilstrømning av nye kunder i 2018. Arbeidsledigheten i regionen er på et vedvarende lavt nivå. Det har vært god aktivitet i boligmarkedet i 2018. Boligprisveksten har vært noe avdempet i forhold til 2017, men har like fullt vært på et godt nivå.

Det er god vekst i norsk økonomi, og sysselsettingen øker. I siste pengepolitisk rapport (PPR 4/18) forventer Norges Bank at oppgangen i norsk økonomi fortsetter, men at veksttakten avtar. Høyere renter, lavere vekst ute og en gradvis styrking av kronekursen i årene fremover vil bidra til å dempe veksten. Norges Bank forventer videre at arbeidsledigheten avtar litt og at lønnsveksten øker. Styret forventer at utviklingen i konsernets markedsområder vil gjenspeile veksten i norsk økonomi.

Boligprisene i bankens markedsområde har vært høye også i 2018, og godt over landsgjennomsnittet. Prisveksten har vel og merke avtatt noe fra 2017. Det er lokale

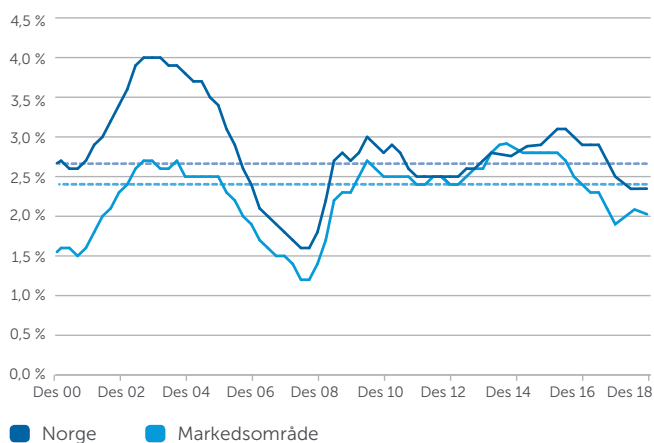
forskjeller, men i de større markedene, som Ringerike og Nittedal, har prisene utviklet seg svakt sammenlignet med tidligere år. Utviklingen må ses i lys av det store utbudet av nye boliger som har kommet ut i markedet de siste årene. Boligomsetningen var på sitt høyeste nivå i 2018, sammenlignet med de siste fem årene, og dette vitner om et marked som er noe mer i balanse enn tidligere. Styret forventer at boligprisene i vårt markedsområde fremdeles vil vise en veksttakt noe over den nasjonale boligprisveksten i tiden fremover.

Årlig boligprisvekst
(Kilde: SSB og SpareBank 1 Ringerike Hadeland)

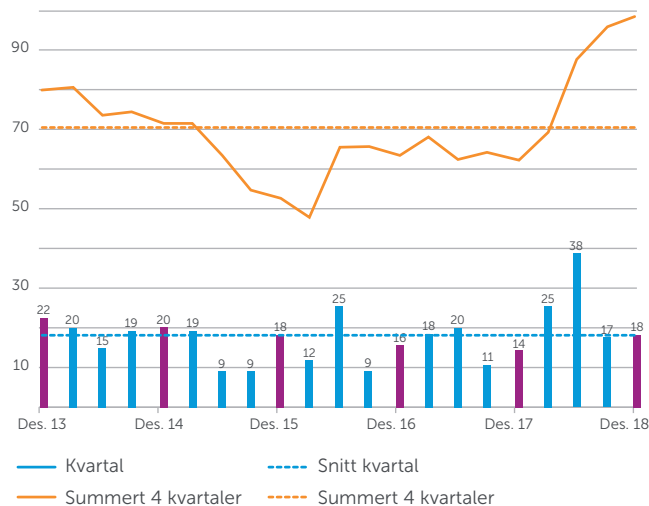
Arbeidsledigheten i konsernets markedsområde har historisk utviklet seg i tråd med nasjonal utvikling, men har i hovedsak ligget på et noe lavere nivå. Arbeidsledigheten i regionen er lav og sysselsettingen har økt de siste årene.

Utvikling i registrert arbeidsledighet
(Kilde: NAV, SSB)

Antall nyetablerte næringsvirksomheter i markedsområdet ligger på et stabilt godt nivå. Bankens portefølje består av bedrifter i næringer som nyter godt av et lavt rentenivå. I 2018 har det vært en markant økning i antall konkurser i bankens markedsområde, men fra et lavt nivå. Konkursene kan knyttes til mindre foretak/ enkeltpersonforetak med liten omsetning, få ansatte og liten bankgjeld. Antall konkurser i konsernets markedsområde har historisk utviklet seg i tråd med den nasjonale utviklingen og 2018 var således ikke et unntak.

Antall konkurser i bankens markedsområder siste 5 årene
(Kilde: SSB)

Det er besluttet store løft i infrastrukturen i vår region for å knytte regionen nærmere opp mot Oslo, både gjennom utbedringer av RV4 og E16 og ved utbygging av Ringeriksbanen. Vi forventer god utvikling og god vekst i vår region som følge av disse forbedringene.

Resultatutvikling

Alle regnskapshenvvisninger er til konsernet, hvis ikke annet er angitt. Kommentarer som omhandler vekst i utlån inkluderer utlån solgt til SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Næringskreditt AS.

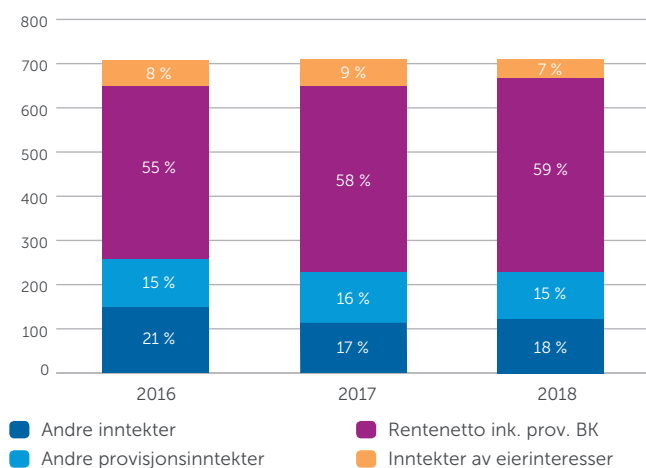
(Hele tusen kroner)	2018	2017	Endring
Netto renteinntekter	393.539	358.144	35.395
Netto provisjons- og andre inntekter	318.872	302.313	16.559
Netto resultat fra finansielle eiendeler	87.242	98.907	-11.665
Sum inntekter	799.653	759.363	40.290
Sum driftskostnader	366.741	337.974	28.768
Resultat før tap	432.912	421.390	11.522
Tap på utlån og garantier	7.266	7.885	-618
Resultat før skatt	425.646	413.505	12.141
Skattekostnad	83.990	81.975	2.015
Årets resultat	341.655	331.530	10.125

Bankkonsernet SpareBank 1 Ringerike Hadeland oppnådde i 2018 et årsresultat på 341,7 mill. kroner (331,5 mill. kroner i 2017).

I 2017 inntektsførte banken to spesielle poster på til sammen 27,8 mill. kroner. Dette gjaldt engangseffekt av endringer i pensjonsordning med 16,4 mill. kroner og kursgevinst ved salg av egenkapitalbevis i SpareBank 1 Østlandet med 11,4 mill. kroner.

Resultatutviklingen i underliggende virksomhet i konsernet er positiv med god økning i netto renteinntekter og netto provisjonsinntekter, samt lave tapsføringer. Renteendring med effekt fra 15. november 2018, ga en god effekt på netto renteinntekter i årets siste kvartal. Personalkostnader justert for engangseffekten av endring i pensjonsordning i 2017 er økt med 10,0 mill. kroner. Dette skyldes i hovedsak økte personalkostnader i datterselskapene. Økningen i personalkostnader i morbanken utgjør 2,3 mill. kroner.

Netto renteinntekter, provisjonsinntekter og andre inntekter

Konsernet legger vekt på å bygge opp andelen av inntekter fra andre virksomhetsområder enn tradisjonelle balanseprodukter. Ved utgangen av 2018 utgjorde rentenetto inkludert provisjonsinntekter fra kredittforetakene 59 % av totale inntekter eks. utbytte og verdi-reguleringer. Banken jobber aktivt for å styrke konsernets øvrige inntektsområder.

Netto rente- og kredittprovisjonsinntekter utgjorde 393,5 mill. kroner (358,1 mill. kroner). Høyere volum bidro til inntektsveksten. Utlånsvolumet inkl. utlån overført til kredittforetakene økte med 2.344 mill. kroner, tilsvarende

9,1 % siste 12 måneder. Innskuddsvolumet økte i samme periode med 1.114 mill. kroner, tilsvarende 8,4 %.

Netto provisjonsinntekter utgjorde 181,3 mill. kroner (176,2 mill. kroner), hvorav inntekter fra utlån overført til SpareBank 1 Boligkreditt AS utgjorde 62,8 mill. kroner (60,9 mill. kroner). Inntekter fra betalingsformidling og salg av forsikrings- og plasseringsprodukter økte med 3 % fra 2017.

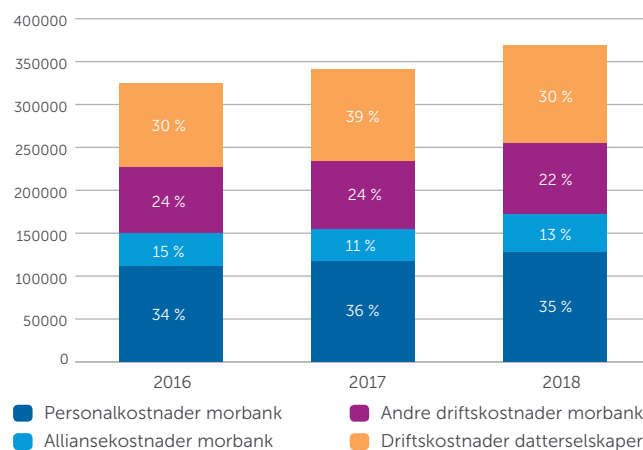
Netto andre driftsinntekter utgjorde 137,6 mill. kroner (126,1 mill. kroner). Økningen tilskrives i hovedsak god omsetningsvekst i datterselskapene.

Netto inntekter fra finansielle investeringer

Netto inntekter fra finansielle investeringer utgjorde 87,2 mill. kroner (98,9 mill. kroner), herav utgjør utbytteinntekter 17,5 mill. kroner (12,6 mill. kr), inntekter av eierinteresser 56,8 mill. kroner (67,9 mill. kr.) og øvrige inntekter utgjør 13,0 mill. kroner (18,4 mill. kr.).

Driftskostnader

Utvikling driftskostnader

Sum driftskostnader utgjorde 366,7 mill. kroner (338,0 mill. kroner). Størrelsen på driftskostnader i 2017 er påvirket av en positiv engangseffekt på 16,4 mill. kroner som følge av endringer i pensjonsordning i morbanken. Korrigert for denne engangseffekten har kostnadene i 2018 økt med 12,4 mill. kroner. Kostnadsveksten skyldes i hovedsak økte driftskostnader i datterselskapene som følge av økt aktivitet. Målt i forhold til totale inntekter, utgjorde driftskostnadene 45,9 % (44,5 %). Konsernets målsetting er kostnadsprosent på maksimum 43 % innen 2020.

Tap og mislighold

Ved utgangen av året utgjorde netto avsetning for tap på utlån og garantier 68,0 mill. kroner. Ved utgangen av 2017 utgjorde netto avsetning for tap 85,2 mill. kroner. Tapsavsetningene i 2017 og 2018 er ikke direkte sammenlignbare, grunnet implementering av IFRS9 fra 1. januar 2018. Brutto misligholdte utlån per 31. desember 2018 utgjorde 36,0 mill. kroner (46,2 mill. kroner), tilsvarende 0,2 % (0,3 %) av brutto utlån.

Finansiering og likviditet

Bankens primære finansieringskilde er innskudd fra kunder. Ved utgangen av året utgjorde andel innskudd av bankens balanseførte utlån 72,8 % (72,1 %). Bankens øvrige finansiering består hovedsakelig av verdipapirgjeld og ansvarlig kapital. Konsernets samlede verdipapirgjeld utgjorde 5.275 mill. kroner per 31. desember 2018 (4.999 mill. kroner). Banken har hatt god tilgang på finansiering i 2018.

Banken har god likviditet ved utgangen av 2018. Innskudd i Norges Bank og andre kredittinstitusjoner utgjorde til sammen 1.199 mill. kroner (968 mill. kroner) og bankens portefølje av sertifikater og obligasjoner utgjorde 1.550 mill. kroner (1.596 mill. kroner). LCR (Liquidity Coverage Ratio) per 31. desember 2018 utgjorde 153 %, godt over lovkravet på 100 %.

Kapitaldekning

Alle banker gjennomfører hvert år vurdering av egen risiko, kapitalbehov (ICAAP) og likviditetsbehov (ILAAP). Finanstilsynet evaluerer ICAAP/ILAAP-prosessen og resultatene av prosessen i den enkelte bank (SREP). Finanstilsynets observasjoner ved stedlig tilsyn og løpende risikovurderinger inngår i grunnlaget for Finanstilsynets SREP-vurdering, som gjennomføres minst hvert tredje år for en bank av vår størrelse.

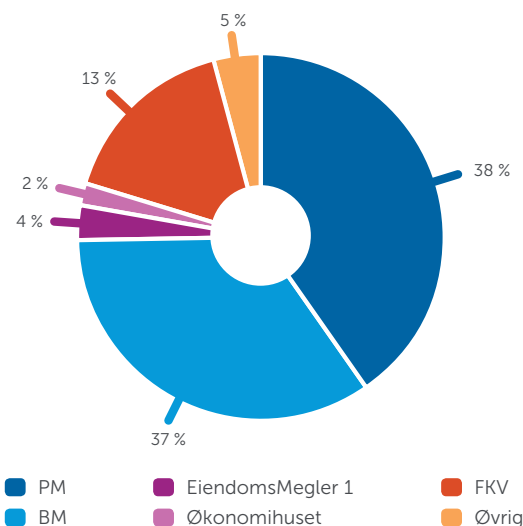
Finanstilsynet ferdigstilte 2. februar 2018 sin første SREP-vurdering av SpareBank 1 Ringerike Hadeland. Pilar 2-kravet ble satt til 1,7 % av risikovektet volum. Dette kravet er knyttet til risikofaktorer som ikke er dekket av Pilar 1 og må dekkes av ren kjernekapital. Pilar 2-kravet kommer i tillegg til minimumskravene og bufferkravene i Pilar 1. Kravet trådte i kraft 31. mars 2018 og innebærer et regulatorisk minimumskrav for ren kjernekapital på 13,7 %. Finansdepartementet besluttet 13. desember 2018 å øke kravet til motsyklisk kapitalbuffer fra 2,0 % til 2,5 % fra 31. desember 2019. Bankens regulatoriske minimumskrav øker tilsvarende til 14,2 % fra 31. desember 2019. Styret har fastsatt mål for ren kjernekapitaldekning for banken og konsernet på minimum 15 %. SpareBank 1 Ringerike

Hadeland benytter standardmetoden for kredittrisiko og basismetoden for operasjonell risiko.

Fra 2018 foretar banken forholdsmessig konsolidering av eierandeler i SpareBank 1-selskapene Boligkreditt, Næringskreditt, Kredittkort, Finans Østlandet og SamSpar Bankinvest I (BN Bank). Ved utgangen av året er bankens rene kjernekapitaldekning, forholdsmessig konsolidert, 16,6 %. Uvektet kjernekapitalandel per 31. desember 2018, forholdsmessig konsolidert, utgjør 8,9 %. Det vises for øvrig til redegjørelse om kapitaldekning i note 5.

Forretningsområdene

Resultat før skatt 2018

SpareBank 1 Ringerike Hadeland-konsernet har i 2018 hatt tilfredsstillende utvikling innen alle forretningsområder. Konsernet er markedsleder både for bank- og eiendomsmeglingstjenester i kjerneområdene i Ringerike- og Hadelandsregionen. Økonomihuset har en ledende posisjon innenfor sitt virksomhetsområde i Ringeriksregionen. Markedsposisjonen til konsernet er befestet gjennom 2018 både innen person- og bedriftskunde-markedet.

Personkunder (PM)

(Hele tusen kroner)	2018	2017	Endring
Netto renteinntekter og provisjon BK	255.199	244.878	10.321
Netto andre provisjonsinntekter	85.956	83.989	1.968
Netto andre inntekter	-14	2.638	-2.652
Driftskostnader	174.215	163.116	11.099
Resultat før tap	166.927	168.388	-1.462
Tap på utlån og garantier	3.806	1.492	2.314
Resultat før skatt	163.120	166.896	-3.776

Tross sterk konkurranse om boliglånskunder har vekst i brutto utlån til personkunder vært på 8,6 % siste 12 måneder (8,3 %). Vi arbeider strukturert og proaktivt overfor nye kunder og prosjekter blant annet ved samarbeid mellom banken og eiendomsmegleren. Innskudd fra personkunder har økt med 4,6 % i samme periode (4,2 %). Økningen i driftskostnader skyldes hovedsakelig engangsgevinst ved 2.gangslukking av ytelsespensjonsordning i 2017.

Bedriftskunder (BM)

(Hele tusen kroner)	2018	2017	Endring
Netto renteinntekter og provisjon BK	206.404	181.127	25.277
Netto andre provisjonsinntekter	33.273	31.152	2.121
Netto andre inntekter	744	2.608	-1.864
Driftskostnader	78.463	69.250	9.214
Resultat før tap	161.958	145.638	16.321
Tap på utlån og garantier	3.640	6.393	-2.753
Resultat før skatt	158.318	139.245	19.073

Brutto utlån til bedriftskunder økte med 10,3 % siste 12 måneder (1,5 %), mens innskudd fra bedriftskunder i samme periode økte med 16,3 % (2,8 %). God aktivitet i regionen kombinert med mange nye bedriftskunder, bidro til den høye veksten. Økningen i driftskostnader skyldes hovedsakelig engangsgevinst ved 2. gangs lukking av ytelsespensjonsordning i 2017.

Datterselskaper og felleskontrollerte virksomheter

Eiendomsmegleren Ringerike Hadeland AS

Eiendomsmegleren Ringerike Hadeland AS oppnådde et resultat før skattekostnad på 15,4 mill. kroner (11,4 mill. kroner i 2017). Selskapet kan vise til gode resultater over flere år. I 2018 omsatte selskapet eiendommer for til sammen 4,1 mrd. kroner (3,7 mrd. kroner).

Eiendomsmegleren Ringerike Hadeland AS er markedsleder i konsernets markedsområde. Det jobbes systematisk med samhandling mellom bank og eiendomsmegler. Resultatene fra dette arbeidet er gode og dette gjør at konsernet kan gi et bredere tilbud til kundene, samtidig som det gir et bedre inntjeningsgrunnlag for konsernets samlede virksomhet.

SpareBank 1 Økonomihuset AS og SpareBank 1 Økonomihuset IT-nett AS

SpareBank 1 Økonomihuset AS og SpareBank 1 Økonomihuset IT-nett AS (videre omtalt samlet som Økonomihuset) er direkte og indirekte 100 % eide datterselskaper av banken. Selskapene har en sterk markedsposisjon og er

en viktig driver for videre vekst i konsernet. Til sammen oppnådde selskapene et resultat før skattekostnad på 9,4 mill. kroner i 2018 (9,6 mill. kroner i 2017). Omsetningsveksten siste året var på 5,2 %.

Felleskontrollerte virksomheter

SpareBank 1 Ringerike Hadeland bokfører eierandeler i Samarbeidende Sparebanker AS og Samarbeidende Sparebanker Bankinvest I AS som felleskontrollerte virksomheter. Gjennom disse selskapene har banken indirekte eierskap i SpareBank 1 Gruppen AS og BN Bank ASA. Bankens andel av resultatet i underliggende virksomheter bokføres som inntekter av eierinteresser i konsernregnskapet. Innregnet resultat fra felleskontrollerte virksomheter utgjorde totalt 56,8 mill. kroner i 2018 (67,9 mill. kroner i 2017). Resultatnedgangen skyldes i hovedsak svakere resultater fra skadeforsikrings-selskapet grunnet lavere finansinntekter og høyere forsikringsoppgjør etter en vinter med mye skader.

Redegjørelse om foretaksstyring

Foretaksstyring i SpareBank 1 Ringerike Hadeland omfatter de verdier, mål og overordnede prinsipper som konsernet styres og kontrolleres etter for å sikre egenkapitalbeviser, kundenes, medarbeidernes, innskytternes og andre gruppers interesser i banken.

SpareBank 1 Ringerike Hadeland følger den norske anbefalingen for eierstyring og selskapsledelse av 17. oktober 2018 og retter seg etter de anbefalinger som er relevante for en sparebank med egenkapitalbevis. Det foreligger ingen vesentlige avvik mellom anbefalingen og implementeringen i SpareBank 1 Ringerike Hadeland.

En nærmere beskrivelse av konsernets foretaksstyring, herunder informasjon om styring og kontroll knyttet til finansiell rapportering i henhold til regnskapslovens §3-3b, finnes i eget kapittel i årsrapporten.

Risiko- og kapitalstyring

Risikostyringen skal støtte opp under konsernets strategiske utvikling og måloppnåelse og bidra til å sikre finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning. Det er en målsetting at ingen enkelthendelse skal kunne skade konsernets finansielle stilling i vesentlig grad. Dette skal oppnås gjennom en moderat risikoprofil og:

- en sterk risikokultur som kjennetegnes av høy bevissthet om risikostyring
- tilstrebe en optimal kapitalallokering innenfor vedtatt forretningsstrategi
- utnyttelse av synergi- og diversifiseringseffekter
- et tilstrekkelig kapitalnivå ut fra valgt risikoprofil.

Banken har etablert en struktur som på en systematisk måte identifiserer, vurderer, kommuniserer og håndterer risiko gjennom hele konsernet, og det foretas en løpende overvåking. Risikostyring tar utgangspunkt i fastsatt visjon, strategi og mål, samt de rammer for risikoeksponering som er fastsatt av styret. Beredskaps- og kontinuitetsplaner skal sikre at driften kan videreføres og tap begrenses ved vesentlige, uforutsette hendelser.

SpareBank 1 Ringerike Hadeland eksponeres for ulike risikoer. De viktigste risikogrupperne er beskrevet nedenfor.

Kredittrisiko

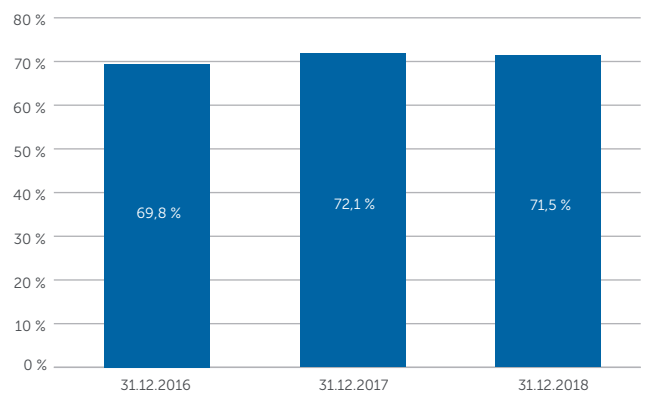
Kredittrisiko er risiko for tap som følge av kundens manglende evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser. Kredittrisikoen styres gjennom rammeverk for kredittinnvilgelse, engasjementsoppfølging og porteføljestyring. Rammene gjennomgås minimum årlig og etterlevelse overvåkes løpende med kvartalsvis rapportering til styret.

Utlån til personkunder er i all hovedsak boligfinansiering. Kvaliteten i personmarkedsporteføljen vurderes å være god. Utlånsveksten har siste året vært høy og høyere enn den samlede utlånsveksten nasjonalt. Det meste av personmarkedslånene er sikret med pant i fast eiendom og belåningen er gjennomgående moderat, sett opp mot sikkerhetsverdiene. Dette tilsier begrenset tapsrisiko så lenge disse verdiene ikke forringes vesentlig.

Risikoen i bedriftsmarkedsporteføljen vurderes å være moderat, også sett i forhold til den høye utlånsveksten. Den totale kreditteksponeringen er størst mot nærings-eiendom og eiendomsprosjekter hvor engasjementet er sikret med pant i fast eiendom og hvor belåningsgraden er gjennomgående moderat, sett opp mot sikkerhetsverdiene.

Kredittrisiko knyttet til utlånsporteføljen er bankens største risikoområde. Det har de siste årene vært lave tap på utlån og banken følger aktivt opp løpende engasjementer. Kreditter besluttes i henhold til bankens bevilgningsreglement. Overvåking av kredittrisikoen skjer gjennom risikoklassifiseringssystem utviklet i samarbeid med SpareBank 1 Gruppen. Tapsutviklingen er avhengig av den økonomiske utviklingen i Norge generelt og i bankens markedsområde spesielt. 71,5 % av bankens utlån var ved siste årsskifte klassifisert i svært lav eller lav risikoklasse. Det er sannsynlig at banken vil oppleve en viss økning i tap i kommende perioder. Banken er forberedt på dette, både inntjenings- og soliditetsmessig, og styret vurderer kredittkvaliteten som generelt stabil og god.

Høy andel i lav og svært lav risikoklasse

Markedsrisiko

Markedsrisiko er risikoen for tap som følge av endringer i renter, aksjekurser og valutakurser. Styret har fastsatt maksimale grenser for markedsrisiko gjennom rammer for blant annet investeringer i egenkapitalinstrumenter, obligasjoner og posisjoner i rente- og valutamarkedene. Rammene gjennomgås minimum årlig og etterlevelse overvåkes løpende med kvartalsvis rapportering til styret. Bankens rammer og retningslinjer for markedsrisiko gjenspeiler bankens konservative risikoprofil innen området.

Bankens beholdning av egenkapitalinstrumenter består i hovedsak av strategiske eierskap i selskaper i SpareBank 1-alliansen. Bankens beholdning av sertifikater og obligasjoner består av likvide papirer av høy kvalitet.

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko defineres som risiko for at banken ikke klarer å oppfylle sine forpliktelser og/eller finansiere økninger i eiendelene uten at det oppstår vesentlige ekstraomkostninger i form av prisfall på eiendeler som må realiseres eller i form av ekstra dyr finansiering. Likviditetsstyringen tar utgangspunkt i konsernets overordnede likviditetspolicy vedtatt av styret. Likviditetspolicyen gjennomgås minimum årlig. Bankens rammer og retningslinjer for likviditetsrisiko gjenspeiler bankens konservative risikoprofil på området. Bankens innskudd består primært av innskudd fra helkunder i bankens markedsområde.

Operasjonell risiko

Operasjonell risiko defineres som risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil, eller eksterne hendelser. Prosessen for styring av operasjonell risiko i SpareBank 1 Ringerike Hadeland skal i størst mulig grad sikre at ingen

enkelthendelser forårsaket av operasjonell risiko skal kunne skade konsernets finansielle stilling i alvorlig grad.

Operasjonell risiko representerer en trussel som, både på kort og lang sikt, kan medføre en vesentlig kostnad. Konsernet har derfor fokus på kvalitet og kontinuerlig forbedring av organisasjonens samlede innovasjons- og prestasjonsevne. Som en del av dette arbeidet har banken etablert systemer og rutiner for registrering og oppfølging av forbedringstiltak samt systemer for rapportering og oppfølging av uønskede hendelser.

Bankens krise- og kontinuitetsplan skal sette kriseledelsen i stand til å håndtere krisesituasjoner og vil ved hjelp av forhåndsplanlagte tiltak bidra til å minimere skadeomfanget når uønskede hendelser oppstår, og på den måten gjenopprette bankens tjenester og forretningsaktiviteter innenfor akseptable tidsrammer.

Det er ikke identifisert alvorlige hendelser i konsernet i 2018.

Eierrisiko

Eierrisiko er risikoen for at SpareBank 1 Ringerike Hadeland blir påført negative resultater fra eierposter i strategisk eide selskap og/eller må tilføre ny egenkapital til disse selskapene. Eierselskap defineres som selskaper hvor SpareBank 1 Ringerike Hadeland har vesentlig eierandel og innflytelse. SpareBank 1 Ringerike Hadeland har i hovedsak eierrisiko gjennom eierandel i Samarbeidende Sparebanker AS (15,6 %), Samarbeidende Sparebanker Bankinvest 1 AS (20,8 %), SpareBank 1 Boligkreditt AS (4,49 %) og SpareBank 1 Næringskreditt AS (2,17 %).

Compliance (etterlevelse)

Compliancerisiko er risikoen for at konsernet pådrar seg offentlige sanksjoner/bøter eller økonomiske tap som følge av manglende etterlevelse av lover og forskrifter. SpareBank 1 Ringerike Hadeland vektlegger gode prosesser for å sikre etterlevelse av gjeldende lover og forskrifter. Styret vedtar konsernets compliance-policy som beskriver hovedprinsippene for ansvar og organisering. Det arbeides kontinuerlig med å vurdere beste tilpasning til nye reguleringer og nytt regelverk for både å ivareta etterlevelse og effektivitet i organisasjonen. Nye reguleringer og nytt regelverk som påvirker driften skal fortløpende inkluderes i rutiner og retningslinjer.

Det er ikke identifisert alvorlige compliance-brudd i konsernet i 2018.

Revisjon

Ekstern revisjon

Konsernets ekstern revisor er Deloitte AS. Ekstern revisor rapporterer til representantskapet i banken.

Intern revisjon

Internrevisjonen i konsernet utføres av EY AS. Internrevisjonen rapporterer til styret i banken.

Redegjørelse om samfunnsansvar

SpareBank 1 Ringerike Hadeland har et stort samfunnsengasjement og støtter lokale initiativ innenfor kultur, idrett og utdanning. Dette har skjedd ved sponsorvirksomhet, gjennom opprettet næringsstiftelse og talentstipend og ikke minst ved godt samspill med sparebankstiftelsene. Utbytte fra banken og avkastning på stiftelsenes investeringer danner grunnlag for gaver til allmennyttige formål fra stiftelsene. Stiftelsenes formål er å videreføre sparebanktradisjonene i sine respektive lokalsamfunn samt forvalte kapital og eierinteresser i banken.

Styret har i en separat rapport om samfunnsansvar redegjort for hva konsernet gjør for å integrere hensynet til menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter og sosiale forhold, det ytre miljø og bekjempelse av korrupsjon i konsernets forretningsstrategier, i daglig drift og i forholdet til konsernets interessenter. Redegjørelsen finnes i eget kapittel i årsrapporten og inneholder også informasjon om arbeidsmiljø, ytre miljø og likestilling/diskriminering.

Bankens egenkapitalbevis

Bankens eierandelskapital utgjør kroner 1.565.040.500 fordelt på 15.650.405 egenkapitalbevis, hvert pålydende 100 kroner.

Ved utgangen av året hadde banken 2.233 egenkapitalbevisiere (2.084 ved utgangen av 2017). Antall eiere hjemmehørende i konsernets primærnedslagsfelt utgjorde 1.154 (1.025) eller 52 % (49 %) av antall eiere, mens de eide 82 % (85 %) av antall utstedte egenkapitalbevis. Ved utgangen av 2018 kontrollerte de 20 største eierne 78 % av eierandelskapitalen (82 %).

Kursen på bankens egenkapitalbevis har i løpet av året beveget seg mellom 187 kroner og 220 kroner. Ved utgangen av 2018 var kursen på bankens egenkapitalbevis 193 kroner (191 kroner).

Sparebankstiftelsene

Bankens største eiere er tre lokale sparebankstiftelser; SpareBankstiftelsen Ringerike, SpareBankstiftelsen Jevnaker Lunner Nittedal og SpareBankstiftelsen Gran. Til sammen eier disse tre sparebankstiftelsene 64 % av egenkapitalbevisene i banken. Utbytte fra og avkastning på investeringen i banken danner grunnlag for gaver til allmenntilgjengelige formål fra sparebankstiftelsene. Deres formål er å utvise stort samfunnsengasjement i sine respektive lokalsamfunn samt forvalte kapital og eierinteresser i banken.

Samspeillet med sparebankstiftelsene bidrar til å bygge opp under bankens sterke samfunnsengasjement. Banken anser eierstrukturen og sparebankstiftelsenes lokale engasjement for å være et viktig konkurransefortrinn.

Fortsatt drift

Morbanken og konsernet er solid med en forholdsvis høy kapitaldekning og driften er og har vært preget av lønnsomhet. Det er gode forutsetninger for fortsatt framgang for konsernet i 2019. Styret bekrefter herved, i samsvar med regnskapsloven, at årsregnskapet for 2018 er avlagt under forutsetning om fortsatt drift.

Morbanken - disponering av årsresultat/utbytte

Styret foreslår overfor bankens representantskap et kontantutbytte for 2018 på 10,60 kroner per egenkapitalbevis (10,30 kroner per egenkapitalbevis). Utdelingsgraden var både i 2018 og 2017 på 50,2 % av egenkapitalbeviserens andel av konsernets resultat. Dette er i tråd med bankens langsiktige utbyttepolitikk som sier at minst halvparten av konsernets årsresultat skal deles ut i utbytte.

Utbytte og disponering av overskudd

Det er morbankens regnskap som danner grunnlag for disponering av årsoverskuddet. Morbanken oppnådde i 2018 et resultat på 323,6 mill. kroner (362,5 mill. kroner), hvilket utgjorde en avkastning på egenkapitalen på 10,0 % (12,4 %). Resultat før skatt ble 401,9 mill. kroner (439,4 mill. kroner). Bankvirksomheten drives i sin helhet i morbanken. Omtale av utviklingen i bankvirksomheten i tidligere avsnitt omfatter således virksomheten i morbanken.

Morbankens resultat inkluderer mottatt utbytte fra datterselskaper og felleskontrollerte virksomheter. I konsernregnskapet foretas full konsolidering av datterselskaper, mens resultatandel fra felleskontrollert virksomhet regnskapsføres etter egenkapitalmetoden.

Årsoverskudd til disponering fremkommer etter endringer i fond for urealiserte gevinster på -12,4 mill. kroner. Samlet beløp til disponering er 311,1 mill. kroner. Resultatet er fordelt mellom grunnfondet og egenkapitalbevisene i henhold til deres respektive andel av egenkapitalen, slik at utbytte og avsetning til utjevningsfond utgjør 97,34 % av det disponerte resultatet.

Overskuddsdisponering	2018
Årsoverskudd morbank	323.640
Overført fond for urealiserte gevinster	-12.504
Årsoverskudd til disponering	311.135
Utbytte	165.894
Overført til utjevningsfond	136.967
Grunnfondskapital	3.742
Gaver	4.532
Sum disponert	311.135

Utsikter for 2019

Det er positive vekstsignaler både internasjonalt og i Norge, og norsk økonomi er på vei inn i en ny moderat oppgangskonjunktur. Norges Bank signaliserer to økninger i styringsrenten i 2019 og deretter øke gradvis videre til 1,50 prosent i 2020. Boligprisene nasjonalt antas å falle noe, men oppgangen i norsk økonomi kan tilsa at et eventuelt fall blir begrenset. Styret forventer at boligprisene i konsernets markedsområder vil vise en moderat økning med en veksttakt noe over den nasjonale boligprisveksten.

Styret forventer at utviklingen i konsernets markedsområde i 2019 vil gjenspeile veksten i norsk økonomi. Bankens portefølje består av bedrifter i næringer som nyter godt av et vedvarende lavt rentenivå og reallønnsvekst. Arbeidsledigheten er lav, og styret legger til grunn at den vil holde seg lav i årene fremover. Det er besluttet store løft i infrastrukturen i regionen for å knytte regionen nærmere opp mot Oslo, både gjennom utbedring av RV4 og E16 og ved utbygging av Ringeriksbanen. Det forventes god utvikling og god vekst i regionen som følge av disse forbedringene. Gjennom høy inntjening fra en forretningsmodell med god bredde og effektiv drift, er konsernet godt posisjonert for fremtidig vekst samtidig som det sikrer god konkurransekraft. Banken er solid med høy kapitaldekning. Dette er et godt utgangspunkt for fortsatt lønnsom vekst.

Det er sannsynlig at banken i kommende perioder vil oppleve en viss økning i tap. Styret vurderer kredittkvaliteten som stabil og god ved inngangen til 2019.

Digitalisering av banknæringen fører til ny tenkemåte rundt bankens nærhetsbegrep fra fysisk nærhet til nærhet i alle kanaler, så vel fysiske som digitale. Kombinasjonen mellom bankens unike lokalkunnskap og SpareBank1s sterke digitale posisjon, gjør banken godt rustet også for en digital fremtid. Det arbeides målrettet i banken i forhold til dette betjeningskonseptet – benevnt to-sporsmodell.

SpareBank 1 Ringerike Hadeland legger stor vekt på å ha en endringsvillig, effektiv og fremtidsrettet organisasjon. Dette er en forutsetning for å kunne betjene kundene på en god måte. Banken arbeider kontinuerlig med kompetanseutvikling både gjennom egne sertifiseringsprogrammer, kvalitetsprogrammer, slik som Lean, samt lederutvikling og kundeoppfølgingssystemer.

Deltakelse i SpareBank 1-alliansen er en viktig byggestein for å kunne opprettholde og videreutvikle organisasjonens slagkraft. Dette er også en forutsetning for tjeneste- og produktutvikling som stadig blir mer digitalisert.

Styrets vurdering er at konsernet er godt posisjonert for å kunne utnytte gode forretningsmuligheter. Effektiv drift og inntekter fra mange produkt- og tjenesteområder bidrar, sammen med lønnsom vekst, til en forventning om fortsatt god inntjening. Etter styrets vurdering vil konsernet i løpet av 2019 ytterligere forsterke sin ledende posisjon i regionen og være et lønnsomt og solid konsern som bidrar til verdiskapning for kunder, eiere, ansatte og lokalsamfunn.

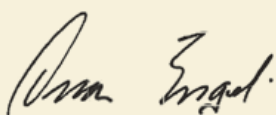
Styret vil takke konsernets ansatte og tillitsvalgte for god innsats og positivt samarbeid.

Styret ønsker også å rette en takk til de tre sparebankstiftelsene for samarbeidet gjennom året, og ser frem til å fortsette samspillet til glede for, og utvikling av, regionen.

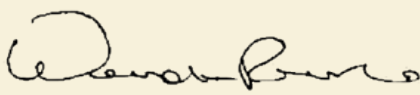
Samspillet mellom innbyggere, næringsliv og bank er viktig for å sikre en god utvikling i konsernets markedsområde. Styret takker konsernets kunder, eiere og samarbeidspartnere for øvrig, og vil legge vekt på å videreføre dette samspillet i 2019.

Hønefoss, 11. februar 2019

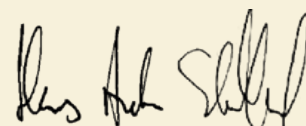
I styret for SpareBank 1 Ringerike Hadeland

Oscar Engeli
Leder

Wenche Ravlo
Nestleder

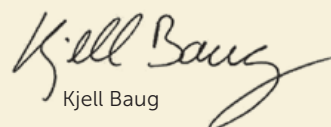
Hans Anton Stubberud

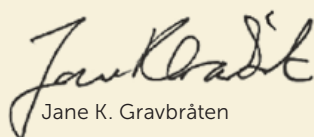
Svein Oftedal

Hege Marie Syversen

Kjell Baug

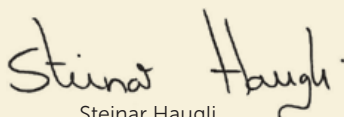
Jane K. Gravbråten

Liv Bente Kildal

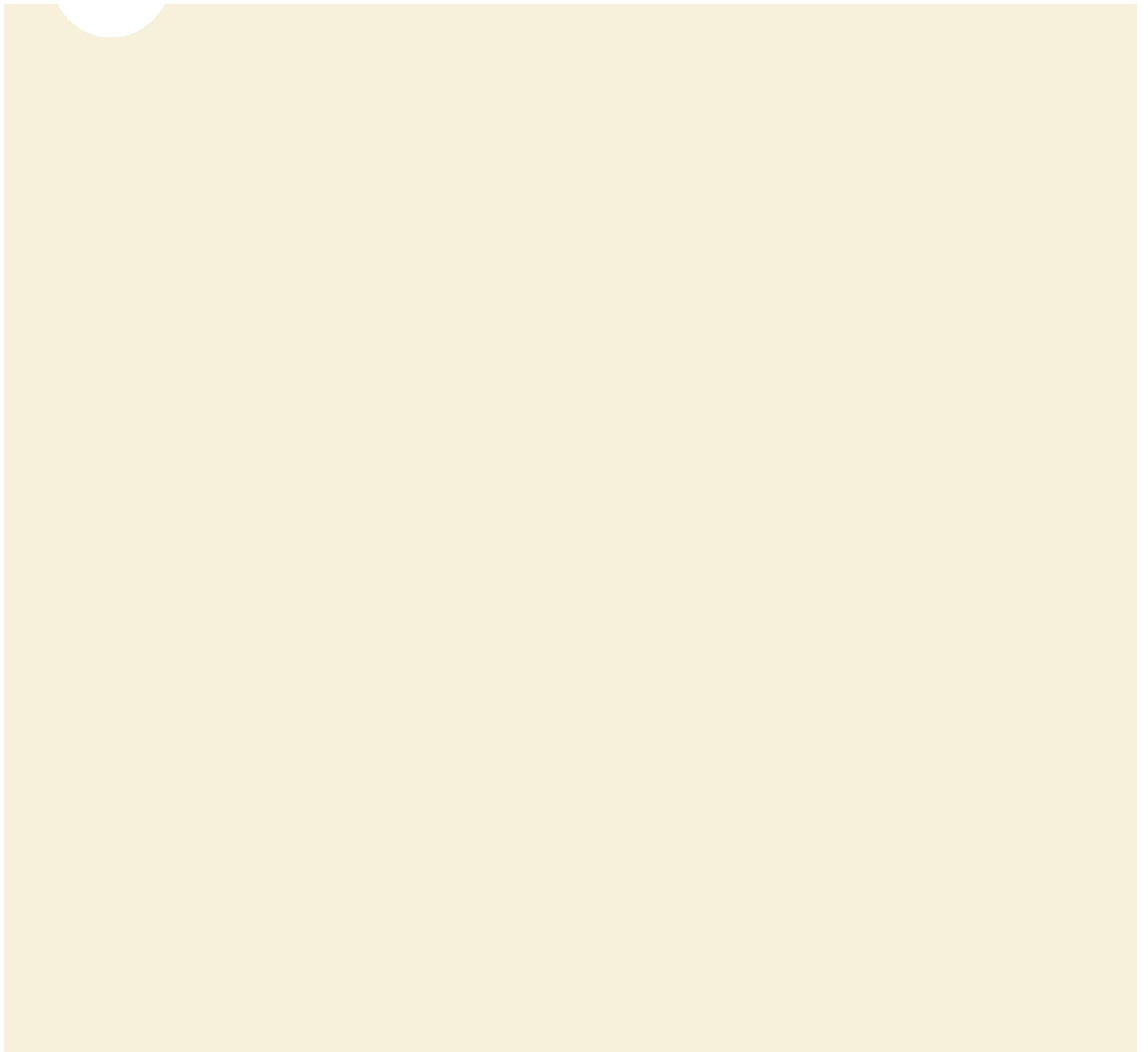
Gunnar Bergan

Steinar Haugli
Adm. banksjef

Årsregnskap

Resultatregnskap

MORBANK				KONSERN	
2017	2018	(Hele tusen kroner)	Note	2018	2017
296 333	320 334	Renteinntekter utlån målt til amortisert kost	2, 18	320 310	296 297
308 368	325 050	Renteinntekter utlån målt til virkelig verdi	2, 18	325 050	308 368
247 076	252 513	Rentekostnader målt til amortisert kost	18	251 821	246 521
357.626	392.871	Netto renteinntekter		393.539	358.144
184 253	191 051	Provisjonsinntekter	19	191 051	184 253
8 087	9 745	Provisjonskostnader	19	9 745	8 087
4 486	3 061	Andre driftsinntekter	19	137 567	126 147
180.652	184.367	Netto provisjons- og andre inntekter		318.872	302.313
12 610	17 499	Utbytte	20, 38	17 501	12 611
114 734	57 841	Inntekter av eierinteresser	20, 38	56 759	67 900
18 396	12 982	Netto resultat fra andre finansielle investeringer	20	12 982	18 396
145.740	88.321	Netto resultat fra finansielle eiendeler		87.242	98.907
684.018	665.560	Sum inntekter		799.653	759.363
110 285	129 082	Personalkostnader	21, 23	222 552	196 139
126 470	127 262	Andre driftskostnader	22	144 189	141 834
236.755	256.344	Sum driftskostnader		366.741	337.974
447.263	409.216	Resultat før tap		432.912	421.390
7 885	7 266	Tap på utlån og garantier	11	7 266	7 885
439.378	401.950	Resultat før skatt		425.646	413.505
76 925	78 310	Skattekostnad	24	83 990	81 975
362.452	323.640	Resultat for regnskapsåret		341.655	331.530
-	-	Minoritetsinteresser		2.378	1.728
22,54	20,13	Resultat per egenkapitalbevis (majoritet)		21,10	20,51

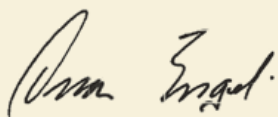
Utvidet resultatregnskap

MORBANK			KONSERN	
2017	2018	(Hele tusen kroner)	2018	2017
362.452	323.640	Resultat for regnskapsåret	341.655	331.530
		<i>Poster som ikke vil bli reklassifisert til resultat:</i>		
3.791	-8.811	Aktuarielle gevinster og tap vedrørende ytelsespensjon	-8.811	3.515
-	-	Andre inntekter og kostnader tilknyttet felleskontrollert virksomhet	-2	-324
-948	2.203	Skatt	2.203	-882
		<i>Poster som vil bli reklassifisert til resultat:</i>		
-8.341	-	Endring i virkelig verdi for investeringer holdt for salg	-	-8.341
-	4.492	Endring i virkelig verdi utlån PM	4.492	-
-	-	Andre inntekter og kostnader tilknyttede foretak og felleskontrollert virksomhet	420	143
-5.497	-2 116	Sum resultatposter ført mot egenkapitalen	-1.698	-5.888
356.955	321 524	Totaltresultat for regnskapsåret	339.957	325.642
-	-	Minoritetsinteresser	2.378	1.686

Balanse

MORBANK				KONSERN	
2017	2018	(Hele tusen kroner)	Note	2018	2017
		EIENDELER			
94.750	98 104	Kontanter og fordringer på sentralbanker		98 104	94 750
872.923	1 101 220	Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	7	1 101 251	872 939
18.338.074	19.707.372	Netto utlån til kunder	8, 10, 11	19.706.034	18.336.548
1.596.358	1 549 765	Sertifikater og obligasjoner	27	1 549 765	1 596 358
17.816	9 634	Finansielle derivater	28	9 634	17 816
595.263	684 383	Aksjer, andeler og andre egenkapitalinteresser	29	684 386	595 467
222.337	222 337	Investering i eierinteresser	38	403 955	394 030
63.983	63 983	Investering i konsernselskaper	38	-	-
58.249	56 963	Eiendom, anlegg og utstyr	31	62 039	63 541
12.034	15 286	Utsatt skattefordel	24	14 130	10 350
1.383	1 229	Goodwill og andre immaterielle eiendeler	30	63 310	63 361
74.440	64 891	Andre eiendeler	32	97 385	110 814
21.947.611	23.575.168	Sum eiendeler		23.789.991	22.155.975
		GJELD			
13.303.434	14.420.909	Innskudd fra og gjeld til kunder	33	14 392 319	13 278 348
4.999.368	5.275.146	Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	34	5 275 146	4 999 368
8.221	11.586	Finansielle derivater	28	11 586	8 221
218.457	225.604	Annen gjeld og balanseførte forpliktelser	23, 36	256 936	253 160
250.341	312.872	Ansvarlig lånekapital	35	312 872	250 341
18.779.821	20.246.117	Sum gjeld		20.248.859	18.789.437
		EGENKAPITAL			
1.565.041	1.565.041	Egenkapitalbevis	40	1.565.041	1.565.041
491.692	491.692	Overkursfond		491 692	491 692
867.064	997.599	Utjevningfond		997 599	867 064
161.199	165.894	Avsatt utbytte		168 294	162 899
4.404	4.532	Avsatt til gaver		4.532	4 404
74.742	78.309	Grunnfond		78 309	74 742
5.138	5.138	Kompensasjonsfond		5 138	5 138
-1.491	20.846	Annen egenkapital		226 316	191 258
-	-	Minoritetsandel		4 213	4 300
3.167.790	3.329.051	Sum egenkapital		3.541.133	3.366.538
21.947.611	23.575.168	Sum gjeld og egenkapital		23.789.991	22.155.975

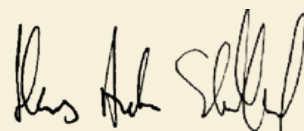
Hønefoss, 11. februar 2019
I styret for SpareBank 1 Ringerike Hadeland

Oscar Engeli
Leder

Wenche Ravlo
Nestleder

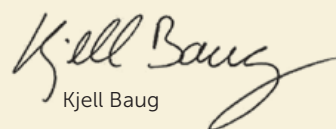
Hans Anton Stubberud

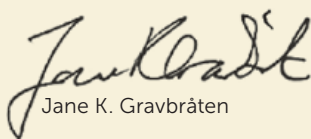
Svein Oftedal

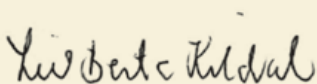
Hege Marie Syversen

Kjell Baug

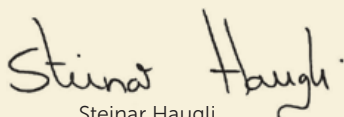
Jane K. Gravbråten

Liv Bente Kildal

Gunnar Bergan

Steinar Haugli
Adm. banksjef

Endring i egenkapital

MORBANK

(Hele tusen kroner)	Egen- kapital- bevis ¹	Overkurs- fond	Ut- jevning- fond	Grunn- fonds- kapital	Kompen- sasjons- fond	Fond for urealiserte gevinster	Annen egen- kapital	Avsatt utbytte	Avsatt gaver	Sum egen- kapital
Egenkapital 31.12.16	1.394.665	361.134	673.582	69.456	885	27.558	-21.632	157.597	4.563	2.667.808
Periodens resultat	-	-	190.715	5.211	-	-923	1.846	161.199	4.404	362.452
Utvidede resultatposter										
Netto aktuarielle gevinster og tap	-	-	2.767	76	-	-	-	-	-	2.843
Endring i virkelig verdi for investeringer holdt for salg	-	-	-	-	-	-8.341	-	-	-	-8.341
Sum utvidede resultatposter	-	-	2.767	76	-	-8.341	-	-	-	-5.497
Totalresultat	-	-	193.483	5.287	-	-9.264	1.846	161.199	4.404	356.955
Transaksjoner med eierne										
Emisjon egenkapitalbevis	170.376	130.558	-	-	4.253	-	-	-	-	305.187
Utdelt utbytte for 2016	-	-	-	-	-	-	-	-157.597	-	-157.597
Utdelt gavefond 2016	-	-	-	-	-	-	-	-	-4.563	-4.563
Sum transaksjoner med eierne	170.376	130.558	-	-	4.253	-	-	-157.597	-4.563	143.027
Egenkapital 31.12.17	1.565.041	491.692	867.064	74.742	5.138	18.294	-19.786	161.199	4.404	3.167.790
Endringer ført direkte mot egenkapitalen IFRS 9	-	-	-	-	-	-7.160	12.500	-	-	5.340
Omarbeidet egenkapital per 01.01.2018	1.565.041	491.692	867.064	74.742	5.138	11.134	-7.286	161.199	4.404	3.173.130
Periodens resultat	-	-	136.966	3.742	-	22.452	-9.947	165.894	4.532	323.640
Utvidede resultatposter										
Netto aktuarielle gevinster og tap	-	-	-6.432	-176	-	-	-	-	-	-6.608
Endring i virkelig verdi utlån PM	-	-	-	-	-	4.492	-	-	-	4.492
Sum utvidede resultatposter	-	-	-6.432	-176	-	4.492	-	-	-	-2.116
Totalresultat	-	-	130.534	3.566	-	26.944	-9.947	165.894	4.532	321.524
Transaksjoner med eierne										
Utdelt utbytte for 2017	-	-	-	-	-	-	-	-161.199	-	-161.199
Utdelt gavefond 2017	-	-	-	-	-	-	-	-	-4.404	-4.404
Sum transaksjoner med eierne	-	-	-	-	-	-	-	-161.199	-4.404	-165.604
Egenkapital 31.12.18	1.565.041	491.692	997.598	78.309	5.138	38.079	-17.232	165.894	4.532	3.329.051

1. Pr 31.12.18 består eierandelskapitalen av 15.650.405 egenkapitalbevis à NOK 100.

KONSERN

(Hele tusen kroner)	Egen- kapital- bevis ¹	Overkurs- fond	Ut- jevning- fond	Grunn- fonds- kapital	Kompen- sasjons- fond	Fond for urealiserte gevinster	Annen egen- kapital	Avsatt utbytte	Avsatt gaver	Sum	Minoritets- interesse	Sum egen- kapital
Egenkapital 31.12.16	1.394.665	361.134	673.582	69.456	885	2.782	233.421	160.797	4.563	2.901.283	5.814	2.907.098
Periodens resultat	-	-	190.715	5.211	-	-923	-32.504	162.899	4.404	329.802	1.728	331.530
Utvidede resultatposter												
Netto aktuarielle gevinster og tap	-	-	2.767	76	-	-	-168	-	-	2.675	-42	2.633
Endring i virkelig verdi for investeringer holdt for salg	-	-	-	-	-	-8.341	-	-	-	-8.341	-	-8.341
Andre inntekter og kostnader tilknyttet felleskontrollert virksomhet	-	-	-	-	-	143	-324	-	-	-181	-	-181
Sum utvidede resultatposter	-	-	2.767	76	-	-8.197	-492	-	-	-5.846	-42	-5.888
Totalresultat for perioden	-	-	193.483	5.287	-	-9.120	-32.996	162.899	4.404	323.956	1.686	325.642
Transaksjoner med eierne												
Emisjon egenkapitalbevis	170.376	130.558	-	-	4.253	-	-	-	-	305.186	-	305.186
Andre føringer over EK ²	-	-	-	-	-	-	-6.028	-	-	-6.028	-	-6.028
Utdelt utbytte for 2016	-	-	-	-	-	-	3.200	-160.797	-	-157.597	-3.200	-160.797
Utdelt gavefond 2016	-	-	-	-	-	-	-	-	-4.563	-4.563	-	-4.563
Sum transaksjoner med eierne	170.376	130.558	-	-	4.253	-	-2.828	-160.797	-4.563	136.998	-3.200	133.798
Egenkapital 31.12.17	1.565.041	491.692	867.064	74.743	5.138	-6.339	197.597	162.899	4.404	3.362.238	4.300	3.366.538
Endringer ført direkte mot egenkapitalen IFRS 9	-	-	-	-	-	-7.160	12.500	-	-	5.340	-	5.340
Andre føringer mot egenkapitalen	-	-	-	-	-	-	-752	-	-	-752	-	-752
Omarbeidet egenkapital per 01.01.2018	1.565.041	491.692	867.064	74.743	5.138	-13.499	209.345	162.899	4.404	3.366.826	4.300	3.371.126
Periodens resultat	-	-	136.966	3.742	-	22.452	3.292	168.294	4.532	339.278	2.378	341.655
Utvidede resultatposter												
Netto aktuarielle gevinster og tap	-	-	-6.432	-176	-	-	-	-	-	-6.608	-	-6.608
Endring i virkelig verdi utlån PM	-	-	-	-	-	4.492	-	-	-	4.492	-	4.492
Andre inntekter og kostnader tilknyttet felleskontrollert virksomhet	-	-	-	-	-	-	418	-	-	418	-	418
Sum utvidede resultatposter	-	-	-6.432	-176	-	4.492	418	-	-	-1.698	-	-1.698
Totalresultat for perioden	-	-	130.534	3.566	-	26.944	3.709	168.294	4.532	337.580	2.378	339.957
Transaksjoner med eierne												
Andre føringer over EK ²	-	-	-	-	-	-	-2.649	-	-	-2.649	-	-2.649
Utdelt utbytte for 2017	-	-	-	-	-	-	2.465	-162.899	-	-160.434	-2.465	-162.899
Utdelt gavefond 2017	-	-	-	-	-	-	-	-	-4.404	-4.404	-	-4.404
Sum transaksjoner med eierne	-	-	-	-	-	-	-184	-162.899	-4.404	-167.488	-2.465	-169.953
Egenkapital 31.12.18	1.565.041	491.692	997.598	78.309	5.138	13.445	212.870	168.294	4.532	3.536.918	4.213	3.541.133

1. Pr 31.12.2018 består eierandelskapitalen av 15.650.405 egenkapitalbevis à NOK 100.

2. Poster ført direkte mot egenkapital i FKV.

Kontantstrømoppstilling

MORBANK			KONSERN	
2017	2018	(Hele tusen kroner)	2018	2017
-486.783	-1.354.016	Netto utlån til kunder	-1.354.204	-486.966
561.084	602.978	Renteinnbetalinger på utlån til kunder	602.311	561.027
480.145	1.117.474	Innskudd fra kunder	1.113.957	489.418
-117.308	-120.901	Renteutbetalinger på innskudd fra kunder	-120.925	-116.690
11.831	-228.298	Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	-228.298	11.831
11.983	11.771	Renter på utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	11.771	11.983
14.537	41.104	Sertifikater og obligasjoner	41.104	14.537
24.934	24.622	Renteinnbetalinger på sertifikater og obligasjoner	24.622	24.934
6.781	5.586	Renteutbetaling derivater	5.586	6.781
173.225	182.430	Provisjonsinnbetalinger	356.274	337.094
-180.823	-170.345	Utbetalinger til lønn	-254.289	-260.680
-86.698	-137.050	Andre utbetalinger til drift	-216.051	-171.819
-66.676	-64.021	Betalt skatt	-69.413	-72.992
-11.537	6.145	Andre tidsavgrensninger	5.615	-13.170
334.692	-82.520	A Netto likviditetsendring fra operasjonelle aktiviteter	-81.940	335.285
-5.391	3.772	Investering i varige driftsmidler	3.192	-5.984
1.430	-302	Innbetaling fra salg av varige driftsmidler	-302	1.430
-136.752	-75.424	Utbetaling til investeringer i aksjer og fond	-75.424	-136.752
75.719	18.940	Innbetaling fra salg av aksjer og fond	18.940	75.719
127.344	75.339	Utbytte fra investeringer i aksjer	75.339	127.344
62.349	22.325	B Netto likviditetsendring investering	21.745	61.756
1.120.000	1.905.000	Opptak av gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	1.905.000	1.120.000
-1.534.000	-1.620.000	Tilbakebetaling - utstedelse av verdipapirer	-1.620.000	-1.534.000
-	200.000	Opptak av ansvarlig lånekapital	200.000	-
-120.991	-110.578	Renteutbetalinger på gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	-110.578	-120.991
-6.607	-7.270	Renteutbetalinger på ansvarlig lånekapital	-7.270	-6.607
302.600	-	Emisjon eierandelskapital (netto)	-	302.600
-162.525	-165.603	Utbetaling til utbytte og gavefond	-165.603	-162.525
-401.524	63.549	C Netto likviditetsendring finansiering	63.549	-401.524
-4.482	3.354	A+B+C Netto endring likvider i året	3.354	-4.482
99.233	94.750	Likviditetsbeholdning 1.1.	94.750	99.233
94.750	98.104	Likviditetsbeholdning 31.12	98.104	94.750
		Likviditetsbeholdning spesifisert		
94.750	98.104	Kontanter og fordringer på sentralbanken	98.104	94.750
94.750	98.104	Likviditetsbeholdning sist i mnd	98.104	94.750

Noter til regnskapet

46	1. GENERELL INFORMASJON	86	20. NETTO RESULTAT FRA FINANSIELLE EIENDELER
47	2. REGNSKAPSPRINSIPPER IFRS	87	21. PERSONALKOSTNADER OG YTELSE TIL LEDENDE ANSATTE OG TILLITSVALGTE
56	3. KRITISKE ESTIMATER OG VURDERINGER VEDRØRENDE BRUK AV REGNSKAPSPRINSIPPER	89	22. ANDRE DRIFTSKOSTNADER
57	4. SEGMENTINFORMASJON	89	23. PENSJONER
59	5. KAPITALDEKNING	92	24. SKATT
61	6. FINANSIELL RISIKOSTYRING		BALANSE
	KREDITTRISIKO	94	25. VURDERING AV VIRKELIG VERDI PÅ FINANSIELLE INSTRUMENTER
66	7. KREDITTINSTITUSJONER – FORDRINGER OG GJELD	96	26. VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE INSTRUMENTER VURDERT TIL AMORTISERT KOST
67	8. UTLÅN TIL OG FORDRINGER PÅ KUNDER	97	27. SERTIFIKATER OG OBLIGASJONER
70	9. SPAREBANK 1 BOLIGKREDITT AS, SPAREBANK 1 NÆRINGSKREDITT AS OG SPAREBANK 1 KREDITTKORT AS	98	28. FINANSIELLE DERIVATER
72	10. ALDERSFORDELING PÅ FORFALTE, MEN IKKE NEDSKREVNE UTLÅN	99	29. AKSJER, ANDELER OG ANDRE EGENKAPITALINTERESSER
73	11. TAP PÅ UTLÅN OG GARANTIER	100	30. GOODWILL OG ANDRE IMMATERIELLE EIENDELER
77	12. MAKSIMAL KREDITTRISIKOEKSPONERING, IKKE HENSYNTATT PANTESTILLELSER	101	31. EIENDOM, ANLEGG OG UTSTYR
77	13. FINANSIELLE INSTRUMENTER OG MOTREGNING	102	32. ANDRE EIENDELER
78	14. KREDITTKVALITET PER KLASSE AV FINANSIELLE EIENDELER	102	33. INNSKUDD FRA OG GJELD TIL KUNDER
	MARKEDSRISIKO	103	34. GJELD VED UTSTEDELSE AV VERDIPAPIRER
80	15. MARKEDSRISIKO KNYTTET TIL RENTERISIKO	104	35. ANSVARLIG LÅNEKAPITAL
	LIKVIDITETSRISIKO	105	36. ANNEN GJELD OG FORPLIKTELSER
81	16. LIKVIDITETSRISIKO	106	37. BUNDNE MIDLER
82	17. FORFALLSANALYSE AV EIENDELER OG FORPLIKTELSER	107	38. INVESTERINGER I EIERINTERESSER
	RESULTATREGNSKAP		ØVRIGE OPPLYSNINGER
84	18. NETTO RENTEINNTEKTER	109	39. VESENTLIGE TRANSAKSJONER MED NÆRSTÅENDE SELSKAPER
85	19. NETTO PROVISJONS- OG ANDRE INNTEKTER	110	40. EIERANDELSKAPITAL- OG EIERSTRUKTUR
		111	41. HENDELSER ETTER BALANSEDAGEN
		112	42. OVERGANGSEFFEKTER IFRS 9

Note 1

Generell informasjon

Beskrivelse av virksomheten

SpareBank 1 Ringerike Hadeland har til formål å fremme sparing ved å ta i mot innskudd fra en ubestemt krets av innskyttere, levere finansielle tjenester til publikum, næringsliv og offentlig sektor, og å forvalte på trygg måte de midler den rår over i samsvar med de lovregler som til enhver tid gjelder for sparebanker.

Bankens formål er å yte investeringstjenester og tilknyttede tjenester innenfor rammen av verdipapirhandeloven. Banken kan utføre alle vanlige bankforretninger og finansielle tjenester i samsvar med den til enhver gjeldende lovgivning.

Bankens forretningside er å være en solid, lønnsom og selvstendig sparebank i markedsområdene Ringeriks- og Hadelandsregionen og i Nittedalsområdet. Banken skal tilby et bredt spekter av finansielle tjenester til personkunder, små og mellomstore bedrifter og offentlig sektor i bankens virkeområde.

Bankens visjon, verdier, mål og forretningside er vedtatt av styret og inntatt i årsrapporten.

Konsernet SpareBank 1 Ringerike Hadeland

SpareBank 1 Ringerike Hadeland har sitt hovedkontor på Hønefoss, Søndre Torv 6, i Ringerike kommune (morbank) og lokalbanker i kommunene Ringerike, Hole, Jevnaker, Nittedal og Gran. Hoveddelen av lokalbankene er samlokalisert med Eiendomsmegleren Ringerike Hadeland AS.

Konsernet SpareBank 1 Ringerike Hadeland består av morbanken, datterselskapet Eiendomsmegleren Ringerike Hadeland AS (80 % eierandel) og datterselskapet SpareBank 1 Økonomihuset AS (100 % eierandel).

SpareBank 1 Ringerike Hadeland er notert på Oslo Børs ("RING").

Årsregnskapet for 2018 ble vedtatt av styret 11. februar 2019.

Note 2

Regnskapsprinsipper IFRS

Grunnlaget for utarbeidelse av det konsoliderte årsregnskapet

Selskaps- og konsernregnskapet 2018 for SpareBank 1 Ringerike Hadeland er satt opp i overensstemmelse med Internasjonale standarder for finansiell rapportering (IFRS) som er gjort gjeldende i Norge. Dette omfatter også tolkninger fra Den internasjonale tolkningskomité for finansiell rapportering (IFRIC) og dens forgjenger. Den faste tolkningskomité (SIC). Regnskapet er avlagt basert på IFRS standarder og fortolkninger obligatoriske for årsregnskap som avlegges per 31. desember 2018.

Konsernregnskapet er avlagt under forutsetning om fortsatt drift.

Nye eller reviderte regnskapsstandarder som er godkjent, men ikke implementert i 2018

IFRS 16 Leieavtaler

Implementering av IFRS 16 Leieavtaler, med virkning fra 1.1.2019, vil primært påvirke leietakers regnskapsføring og vil føre til at vesentlige leieavtaler for konsernet balanseføres. Standarden fjerner dagens skille mellom operasjonell og finansiell leie og krever innregning av en bruksrettseiendel (rett til å bruke den leide eiendelen) og en finansiell forpliktelse til å betale leie for vesentlige leiekontrakter.

IFRS 16 inneholder valgmulighet til å unnlate å innregne bruksretten og tilhørende leieforpliktelsen for en leieavtaler dersom leieavtalen er kortsiktig (under 12 måneder) eller leie av eiendelen har lav verdi. Konsernet vil benytte seg av dette fritaket.

SpareBank 1 Ringerike Hadeland har valgt å anvende IFRS 16 modifisert retrospektivt og sammenligningstill vil ikke bli utarbeidet. Eiendel og forpliktelse settes dermed lik per 1. januar 2019. Konsernet har kun faste leieforpliktelser. Nåverdien av leieforpliktelsen beregnes ved å neddiskontere resterende leiebetalinger med bankens marginale lånerente (fundingrente). Opsjoner til å forlenge leieperioden tas med dersom de med rimelig sikkerhet forventes å bli benyttet. Nåverdien for opsjonen innregnes da i leieforpliktelsen og bruksretten.

Resultatregnskapet vil også påvirkes fordi driftskostnader vil bli erstattet med renter på leieforpliktelsen og avskrivninger på bruksretten. Den totale kostnaden blir høyere de første årene av en leiekontrakt (renteelementet da er større) og lavere i senere år. Rentekostnader beregnes ved å bruke neddiskonteringsrenten på leieforpliktelsen. Utleiers regnskapsføring forblir i hovedsak uendret fra IAS 17. Utleier fortsetter å regnskapsføre leieavtaler enten

som operasjonelle eller finansielle leieavtaler avhengig av om leieavtalene i all hovedsak overføres risiko og avkastning knyttet til eierskap av den underliggende eiendelen til leietaker. SpareBank 1 Ringerike Hadeland har kun operasjonelle leieavtaler som dermed beholdes i balansen og inntektsføres over leieperioden som tidligere.

Basert på leieavtalene av lokaler som er inngått per 31. desember 2018 vil implementering av IFRS 16 gi en "rett til bruk" -eiendel og leieforpliktelse som balanseføres fra 1. januar 2019 på 8,6 millioner kroner for morbank og 32,6 millioner kroner for konsernet. Netto resultateffekt vil for 2019 være i størrelsesorden 100 tusen kroner for morbank og 300 tusen kroner for konsernet.

Implementerte regnskapsstandarder og andre relevante endringer i regelverk i 2018

IFRS 15 Inntekter fra kundekontrakter

IFRS 15 tredde i kraft 1.januar 2018. Standarden er et omfattende rammeverk for inntektsføring etter IFRS som erstatter så godt som all tidligere veiledning på inntektsføring, herunder IAS 18, som gjelder kontrakter for varer og tjenester. Standarden gjelder, med noen få unntak, alle inntektsbringende kontrakter med kunder og inneholder en modell for innregning og måling av salg av enkelte ikke-finansielle eiendeler (for eksempel salg av eiendom, anlegg og utstyr). Den nye standarden er basert på prinsippet om at inntektsføring skjer når kontroll over en vare eller en tjeneste overføres til en kunde. Prinsippet om kontroll erstatter det eksisterende prinsippet om risiko og avkastning. Konsernet har vurdert virkningen av IFRS 15 Inntekter fra kundekontrakter til uvesentlig.

IFRS 9 Finansielle instrumenter

IFRS 9 Finansielle instrumenter erstattet 1.1.2018 IAS 39 Finansielle instrumenter – innregning og måling. IFRS 9 omhandler innregning, klassifisering og måling, nedskrivning, fraregning av finansielle eiendeler og forpliktelser samt sikringsbokføring. Det er redegjort nærmere for implementeringseffekter knyttet til denne standarden, samt en beskrivelse av hvilke valg SpareBank 1 Ringerike Hadeland har tatt, i note 42.

Finansielle eiendeler

Etter IFRS 9 skal finansielle eiendeler klassifiseres i tre målekategorier: virkelig verdi med verdiendring over resultatet, virkelig verdi med verdiendring over andre inntekter og kostnader (other comprehensive income - OCI) og amortisert kost. Målekategori bestemmes ved førstegangs regnskapsføring av eiendelen. For finansielle eiendeler skilles mellom gjeldsinstrumenter, derivater og egenkapitalinstrumenter, hvor gjeldsinstrumenter er

alle finansielle eiendeler som ikke er derivater eller egen-kapitalinstrumenter. Klassifiseringen av finansielle eiendeler bestemmes ut fra kontraktmessige vilkår for de finansielle eiendelene og hvilken forretningsmodell som brukes for styring av porteføljen som eiendelene inngår i.

Finansielle eiendeler som er gjeldsinstrumenter

Gjeldsinstrumenter med kontraktfestede kontantstrømmer som bare er betaling av rente og hovedstol på gitte datoer og som holdes i en forretningsmodell med formål å motta kontraktmessige kontantstrømmer skal i utgangspunktet måles til amortisert kost. Instrumenter med kontraktfestede kontantstrømmer som bare er betaling av rente og hovedstol på gitte datoer og som holdes i en forretningsmodell med formål både å motta kontraktmessige kontantstrømmer og salg, skal i utgangspunktet måles til virkelig verdi med verdiendringer over OCI, med renteinntekt, valutaomregningseffekter og eventuelle nedskrivninger presentert i det ordinære resultatet. Verdiendringer ført over OCI skal reklassifiseres til resultatet ved salg eller annen avhendelse av eiendelene.

Banken benytter seg av SpareBank 1 Boligkreditt AS som finansieringsverktøy (se Note 9 for øvrig beskrivelse). Banken overfører bare deler av de utlån som kvalifiserer for overføring til boligkredittselskapet. Utlån som inngår i forretningsmodeller (porteføljer) med utlån som kvalifiserer for overføring kan derfor sies å holdes både for å motta kontraktmessige kontantstrømmer og for salg, en forretningsmodell som er konsistent med måling til virkelig verdi med verdiendringer over OCI i både morbankens og konsernets resultat.

Ut fra en vurdering av betingelser for utlån til person- og bedriftsmarkedskunder, er det derfor konkludert med at hele PM-porteføljen, med unntak av fastrenteutlån, reklassifiseres til måling til virkelig verdi over OCI. For BM-utlån som ikke er fastrenteutlån videreføres tidligere praksis med måling til amortisert kost. Kontanter og fordringer på sentralbanker samt utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner måles også til amortisert kost.

Øvrige gjeldsinstrumenter skal måles til virkelig verdi med verdiendring over resultatet. Dette gjelder instrumenter med kontantstrømmer som ikke bare er betaling av normal rente (tidsverdi av penger, kredittmargin og andre normale marginer knyttet til utlån og fordringer) og hovedstol, og instrumenter som holdes i en forretningsmodell hvor formålet i hovedsak ikke er mottak av kontraktfestede kontantstrømmer. Bankens

investeringer i sertifikater og obligasjoner måles til virkelig verdi med verdiendring over resultatet.

Instrumenter som i utgangspunktet skal måles til amortisert kost eller til virkelig verdi med verdiendringer over OCI kan utpekes til måling til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet dersom dette eliminerer eller vesentlig reduserer et regnskapsmessig misforhold. Som følge av at vurdering av fastrenteutlån til amortisert kost ville medført et regnskapsmessig misforhold grunnet regnskapsføring av sikringsinstrumenter til virkelig verdi, har SpareBank 1 Ringerike Hadeland valgt å fortsette tidligere praksis med å måle fastrenteutlån til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet.

Derivater og investeringer i egenkapitalinstrumenter

Alle derivater skal i utgangspunktet måles til virkelig verdi med verdiendring over resultatet, men derivater som er utpekt som sikringsinstrumenter skal regnskapsføres i tråd med prinsippene for sikringsbokføring. Investeringer i egenkapitalinstrumenter skal måles i balansen til virkelig verdi med mindre man oppfyller kravene til måling til virkelig verdi over OCI og velger dette ved første gangs innregning. SpareBank 1 Ringerike Hadeland regnskapsfører alle egenkapitalinstrumenter til virkelig verdi over resultatet.

Sikringsbokføring

Banken benytter virkelig verdi sikring av sine fastrenteinnlån for å styre sin renterisiko. Banken vurderer og dokumenterer sikringens effektivitet, både ved første gangs klassifisering og på løpende basis i samsvar med IFRS 9. I sin sikringsaktivitet sikrer banken seg mot bevegelser i swap renten. Endringer i kredittspread er derfor ikke hensyntatt i sikringseffektiviteten eller verdivurderingen. Ved virkelig verdi sikring blir sikringsinstrumentet regnskapsført til virkelig verdi og sikringsobjektet blir regnskapsført til amortisert kost justert for endring i virkelig verdi av den sikrede risiko. Endringer i disse verdiene fra inngående balanse blir resultatført.

Banken inngår sikringsforretninger med anerkjente banker for å redusere egen risiko. Derivatforretningene er knyttet til ordinær bankvirksomhet og gjennomføres for å redusere risiko knyttet til bankens innlån i finansmarkedene og for å avdekke og redusere risiko relatert til kunderettede aktiviteter. Kun sikringer knyttet til bankens innlånsvirksomhet defineres som "virkelig verdisikring" i henhold til IFRS 9. Banken har ingen kontrakter som kvalifiserer for kontantstrømsikring.

Tapsnedskrivning utlån

Etter IFRS 9 skal tapsavsetningene innregnes basert på forventet kredittap (expected credit loss - ECL). Den generelle modellen for nedskrivninger av finansielle eiendeler i IFRS 9 vil gjelde for finansielle eiendeler som måles til amortisert kost eller gjeldsinstrumenter til virkelig verdi med verdiendringer over OCI, og som ikke hadde intrufne tap ved første gangs balanseføring. I tillegg er også lånetilsagn og finansielle garantikontrakter som ikke måles til virkelig verdi over resultatet omfattet.

Målingen av avsetningen for forventet tap i den generelle modellen avhenger av om kredittrisikoen har økt vesentlig siden første gangs balanseføring. Ved førstegangs balanseføring og når kredittrisikoen ikke har økt vesentlig etter førstegangs balanseføring skal det avsettes for 12-måneders forventet tap. 12-måneders forventet tap er det tapet som er forventet å inntreffe over levetiden til instrumentet, men som kan knyttes til begivenheter som inntreffer de første 12 månedene. Hvis kredittrisikoen har økt vesentlig etter førstegangs innregning, skal det avsettes for forventet tap over hele levetiden. Forventet kredittap er beregnet basert på nåverdien av alle kontantstrømmer over gjenværende forventet levetid, det vil si forskjellen mellom de kontraktsmessige kontantstrømmer i henhold til kontrakten og den kontantstrømmen som banken forventer å motta, diskontert med effektiv rente på instrumentet.

Nærmere beskrivelse av bankens nedskrivningsmodell etter IFRS 9

Tapsanslaget lages kvartalsvis, og bygger på historikk over konto- og kundedata for hele kredittporteføljen. Tapsestimatene blir beregnet basert på 12 måneders og livslang sannsynlighet for mislighold (probability of default - PD), tap ved mislighold (loss given default - LGD) og eksponering ved mislighold (exposure at default - EAD). Banken har historikk for observert PD og observert LGD, som danner grunnlag for estimerer på fremtidige verdier for PD og LGD.

Modellen inneholder 3 ulike scenarier, «Base case», «Best case» og «Worst case», og det beregnes et forventet tap (expected credit loss - ECL) for hvert scenario. ECL for en kombinasjon av de tre scenariene er et vektet gjennomsnitt for de tre scenariene, hvor «Base case» vektet med 80 %, «Best case» vektet med 10 % og «Worst case» vektet med 10 %. Basisscenarioet fra stresstestene er laget på bakgrunn av referansebanen i Pengepolitisk rapport fra Norges Bank. Dette gir et grunnlag for å lage et basisscenario for IFRS 9-beregningene.

I tråd med IFRS 9 grupperer banken sine utlån i tre trinn:

Trinn 1:

Dette er startpunkt for alle finansielle eiendeler omfattet av den generelle tapsmodellen. Alle eiendeler som ikke har vesentlig høyere kredittrisiko enn ved førstegangsinnregning får en avsetning for tap som tilsvarer 12 måneders forventet tap. I denne kategorien ligger alle eiendeler som ikke er overført til trinn 2 eller 3.

Trinn 2:

I trinn 2 i tapsmodellen er eiendeler som har hatt en vesentlig økning i kredittrisiko siden førstegangsinnregning, men hvor det ikke er objektive bevis på tap. For disse eiendelene skal det avsettes for forventet tap over levetiden. I denne gruppen finner vi eiendeler med vesentlig grad av kredittforverring, men som på balansedato tilhører kunder som ikke er klassifisert som kredittforringet. Når det gjelder avgrensning mot trinn 1, definerer banken vesentlig grad av kredittforverring ved å ta utgangspunkt i hvorvidt et engasjements beregnede PD har økt vesentlig.

Banken har videre definert at eiendeler knyttet til kunder som kommer på watchlist skal inngå i trinn 2 og at det som hovedregel har vært en vesentlig økning i kredittrisiko dersom PD er økt med over 150 % til et nivå over 0,60 %. Videre vil en betaling som er minst 30 dager forsinket indikere vesentlig økning i kredittrisiko, uavhengighet av nivået på PD.

Følgende kriterier må derved være oppfylt for at det skal ha skjedd en vesentlig økning i kredittrisiko:

- PD er økt med over 150 % til et nivå over 0,60 % siden innvilgelse.
- eller, minst 30 dagers forsinket betaling

I utgangspunktet flyttes ikke eiendeler fra «Trinn 2» til «Trinn 1». Dersom et engasjement skal flyttes fra «Trinn 2» til «Trinn 1» må det være objektive bevis for at kredittrisikoen ikke er økt, og eiendelen vurderes å være vesentlig.

Trinn 3:

I trinn 3 i tapsmodellen er eiendeler som har hatt en vesentlig økning i kredittrisiko siden innvilgelse og hvor det er objektive bevis på tap på balansedato. For disse eiendelene avsettes det for forventet tap over levetiden. Banken har definert at det er objektive bevis for tap når et utlån er i mislighold.

Misligholdte/tapsutsatte engasjement

Samlet engasjement fra en kunde regnes som misligholdt og tas med i bankens oversikt over misligholdte engasjementer når forfalte avdrag eller renter ikke er betalt innen 90 dager etter forfall eller rammekreditter er overtrukket i 90 dager eller mer. Utlån og andre engasjementer som ikke er misligholdte, men hvor kundens økonomiske situasjon gjør det sannsynlig at banken vil bli påført tap, klassifiseres som tapsutsatte engasjementer.

Tapsutsatte engasjementer består av sum misligholdte engasjementer over 3 måneder og øvrige tapsutsatte engasjement (ikke-misligholdte engasjement med individuell nedskrivning).

Konstaterte tap

Når det er overveiende sannsynlig at tapene er endelige, klassifiseres tapene som konstaterte tap. Konstaterte tap som er dekket ved tidligere foretatte individuelle nedskrivninger (trinn 3) føres mot nedskrivningene. Konstaterte tap uten dekning i de individuelle nedskrivningene samt over- eller underdekning i forhold til tidligere nedskrivninger resultatføres.

Innregning og fraregning av finansielle eiendeler og forpliktelser

Finansielle eiendeler og forpliktelser innregnes på handledagen, det vil si tidspunktet banken blir part i instrumentenes kontraktmessige betingelser.

Finansielle eiendeler fraregnes når de kontraktmessige rettighetene til kontantstrømmene fra den finansielle eiendelen er utløpt, eller når rettighetene til kontantstrømmene fra eiendelen er overført på en slik måte at risiko og avkastning knyttet til eierskapet i det alt vesentlige er overført.

Finansielle forpliktelser fraregnes når de kontraktmessige betingelsene er innfridd, kansellert eller utløpt.

Modifiserte eiendeler og forpliktelser

Dersom det gjøres modifiseringer eller endringer i vilkårene til en eksisterende finansiell eiendel eller forpliktelse behandles instrumentet som en ny finansiell eiendel dersom de reforhandlede vilkårene er vesentlig forskjellige fra de gamle vilkårene. Dersom vilkårene er vesentlig forskjellig fraregnes den gamle finansielle eiendelen eller forpliktelsen, og en ny finansiell eiendel eller forpliktelse innregnes. Generelt vurderes et utlån til å være en ny finansiell eiendel dersom det utstedes ny lånedokumentasjon, samtidig som det foretas ny kredittprosess med fastsettelse av nye lånevilkår.

Dersom det modifiserte instrumentet ikke vurderes å være vesentlig forskjellig fra det eksisterende instrumentet, anses instrumentet regnskapsmessig å være en videreføring av det eksisterende instrumentet. Ved en modifisering som regnskapsføres som en videreføring av eksisterende instrument, diskonteres de nye kontantstrømmene med instrumentets opprinnelige effektive rente og eventuell forskjell mot eksisterende balanseført beløp resultatføres.

Modifiserte lån der kunder er i en vanskelig økonomisk situasjon er gjenstand for individuell vurdering om behov for tapsavsetning.

Presentasjonsvaluta

Presentasjonsvalutaen er norske kroner (NOK), som også er bankens funksjonelle valuta. Alle beløp er i tusen kroner med mindre annet er angitt.

Konsolidering

Konsernregnskapet omfatter banken og datterselskap. Datterselskap konsolideres hvis de oppfyller kriteriene til konsolidering etter IFRS 10. IFRS 10 angir tre vilkår som må være oppfylt av banken for at det skal foreligge konsolideringsplikt:

- I. banken må ha bestemmende innflytelse over virksomheten herunder kunne styre aktiviteter som i vesentlig grad har innvirkning på avkastningen i datterselskapet
- II. banken har mulighet eller rett til å motta avkastning fra virksomheten
- III. banken har mulighet eller rett til å bruke sin innflytelse til å påvirke avkastningens størrelse.

Datterselskap er konsolidert fra det tidspunkt banken har overtatt slik kontroll, og det tas ut av konsolideringen fra det tidspunkt banken gir fra seg slik kontroll. Gjensidige balanseposter og alle vesentlige resultatelementer er eliminert. Minoritetens andel av konsernets resultat blir presentert i egen linje under resultat etter skatt i resultatregnskapet. I egenkapitalen vises minoritetens andel som en egen post.

Felleskontrollert virksomhet

En felleskontrollert virksomhet er en virksomhet der to eller flere parter har felles kontroll og er kjennetegnet ved at partene er bundet av en kontraktsregulert ordning som gir to eller flere av disse partene felles kontroll over den felleskontrollerte virksomheten.

SpareBank 1 Gruppen eies med 19,5 prosent hver av SpareBank 1 SR-Bank, SpareBank 1 SMN, SpareBank 1 Nord-Norge og Samarbeidende Sparebanker AS. Øvrige

eiere er SpareBank 1 Østlandet (12,4 prosent) og LO (9,6 prosent).

BN Bank ASA eies med 33 prosent av SpareBank 1 SMN, 23,5 prosent av SpareBank 1 SR-Bank, 23,5 prosent av SpareBank 1 Nord-Norge og 20 prosent av Samarbeidende Sparebanker Bankinvest AS.

Styringsstrukturen for SpareBank 1-samarbeidet er regulert i en avtale mellom eierne. De to Samspar-selskapene regnskapsfører investeringene i felleskontrollert virksomhet etter egenkapitalmetoden. SpareBank 1 Ringerike Hadeland eier 15,6 prosent av Samarbeidende Sparebanker AS og 20,8 prosent av Samarbeidende Sparebanker Bankinvest AS. Styringsstrukturen i Samsparsamarbeidet er regulert i en avtale mellom eierne som tilfredsstiller kravene til felleskontrollert virksomhet. Bankens eierandel i de to Samspar-selskapene regnskapsføres etter egenkapitalmetoden i konsernregnskapet og kostmetoden i morbankregnskapet.

Kontanter

Kontanter består av kontanter i NOK og valuta, samt innskudd i Norges Bank.

Immaterielle eiendeler

Immaterielle eiendeler består av identifisert merverdi knyttet til oppkjøpte kunderelasjoner samt goodwill i konsernet SpareBank 1 Ringerike Hadeland. Goodwill oppstår som differanse mellom virkelig verdi av vederlaget ved kjøp av en virksomhet og virkelig verdi av identifiserbare eiendeler og forpliktelser. Goodwill avskrives ikke, men er gjenstand for en årlig nedskrivningstest i samsvar med IAS 36 med sikte på å avdekke et eventuelt verdifall.

Eiendom, anlegg og utstyr

Eiendom, anlegg og utstyr førsteganginnregnes til anskaffelseskost og avskrives deretter lineært over forventet levetid. Ved fastlegging av avskrivningsplan splittes de enkelte eiendeler i nødvendig utstrekning opp i komponenter med forskjellig levetid, og det tas hensyn til estimert restverdi. Eiendom, anlegg og utstyr som hver for seg er av liten betydning, eksempelvis PC-er og annet kontorutstyr, vurderes ikke individuelt for restverdier, levetid eller verdifall, men vurderes som grupper.

Tomter avskrives ikke. Andre driftsmidler avskrives etter den lineære metode, slik at anleggsmidlenes anskaffelseskost, eller revaluert verdi, avskrives til restverdi over forventet utnyttbar levetid, som er:

Bygninger 20-50 år

Maskiner og IT-utstyr	3-7 år
Transportmidler	4-5 år
Inventar	3-10 år.

Eiendom, anlegg og utstyr som avskrives, er gjenstand for en nedskrivningstest i samsvar med IAS 36 når omstendighetene indikerer det.

Overtatte eiendeler

Som ledd i behandlingen av misligholdte lån og garantier overtar banken i enkelte tilfeller eiendeler som har vært stilt som sikkerhet for slike engasjementer. Ved overtakelse verdsettes eiendelene til antatt realisasjonsverdi. Overtatte eiendeler som skal realiseres, klassifiseres som beholdninger eller anleggsmidler holdt for salg og regnskapsføres etter henholdsvis IAS 2 eller IFRS 5. Eventuelle tap/gevinster ved avhendelse eller revurdering av verdi på slike eiendeler føres som tillegg eller fradrag i tap på utlån.

Nedskrivning

Balansført beløp av bankens eiendeler, blir gjennomgått på balansedagen, for å vurdere om det foreligger indikasjoner på verdifall. Dersom det foreligger slike indikasjoner, estimeres eiendelens gjenvinnbare beløp. Nedskrivninger foretas når balansført verdi av en eiendel eller kontantstrømgenererende enhet overstiger gjenvinnbart beløp. Nedskrivninger føres over resultatregnskapet under ordinære avskrivninger. Nedskrivning av goodwill reverseres ikke. For andre eiendeler reverseres nedskrivninger dersom det er en endring i estimater som er benyttet for å beregne gjenvinnbart beløp.

Renteinntekter og –kostnader

IFRS 9 introduserte en endring i paragraf 82(a) i IAS1 med virkning fra 1.1.2018. Som følge av denne endringen skal renteinntekter beregnet etter effektiv rentes metode presenteres separat i resultatoppstillingen. Dette innebærer at renteinntekter på finansielle eiendeler målt til amortisert kost er presentert i regnskapslinjen «Renteinntekter målt til amortisert kost». Renteinntekter på finansielle eiendeler målt til virkelig verdi over resultat og utvidet resultat er presentert i regnskapslinjen «Renteinntekter målt til virkelig verdi». Urealisert verdiendring steg 1 tap vises under utvidet resultatregnskap. Sammenligningstall er her omarbeidet.

Rentekostnader knyttet til eiendeler og forpliktelser som måles til amortisert kost resultatføres løpende basert på en effektiv rentemetode. Alle gebyrer knyttet til rentebærende innlån og utlån inngår i beregningen av effektiv rente og amortiseres dermed over forventet løpetid. For

rentebærende fordringer som måles til virkelig verdi vil endring i markedsverdien klassifiseres som netto resultat fra andre finansielle investeringer.

Sikringsfondsavgift

Avgiften til Bankenes Sikringsfond ilegges normalt på bakgrunn av gjennomsnittlig garanterte innskudd og gjennomsnittlig beregningsgrunnlag for tidligere kvartaler. En uttreden fra ordningen medfører etter en forskriftsendring gjeldende fra 2017 tilbakebetaling av for mye innbetalt avgift. Endringen innebærer at sikringsfondsavgiften fra 2017 periodiseres gjennom året.

Provisjonsinntekter og -kostnader

Provisjonsinntekter og -kostnader blir generelt periodisert i takt med at en tjeneste blir ytt. Gebyrer knyttet til rentebærende instrumenter blir ikke ført som provisjoner, men inngår i beregningen av effektiv rente og resultatføres tilsvarende. Garantiprovisjoner blir beregnet som et fastbeløp per garanti utstedt og inntektsføres fortløpende. Honorar og gebyr ved omsetning eller formidling av finansielle instrumenter, eiendom eller andre investeringsobjekter som ikke genererer balanseposter i konsernets regnskap, resultatføres når transaksjonen slutføres. Banken mottar provisjon fra SpareBank 1 Boligkreditt tilsvarende differansen mellom lånets rente og den finansieringskostnad Boligkreditt oppnår med tillegg av et administrativt påslag. I bankens regnskap fremkommer dette som provisjonsinntekter.

Transaksjoner og beholdninger i utenlandsk valuta

Transaksjoner i utenlandsk valuta omregnes til norske kroner ved transaksjonskursen på balansetidspunktet. Gevinst og tap knyttet til gjennomførte transaksjoner eller til omregning av beholdninger av pengeposter på balansedagen resultatføres.

Skatt

Resultatført skatt består av periodeskatt (betalbar skatt) og utsatt skatt. Periodeskatt er beregnet skatt på årets skattepliktige resultat.

Utsatt skatt regnskapsføres etter gjeldsmetoden i samsvar med IAS 12. Det beregnes forpliktelse eller eiendel ved utsatt skatt på midlertidige forskjeller, som er differansen mellom balanseført verdi og skattemessig verdi på eiendeler og forpliktelser. Det beregnes likevel ikke forpliktelse eller eiendel ved utsatt skatt på goodwill som ikke gir skattemessige fradrag, og heller ikke på førstegangsinnregnede poster som verken påvirker regnskapsmessig eller skattepliktig resultat.

Det beregnes en eiendel ved utsatt skatt på fremførbare skattemessige underskudd. Eiendel ved utsatt skatt innregnes bare i det omfang det forventes fremtidig skattepliktige resultater som gjør det mulig å utnytte den tilhørende skattefordelen.

Formueskatt blir presentert som driftskostnad i konsernets regnskap i samsvar med IAS 12.

Innskudd fra kunder

Innskudd fra kunder vurderes til amortisert kost.

Gjeld ved utstedelse av verdipapirer

Lån innregnes førstegang til opptakskost. Dette er virkelig verdi av det mottatte vederlaget etter fradrag av transaksjonsutgifter. Lån måles deretter til amortisert kost. Enhver forskjell mellom opptakskost og oppgjørsbeløpet ved forfall blir dermed periodisert over lånetiden ved hjelp av lånets effektive rente. Lån med fastrente sikringsbokføres (virkelig verdi sikring). Det benyttes ikke virkelig verdi opsjon for konsernets gjeld.

Usikre forpliktelser

Banken utsteder finansielle garantier som ledd i den ordinære virksomheten. Tapsvurderinger skjer som ledd i vurderingen av tap på utlån og etter de samme prinsipper og rapporteres sammen med disse. Det foretas avsetninger for andre usikre forpliktelser dersom det er sannsynlighetsovervekt for at forpliktelsen materialiserer seg og de økonomiske konsekvensene kan beregnes pålitelig. Det gis opplysninger om usikre forpliktelser som ikke fyller kriteriene for balanseføring dersom de er vesentlige.

Pensjoner

SpareBank 1 Ringerike Hadeland konsernet har etablert ulike pensjonsordninger for sine ansatte. Pensjonsordningene tilfredsstiller kravene om obligatorisk tjenestepensjon.

Ytelsesbasert ordning

I en ytelsesbasert ordning er arbeidsgiver forpliktet til å yte pensjon av nærmere angitt størrelse. Utgangspunktet for beregning av pensjonskostnader er lineær fordeling av pensjonsopptjening mot sannsynlig akkumulert forpliktelse ved pensjoneringstidspunktet. Kostnadene beregnes ut fra årets påløpte pensjonsrettigheter og rentekostnader på tidligere påløpte rettigheter, fratrukket avkastning på pensjonsmidlene og periodisert arbeidsgiveravgift. Pensjonsforpliktelsene beregnes som nåverdien av estimerte fremtidige pensjonsytelser som regnskapsmessig anses opptjent på balansedagen. Ved

beregning av pensjonsforpliktelsene benyttes aktuar-messige og økonomiske forutsetninger om blant annet levealder, lønnsvekst og uttakstilbøyelighet. Konsernet benytter økonomiske forutsetninger som anbefalt av Norsk Regnskapsstiftelse. Konsernet har benyttet K2013BE som tabell for levetidsalder utarbeidet av Eikos. Tabellen gir styrkede forutsetninger for levetid enn K2013, men er mer forsiktig enn finanstilsynets dødelighetsmodell K2013FT.

Endring i pensjonsplaner resultatføres ved planendringstidspunktet. Pensjonskostnaden er basert på forutsetninger fastsatt ved periodens begynnelse og klassifiseres som personalkostnader i regnskapet. Det avsettes arbeidsgiveravgift på pensjonskostnader og pensjonsforpliktelser. Estimatavvik resultatføres over konsernets totalresultat.

Konsernets ytelsesbaserte ordninger er lukket for nye ansatte.

Innskuddsbasert ordning

Innskuddsbaserte pensjonsordninger innebærer at konsernet ikke gir løfte om fremtidig pensjon av en gitt størrelse, men betaler et årlig tilskudd til de ansattes pensjonssparing. Den fremtidige pensjonen vil avhenge av størrelsen på tilskuddet og den årlige avkastningen på pensjonssparingen. Konsernet har ingen ytterligere forpliktelser knyttet til levert arbeidsinnsats etter at det årlige innskuddet er betalt. Det er ingen avsetning for påløpte pensjonsforpliktelser i slike ordninger. Innskuddsbaserte pensjonsordninger kostnadsføres direkte.

Konsernet har tilbudt innskuddsbasert pensjonsordning for sine ansatte siden 1. juli 2010.

Pensjonsavtaler finansiert direkte over driften

Banken har også pensjonsavtaler finansiert direkte over driften. Basert på forsikringstekniske prinsipper beregnes nåverdien av antatt fremtidige pensjonsytelser. Disse pensjonsforpliktelsene er avsatt som langsiktig gjeld i regnskapet.

Avtalefestet førtidspensjon

Bank- og finansnæringen har inngått avtale om avtalefestet pensjon (AFP). Ordningen dekker førtidspensjon fra 62 til 67 år. Bankens ansvar er 100 prosent av pensjonen som utbetales mellom 62 og 64 år og 60 prosent av pensjonen som utbetales mellom 65 og 67 år. Opptak av nye pensjonister opphørte med virkning fra 31. desember 2010.

Lov om statstilskudd til arbeidstakere som tar ut avtalefestet pensjon i privat sektor (AFP-tilskuddsloven) trådte i kraft 19. februar 2010. Arbeidstakere som tar ut AFP med virkningstidspunkt i 2011 eller senere, vil bli gitt ytelser etter den nye ordningen. Ny AFP-ordning utgjør et livsvarig påslag på Folketrygden og kan tas ut fra 62 år. Arbeidstakere tjener årlig opp rett til AFP med 0,314 % av pensjongivende inntekt opp til 7,1G frem til 62 år. Opptjening i ny ordning beregnes på bakgrunn av arbeidstakerens livsinntekt, slik at alle tidligere arbeidsår innregnes i opptjeningsgrunnlaget.

Den nye AFP-ordningen anses regnskapsmessig å være en ytelsesbasert flerforetaksordning. Dette innebærer at det enkelte foretaket skal regnskapsføre sin proporsjonale andel av ordningens pensjonsforpliktelse, pensjonsmidler og pensjonskostnad. Dersom det ikke foreligger beregninger av de enkelte komponentene i ordningen og et konsistent og pålitelig grunnlag for allokering, regnskapsføres den nye AFP-ordningen som en innskuddsordning. På det nåværende tidspunkt foreligger det ikke slikt grunnlag, og den nye AFP-ordningen regnskapsføres derfor som en innskuddsordning. Regnskapsføring av ny AFP-ordning som ytelsesordning vil først skje når pålitelig måling og allokering kan foretas. Ny ordning skal finansieres ved at Staten dekker 1/3 av pensjonsutgiftene og 2/3 skal dekkes av arbeidsgiverne. Arbeidsgivernes premie skal fastsettes som en prosentandel av lønnsutbetalinger mellom 1G og 7,1G.

I tråd med anbefalingen fra Norsk Regnskapsstiftelse er det i regnskapsåret ikke foretatt avsetning for konsernets reelle AFP-forpliktelse. Dette skyldes at Felleskontoret for LO/NHO så langt ikke har foretatt de nødvendige beregninger.

Segmentrapportering

SpareBank 1 Ringerike Hadeland har Lokalbanken (privatkunder og mindre bedriftsengasjementer) og Bedriftsmarked (BM, større engasjementer), i tillegg til eiendomsmevlervirksomhet samt IT- og regnskaps-tjenester, som sitt primære rapporteringsformat. Konsernet presenterer en sektor- og næringsfordeling av utlån og innskudd som sitt sekundære rapporteringsformat. Konsernets segmentrapportering er i samsvar med IFRS 8.

Utbytte og gaver

Foreslått utbytte på egenkapitalbevis og gaver presenteres som egenkapital i perioden frem til det er vedtatt av bankens representantskap.

Hendelser etter balansedagen

Regnskapet anses som godkjent for offentliggjøring når styret har behandlet regnskapet. Representantskap og regulerende myndigheter vil etter dette kunne nekte å godkjenne regnskapet, men ikke forandre dette.

Hendelser fram til regnskapet anses godkjent for offentliggjøring og som vedrører forhold på balansedagen, vil inngå i informasjonsgrunnet for fastsettelsen av regnskapsestimater og således reflekteres fullt ut i regnskapet. Hendelser som vedrører forhold etter balansedagen, vil bli opplyst om dersom de er vesentlige.

IAS 39 Finansielle instrumenter (2017)

Utlån og tap på utlån

Utlån til flytende rente måles til amortisert kost i samsvar med IAS 39. Amortisert kost er anskaffelseskost minus tilbakebetalinger på hovedstolen, pluss eller minus kumulativ amortisering som følger av en effektiv rentemetode, og fratrukket eventuelle beløp for verdifall eller tapsutsatthet. Den effektive renten er den renten som nøyaktig diskonterer estimerte framtidige kontante inn- eller utbetalinger over det finansielle instrumentets forventede levetid.

Fastrentelån til kunder måles til virkelig verdi. Gevinst og tap som skyldes endring i virkelig verdi bokføres over resultatregnskapet som verdiendring. Opptjent rente og over/underkurs regnskapsføres som renter. Rentetrisikoen i fastrenteutlåne styres med renteswapper som måles til virkelig verdi. Det er konsernets oppfatning at vurdering av fastrenteutlån til virkelig verdi gir mer relevant informasjon om verdiene i balansen.

Vurdering av verdifall på utlån

På hver balansedag vurderer konsernet om det eksisterer objektive bevis på at verdien på et engasjement eller gruppe av engasjementer er redusert.

Verditap på individuelle engasjementer er pådratt dersom, og bare dersom, det eksisterer objektive bevis på verditap som kan medføre redusert framtidig kontantstrøm til betjening av engasjementet. Verdifallet må være et resultat av en eller flere hendelser inntruffet etter første gangs innregning (en tapshendelse). Objektive bevis på at verdien av et engasjement er redusert omfatter blant annet observerbare data som blir kjent for konsernet om følgende tapshendelser:

- vesentlige finansielle vanskeligheter hos utsteder eller låntaker
- mislighold av kontrakt, som manglende betaling av avdrag og renter

- konsernet innvilger låntaker spesielle betingelser med bakgrunn i økonomiske eller legale grunner knyttet til låntakers økonomiske situasjon
- sannsynlighet for at skyldner vil inngå gjeldsforhandlinger eller andre finansielle reorganiseringer
- observerbare data indikerer at det er målbar reduksjon i fremtidige kontantstrømmer fra en gruppe av engasjementer siden første gangs bokføring, selv om reduksjonen enda ikke fullt ut identifiseres til et individuelt engasjement i gruppen herunder; ugunstig utvikling i betalingsstatus for låntakere i gruppen eller nasjonale eller lokale økonomiske betingelser som korrelerer med mislighold av eiendelene i gruppen.

Konsernet vurderer først om det eksisterer individuelle objektive bevis på verdifall for engasjementer som er individuelt signifikante. For engasjementer som ikke er individuelt signifikante, vurderes de objektive bevisene på verdifall individuelt eller kollektivt. Dersom konsernet bestemmer at det ikke eksisterer objektive bevis på verdifall for et individuelt vurdert engasjement, signifikant eller ikke, inkluderes eiendelen i en gruppe av engasjementer med samme kredittisikokarakteristikk. Gruppen vurderes så samlet for eventuell verdireduksjon. Eiendeler som vurderes individuelt med hensyn på verdireduksjon, og hvor et verditap identifiseres eller fortsatt er identifisert, tas ikke med i en samlet vurdering av verdireduksjon.

Dersom det er objektive bevis på at en verdireduksjon har inntruffet, beregnes størrelsen på tapet til differansen mellom eiendelens bokførte verdi og nåverdien av estimerte framtidige kontantstrømmer (eksklusiv framtidig kredittap som ikke er pådratt) diskontert med engasjementets opprinnelige effektive rentesats. Bokført verdi av eiendelen reduseres ved bruk av en nedskrivningskonto og tapet bokføres over resultatregnskapet.

Verdifallet på grupper av engasjementer måles ved utvikling i rating på gruppen. Dette måles ved å måle migrering i negativ retning og endring i forventet tap over porteføljens løpetid. Migreringen av kunder utarbeides ved løpende å kredittvurdere hver enkelt kunde i bankens kredittvurderingssystemer.

Misligholdte/tapsutsatte engasjementer

Samlet engasjement fra en kunde regnes som misligholdt og tas med i konsernets oversikter over misligholdte engasjementer når forfalte avdrag eller renter ikke er betalt 90 dager etter forfall eller rammekreditter er overtrukket i 90 dager eller mer. Utlån og andre engasjementer som ikke er misligholdte, men hvor kundens økonomiske situasjon gjør det sannsynlig at konsernet vil bli påført tap, klassifiseres som tapsutsatte.

Konstaterte tap

Når det er overveiende sannsynlig at tapene er endelige, klassifiseres tapene som konstaterte tap. Konstaterte tap som er dekket ved tidligere foretatte individuelle nedskrivninger føres mot nedskrivningene. Konstaterte tap uten dekning i de individuelle nedskrivningene samt over- eller underdekning i forhold til tidligere nedskrivninger resultatføres.

Salg av utlån

SpareBank 1 Ringerike Hadeland har inngått avtale om juridisk salg av utlån med høy sikkerhet og pant i fast eiendom til SpareBank 1 Boligkreditt AS. I tråd med forvaltningsavtale mellom Banken og kredittforetaket, forestår Banken forvaltning av utlånene og opprettholder kundekontakten. Banken mottar et vederlag i form av provisjon for de plikter som følger med forvaltning av utlånene. Kredittforetaket kan under forvaltningsavtalen med Banken foreta videresalg av utlån som er kjøpt fra Banken samtidig som Bankens rett til å forvalte kundene og motta provisjon følger med. Dersom Banken ikke er i stand til å betjene kundene kan retten til betjening og provisjon falle bort. Videre har Banken opsjon til å kjøpe tilbake utlån under gitte betingelser.

Det vises for øvrig til beskrivelse i note 9.

Verdipapirer og derivater

Verdipapirer og derivater består av aksjer, egenkapitalbevis og andeler, sertifikater og obligasjoner og rentederivater. Aksjer, egenkapitalbevis og andeler klassifiseres enten til virkelig verdi over resultatet eller som tilgjengelig for salg. Alle børsnoterte aksjer/egenkapitalbevis og aksjefond er klassifisert til virkelig verdi over resultatet (virkelig verdi opsjon), mens unoterte aksjer hovedsakelig er klassifisert som tilgjengelig for salg. Sertifikater og obligasjoner klassifiseres til virkelig verdi over resultatet. Derivater regnes til virkelig verdi over resultatet. Med unntak for derivater har ikke banken instrumenter i trading-kategorien.

Årets verdiendring for finansielle instrumenter klassifisert til virkelig verdi over resultatet, resultatføres som netto resultat fra andre finansielle investeringer. Årets verdiendring for finansielle instrumenter klassifisert som tilgjengelig for salg, føres under utvidet resultatregnskap og inngår derved i bankens og konsernets totalresultat.

Regnskapsprinsipper balanseposter per 31.12.2018

KONSERN	Virkelig verdi over totalresultat	Virkelig verdi over resultat	Egenkapitalmetoden	Amortisert kost	Ikke finansielle eiendeler	Totalt
EIENDELER						
Konter og fordringer på sentralbanker	-	-	-	98.104	-	98.104
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	-	-	-	1.101.251	-	1.101.251
Netto utlån til og fordringer på kunder	10.166.561	1.415.625	-	8.123.849	-	19.706.034
Sertifikater og obligasjoner	-	1.549.765	-	-	-	1.549.765
Finansielle derivater	-	9.634	-	-	-	9.634
Aksjer, andeler og andre egenkapitalinteresser	-	684.386	-	-	-	684.386
Investering i eierinteresser	-	-	403.955	-	-	403.955
Investering i konsernselskaper	-	-	-	-	-	-
Eiendom, anlegg og utstyr	-	-	-	-	62.039	62.039
Goodwill og andre immaterielle eiendeler	-	-	-	-	63.310	63.310
Eiendel ved utsatt skatt	-	-	-	-	14.130	14.130
Andre eiendeler	-	-	-	-	97.385	97.385
SUM EIENDELER	10.166.561	3.659.409	403.955	9.323.204	236.863	23.789.992
Gjeld						
Innskudd fra og gjeld til kredittinstitusjoner	-	-	-	-	-	-
Innskudd fra og gjeld til kunder	-	-	-	14.392.319	-	14.392.319
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	-	-	-	5.275.146	-	5.275.146
Finansielle derivater	-	11.586	-	-	-	11.586
Annen gjeld og balanseførte forpliktelser	-	-	-	-	256.936	256.936
Ansvarlig lånekapital	-	-	-	312.872	-	312.872
SUM GJELD	-	11.586	-	19.980.337	256.936	20.248.859

Note 3

Kritiske estimater og vurderinger vedrørende bruk av regnskapsprinsipper

Ved utarbeidelse av selskaps- og konsernregnskapet foretar ledelsen estimater, skjønnsmessige vurderinger og tar forutsetninger som påvirker effekten av anvendelsen av regnskapsprinsipper og informasjon i noter. Dette vil derfor påvirke regnskapsførte beløp for eien- deler, forpliktelser, inntekter og kostnader og note- opplysninger. Estimater og skjønnsmessige vurderinger evalueres løpende og er basert på historisk erfaring og forventninger om fremtidige hendelser som anses å være sannsynlige på balansetidspunktet. Faktiske resultater vil avvike fra de estimerte størrelser. Postene omtalt under er utvalgte poster hvor det utvises størst grad av skjønn.

Tap på utlån og garantier

Banken gjennomgår utvalgte terskelverdier av bedrifts- markedsporteføljen årlig. Store og spesielt risikable, samt misligholdte og tapsutsatte engasjementer gjennomgås kvartalsvis.

Lån til privatpersoner gjennomgås når de er misligholdt og senest etter 90 dager, eller dersom de har en sær- deles dårlig betalingshistorikk.

Vurdering av nedskrivninger, samt informasjon i noter om risikoklassifisering av utlånsporteføljen (kredittrisiko) og belåningsgrad, vil alltid baseres på en betydelig grad av skjønn. Prediksjoner basert på historisk informasjon kan vise seg å bli feil fordi man aldri kan vite med sikker- het hvilken relevans historiske data har som beslutnings- grunnlag. Det foreligger naturlig usikkerhet knyttet til fastsettelse av reell realisasjonsverdi på bankens sikkerhetsobjekter.

Virkelig verdi egenkapitalinteresser

Måling av virkelig verdi på aksjer som ikke omsettes i et aktivt marked vil bestemmes ved å bruke en av følgende eller en kombinasjon av følgende verdsettelsesmetoder: (I) siste kjente transaksjonskurs, (II) resultat per aksje, (III) utbytte per aksje, (IV) rapportert EBITDA for under- liggende aksjeselskap og (V) siste kjente transaksjonskurs på sammenlignbare instrumenter. Slike verdsettelse vil være beheftet med usikkerhet.

Pensjoner

Netto pensjonsforpliktelser og årets pensjonskostnad er basert på en rekke estimater herunder; avkastning på pensjonsmidlene, fremtidig rente- og inflasjonsnivå, lønnsutvikling, turnover, utvikling i G og den generelle utviklingen i antall uføretrygdete og levealder. Usikker- heten er i stor grad knyttet til bruttoforpliktelsen og ikke til den nettoforpliktelsen som fremkommer i balansen. De ytelsesbaserte pensjonsordningene er lukket for nye medlemmer. Konsernet tilbyr nå innskuddsordning for sine ansatte, noe som bidrar til å redusere omfanget av usikkerhet knyttet til konsernets pensjonsordning.

Konsernet følger oppdatert veiledning om pensjons- forutsetninger fra Norsk Regnskapsstiftelse, justert for foretaksspesifikke forhold. Benyttede parametre fremgår i note 23.

Note 4 Segmentinformasjon

Inndelingen i segmentene som beskrevet under er knyttet til den måten konsernet styres og følges opp på internt i virksomheten. På balanseposter segmentrapporteres det i morbanken kun på utlån og innskudd. Øvrige balanseposter er klassifisert under øvrige.

Rapporteringen av segmenter er inndelt i følgende områder: Privatmarked inneholder privatkunder for hele banken, samt mindre bedriftskunder. Bedriftsmarked inneholder større bedriftsengasjementer. Eiendoms-

megling samt IT- og regnskapstjenester inneholder virksomhet i datterselskaper.

Segment PM og segment BM er definert som kunder håndtert av henholdsvis PM og BM avdelingene. Det vil være kunder med BM sektor som behandles av PM avdelingene, og motsatt. Segmentinformasjonen vil derfor ikke samsvare med sektorinndelingen i note 11.

KONSERN 31.12.2018

(Hele tusen kroner)

Resultat	Privatmarked	Bedrifts- marked	Eiendoms- megling	IT- og regnskaps- tjenester	Øvrige virksomhet/ eliminering	Totalt konsern
Netto renteinntekter og provisjon kredittforetak	255.199	206.404	617	50	-5.947	456.323
Netto andre provisjonsinntekter	85.956	33.273	-	-	-708	118.521
Netto andre inntekter	-14	744	73.248	62.699	88.131	224.809
Driftskostnader	174.215	78.463	58.464	53.373	2.226	366.742
Resultat før tap	166.927	161.958	15.401	9.376	79.249	432.912
Tap på utlån og garantier	3.806	3.640	-	-	-180	7.266
Resultat før skatt	163.120	158.318	15.401	9.376	79.429	425.645

Balanse	Privatmarked	Bedrifts- marked	Eiendoms- megling	IT- og regnskaps- tjenester	Øvrige virksomhet/ eliminering	Totalt konsern
Utlån til kunder	11.198.066	8.562.742	-	-	13.302	19.774.110
Nedskrivning utlån	-16.203	-56.365	-	-	-	-72.568
Verdiendring utover tapsnedskrivning	4.492	-	-	-	-	4.492
Andre eiendeler	-	-	50.917	29.658	4.003.384	4.083.958
Sum eiendeler pr segment	11.186.356	8.506.376	50.917	29.658	4.016.685	23.789.991
Innskudd fra og gjeld til kunder	9.424.655	4.996.045	-	-	-28.383	14.392.319
Annen gjeld og egenkapital	-	-	50.917	29.658	9.317.100	9.397.673
Sum egenkapital og gjeld pr segment	9.424.655	4.996.045	50.917	29.658	9.288.717	23.789.991

KONSERN 31.12.2017

(Hele tusen kroner)

Resultat	Privatmarked	Bedrifts- marked	Eiendoms- megling	IT- og regnskaps- tjenester	Øvrige virksomhet/ eliminering	Totalt konsern
Netto renteinntekter og provisjon BK	244.878	181.127	478	40	-7.454	419.069
Netto andre provisjonsinntekter	83.989	31.152	-	-	100	115.241
Netto andre inntekter	2.638	2.608	63.400	59.623	96.785	225.053
Driftskostnader	163.116	69.250	52.480	50.099	3.028	337.973
Resultat før tap	168.388	145.638	11.398	9.564	86.402	421.390
Tap på utlån og garantier	1.492	6.393	-	-	-	7.885
Resultat før skatt	166.896	139.245	11.398	9.564	86.402	413.505

Balanse	Privatmarked	Bedrifts- marked	Eiendoms- megling	IT- og regnskaps- tjenester	Øvrige virksomhet/ eliminering	Totalt konsern
Utlån til kunder	10.507.661	7.894.650	-	-	19.347	18.421.657
Nedskrivning utlån	-17.685	-67.424	-	-	-	-85.109
Andre eiendeler	-	-	43.273	27.888	3.748.265	3.819.426
Sum eiendeler pr segment	10.489.976	7.827.226	43.273	27.888	3.767.612	22.155.975
Innskudd fra og gjeld til kunder	9.006.010	4.297.424	-	-	-25.087	13.278.348
Annen gjeld og egenkapital	-	-	43.273	27.888	8.806.468	8.877.628
Sum egenkapital og gjeld pr segment	9.006.010	4.297.424	43.273	27.888	8.781.378	22.155.975

Note 5 Kapitaldekning

Per 31. desember 2018 er kravet til bevaringsbuffer 2,5 prosent, systemrisikobuffer 3 prosent og motsyklisk kapitalbuffer 2 prosent. Disse kravene er i tillegg til kravet om ren kjernekapital på 4,5 prosent, slik at samlet minstekrav til ren kjernekapital er 12 prosent. I tillegg har Finanstilsynets fastsatt et pilar 2-krav for SpareBank 1 Ringerike Hadeland på 1,7 prosent med virkning fra 31.03.2018. Totalt minstekrav til ren kjernekapital, inklusive pilar 2-kravet, er dermed 13,7 prosent.

Finansdepartementet har besluttet at det motsykliske kapitalbufferkravet skal økes til 2,5 prosent fra 31.12.2019.

Fra 2018 foretar banken ved anvendelse av regler om kapitalkrav forholdsmessig konsolidering av eierandeler i samarbeidende gruppe, jfr Finansforetaksloven § 17-13. Banken foretar forholdsmessig konsolidering for eierandeler i SB1 Boligkreditt AS, SB1 Næringskreditt AS,

SB1 Kredittkort AS, SB1 Finans Østlandet AS og SamSpar Bankinvest I AS (BN Bank). I tillegg er full innfasing av overgangsregelverket under CRD IV gjennomført (2017).

Bankens investering i datterselskapene Eiendomsmegleren Ringerike Hadeland og SpareBank 1 Økonomihuset AS faller inn under størrelsesunntaket i CRR/CRD IV forskriftenes §17, og det utarbeides således ikke kapitaldekning på konsolidert nivå.

SpareBank 1 Ringerike Hadeland benytter standardmetoden for kredittrisiko og basismetoden for operasjonell risiko.

Konsernets mål om ren kjernekapitaldekning er minimum 15 prosent.

Målet for total kjernekapital er 15,5 prosent og målet for total kapitaldekning er 17,5 prosent.

Forholdsmessig konsolidering

(Hele tusen kroner)	31.12.18	31.12.17
Ren kjernekapital	3.166.968	-
Kjernekapital	3.232.485	-
Ansvarlig kapital	3.640.821	-
Totalt beregningsgrunnlag	19.045.778	-
Ren kjernekapitaldekning	16,6 %	-
Kjernekapitaldekning	17,0 %	-
Kapitaldekning	19,1 %	-
Uvektet kjernekapitaldekning (Leverage ratio)	8,9 %	-

MORBANK

(Hele tusen kroner)	31.12.18	31.12.17
Egenkapitalbevis	1.565.041	1.565.041
Overkursfond	491.692	491.692
Utjevningfond, grunnfond og kompensasjonsfond	1.081.046	946.945
Fond for urealiserte gevinster	38.234	20.141
Avsatt til gaver og utbytte	170.427	165.603
Annen egenkapital	-17.388	-21.632
Balanseført egenkapital	3.329.052	3.167.790
Balanseført egenkapital som ikke inngår i kjernekapital	-175.321	-165.765
Verdiendringer som følge av kravene om forsvarlig verdsettelse (AVA)	-13.842	-3.595
Fradrag for utsatt skatt (Basel II), goodwill og andre immaterielle eiendeler	-1.229	-1.383
Fradrag for direkte og indirekte investeringer i selskaper i finansiell sektor ¹	-594.982	-474.342
Tilleggsfradrag i ren kjernekapital som institusjonen anser som nødvendige	-23.963	-
Ren kjernekapital	2.519.715	2.522.707
Fondsobligasjoner	-	-
Fradrag for vesentlige og ikke vesentlige eierandeler i finansiell sektor	-	-
Kjernekapital	2.519.715	2.522.707
Tidsbegrenset ansvarlig kapital	312.000	250.000
Fradrag for direkte og indirekte investeringer i selskaper i finansiell sektor ¹	-23.114	-62.580
Ansvarlig kapital	2.808.601	2.710.127

Risikoveid beregningsgrunnlag		
Stater	-	-
Lokale og regionale myndigheter	13.452	27.839
Institusjoner	243.587	202.507
Foretak	3.093.921	3.369.326
Massemarked	1.782.622	1.808.367
Pantsikkerhet i eiendom	7.518.356	6.947.832
Forfalte engasjementer	30.565	35.518
Høyrisikoengasjementer	-	-
Obligasjoner med fortrinnsrett	117.906	109.638
Andeler i verdipapirfond	412.058	-
Øvrige engasjementer	145.940	166.058
Sum kredittrisiko	13.358.407	12.667.085
Operasjonell risiko	1.113.738	1.029.236
Motpartsrisiko derivater (CVA-risiko)	27.139	20.723
Totalt beregningsgrunnlag	14.499.285	13.717.045
Kapitaldekning		
Ren kjernekapitaldekning	17,4 %	18,4 %
Kjernekapitaldekning	17,4 %	18,4 %
Kapitaldekning	19,4 %	19,8 %
Bufferkrav		
Bevaringsbuffer (2,50 %)	362.482	342.926
Motsyklisk buffer (2,00 %)	289.986	274.341
Systemrisikobuffer (3,00 %)	434.979	411.511
Sum bufferkrav til ren kjernekapital	1.087.446	1.028.778
Minimumskrav til ren kjernekapital (4,50 %)	652.468	617.267
Tilgjengelig ren kjernekapital	779.801	876.662
Uvektet kjernekapitaldekning (Leverage ratio)	10,6 %	11,2 %

1. I henhold til Forskrift om beregning av ansvarlig kapital for finansinstitusjoner, oppgjørssentraler og verdipapirforetak skal fradraget for ikke-vesentlige investeringer i selskaper i finansiell sektor fases inn med følgende prosentsats:
- i 2017: 80 prosent
 - i 2018: 100 prosent

Note 6

Finansiell risikostyring

Overordnet ansvar og kontroll

Kjernevirksomheten til SpareBank 1 Ringerike Hadeland er å skape verdier gjennom å ta bevisst og akseptabel risiko. Konsernet bruker betydelige ressurser på å utvikle gode risikostyringssystemer og -prosesser.

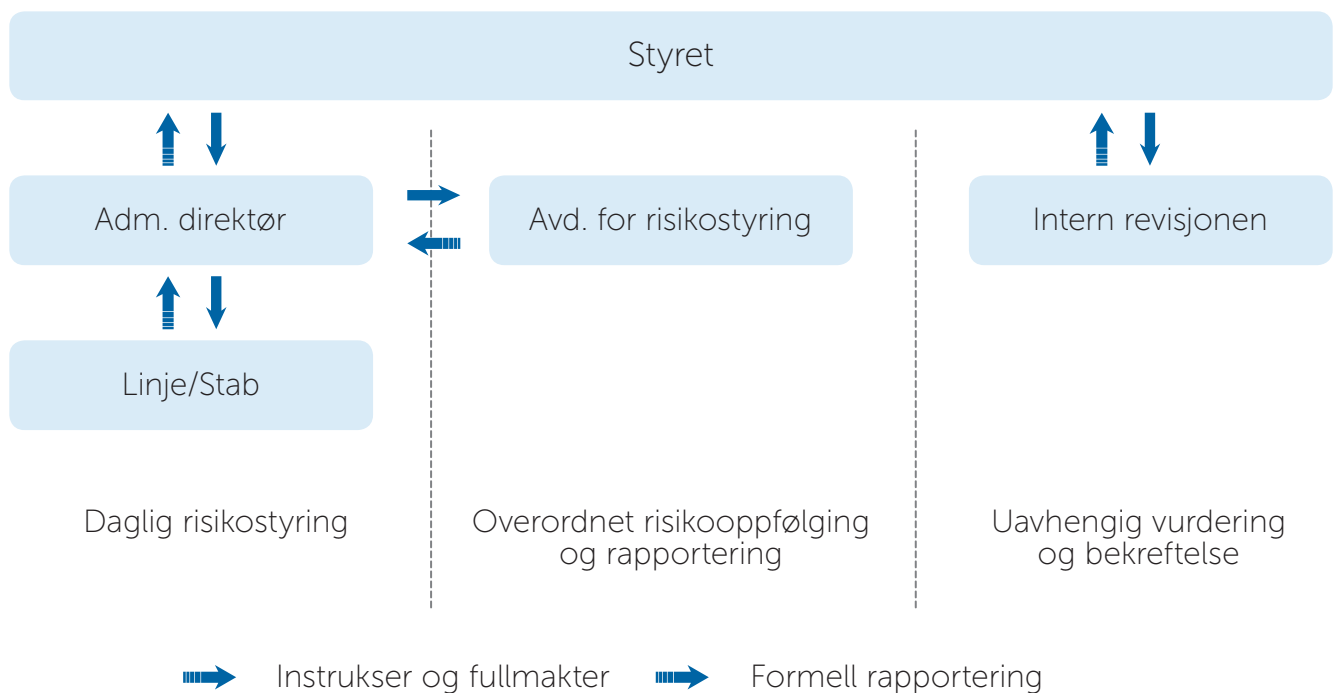
SpareBank 1 Ringerike Hadeland skal ha en moderat risikoprofil. Risiko- og kapitalstyring skal støtte opp under konsernets strategiske målbilde og bidra til opprettholdelse av ønsket risikoprofil. Risiko- og kapitalstyringen skal videre sikre finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning. Dette skal oppnås gjennom:

- Å ha en tydelig bedriftskultur som kjennetegnes av høy bevissthet om risikostyring og konsernets verdigrunnlag
- Å ha en god forståelse av hvilke risikoer som er drivere for inntjening, kostnader og tap
- Å i størst mulig grad prise tjenester og produkter i tråd med underliggende risiko
- Å ha en tilstrekkelig soliditet sett i forhold til langsiktige strategiske mål og valgt og risikoprofil
- Å utnytte diversifiseringsgevinster
- Å unngå at uventede enkelthendelser skader konsernets finansielle stilling i alvorlig grad

For å sikre en effektiv og hensiktsmessig prosess for risiko- og kapitalstyring er virksomhetsstyringen bygget på følgende rammeverk:

- Konsernets strategiske målbilde
- Organisering og bedriftskultur
- Risikokartlegging
- Risikoanalyse
- Finansiell framskriving og stresstester
- Risikostrategier (fastsettelse av risikoevne og risikovilje)
- Kapitalstyring (inkl. avkastning og kapitaldekning)
- Rapportering og oppfølging
- Evaluering og tiltak
- Beredskapsplaner
- Compliance (etterlevelse)

Styring og kontroll omfatter alle prosesser og kontrolltiltak som er iverksatt av konsernets ledelse for å sikre en effektiv forretningsdrift og gjennomføring av konsernets strategier. Konsernet legger vekt på en kontroll- og styringsstruktur som fremmer målrettet og uavhengig styring og kontroll.

Styret har ansvaret for å påse at konsernet har en ansvarlig kapital som er forsvarlig ut fra strategisk mål bilde, vedtatt risikoprofil og myndighetspålagte krav. Styret fastsetter de overordnede målsettingene relatert til risikoprofil og avkastning. Styret fastlegger videre overordnede rammer, fullmakter og retningslinjer for risiko- og kapitalstyringen i konsernet, samt etiske retningslinjer som skal bidra til høy etisk standard. Videre skal styret påse at ledelsen sørger for en hensiktsmessig og effektiv risikostyringsprosess i samsvar med lover, forskrifter og myndighetenes forventninger, samt fastsette beredskaps- og kontinuitetsplaner for å sikre at driften kan videreføres og tap begrenses ved vesentlige uforutsette hendelser.

Styrets arbeid er nedfelt i en årsplan som oppdateres årlig. Dette sikrer at styret har tilstrekkelig tid til og fokus på sentrale oppgaver.

Styret har egne utvalg for risikostyring, revisjon og godtgjøring. Utvalgene skal bistå styret i forberedelsen av saker, men beslutningen skal fastsettes av styret samlet. Instruks for utvalgene fastsettes av styret. Risikoutvalget er et forberedende organ for styret i saker som vedrører konsernets risikostyring og internkontroll, mens revisjonsutvalget forbereder saker som vedrører finansiell informasjon og internkontroll knyttet til denne. Utvalgene består av de samme tre medlemmene utgått av styret, men utvalgene har ikke samme leder. Godtgjøringsutvalget skal tilsvarende bistå styret i dets arbeid med ansettelsesvilkår for administrerende direktør, samt når det gjelder hovedprinsipper og strategi for kompensasjon av det øverste ledersjikt i konsernet. Godtgjøringsutvalget består av tre styremedlemmer.

Administrerende banksjef har ansvaret for den overordnede risikostyringen. Det betyr at administrerende banksjef er ansvarlig for at det implementeres effektive risikostyrings-systemer i konsernet og at risikoeksponeringen overvåkes. Administrerende banksjef er videre ansvarlig for delegering av fullmakter og rapportering til styret.

Ledere av forretnings- og støtteområdene har ansvaret for den daglige risikostyringen innenfor sine ansvarsområder, og skal påse at risikostyring – og eksponering er innenfor de rammer og fullmakter som er fastsatt av styret eller administrerende banksjef.

Avdeling for risikostyring og compliance er organisert uavhengig av linje- og stabsenheter og rapporterer direkte til administrerende banksjef. I tillegg har avdelingen

adgang til å rapporterte direkte til styret. Avdelingen er ansvarlig for uavhengig oppfølging og rapportering av risikoeksponeringen og følger opp at konsernet etterlever gjeldende lover og forskrifter.

I datterselskapene skal det være utpekt en person som skal samarbeide med avdeling for risikostyring og compliance og ivareta risikoansvaret i det respektive datterselskap.

Internrevisjonen rapporterer til styret og er primært styrets, men også administrasjonens redskap for overvåking av risikostyringsprosessens effektivitet og hensiktsmessighet. Internrevisjonens anbefalinger til forbedringer blir løpende gjennomgått og vurdert implementert.

RISIKOEKSPONERING I SPAREBANK 1 RINGERIKE HADELAND

SpareBank 1 Ringerike Hadeland eksponeres for ulike typer risiko. Nedenfor er det gitt nærmere beskrivelse av finansiell risikostyring knyttet til kreditt risiko, likviditetsrisiko og markedsrisiko. Utvidet markedsinformasjon (Pilar III) er beskrevet i eget dokument på bankens hjemmeside.

Kreditt risiko:

Kreditt risiko utgjør bankens største risikoområde, og defineres som risiko for tap som kan oppstå som følge av at kunder ikke har evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser overfor banken.

Gjennom den årlige revisjonen av bankens kredittstrategi konkretiserer styret bankens risikoappetitt gjennom fastsettelse av mål og rammer for bankens kredittportefølje. Kredittstrategien er forankret i bankens policy for risiko og kapitalstyring som legger forutsetningene for en moderat risikoprofil.

Bankens kredittstrategi og kredittpolicy inneholder retningslinjer for risikoprofilen, herunder maksimal misligholdssannsynlighet (PD) og maksimalt tap gitt mislighold (LGD) for privatmarkedet, bedriftsmarkedet og totalt. Kredittstrategien inneholder også kredittstrategiske rammer som styrer bankens konsentrasjonsrisiko, herunder rammer for maksimal eksponering innenfor bransjer og på enkeltengasjement.

Etterlevelse av kredittstrategi og vedtatte rammer og måltall overvåkes løpende og rapporteres kvartalsvis til styret.

Banken benytter standardmetoden for beregning av

kredittrisiko i kapitalberegningen. Bankens risikoklassifiseringssystem er utviklet for å kunne styre bankens utlånsportefølje i tråd med bankens kredittstrategi og gjennom risikoklassifisering, risikoprising og porteføljestyring bidra til å sikre den risikojusterte avkastningen. Styret er ansvarlig for konsernets låne- og kredittinnvilgelser, men delegerer innen visse rammer kredittfullmaktene til administrerende banksjef, som igjen kan delegerer disse videre innenfor egne fullmakter. Utlånsfullmaktene er gradert i forhold til engasjementsstørrelse og risikoprofil.

Bankens kredittmodeller og risikoklassifisering bygger på tre sentrale komponenter:

- Misligholdssannsynlighet (PD)
- Eksponering ved mislighold (EAD)
- Tap gitt mislighold (LGD).

Misligholdssannsynlighet (PD):

Bankens kredittmodeller er basert på statistiske beregninger av misligholdssannsynlighet for alle kunder. Misligholdssannsynligheten beregnes på grunnlag av nøkkeltall knyttet til inntjening, tæring og adferd og benyttes som grunnlag for nøkkeltall for risikoklassifisering av kunden. I tillegg benyttes risikoklassen for å klassifisere hver enkelt kunde i en risikogruppe. Modellene er basert på scoring av utlånsporteføljen hvor det tas hensyn til finansiell stilling samt interne og eksterne adferdsdata. Modellene reflekterer misligholdssannsynligheten i løpet av de neste tolv månedene under de gjeldende konjunkturforhold. Modellen benytter 11 risikoklasser (A-K) hvorav 2 risikoklasser (I-K) for kunder med misligholdte og/eller nedskrevne engasjement. Kundene re-scores månedlig i bankens porteføljestyringssystem basert på objektive kriterier.

Modellene valideres jevnlig både med hensyn på evne til å rangere kundene samt å estimere PD-nivå. Den kvantitative valideringen skal sikre at de benyttede estimater for misligholdssannsynlighet, eksponering ved mislighold og tapsgrad ved mislighold holder en tilstrekkelig god kvalitet. Det gjennomføres analyser som vurderer modellenes evne til å rangere kundene etter risiko (diskrimineringssevne), og evnen til å fastsette riktig nivå på risikoparameterne. Resultatene fra validering av bankens kredittmodeller bekrefter at modellens treffsikkerhet er innenfor interne mål og internasjonale anbefalinger.

Eksponering ved mislighold (EAD):

“Eksponering ved mislighold” EAD er en beregnet størrelse som angir eksponering mot kunden ved et fremtidig misligholdstidspunkt. Denne eksponeringen

består av henholdsvis utlånsvolum, garantier og innvilgede, men ikke trukne rammer. For trekkrettigheter og garantier benyttes en konverteringsfaktor for å anslå hvor mye av ubenyttede trekkrettigheter og avgitte garantier som blir trukket og gjort gjeldende ved et fremtidig misligholdstidspunkt.

For nærmere spesifisering av utlånsvolum, garantier og innvilgede, men ikke trukne rammer vises til note 12.

Tap gitt mislighold (LGD):

“Tap gitt mislighold” angir hvor mye konsernet potensielt kan tape dersom kunden misligholder sine forpliktelser. Banken estimerer tapsgrad for hvert lån basert på forventet realisasjonsverdi (RE-verdi) på underliggende sikkerheter, gjenvinningsgrad på usikret del av lånene samt kostnadene konsernet har ved å drive inn misligholdte engasjement. RE-verdi beregnes med utgangspunkt i en realisasjonsverdi i en nedgangs-konjunktur (downturn-estimat) iht. krav til LGD beregning for interne risiko- og kapitalstyringmodeller (IRBA modeller).

Majoriteten av bankens utlån er sikret gjennom fysisk sikkerhet (pant), garantier eller avtaler om motregning. Hovedtypene av pant som benyttes er pant i bolig-eiendom, næringseiendom og annen fast eiendom, fordringer, varelager og driftsmidler. Fysisk sikkerhet skal som hovedregel være forsikret. Pantsatte eiendeler befinner seg hovedsakelig i bankens geografiske regioner; Ringerike, Hole, Nittedal, Jevnaker, Lunner, Gran, samt Oslo.

Bankens risikoklassifiseringssystem klassifiserer hvert engasjement i risikogrupperne laveste, lav, middels, høy, høyeste og misligholdt/nedskrevet basert på kundens misligholdssannsynlighet (PD) og sikkerhetsdekning (sikkerhetsklasse). Underliggende portefølje viser positiv utvikling, både gjennom høyere andeler lån i gode risikoklasser og lavere andeler lån i misligholdte- og risiko-utsatte klasse.

Risiko-klasse	PD		Forklaring
	Fra	Til	
A	0,00 %	0,10 %	Lav risiko
B	0,10 %	0,25 %	Lav risiko
C	0,25 %	0,50 %	Lav risiko
D	0,50 %	0,75 %	Lav risiko
E	0,75 %	1,25 %	Lav risiko
F	1,25 %	2,50 %	Moderat risiko
G	2,50 %	5,00 %	Moderat risiko
H	5,00 %	10,00 %	Høy risiko
I	10,00 %	99,99 %	Høy risiko
J	100,00 %	100,00 %	Misligholdt/Nedskrevet
K	100,00 %	100,00 %	Misligholdt/Nedskrevet

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risiko for ikke være i stand til å innfri forpliktelser på forfall eller ikke evne til å finansiere eiendeler, herunder ønsket vekst, uten vesentlig økte kostnader.

Styring av likviditetsrisiko skjer gjennom styrevedtatte rammer, og fastsettes årlig gjennom revisjon av likviditetsstrategien med tilhørende policy. Rammene ligger godt innenfor de minimumsgrenser fastsatt av regulatoriske myndigheter og konsernets konservative risikoprofil innen området. Strategien setter blant annet rammer for størrelse og kvalitet på likviditetsreserver og lengden på den tidsperioden som banken skal være uavhengig av ny markedsfinansiering.

I tilknytning til styringsdokumentene er det etablert egen beredskapsplan for håndtering av likviditetssituasjonen i perioder med urolige finansmarkeder. I tillegg til likviditetsprognoser benyttes stresstester som analyserer konsernets likviditetsmessige sårbarhet i perioder uten tilgang på ekstern finansiering.

Avdeling for Økonomi/Finans er ansvarlig for bankens finansiering -og likviditetsstyring. Risikoeksponering- og utvikling overvåkes løpende og rapporteres periodisk til konsernets styre og ledelse av avdeling for risikostyring og compliance.

For ytterligere informasjon vises til note 16 og 17.

Markedsrisiko

Markedsrisiko er en felles betegnelse for risikoen for tap som oppstår som følge av endringer i kurser eller priser på finansielle instrumenter. Markedsrisiko oppstår hovedsakelig i forbindelse med bankens investeringer i obligasjoner, sertifikater, aksjer, egenkapitalbevis og aksjefond, og posisjoner i rente- og valutamarkedene.

Styring av markedsrisiko skjer gjennom styrevedtatte rammer, og fastsettes årlig gjennom revisjon av markedsrisikostrategien med tilhørende policy. Rammene ligger godt innenfor de maksimalgrenser fastsatt av regulatoriske myndigheter, og konsernets konservative risikoprofil innen området. Risikoeksponering- og utvikling overvåkes løpende og rapporteres periodisk til konsernets styre og ledelse.

Styret har blant annet vedtatt rammer for renterisiko, speadrisiko, kursrisiko og valutarisiko.

For ytterligere informasjon vises det til note 15.

Konsentrasjon

Konsentrasjoner av risiko oppstår når finansielle instrumenter med tilsvarende kjennetegn påvirkes på samme måte ved endringer i økonomiske eller andre forhold. Identifiseringen av konsentrasjoner innebærer utøvelsen av skjønn. SpareBank 1 Ringerike Hadeland kontrollerer risikokonsentrasjon gjennom rammesetting på ulike områder. For kredittisiko begrenses større risikokonsentrasjoner gjennom rammer for store engasjementer, høyrisikoengasjementer og bransjeeksponering. Faktisk eksponering fordelt på risikogrupper, sektor og næring samt geografiske områder presenteres i note 8. For markedsrisiko begrenses konsentrasjonsrisikoen gjennom rammer for maksimal renterisiko, valutarisiko, og aksjeeksponering. Konsentrasjon av renterisiko er presentert i note 15. Konsernets eksponering i valuta består av valutabeholdning i bankens minibanker. Aksjeeksponering er spesifisert i 29. Konsernet har ikke identifisert betydelige risikoer utover dom som fremkommer i nevnte noter.

Operasjonell risiko

All virksomhet i Konsernet er i større eller mindre grad utsatt for operasjonell risiko, som defineres som risiko for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser.

Operasjonell risiko styres gjennom policy for operasjonell risiko som fastsettes minimum årlig av styret. Policyen tar utgangspunkt i Finanstilsynets tilnærming til operasjonell risiko definert i «Modul for vurdering av operasjonell risiko» som igjen bygger på COSO, et internasjonalt akseptert rammeverk for helhetlig risikostyring. Rammeverket består av åtte innbyrdes relaterte komponenter; internt miljø, etablering av målsettinger, identifisering av hendelser, risikovurdering, risikohåndtering, kontrollaktiviteter, informasjon og kommunikasjon og oppfølging.

Etterlevelse av rammer og risikotoleranse overvåkes av avdeling for risikostyring, og status rapporteres kvartalsvis til styret. Vurdering av internkontroll innenfor sentrale områder innenfor operasjonell risiko rapporteres til styret kvartalsvis som del av bankens risikorapport.

Compliance risiko er risikoen for at konsernet pådrar seg offentlige sanksjoner/bøter, økonomisk tap og/eller svekket omdømme som følge av manglende etterlevelse av lover/forskrifter, standarder og/eller interne retningslinjer og verdier (strategier, policyer, fullmaktsreglement, rutiner og etiske retningslinjer). Compliance

risiko styres gjennom policy for compliance som fastsettes minimum årlig av styret.

Bankens krise- og kontinuitetsplan beskriver beslutningsstruktur og organisering av en krise der en eller flere avdelinger er involvert. Planen bygger på SpareBank 1-alliansens «Krise- og kontinuitetsplan for selskaper i SpareBank 1 –alliansen» og ivaretar bankens rolle i en eventuell krise som omfatter flere enheter i Alliansen. Overordnet krise- og beredskapsplan er utarbeidet og godkjent av styret. Bankens kriseledelse gjennomfører jevnlig kriseøvelser både i egen regi og i samarbeid med SpareBank 1 Alliansen.

IT-virksomheten er en vesentlig faktor for at konsernet skal nå sine forretningsmessige mål. Bankens IT-virksomhet er også sentral for regnskapsføringen og den finansielle rapporteringen. SpareBank 1 Alliansen har inngått avtale med IT-leverandøren EVERY om drift og videreutvikling av kjerneløsningen til Alliansen-bankene. SpareBank 1 Alliansen har også avtaler med andre leverandører om ulike IT-løsninger. Gjennom avtalen banken har med SpareBank 1 Alliansen om deltakelse i sammenlutningen, tiltrer banken som part i de utkontrakteringsavtaler SpareBank 1 Alliansen gjør med underleverandører av IT-tjenester. Det er etablert databehandlingsavtaler mellom de leverandørene og bankene som blant annet

sikrer håndtering av taushetsbelagt informasjon. Alle viktige beslutninger i IT-virksomheten er forankret hos ledelsen i banken. Bankens internkontrollerarbeid innenfor IT har særlig fokus på driftsstabilitet, endringshåndtering og informasjonssikkerhet.

Det foretas kartlegging av den operasjonelle risiko i forbindelse med oppfyllelse av internkontroll- og IKT-forskriftene. Det gjennomføres videre særskilte risikoanalyser av prosesser og forretningsområder der dette anses nødvendig.

SpareBank 1 Ringerike Hadeland legger vekt på fullmaktsstrukturer, gode rutinebeskrivelser, definerte ansvarsforhold og en kultur som stimulerer til organisatorisk læring for å håndtere den operasjonelle risikoen.

For ytterligere informasjon vises til b.la. følgende noter:

Note 8: [Utlån til og fordringer på kunder](#)

Note 12: [Maksimal kredittrisikoeksponering, ikke hensyntatt pantstillelser](#)

Note 15: [Markedsrisiko knyttet til renterisiko](#)

Note 16: [Likviditetsrisiko](#)

Note 27: [Sertifikater og obligasjoner](#)

Note 29: [Aksjer, andeler og andre egenkapitalinteresser](#)

Note 7

Kredittinstitusjoner – fordringer og gjeld

MORBANK		Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner (Hele tusen kroner)	KONSERN	
2017	2018		2018	2017
722.923	951.220	Utlån og fordringer uten avtalt løpetid eller oppsigelsestid	951.251	722.939
150.000	150.000	Utlån og fordringer med avtalt løpetid eller oppsigelsestid	150.000	150.000
872.923	1.101.220	Sum	1.101.251	872.939
		Spesifikasjon av utlån og fordringer på de vesentligste valutasorter		
872.923	1.101.220	NOK	1.101.251	872.939
872.923	1.101.220	Sum	1.101.251	872.939
0,9 %	0,7 %	Gjennomsnittlig rente	0,7 %	0,9 %

Innskudd og utlån til kredittinstitusjoner har i hovedsak flytende rente.

Gjennomsnittlig rente er beregnet på grunnlag av faktisk renteinntekt/-kostnad i året i prosent av gjennomsnittlig fordring og gjeld til kredittinstitusjoner.

Note 8

Utlån til og fordringer på kunder

MORBANK			KONSERN	
2017	2018	(Hele tusen kroner)	2018	2017
		Utlån fordelt på fordringstype		
2.440.094	2.319.266	Kasse-/drifts- og brukskreditter	2.319.266	2.440.094
423.743	675.336	Byggelån	675.336	423.743
15.515.633	16.732.659	Nedbetalingslån	16.731.321	15.514.107
43.713	48.187	Påløpte renter	48.187	43.713
18.423.183	19.775.448	Brutto utlån og fordringer på kunder	19.774.110	18.421.657
		Nedskrivninger fordelt på fordringstype		
-85.109	-56.365	Tap på utlån til amortisert kost (BM 2018)	-56.365	-85.109
-	-16.203	Tap på utlån til virkelig verdi over utvidet resultat (PM 2018)	-16.203	-
-	4.492	Verdiendring utover tapsnedskrivning	4.492	-
18.338.074	19.707.372	Netto utlån og fordringer på kunder	19.706.034	18.336.548
		Utlån fordelt på markeder		
10.400.366	11.051.898	Lønnstakere	11.051.898	10.400.366
7.979.101	8.675.174	Næringsfordelt	8.673.836	7.977.575
4	189	Offentlig	189	4
43.713	48.187	Påløpte renter	48.187	43.713
18.423.183	19.775.448	Brutto utlån og fordringer på kunder	19.774.110	18.421.657
		Nedskrivninger fordelt på markeder		
-17.685	-16.203	Nedskrivninger lønnstakere	-16.203	-17.685
-67.424	-56.365	Nedskrivninger næring	-56.365	-67.424
-	4.492	Verdiendring utover tapsnedskrivning	4.492	-
18.338.074	19.707.372	Netto utlån og fordringer på kunder	19.706.034	18.336.548
		Herav ansvarlig lånekapital		
-	-	Øvrig ansvarlig kapital	-	-
-	-	Ansvarlig lånekapital bokført under utlån	-	-
		Av nedbetalingslån utgjør lån utpekt til virkelig verdi over resultatet (FVO):		
1.377.217	1.415.624	- Fastrentelån til kunder, bokført verdi	1.415.624	1.377.217
1.356.345	1.400.985	- Fastrentelån til kunder, pålydende verdi	1.400.985	1.356.345

I bankens interne risikoklassifiseringssystem klassifiseres alle engasjementer med individuelle nedskrivninger på utlån og garantier som misligholdt uavhengig av ekstern definisjon på misligholdt (jf. note 2). De fordeles ikke på ulike risikogrupper slik som øvrige engasjement. Fordeling på risikogrupper er basert på at banken beregner misligholdssannsynlighet for alle kunder i utlånsporteføljen basert på objektive historiske data. Misligholdssannsynligheten benyttes deretter sammen med sikkerhetsverdier til å klassifisere kundene i ulike risikogrupper. Kundene rescores månedlig i bankens porteføljesystem basert på objektive kriterier.

MORBANK			KONSERN	
2017	2018	Totalt engasjement fordelt på sektor og næring	2018	2017
11.493.461	12.099.540	Lønnstakere o.l	12.099.540	11.493.461
197.228	182.268	Offentlig forvaltning	182.268	197.228
1.100.464	1.184.718	Primærnæringer	1.184.718	1.100.464
447.171	428.504	Industri	428.504	447.171
1.733.718	1.740.705	Bygg og anleggsvirksomhet	1.740.705	1.733.718
470.052	577.070	Varehandel	577.070	470.052
80.335	75.076	Transport og lagring	75.076	80.335
164.475	189.434	Hotell- og restaurantdrift	189.434	164.475
437.517	617.976	Forretningsmessig tjenesteyting	617.976	437.517
4.898.824	5.058.062	Omsetning/drift eiendommer	5.046.224	4.887.298
455.704	443.018	Diverse næringer	443.018	455.704
21.478.949	22.596.372	Sum totalt engasjement fordelt på sektor og næring	22.584.534	21.467.423

MORBANK			KONSERN	
2017	2018	Brutto utlån fordelt på sektor og næring	2018	2017
10.400.366	11.051.898	Lønnstakere o.l	11.051.898	10.400.366
4	189	Offentlig forvaltning	189	4
898.485	984.751	Primærnæringer	984.751	898.485
306.932	309.879	Industri	309.879	306.932
1.246.633	1.358.374	Bygg og anleggsvirksomhet	1.358.374	1.246.633
171.674	323.966	Varehandel	323.966	171.674
52.153	51.711	Transport og lagring	51.711	52.153
147.435	168.417	Hotell- og restaurantdrift	168.417	147.435
358.317	536.439	Forretningsmessig tjenesteyting	536.439	358.317
4.401.802	4.565.835	Omsetning/drift eiendommer	4.564.497	4.400.276
395.671	375.802	Diverse næringer	375.802	395.671
43.713	48.187	Påløpte renter, ikke sektorfordelt	48.187	43.713
18.423.183	19.775.448	Sum brutto utlån fordelt på sektor og næring	19.774.110	18.421.657

MORBANK			KONSERN	
2017	2018	Brutto utlån fordelt på geografiske områder	2018	2017
8.402.856	8.886.096	Buskerud	8.884.758	8.401.330
4.822.493	5.235.497	Oppland	5.235.497	4.822.493
2.688.817	3.053.299	Akershus	3.053.299	2.688.817
1.828.149	1.926.501	Oslo	1.926.501	1.828.149
650.357	652.978	Landet for øvrig	652.978	650.357
30.511	21.077	Utlandet	21.077	30.511
18.423.183	19.775.448	Sum brutto utlån fordelt på geografiske områder	19.774.110	18.421.657

MORBANK			KONSERN	
2017	2018	Utlån til ansatte	2018	2017
306.225	303.332	Utlån til ansatte	407.874	386.866
137.060	148.000	Herav lån i SpareBank 1 Boligkreditt	148.000	137.060
2.391	2.315	Rentesubsidiering ansatte	2.822	2.872

Nedbetalingslån til ansatte gis med inntil 30 års nedbetalingstid og månedlige terminer. Rentesats for nedbetalingslån og Flexilån til ansatte tilsvare 60 % av laveste rentesats for nedbetalingslån over 2 MNOK i privatkundemarkedet dersom belåningen ligger innenfor henholdsvis 85 % av forsvarlig verdi for flexilån og innenfor 60 % av forsvarlig verdi for nedbetalingslån. Totalt lånebeløp innenfor disse betingelsene kan ikke overstige 2,5 millioner kroner for den enkelte ansatte.

Kreditrisiko - Konsern

Tabellen viser kreditrisiko fremstilt i bruttoverdier på finansielle eiendeler vurdert til amortisert kost, virkelig verdi over OCI, finansielle garantikontrakter og lånetilsagn. Bankens risikoklassifiseringssystem klassifiserer hvert engasjement i risikogrupperne lavest, lav, middels, høy, høyeste og misligholdt/nedskrevet basert på kundens misligholdssannsynlighet (PD) og sikkerhetsdekning (sikkerhetsklasse). Se for øvrig note 6 for ytterligere informasjon om bankens risikostyring og risikoklassifisering.

	2017	2018			
		Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Total
Utlån og forskudd til kunder totalt					
Lavest	8.197.464	7.532.262	42.036	-	7.574.298
Lav	3.827.112	4.543.043	60.955	-	4.603.998
Middels	5.022.816	5.801.727	645.162	-	6.446.889
Høy	806.252	479.100	171.566	-	650.666
Høyest	489.039	209.501	214.164	-	423.665
Misligholdt og nedskrevet	78.973	-	-	74.594	74.594
Bruttoverdi	18.421.657	18.565.632	1.133.883	74.594	19.774.110
Verdiendring utover tapsnedskrivning	-	4.492	-	-	4.492
Sum avsetning	(85.109)	(34.073)	(16.814)	(21.681)	(72.568)
Nettoverdi	18.336.548	18.536.051	1.117.069	52.913	19.706.034

	2017	2018			
		Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Total
Utlån og forskudd til kunder til virkelig verdi over utvidet resultat (PM)					
Lavest	6.478.665	6.259.457	12.717	-	6.272.174
Lav	2.584.219	3.429.280	52.418	-	3.481.698
Middels	2.085.416	1.750.025	497.390	-	2.247.414
Høy	233.925	48.593	115.340	-	163.933
Høyest	179.502	66.563	159.659	-	226.222
Misligholdt og nedskrevet	46.496	-	-	44.944	44.944
Bruttoverdi	11.608.222	11.553.918	837.523	44.944	12.436.385

	2017	2018			
		Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Total
Utlån og forskudd til kunder til amortisert kost (BM)					
Lavest	1.718.799	1.272.804	29.319	-	1.302.124
Lav	1.242.893	1.113.763	8.537	-	1.122.300
Middels	2.937.400	4.051.703	147.772	-	4.199.475
Høy	572.328	430.507	56.226	-	486.732
Høyest	309.537	142.938	54.505	-	197.443
Misligholdt og nedskrevet	32.477	-	-	29.650	29.650
Bruttoverdi	6.813.435	7.011.715	296.360	29.650	7.337.725

Note 9

SpareBank 1 Boligkreditt AS, SpareBank 1 Næringskreditt AS og SpareBank 1 Kredittkort AS

SPAREBANK 1 BOLIGKREDITT

Banken har avtale om salg av utlån med høy sikkerhet og pant i eiendom til SpareBank 1 Boligkreditt AS. SpareBank 1 Boligkreditt AS er eid av sparebanker som inngår i SpareBank 1-alliansen. Banken har en eierandel på 4,49 prosent pr 31.12.2018 (4,16 prosent pr 31.12.2017). SpareBank 1 Boligkreditt AS erverver utlån og utsteder OMF innenfor regelverket for dette som ble etablert i 2007. Lån solgt til SpareBank 1 Boligkreditt AS er sikret med pant i bolig innenfor 75 prosent av takst. Solgte lån er juridisk eid av SpareBank 1 Boligkreditt AS.

I henhold til inngått forvaltningsavtale forestår banken forvaltning av utlånene og opprettholder kundekontakten. Banken mottar et vederlag i form av provisjoner for de plikter som følger med forvaltningen av lånene. Banken har vurdert de regnskapsmessige implikasjonene dithen at det vesentligste av risiko og fordeler ved eierskap knyttet til de solgte utlånene er overført. Det innebærer full fraregning. Mottatt vederlag for lån som er solgt til Sparebank 1 Boligkreditt AS tilsvarer bokført verdi og vurderes å samsvare med lånenes virkelige verdi på salgstidspunktet.

Hvis Sparebank 1 Boligkreditt får tap på kjøpte lån har det en viss motregningsrett i provisjoner fra samtlige banker som har solgt lån. Det foreligger dermed en begrenset gjenværende involvering knyttet til solgte utlån ved mulig begrenset avregning av tap mot provisjon. Denne motregningsadgangen anses imidlertid ikke å være av en slik karakter at den endrer på konklusjonen om at det vesentligste av risiko og fordeler ved eierskap er overført. Bankens maksimale eksponering for tap er representert ved det høyeste beløpet som vil kunne kreves dekket under avtalene.

Sparebank 1 Boligkreditt kan foreta videresalg av utlån som er kjøpt av banken, samtidig som bankens rett til å forvalte kundene og motta provisjon følger med. Dersom banken ikke er i stand til å betjene kundene kan retten til betjening og provisjon falle bort. Videre kan banken ha opsjon til å kjøpe tilbake utlån under gitte betingelser.

Det er per 31.12.2018 solgt boliglån til en netto verdi av 8,3 mrd kroner til Sparebank 1 Boligkreditt.

Banken har, sammen med de andre eierne av SpareBank 1 Boligkreditt inngått avtale om etablering av likviditetsfasilitet for SpareBank 1 Boligkreditt. Dette innebærer at bankene forplikter seg til å kjøpe obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) utstedt av Sparebank 1 Boligkreditt begrenset til en samlet verdi av de til enhver tid neste tolv

måneders forfall i SpareBank 1 Boligkreditt. Forpliktelsen er begrenset til Sparebank 1 Boligkreditts forpliktelser til å innfri utstedte obligasjoner og tilhørende derivater etter at Sparebank 1 Boligkreditts egen beholdning av likviditet på forfalltidspunktet er trukket fra. Hver eier hefter prinsipielt for sin andel av behovet, subsidiært for det dobbelte av det som er det primære ansvaret i henhold til samme avtale. Obligasjonene kan deponeres i Norges Bank og medfører således ingen vesentlig økning i risiko for banken. I henhold til sin likviditetsstrategi holder SpareBank 1 Boligkreditt likviditet iht kravene etter Net Stable Funding Regime. Denne likviditetsreserven hensyntas ved vurderingen av bankenes ansvar. Det er derfor kun i de tilfeller hvor Sparebank 1 Boligkreditt ikke lenger har tilstrekkelig likviditet for de neste tolv måneders forfall at banken vil rapportere noe engasjement knyttet til dette.

Sammen med de øvrige eierne av SpareBank 1 Boligkreditt AS har SpareBank 1 Ringerike Hadeland også inngått avtale om å sikre at SpareBank 1 Boligkreditt AS til enhver tid har en ren kjernekapitaldekning som minst tilsvarer myndighetenes fastsatt krav (inkludert bufferkrav og krav til pilar 2). Per 31.12.2018 utgjør myndighetskravet 12,8% (inkl pilar 2 på 0,8%). Aksjonærene skal, dersom tilfredsstillende kapitaldekning ikke kan oppnås på andre måter, tilføre tilstrekkelig kjernekapital innen 3 måneder etter å ha mottatt skriftlig anmodning om dette. Aksjonærenes forpliktelse til å tilføre slik kjernekapital er primært proratarisk (og ikke solidarisk), og skal være i henhold til hver aksjonærs pro rata andel av aksjene i SpareBank 1 Boligkreditt AS, subsidiært solidarisk begrenset oppad til det dobbelte av det som bankens andel av aksjene ellers skulle tilsi. Sparebank 1 Boligkreditt har ved årsskiftet ca 17 % ansvarlig kapital, hvorav ca 13 % er ren kjernekapital. Sammenholdt med den svært lave risikoprofilen i Sparebank 1 Boligkreditt har banken vurdert det som usannsynlig at det blir innkalt kapital iht denne avtalen og har valgt å ikke holde noen reserver for dette.

SPAREBANK 1 NÆRINGSKREDITT AS

SpareBank 1 Næringskreditt AS er eid av sparebanker som inngår i SpareBank 1-alliansen. Banken har en eierandel på 2,17 prosent pr 31.12.2018 (2,31 prosent pr 31.12.2017). SpareBank 1 Næringskreditt AS erverver utlån og utsteder OMF innenfor regelverket for dette som ble etablert i 2007. Lån solgt til SpareBank 1 Næringskreditt AS er sikret med pant i næringseiendom innenfor 60 prosent av takst. Solgte lån er juridisk eid av SpareBank 1 Næringskreditt AS og SpareBank 1 Ringerike Hadeland har, utover retten til å forestå forvaltning og

motta provisjon, samt rett til å overta helt eller delvis nedskrevne lån, ingen rett til bruk av lånene. SpareBank 1 Ringerike Hadeland forestår forvaltningen av de solgte utlånene og SpareBank 1 Ringerike Hadeland mottar en provisjon basert på nettoen av avkastningen på utlånene SpareBank 1 Ringerike Hadeland har solgt og kostnadene i selskapet.

Ved utgangen av desember 2018 er bokført verdi av solgte utlån til SpareBank 1 Næringskreditt AS 111 mill. kr.

Banken har, sammen med de andre eierne av SpareBank 1 Næringskreditt AS, inngått avtaler om etablering av likviditets fasilitet til SpareBank 1 Næringskreditt AS. Dette innebærer at bankene forplikter seg til å kjøpe obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) utstedt av Sparebank 1 Næringskreditt begrenset til en samlet verdi av de til enhver tid neste tolv måneders forfall i SpareBank 1 Næringskreditt. Forpliktelsen er begrenset til Sparebank 1 Næringskreditts forpliktelser til å innfri utstedte obligasjoner og tilhørende derivater etter at Sparebank 1 Næringskreditts egen beholdning av likviditet på forfallstidspunktet er trukket fra. Hver eier hefter prinsipielt for sin andel av behovet, subsidiært for det dobbelte av det som er det primære ansvaret i henhold til samme avtale. Obligasjonene kan deponeres i Norges Bank og medfører således ingen vesentlig økning i risiko for banken. I henhold til sin likviditetsstrategi holder SpareBank 1 Næringskreditt likviditet iht kravene etter Net Stable Funding Regime. Denne likviditetsreserven hensyntas ved vurderingen av bankenes ansvar. Det er derfor kun i de tilfeller hvor Sparebank 1 Næringskreditt ikke lenger har tilstrekkelig likviditet for de neste tolv måneders forfall at banken vil rapportere noe engasjement knyttet til dette.

Sammen med de øvrige eierne av SpareBank 1 Næringskreditt har banken også inngått avtale om å sikre at SpareBank 1 Næringskreditt til enhver tid har en kjerne-

kapital-dekning på minimum 9 %. Aksjonærene skal tilføre tilstrekkelig kjernekapital innen 3 måneder etter å ha mottatt skriftlig anmodning om dette. Aksjonærenes forpliktelse til å tilføre slik kjernekapital er proratarisk og ikke solidarisk, og skal være i henhold til hver aksjonærs pro rata andel av aksjene i SpareBank 1 Næringskreditt AS. Hver eier hefter prinsipielt for sin andel av behovet, subsidiært for det dobbelte av det som er det primære ansvaret i henhold til samme avtale. Sparebank 1 Næringskreditt har ved årsskiftet ca 18 % ansvarlig kapital, hvorav ca 18 % er ren kjernekapital. Sammenholdt med den svært lave risikoprofilen i Sparebank 1 Næringskreditt har banken vurdert det som usannsynlig at det blir innkalt kapital iht denne avtalen og har valgt å ikke holde noen reserver for dette.

SPAREBANK 1 KREDITTKORT AS

SpareBank 1 Kredittkort AS er eid av sparebanker som inngår i SpareBank 1-alliansen, og har som formål å være felles kredittkortselskap for bankenes kunder. SpareBank 1 Ringerike Hadeland har inngått en aksjonæravtale med aksjonærene i SpareBank 1 Kredittkort AS og med Sparebank 1 Kredittkort AS. Avtalen innebærer blant annet at banken er forpliktet til å bidra med egenkapital slik at SpareBank 1 Kredittkort AS har en forsvarlig ansvarlig kapital, og til enhver tid oppfyller de minstekrav til ansvarlig kapital som følger av lovgivning og/eller anbefalinger fra Finanstilsynet og som er nødvendig for en forsvarlig drift av Sparebank 1 Kredittkort. Bankene er også forpliktet til å bidra med funding av egen portefølje (total balanse). Bankene mottar provisjon fra Sparebank 1 Kredittkort AS tilsvarende bankens andel av renteinntekter fratrukket fundingkostnader og konstaterede tap, bankens andel av transaksjonsinntekter samt nysalgprovisjon.

Note 10

Aldersfordeling på forfalte, men ikke nedskrevne utlån

Tabellen viser forfalte beløp på utlån og overtrekk på kreditt/innskudd fordelt på antall dager etter forfall. Mislighold innenfor tidsrommet 0-7 dager er holdt utenfor. Hele utlånsengasjementer er inkludert når deler av engasjementet er forfalt.

MORBANK

2018 (Hele tusen kroner)	0–30 dager	1–3 mnd	3–6 mnd	6–12 mnd	Over 1 år	Totalt
Utlån til og fordringer på kunder						
- Privatmarkedet	167.050	33.780	14.378	9.727	7.145	232.080
- Bedriftsmarkedet	22.349	159	3.937	539	123	27.107
Sum	189.399	33.939	18.315	10.266	7.268	259.187

2017 (Hele tusen kroner)	0–30 dager	1–3 mnd	3–6 mnd	6–12 mnd	Over 1 år	Totalt
Utlån til og fordringer på kunder						
- Privatmarkedet	99.188	31.035	16.639	6.365	3.903	157.129
- Bedriftsmarkedet	25.688	169	4.453	1.841	50	32.201
Sum	124.876	31.203	21.092	8.206	3.953	189.330

KONSERN

2018 (Hele tusen kroner)	0–30 dager	1–3 mnd	3–6 mnd	6–12 mnd	Over 1 år	Totalt
Utlån til og fordringer på kunder						
- Privatmarkedet	167.050	33.780	14.378	9.727	7.145	232.080
- Bedriftsmarkedet	22.349	159	3.937	539	123	27.107
Sum	189.399	33.939	18.315	10.266	7.268	259.187

2017 (Hele tusen kroner)	0–30 dager	1–3 mnd	3–6 mnd	6–12 mnd	Over 1 år	Totalt
Utlån til og fordringer på kunder						
- Privatmarkedet	99.188	31.035	16.639	6.365	3.903	157.129
- Bedriftsmarkedet	25.688	169	4.453	1.841	50	32.201
Sum	124.876	31.203	21.092	8.206	3.953	189.330

Note 11

Tap på utlån og garantier

IFRS 9 er implementert fra 01.01.18. Siden sammenligningstall ikke er omarbeidet, følger sammenligningstallene under etter prinsippene i IAS 39. For detaljert beskrivelse av tapsmodellen se prinsippnoten i 1. kvartalsrapport for 2018. Tall i hele tusen kroner.

MORBANK/KONSERN				
Tap på utlån og garantier	01.01.2018	Endring avsetning for tap	Netto konstatert/ innbetalt tidligere konstatert	31.12.2018
Avsetning til tap etter amortisert kost - bedriftsmarkedet	62.366	4.237	-10.107	56.496
Virkelig verdi over utvidet resultat (OCI) - Privatmarked	15.024	4.492	-	19.516
Sum avsetning til tap på utlån og garantier	77.390	8.729	-10.107	76.011
Presentert som:				
Avsetning til tap på utlån	68.021	14.656	-10.107	72.568
Annen gjeld - avsetninger, garantier, ubenyttet kreditt	9.369	-5.926	-	3.443
Balanse	77.390	8.729	-10.107	76.011

Tabellene under avstemmer inngående og utgående balanse per trinn. Avstemmingsposter inkluderer:

- bevegelser mellom trinn, IB for lån som er flyttet til trinnene.
- nye utstedte lån, som reflekterer tapsavsetningen for nye innregnede lån, inkludert utlån som tidligere er fraregnet som følge av endrede vilkår.
- Utlån som er fraregnet reflekterer avsetning for utlån som er fraregnet i perioden uten at det er nedskrevet som følge av kredittap inkludert lån som er fraregnet som følge av endringer i vilkår.
- Ny måling av tap inkluderer effekt av endringer i input eller forutsetninger i modellen, delvis tilbakebetaling, opptrekk i eksisterende kreditt, og endringer i måling som følge av overføring mellom trinn.

MORBANK/KONSERN				
Totalt balanseført tapsavsetning på utlån og garantier	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Total
01.01.2018	37.452	20.323	19.615	77.390
Avsetning til tap				
Overført til (fra) trinn 1	5.767	-5.767	-	-
Overført til (fra) Trinn 2	-859	859	-	-
Overført til (fra) Trinn 3	-92	-727	819	-
Nye utstedte eller kjøpte finansielle eiendeler	16.532	3.498	3.292	23.323
Økning i trekk på eksisterende lån	3.278	7.352	9.176	19.806
Reduksjon i trekk på eksisterende lån	-18.535	-2.517	-940	-21.993
Utlån som har blitt fraregnet	-6.912	-5.318	-176	-12.407
Endring som skyldes konstaterte nedskrivninger (konstaterte tap)	-	-4	-10.103	-10.107
31.12.2018	36.631	17.699	21.682	76.011

MORBANK/KONSERN				
Totalt balanseført tapsavsetning på utlån til virkelig verdi over utvidet resultat (PM)	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Total
01.01.2018	4.424	6.652	3.774	14.850
Avsetning til tap				
Overført til (fra) trinn 1	1.579	-1.579	-	-
Overført til (fra) Trinn 2	-226	226	-	-
Overført til (fra) Trinn 3	-13	-569	581	-
Nye utstedte eller kjøpte finansielle eiendeler	2.366	1.879	300	4.545
Økning i trekk på eksisterende lån	407	3.709	1.414	5.531
Reduksjon i trekk på eksisterende lån	-2.334	-823	-859	-4.015
Utlån som har blitt fraregnet	-1.711	-1.635	-176	-3.522
Endring som skyldes konstaterte nedskrivninger (konstaterte tap)	-	-	-669	-
31.12.2018	4.492	7.862	4.366	16.720

MORBANK/KONSERN

Totalt balanseført tapsavsetning på utlån til amortisert kost (BM)	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Total
01.01.2018	26.179	12.752	15.271	54.202
Avsetning til tap				
Overført til (fra) trinn 1	3.870	-3.870	-	-
Overført til (fra) Trinn 2	-547	547	-	-
Overført til (fra) Trinn 3	-78	-147	225	-
Nye utstedte eller kjøpte finansielle eiendeler	12.847	1.548	2.501	11.896
Økning i trekk på eksisterende lån	3.281	3.220	8.322	14.144
Reduksjon i trekk på eksisterende lån	-11.906	-1.491	-139	-13.536
Utlån som har blitt fraregnet	-4.065	-3.603	-	-7.668
Endring som skyldes konstaterte nedskrivninger (konstaterte tap)	-	-4	-8.864	-9.537
31.12.2018	29.581	8.952	17.316	55.848

Totalt balanseført tapsavsetning på ubenyttet/garantier	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Total
01.01.2018	6.849	919	570	8.338
Avsetning til tap				
Overført til (fra) trinn 1	319	-319	-	-
Overført til (fra) Trinn 2	-86	86	-	-
Overført til (fra) Trinn 3	-1	-12	13	-
Nye utstedte eller kjøpte finansielle eiendeler	1.319	72	-	1.391
Økning i trekk på eksisterende lån	174	523	-	697
Reduksjon i trekk på eksisterende lån	-4.879	-304	-12	-5.195
Utlån som har blitt fraregnet	-1.137	-81	-	-1.217
Endring som skyldes konstaterte nedskrivninger (konstaterte tap)	-	-	-570	-570
31.12.2018	2.557	885	1	3.443

MORBANK/KONSERN

Periodens tap på utlån og garantier	31.12.17	31.12.18
Endring i individuelle nedskrivninger	6.530	ia
Endring i gruppenedskrivninger	-1.177	ia
Endring i IFRS 9 nedskrivning	ia	-1 379
Konstaterte tap med tidligere nedskrivninger	2.227	9.590
Konstaterte tap uten tidligere nedskrivninger	1.050	517
Inngang på tidligere konstaterte nedskrivninger	-970	-1 285
Andre korreksjoner / amortisering av nedskrivninger	225	- 178
Sum tap på utlån og garantier	7.885	7 266

MORBANK/KONSERN

	31.12.17	31.12.18
Misligholdte engasjement:		
Brutto misligholdte engasjement over 90 dager	46 154	35 982
Trinn 3 nedskrivning	-12 312	-4 516
Netto misligholdte engasjement	33 842	31 466
Avsetningsgrad	26,7 %	12,6 %
Brutto misligholdte engasjement i % av brutto utlån	0,3 %	0,2 %
Øvrige tapsutsatte engasjement:		
Øvrig tapsutsatte engasjement	35 923	41 854
Trinn 3 nedskrivning	-7 166	-17 165
Netto tapsutsatte engasjement	28 757	24 689
Avsetningsgrad	19,9 %	41,0 %
Øvrig tapsutsatte engasjement i % av brutto utlån	0,2 %	0,2 %

KONSERN

Brutto utlån totalt	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Total
01.01.2018	17.193.505	1.136.969	91.184	18.421.657
Avsetning til tap overført til Trinn 1	402.690	-400.350	-2.340	-
Avsetning til tap overført til Trinn 2	-466.728	477.638	-10.909	-
Avsetning til tap overført til Trinn 3	-4.506	-19.734	24.240	-
Nye utstedte eller kjøpte finansielle eiendeler	7.369.798	259.717	7.544	7.637.060
Økning i trekk på eksisterende lån	373.228	37.349	315	410.893
Reduksjon i trekk på eksisterende lån	-1.052.205	-73.306	-2.394	-1.127.905
Finansielle eiendeler som har blitt fraregnet	-5.250.148	-284.375	-22.810	-5.557.332
Endring som skyldes konstaterte nedskrivninger (konstaterte tap)	-	-25	-10.236	-10.261
31.12.2018	18.565.632	1.133.883	74.594	19.774.110
Avsetning til tap i % av brutto utlån	0,20 %	1,56 %	29,07 %	0,38 %

Brutto utlån PM	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Total
01.01.2018	10.776.146	775.096	56.981	11.608.223
Avsetning til tap overført til Trinn 1	242.871	-240.532	-2.340	-
Avsetning til tap overført til Trinn 2	-320.187	331.097	-10.909	-
Avsetning til tap overført til Trinn 3	-1.533	-17.649	19.182	-
Nye utstedte eller kjøpte finansielle eiendeler	5.828.679	216.409	4.471	6.089.026
Økning i trekk på eksisterende lån	147.468	24.683	93	172.244
Reduksjon i trekk på eksisterende lån	-670.825	-41.078	-1.441	-713.344
Finansielle eiendeler som har blitt fraregnet	-4.448.701	-210.503	-21.092	-4.680.296
Endring som skyldes konstaterte nedskrivninger (konstaterte tap)	-	-	-	-
31.12.2018	11.553.917	837.523	44.944	12.436.385
Avsetning til tap i % av brutto utlån	0,04 %	0,94 %	9,71 %	0,13 %

Brutto utlån BM	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Total
01.01.2018	6.417.359	361.872	34.203	6.813.435
Avsetning til tap overført til Trinn 1	159.818	-159.818	-	-
Avsetning til tap overført til Trinn 2	-146.541	146.541	-	-
Avsetning til tap overført til Trinn 3	-2.973	-2.085	5.057	-
Nye utstedte eller kjøpte finansielle eiendeler	1.541.118	43.308	3.074	1.604.416
Økning i trekk på eksisterende lån	225.760	12.666	223	238.649
Reduksjon i trekk på eksisterende lån	-381.380	-32.228	-953	-414.561
Finansielle eiendeler som har blitt fraregnet	-801.447	-73.872	-1.718	-877.036
Endring som skyldes konstaterte nedskrivninger (konstaterte tap)	-	-25	-10.236	-10.261
31.12.2018	7.011.715	296.360	29.650	7.337.725
Avsetning til tap i % av brutto utlån	0,42 %	3,02 %	58,40 %	0,76 %

KONSERN

Ubenyttet kreditter	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Total
01.01.2018	2.148.218	37.758	4.071	2.190.047
Avsetning til tap overført til Trinn 1	28.236	-28.236	-	-
Avsetning til tap overført til Trinn 2	-29.291	29.291	-	-
Avsetning til tap overført til Trinn 3	-42	-166	208	-
Nye utstedte eller kjøpte finansielle eiendeler	536.116	4.895	-2	541.009
Økning i trekk på eksisterende lån	155.615	6.878	441	162.933
Reduksjon i trekk på eksisterende lån	-368.242	-21.210	-303	-389.755
Finansielle eiendeler som har blitt fraregnet	-401.181	-1.349	-3.215	-405.745
Endring som skyldes konstaterede nedskrivninger (konstaterede tap)	-	-	-230	-230
31.12.2018	2.069.428	27.862	969	2.098.260

Note 12

Maksimal kreditrisikoeksponering, ikke hensyntatt pantestillelser

Tabellen nedenfor viser maksimal eksponering mot kredittrisiko i balansen, inkludert derivater.

Eksponeringen er vist brutto før eventuelle pantstillelser og tillatte motregninger.

MORBANK		Brutto eksponering	KONSERN	
2017	2018	(Hele tusen kroner)	2018	2017
		Eiendeler		
94.750	98.104	Kontanter og fordringer på sentralbanker	98.104	94.750
872.923	1.101.220	Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	1.101.251	872.939
18.423.183	19.775.448	Brutto utlån til og fordringer på kunder ¹	19.774.110	18.421.657
1.596.358	1.549.765	Sertifikater og obligasjoner til virkelig verdi	1.549.765	1.596.358
17.816	9.634	Derivater	9.634	17.816
74.440	64.891	Andre eiendeler (note 32)	97.385	110.814
21.079.470	22.599.062	Sum eiendeler	22.630.249	21.114.318
		Forpliktelses		
864.393	712.164	Betingede forpliktelses (stilte garantier)	712.164	864.393
2.191.373	2.108.760	Ubenyttede kreditter	2.098.260	2.181.373
788.963	832.993	Lånetilsagn	832.993	788.963
3.844.728	3.653.917	Sum finansielle kredittforpliktelses	3.643.417	3.834.728
24.924.198	26.252.979	Sum total kredittrisikoeksponering	26.273.666	24.949.047

1. Netto utlån til og fordringer på kunder målt til virkelig verdi over resultatet utgjør kr 1.415 mill. kr. pr 31. desember 2018 (1.377 mill. kr.) for morbank og konsern.

MORBANK		Kredittrisikoeksponering knyttet til finansielle eiendeler fordelt på land	KONSERN	
2017	2018	(Hele tusen kroner)	2018	2017
		Kreditteksponering knyttet til utlån inkl. ubenyttede kreditter		
24.893.687	26.231.902	Norge	26.252.589	24.918.536
30.511	21.077	Utlandet	21.077	30.511
24.924.198	26.252.979	Totalt fordelt på geografiske områder	26.273.666	24.949.047

Det er kun posten utlån som fordeles etter geografiske områder, ref. note 8. Andre eiendeler er kun eksponert i Norge.

Note 13

Finansielle instrumenter og motregning

Fra og med 2013 skal banken opplyse om hvilke finansielle instrumenter banken anser å oppfylle kravene til nettoføring ihht. IAS 32.42, samt hvilke finansielle instrumenter man har inngått motregningsavtaler på. Begge ihht. IFRS 7.13 A-F.

I den finansielle oppstillingen har banken ingen finansielle instrumenter som bokføres netto.

SpareBank 1 Ringerike Hadeland har ikke inngått ISDA-avtaler som tillater motregning på finansielle instrumenter. Kunder som driver tradingvirksomhet henvises til Sparebank 1 SMN for utøvelse av virksomheten.

Note 14

Kredittkvalitet per klasse av finansielle eiendeler

MORBANK		Verken misligholdt eller nedskrevet					Misligholdt	Sum
		Noter	Laveste risiko	Lav risiko	Middels risiko	Høy risiko		
2018 (Hele tusen kroner)								
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	7	1.101.220	-	-	-	-	-	1.101.220
Utlån til og fordringer på kunder:								
Privatmarked	8	5.561.220	3.274.756	2.121.102	158.463	219.506	44.004	11.379.051
Bedriftsmarked	8	1.070.681	1.103.891	4.107.641	484.796	184.112	29.650	6.980.772
Brutto utlån til og fordring på kunder og kredittinstitusjoner klassifisert som finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet								
Privatmarked	8	710.954	206.942	126.312	5.471	6.716	940	1.057.334
Bedriftsmarked	8	232.781	18.409	91.833	1.936	13.331	-	358.290
Sum brutto utlån		9.531.186	4.273.052	5.968.338	541.247	494.698	68.147	20.876.668
Finansielle investeringer								
Sertifikater og obligasjoner	27	1.514.238	34.767	760	-	-	-	1.549.765
Sum finansielle investeringer		1.514.238	34.767	760	-	-	-	1.549.765
Totalt utlansrelaterte eiendeler		11.045.424	4.307.819	5.969.099	541.247	494.698	68.147	22.426.433

		Verken misligholdt eller nedskrevet					Misligholdt eller individuelt nedskrevet	Sum
		Noter	Laveste risiko	Lav risiko	Middels risiko	Høy risiko		
2017 (Hele tusen kroner)								
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	7	872.923	-	-	-	-	-	872.923
Utlån til og fordringer på kunder:								
Privatmarked	8	5.541.009	2.213.529	1.454.535	127.640	123.336	40.365	9.500.414
Bedriftsmarked	8	1.763.572	1.430.765	3.301.379	661.166	351.020	37.649	7.545.552
Brutto utlån til og fordring på kunder og kredittinstitusjoner klassifisert som finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet								
Privatmarked	8	663.932	172.755	163.090	15.139	6.871	959	1.022.747
Bedriftsmarked	8	228.951	10.063	105.338	2.307	7.811	-	354.470
Sum brutto utlån		9.070.387	3.827.112	5.024.342	806.252	489.039	78.973	19.296.106
Finansielle investeringer								
Sertifikater og obligasjoner	27	1.558.888	36.414	1.056	-	-	-	1.596.358
Sum finansielle investeringer		1.558.888	36.414	1.056	-	-	-	1.596.358
Totalt utlansrelaterte eiendeler		10.629.275	3.863.526	5.025.398	806.252	489.039	78.973	20.892.464

KONSERN	Noter	Verken misligholdt eller nedskrevet					Misligholdt	Sum
		Laveste risiko	Lav risiko	Middels risiko	Høy risiko	Høyeste risiko		
2018 (Hele tusen kroner)								
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	7	1.101.251	-	-	-	-	-	1.101.251
Utlån til og fordringer på kunder:								
Privatmarked	8	5.561.220	3.274.756	2.121.102	158.463	219.506	44.004	11.379.051
Bedriftsmarked	8	1.069.343	1.103.891	4.107.641	484.796	184.112	29.650	6.979.434
Brutto utlån til og fordring på kunder og kredittinstitusjoner klassifisert som finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet								
Privatmarked	8	710.954	206.942	126.312	5.471	6.716	940	1.057.334
Bedriftsmarked	8	232.781	18.409	91.833	1.936	13.331	-	358.290
Sum brutto utlån		8.675.549	4.603.998	6.446.889	650.666	423.665	74.594	20.875.361
Finansielle investeringer								
Sertifikater og obligasjoner	27	1.514.238	34.767	760	-	-	-	1.549.765
Sum finansielle investeringer		1.514.238	34.767	760	-	-	-	1.549.765
Totalt utlansrelaterte eiendeler		10.189.786	4.638.765	6.447.649	650.666	423.665	74.594	22.425.126

KONSERN	Noter	Verken misligholdt eller nedskrevet					Misligholdt eller individuelt nedskrevet	Sum
		Laveste risiko	Lav risiko	Middels risiko	Høy risiko	Høyeste risiko		
2017 (Hele tusen kroner)								
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	7	872.939	-	-	-	-	-	872.939
Utlån til og fordringer på kunder:								
Privatmarked	8	5.541.009	2.213.529	1.454.535	127.640	123.336	40.365	9.500.414
Bedriftsmarked	8	1.763.572	1.430.765	3.299.853	661.166	351.020	37.649	7.544.026
Brutto utlån til og fordring på kunder og kredittinstitusjoner klassifisert som finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet								
Privatmarked	8	663.932	172.755	163.090	15.139	6.871	959	1.022.747
Bedriftsmarked	8	228.951	10.063	105.338	2.307	7.811	-	354.470
Sum brutto utlån		9.070.403	3.827.112	5.022.816	806.252	489.039	78.973	19.294.596
Finansielle investeringer								
Sertifikater og obligasjoner	27	1.558.888	36.414	1.056	-	-	-	1.596.358
Sum finansielle investeringer		1.558.888	36.414	1.056	-	-	-	1.596.358
Totalt utlansrelaterte eiendeler		10.629.291	3.863.526	5.023.872	806.252	489.039	78.973	20.890.955

Bankens risikoklassifiseringssystem klassifiserer hvert engasjement i risikogrupperne laveste, lav, middels, høy, høyeste og misligholdt/nedskrevet basert på kundens misligholdssannsynlighet (PD) og sikkerhetsdekning (sikkerhetsklasse). Se for øvrig note 6 for ytterligere informasjon om bankens risikostyring og risikoklassifisering.

Note 15

Markedsrisiko knyttet til renterisiko

Noten er en sensitivitetsanalyse gjort med utgangspunkt i relevante balanseposter per 31.12.18. Bankens renterisiko beregnes ved at det simuleres et parallelt renteskift på 2 prosentpoeng for hele rentekurven på alle balanseposter per 31.12.18.

Ramme for renterisiko er 20 mill. Renterisikoen har vært lav igjennom hele 2018 og innenfor den totale rammen

fastsatt av bankens styre. Banken styrer renterisikoen mot det ønskede nivå på plasseringer og innlån gjennom rentebindingen, samt ved bruk av rentederivater. Risikoen for ikke parallelle skift er dekket gjennom at det er satt begrensninger på maksimal eksponering per løpetidsbånd.

	Renterisiko, 2 % økning	
	2018	2017
Basisrisiko konsern (Hele tusen kroner)		
Obligasjoner og sertifikater	-3.525	-4.973
Fastrenteutlån til kunder	-100.053	-83.727
Derivater relatert til fastrenteutlån til kunder	98.291	77.828
Øvrige utlån og innskudd	-2.183	-4.552
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer (hensyntatt sikringsderivater)	16.531	14.489
Annet	-2.971	-2.403
Total renterisiko, effekt på resultat før skatt	6.090	-3.338

	Renterisiko, 2 % økning	
	2018	2017
Rentekurverisiko konsern (Hele tusen kroner)		
0–3 mnd	-3.967	-5.097
3–12 mnd	5.731	6.508
12–36 mnd	1.345	-5.386
36–60 mnd	1.442	546
>60 mnd	1.539	92
Total renterisiko, effekt på resultat før skatt	6.090	-3.337

Negativt fortegn indikerer at banken taper på en renteoppgang.

Note 16

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen for at konsernet ikke kan overholde sine betalingsforpliktelser når disse forfaller, eller erstatte innskudd når disse trekkes ut, med den konsekvens at konsernet misligholder forpliktelsene til å innfri innskudd og gi lån. Likviditetsrisiko blir styrt og målt ved hjelp av flere metoder. Se for øvrig omtale under note 6.

Tabellen under viser bankens forventede fremtidige kontantstrømmer knyttet til forpliktelser. I tabellen er det lagt til grunn nominelle verdier, samt rentenivå slik det

foreligger per 31.12.18. Løpetid på innskudd til fastrente er satt til utløpet av fastrenteperioden. Løpetid på øvrige innskudd er ansett å være på forespørsel noe som også medfører at fremtidige renteelementer ikke er lagt til. Løpetid på derivater er satt til utgangen av kontraktsperioden. Kontraktsmessig kontantstrøm på derivater er ikke balanseført. Løpetid på verdipapirgjeld og ansvarlig lånekapital er satt til første avtalte forfallstidspunkt. Sannsynligheten for at eventuelle call-muligheter blir benyttet er ikke hensyntatt. Løpetiden på øvrige forpliktelser er satt til forfallstidspunktet.

MORBANK

Per 31.12.2018 (Hele tusen kroner)	På forespørsel	Under 3 måneder	3–12 måneder	1–5 år	over 5 år	Totalt
Kontantstrømmer knyttet til forpliktelser						
Innskudd fra og gjeld til kunder	12.713.091	1.195.742	407.370	104.705	-	14.420.909
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	-	25.278	175.209	4.972.183	412.898	5.585.568
Derivater	-	-2.173	-6.199	4.847	-16.285	-19.810
Annen gjeld og balanseførte forpliktelser	-	86.976	69.942	-	68.687	225.604
Ansvarlig lånekapital	-	872	7.039	37.543	346.624	392.079
Sum kontantstrøm forpliktelser	12.713.091	1.306.695	653.361	5.119.278	811.924	20.604.350

KONSERN

Per 31.12.2018 (Hele tusen kroner)	På forespørsel	Under 3 måneder	3–12 måneder	1–5 år	over 5 år	Totalt
Kontantstrømmer knyttet til forpliktelser						
Innskudd fra og gjeld til kunder	12.684.501	1.195.742	407.370	104.705	-	14.392.319
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	-	25.278	175.209	4.972.183	412.898	5.585.568
Derivater	-	-2.173	-6.199	4.847	-16.285	-19.810
Annen gjeld og balanseførte forpliktelser	-	90.050	73.016	0	68.687	231.753
Ansvarlig lånekapital	-	872	7.039	37.543	346.624	392.079
Sum kontantstrøm forpliktelser	12.684.501	1.309.769	656.435	5.119.278	811.924	20.581.908

Note 17

Forfallsanalyse av eiendeler og forpliktelser

MORBANK

Per 31.12.2018 (Hele tusen kroner)	På forespørsel	Under 3 måneder	3–12 måneder	1–5 år	over 5 år	Totalt
Eiendeler						
Kontanter og fordringer på sentralbanker	98.104	-	-	-	-	98.104
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	951.220	150.000	-	-	-	1.101.220
Netto utlån til og fordringer på kunder	2.943.442	31.158	97.058	779.117	15.856.597	19.707.372
Sertifikater, obligasjoner og rentefond	-	28.776	157.076	1.230.608	133.306	1.549.765
Finansielle derivater	-	-1.789	216	8.010	3.196	9.634
Aksjer, andeler og andre egenkapitalinteresser	-	-	-	-	684.383	684.383
Investering i eierinteresser	-	-	-	-	222.337	222.337
Investering i konsernselskaper	-	-	-	-	63.983	63.983
Eiendom, anlegg og utstyr	-	-	-	-	56.963	56.963
Goodwill og andre immaterielle eiendeler	-	-	-	-	1.229	1.229
Eiendel ved utsatt skatt	-	-	-	15.286	-	15.286
Andre eiendeler	6.738	24.440	-	-	33.712	64.890
Sum eiendeler	3.999.505	232.585	254.350	2.033.021	17.055.707	23.575.168
Gjeld						
Innskudd fra og gjeld til kunder	12.713.091	1.195.742	407.370	104.705	-	14.420.909
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	-	25.278	97.053	4.752.596	400.219	5.275.146
Finansielle derivater	-	-2.173	-2.420	14.105	2.073	11.586
Annen gjeld og balanseført forpliktelse	-	86.976	69.942	-	68.687	225.604
Ansvarlig lånekapital	-	872	-	-	312.000	312.872
Sum gjeld	12.713.091	1.306.695	571.945	4.871.406	782.979	20.246.117

KONSERN

Per 31.12.2018 (Hele tusen kroner)	På forespørsel	Under 3 måneder	3–12 måneder	1–5 år	over 5 år	Totalt
Eiendeler						
Kontanter og fordringer på sentralbanker	98.104	-	-	-	-	98.104
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	951.251	150.000	-	-	-	1.101.251
Netto utlån til og fordringer på kunder	2.942.104	31.158	97.058	779.117	15.856.597	19.706.034
Sertifikater, obligasjoner og rentefond	-	28.776	157.076	1.230.608	133.306	1.549.765
Finansielle derivater	-	-1.789	216	8.010	3.196	9.634
Aksjer, andeler og andre egenkapitalinteresser	-	-	-	-	684.386	684.386
Investering i eierinteresser	-	-	-	-	403.955	403.955
Eiendom, anlegg og utstyr	-	-	-	-	62.039	62.039
Goodwill og andre immaterielle eiendeler	-	-	-	-	63.309	63.309
Eiendel ved utsatt skatt	-	-	-	14.130	-	14.130
Andre eiendeler	6.738	56.934	-	-	33.712	97.385
Sum eiendeler	3.998.198	265.080	254.350	2.031.865	17.240.500	23.789.991
Gjeld						
Innskudd fra og gjeld til kunder	12.684.501	1.195.742	407.370	104.705	-	14.392.319
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	-	25.278	97.053	4.752.596	400.219	5.275.146
Finansielle derivater	-	-2.173	-2.420	14.105	2.073	11.586
Annen gjeld og balanseført forpliktelse	-	86.976	101.274	-	68.687	256.936
Ansvarlig lånekapital	-	872	-	-	312.000	312.872
Sum gjeld	12.684.501	1.306.695	603.277	4.871.406	782.979	20.248.859

Utlån og innskudd til fast rente er fordelt ut fra løpetiden på engasjementet. Innskudd til flytende rente er i sin helhet vurdert å forfalle på forespørsel grunnet at kunden her står fritt til å løse ut engasjementet på et hvert ønskelig tidspunkt.

Note 18

Netto renteinntekter

MORBANK			KONSERN	
2017	2018	(Hele tusen kroner)	2018	2017
		Renteinntekter		
11.927	11.821	Renter av utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	11.821	11.927
561.025	607.459	Renter av utlån til og fordringer på kunder	607.434	560.988
31.749	26.104	Renter av sertifikater, obligasjoner og derivater	26.104	31.749
604.701	645.384	Sum renteinntekter	645.359	604.664
		Rentekostnader		
-	-	Renter på gjeld til kredittinstitusjoner	-	-
114.032	120.901	Renter på innskudd fra og gjeld til kunder	120.208	113.477
122.620	120.290	Renter på utstedte verdipapirer	120.290	122.620
10.423	11.322	Renter på annen gjeld	11.322	10.423
247.076	252.513	Sum rentekostnader	251.821	246.521
357.626	392.871	Sum netto renteinntekter	393.539	358.144

Renter på annen gjeld inkluderer avgift til Sikringsfondet med 11,3 mill. kroner i 2018.

Note 19

Netto provisjons- og andre inntekter

MORBANK			KONSERN	
2017	2018	(Hele tusen kroner)	2018	2017
		Provisjonsinntekter		
7.086	6.701	Garantiprovisjon	6.701	7.086
12.285	13.256	Verdipapiromsetning	13.256	12.285
60.168	64.470	Betalingsformidling	64.470	60.168
37.907	38.552	Forsikringstjenester	38.552	37.907
60.925	62.784	Boligkreditt	62.784	60.925
5.882	5.288	Andre provisjonsinntekter	5.288	5.882
184.253	191.051	Sum provisjonsinntekter	191.051	184.253
		Provisjonskostnader		
6.414	7.535	Betalingsformidling	7.535	6.344
1.673	2.211	Andre provisjonskostnader	2.211	1.743
8.087	9.745	Sum provisjonskostnader	9.745	8.087
		Andre driftsinntekter		
1.790	1.734	Driftsinntekter fast eiendom	1.734	1.790
-	-	Meglerprovisjon	71.838	62.060
2.696	1.327	Andre driftsinntekter	63.995	62.297
4.486	3.061	Sum andre driftsinntekter	137.567	126.147
180.653	184.367	Sum netto provisjons- og andre driftsinntekter	318.872	302.313

Note 20

Netto resultat fra finansielle eiendeler

MORBANK			KONSERN	
2017	2018	(Hele tusen kroner)	2018	2017
12.610	17.499	Sum utbytte	17.501	12.611
114.734	57.841	Inntekt fra eierinteresser i felleskontrollert virksomhet	56.759	67.900
7.383	-5.630	Sertifikater og obligasjoner utpekt til virkelig verdi over resultatet	-5.630	7.383
-2.078	660	Netto verdiendring på derivater knyttet til sikring av verdipapirgjeld	660	-2.078
1.428	1.425	Netto verdiendring på derivater knyttet til fastrenteutlån	1.425	1.428
10.824	16.094	Netto verdiendring på egenkapitalinstrumenter utpekt til virkelig verdi over resultatet	16.094	10.824
752	353	Netto gevinst/ tap på valutabeholdning	353	752
88	80	Netto verdiendring på garantiforpliktelser	80	88
18.396	12.982	Sum netto resultat fra andre finansielle investeringer	12.982	18.396
145.740	88.321	Netto resultat fra finansielle eiendeler	87.242	98.907

Note 21

Personalkostnader og ytelser til ledende ansatte og tillitsvalgte

MORBANK			KONSERN	
2017	2018	(Hele tusen kroner)	2018	2017
98.288	89.890	Lønn	165.788	168.246
-13.820	12.607	Pensjonskostnader (note 23)	16.079	-11.572
25.817	26.585	Sosiale kostnader	40.685	39.465
110.285	129.082	Sum personalkostnader	222.552	196.139
143,5	144,6	Antall årsverk pr 31.12.	235,1	234,2

Ytelser til ledende ansatte og tillitsvalgte 2018 (Hele tusen kroner)

Navn	Tittel	Lønn og andre kortsiktige ytelser	Herav utbetalt bonus 2018	Opptjente pensjonsrettigheter siste år	Innbetaling innskuddspensjon	Styrehonorar i døtre og lignende	Lån	Antall egenkapitalbevis ¹
Ledergruppen								
Steinar Haugli	Adm. banksjef	1.950	-	1.889	-	-	-	5.938
Sten E. Lunder	Banksjef Forretn.utv.	1.085	61	-	132	-	3.235	1.519
Bjørn Rune Rindal	Banksjef BM	1.315	68	-	150	-	3.907	3.178
Else Hellum	Banksjef PM	1.204	63	278	-	-	233	1.066
Andrea H. Søfting	Banksjef Øk./fin.	1.070	34	-	126	-	6.559	600
Unn Teslo	Banksjef HR	1.101	61	-	136	-	-	839
Jørgen Ruud	Banksjef Risikostyring/ Compliance	1.004	59	-	114	-	3.189	500
Styret								
Oscar Engeli	Leder	115	-	-	-	-	-	-
Wenche Ravlo	Nestleder	-	-	-	-	-	-	-
Svein Oftedal		58	-	-	-	-	-	-
Hans Anton Stubberud		-	-	-	-	-	-	105
Hege Marie Syversen		80	-	-	-	-	3.184	-
Kjell Karstein Baug		80	-	-	-	-	-	2.880
Jane K. Gravbråten		-	-	-	-	-	6.459	700
Liv Bente Kildal *		58	-	-	-	-	262	800
Gunnar Bergan *		58	-	-	-	-	3.595	800

Nedgangen i utbetalt styrehonorar skyldes i all hovedsak endring i utbetalingsrutiner. Resterende styrehonorar for 2018 skal utbetales i etterkant av avholdt representantskapsmøte for 2018 som avholdes i mars 2019.

1) Antall egenkapitalbevis vedkommende eier i SpareBank 1 Ringerike Hadeland pr 31.12. Det er også tatt med egenkapitalbevis tilhørende den nærmeste familie og foretak hvor vedkommende selv eller nærmeste familie har bestemmende innflytelse, jf regnskapsloven § 1-3, 2. ledd.

2) Kun honorarer er inkludert i godtgjørelse til ansattevalgte styre- og representantskapsmedlemmer

Bankens ledelse inngår i den ordinære bonusordningen for bankens ansatte. Ordningen er knyttet opp mot utvalgte kriterier. Ved maksimal oppnåelse utbetales inntil 10 % av lønnsbudsjett fordelt etter den enkeltes lønnsnivå, dog maksimert til lønnstrinn 70.

Førtidspensjons- og etterlønnsvtaler

Adm. banksjef Steinar Haugli kan fratre ved fylte 63 år med full pensjon på 70 % av ordinær lønn ved fratredelse. Det er ingen andre ansatte i banken som har avtale om førtidspensjon og ingen ansatte har avtale om etterlønn.

Representantskapet

Valgt av innskyterne	20.021	2.126
Valgt av egenkapitalbeviserne	9.865	595.362
Valgt av ansatte *	13.016	3.400

**Ytelser til ledende ansatte og tillitsvalgte
2017** (Hele tusen kroner)

Navn	Tittel	Lønn og andre kortsiktige ytelser	Herav utbetalt bonus 2016	Opptjente pensjons- rettigheter siste år	Innbetaling innskudds- pensjon	Styre- honorar i døtre og lignende	Lån	Antall egen- kapital- bevis ¹
Ledergruppen								
Steinar Haugli	Adm. banksjef	1.911	-	1.767	-	-	-	5.938
Sten E. Lunder	Banksjef Forretn.utv. /risiko.	1.056	83	-	129	-	3.214	1.519
Bjørn Rune Rindal	Banksjef BM	1.277	93	-	147	-	4.085	839
Else Hellum	Banksjef PM	1.168	87	270	-	-	456	1.066
Andrea H. Søfting	Banksjef Øk./fin.	1.031	82	-	121	-	5.163	500
Unn Teslo	Banksjef HR	1.071	84	-	132	-	-	839
Jørgen Ruud	Banksjef Risikostyring/ Compliance	1.002	67	-	97	-	2.500	500
Styret								
Oscar Engeli	Leder	115					-	-
Anne Cathrine Frøstrup	Nestleder	169					1.944	10.800
Bjørn Haugen Morstad		180					-	-
Svein Oftedal		114					-	-
Hege Marie Syversen		159					3.335	-
Kjell karstein Baug		126					2.285	2.630
Liv Bente Kildal *		114					376	800
Gunnar Bergan *		114					4.872	800
Representanskapet								
Valgt av innskyterne							26.853	3.226
Valgt av egenkapitalbeveiseierne							7.931	584.095
Valgt av ansatte *							16.376	4.400

Note 22

Andre driftskostnader

MORBANK			KONSERN	
2017	2018	(Hele tusen kroner)	2018	2017
55.382	57.600	IT-kostnader	60.663	56.987
16.495	15.486	Markedsføring	17.006	18.174
10.303	7.791	Ordinære avskrivinger (note 30 og 31)	8.477	11.210
-5	1.171	Formuesskatt	1.171	-5
9.702	11.457	Driftskostnader faste eiendommer	11.457	9.702
4.513	4.455	Eksterne honorarer	10.088	9.765
30.080	29.302	Øvrige driftskostnader	35.328	36.001
126.470	127.262	Sum adm. kostn. og andre driftskostnader	144.189	141.834
		Godtgjørelse til ekstern revisor		
1.036	1.234	Lovpålagt revisjon	1.376	1.173
56	156	Skatterådgivning	156	56
44	-	Andre attestasjonstjenester	-	44
24	12	Andre tjenester	41	51
1.160	1.402	Sum (inklusive merverdiavgift)	1.573	1.324

Note 23

Pensjoner

Generell beskrivelse av konsernets pensjonsordninger

Konsernet er pliktig til å ha tjenestepensjonsordning etter lov om obligatorisk ytelsespensjon. Konsernets pensjonsordninger tilfredsstiller kravene i denne lov. Konsernet benytter IAS 19 ved beregning av sine pensjonsforpliktelser.

Ansatte i morbanken

Det eksisterer tre ulike ytelsesbaserte pensjonsordninger for bankens ansatte, som stammer fra de tre bankene, SpareBank 1 Gran, SpareBank 1 Ringerike og SpareBank 1 Jevnaker Lunner før fusjonen i 2010. YTP-ordningene administreres av hhv Storebrand, Ringerike Pensjonskasse og SpareBank 1 Forsikring. De kollektive ytelsespensjonsordningene er lukket, og ansatte som ikke er omfattet av disse inngår i en innskuddspensjonsordning. Alle som er ansatt etter 1. juli 2010 inngår i innskuddspensjonsordningen.

Styret i banken besluttet i april 2017 å gjennomføre en 2. gangslukking av bankens ytelsesbaserte pensjonsordninger med virkning fra 1. juli 2017. Pensjonister og ansatte født til og med 1960 blir værende i ytelsesordningene, mens yngre årsklasser overføres bankens innskuddspensjonsordning og kompenseres for forskjellen mellom ordningene. Netto positiv engangseffekt av endringene i pensjonsordning utgjorde 16,4 mill. kroner i 2017.

I tillegg kommer AFP (Avtalefestet Førtdispensjon) som gjelder alle ansatte. Banken har også udekkede pensjonsforpliktelser som finansieres over driften.

Ny AFP-ordning gjeldende fra 2011 skal regnskapsføres som en ytelsesbasert foretaksordning og finansieres gjennom en årlig premie som fastsettes som en prosent av lønn. Det foreligger foreløpig ikke tilgjengelig infor-

masjon for innregning av den nye forpliktelsen og ordningen er derfor foreløpig behandlet som en innskuddspensjonsordning.

Ansatte i Eiendomsmeglere Ringerike Hadeland AS

Meglerforetaket har hatt avtale om ytelsespensjon gjennom SpareBank 1 Livsforsikring. Hovedbetingelsene i avtalen var 30 års opptjening, 70 % alderspensjon fra

67 år, samt uførepensjon og barnpensjon. Den ytelsesbaserte ordningen er opphørt i 2018.

Ansatte i SpareBank 1 Økonomihuset AS

Alle ansatte (64) er tilsluttet ITP.

De øvrige ansatte inngår i en innskuddsbasert ordning.

Lukkede ytelsespensjoner	MORBANK	KONSERN
Ansatte	32	32
Pensjonister	95	95

Innskuddspensjon	MORBANK	KONSERN
Ansatte	117	213

Til grunn for beregning av kostnader og forpliktelser for lukket pensjonsordning ligger følgende forutsetninger:

Økonomiske forutsetninger	01.01.2019	01.01.2018
Diskonteringsrente	2,60 %	2,40 %
Forventet avkastning på midlene	2,60 %	2,40 %
Forventet fremtidig lønnsutvikling	2,75 %	2,50 %
Forventet G-regulering	2,50 %	2,25 %
Forventet pensjonsregulering	0,8% /2,5%	2,50 %
Arbeidsgiveravgift	14,10 %	14,10 %
Finansskatt	5,00 %	5,00 %
Forventet frivillig avgang	5 % nedtrappes til 0 % fra 50 år	5 % nedtrappes til 0 % fra 50 år
Forventet AFP-uttak fra 62 år	Ulike for de ulike "ordningene"	Ulike for de ulike "ordningene"
Benyttet uførhetstabell	IR2003	IR2003
Benyttet dødelighetstabell	K2013BE	K2013BE

De tidspunkt som er angitt ovenfor angir fra hvilket tidspunkt forpliktelsen beregnes med endrede forutsetninger. Dette innebærer eksempelvis at pensjonsforpliktelsen per 31.12.2018 er neddiskontert med de forutsetninger som gjelder 01.01.2019, mens årskostnaden for 2018 er basert på de forutsetninger som gjaldt ved årets begynnelse.

Rente for obligasjoner med fortrinnsrett er benyttet som diskonteringsrente i både 2017 og 2018 i samsvar med anbefalingen fra Norsk Regnskapsstiftelse. Banken har valgt å benytte en styrket versjon av K2013, K2013BE. Tabellen gir styrkede forutsetninger for levetid enn K2013, men er mer forsiktig enn finanstillsynets dødelighetsmodell K2013FT.

Netto pensjonsforpliktelse i balansen

MORBANK (Hele tusen kroner)	31.12.2018			31.12.2017		
	Sikret	Usikret	Sum	Sikret	Usikret	Sum
Påløpte pensjonsforpliktelser	-223.478	-55.560	-279.037	-224 810	-44 362	-269 172
Verdi pensjonsmidlene	212.028	-	212.028	220 962	-	220 962
Netto pensjonsforpliktelser	-11.450	-55.560	-67.009	-3 848	-44 362	-48 210
Ikke-resultatførte estimatavvik	-	-	-	-	-	-
Arbeidsgiveravgift	-1.278	-399	-1.678	-2 544	-8 473	-11 017
Balansførte pensjonsforpliktelser	-12.728	-55.959	-68.687	-6 392	-52 835	-59 227

KONSERN (Hele tusen kroner)	31.12.2018			31.12.2017		
	Sikret	Usikret	Sum	Sikret	Usikret	Sum
Påløpte pensjonsforpliktelser	-223.478	-55.560	-279.037	-231.701	-44.362	-276.063
Verdi pensjonsmidlene	212.028	-	212.028	228.275	-	228.275
Netto pensjonsforpliktelser	-11.450	-55.560	-67.009	-3.426	-44.362	-47.788
Ikke-resultatførte estimatavvik	-	-	-	-	-	-
Arbeidsgiveravgift	-1.278	-399	-1.678	-2.544	-8.472	-11.016
Balansførte pensjonsforpliktelser	-12.728	-55.959	-68.687	-5.970	-52.834	-58.804

Årets pensjonskostnad

MORBANK (Hele tusen kroner)	31.12.2018			31.12.2017		
	Sikret	Usikret	Sum	Sikret	Usikret	Sum
Nåverdi av årets pensjonsopptjening	2.841	1.622	4.464	4.334	1.544	5.878
Rentekostnad på pensjonsforpliktelsen	5.456	1.268	6.725	584	1.067	1.651
Planendring	-	-	-	-29.645	-	-29.645
Forventet avkastning på pensjonsmidlene	-5.303	-	-5.303	-	-	-
Administrasjonskostnader	1.883	-	1.883	-	-	-
Arbeidsgiveravgift	543	310	853	2.163	214	2.377
Sum ytelsesbaserte ordninger	5.421	3.200	8.621	-22.564	2.825	-19.738
Innskuddsbaserte pensjonsordninger	-	3.986	3.986	-	5.919	5.919
Netto pensjonskostnader	5.421	7.187	12.607	-22.564	8.744	-13.820

KONSERN (Hele tusen kroner)	31.12.2018			31.12.2017		
	Sikret	Usikret	Sum	Sikret	Usikret	Sum
Nåverdi av årets pensjonsopptjening	2.635	1.622	4.258	4.665	1.544	6.209
Rentekostnad på pensjonsforpliktelsen	5.622	1.268	6.890	570	1.067	1.637
Planendring	-	-	-	-	-	-
Forventet avkastning på pensjonsmidlene	-5.479	-	-5.479	-	-	-
Administrasjonskostnader	2.030	-	2.030	-29.943	-	-29.943
Arbeidsgiveravgift	593	310	903	2.163	214	2.377
Sum ytelsesbaserte ordninger	5.401	3.200	8.602	-22.545	2.825	-19.719
Innskuddsbaserte pensjonsordninger	-	7.477	7.477	-	8.148	8.148
Netto pensjonskostnader	5.401	10.677	16.079	-22.545	10.973	-11.572

Sensitivitet konsern 2018

Sikret ordning PBO	-1,0 %	+1,0 %
Diskonteringsrente	256.369.927	192.853.688
Lønnsregulering	214.432.137	226.958.238
Pensjonsregulering	195.769.676	251.662.101
Sikret ordning PBO (%)		
Diskonteringsrente	15,9 %	-12,8 %
Lønnsregulering	-3,1 %	2,6 %
Pensjonsregulering	-11,5 %	13,8 %
Usikret ordning PBO	-1,0 %	+1,0 %
Diskonteringsrente	52.374.348	42.450.084
Lønnsregulering	46.111.236	47.892.736
Pensjonsregulering	42.802.210	51.886.188
Usikret ordning PBO (%)		
Diskonteringsrente	11,5 %	-9,7 %
Lønnsregulering	-1,9 %	1,9 %
Pensjonsregulering	-8,9 %	10,4 %

Sensitivitet konsern 2017	+1 % poeng dis-konterings-rente	-1 % poeng dis-konterings-rente	+1 % poeng lønns-justering	-1 % poeng lønns-justering	+1 % poeng pensjons-regulering
Endring i pensjonsforpliktelse (hele mill. kroner)	-36	44	8	-7	38

Negativt fortegn indikerer at pensjonsforpliktelsen minsker ved endring i økonomisk forutsetning.

Note 24

Skatt

MORBANK			KONSERN	
2017	2018	(Hele tusen kroner)	2018	2017
438.876	401.950	Resultat før skattekostnad	425.646	414.703
-143.396	-87.611	+/- permanente forskjeller *	-86.383	-96.393
-30.886	12.666	+/- endring midlertidige forskjeller i henhold til spesifikasjon	14.475	-28.967
3.791	-1.760	- herav ført direkte mot egenkapitalen	-3.955	2.091
268.385	325.245	Årets skattegrunnlag/skattepliktig inntekt	349.782	291.434
67.096	81.311	Herav betalbar skatt 25 %	86.955	72.628
67.096	81.311	Betalbar skatt i balansen	86.955	72.628
17	-	For mye/lite skatt avsatt tidligere år	-	17
67.113	81.311	Sum betalbar skatt	86.955	72.645
67.096	81.311	Betalbar skatt av årets overskudd	86.955	72.628
8.172	-3.252	+/- endring i utsatt skatt	-3.780	7.690
-948	266	+/- øvrige endringer utsatt skatt	266	-948
17	178	+/- for mye/lite avsatt betalbar skatt tidligere år	178	17
2.588	-193	+/- andre endringer	369	2.588
76.925	78.310	Årets skattekostnad	83.990	81.975

2017	2018	Utsatt skattefordel og utsatt skatt i balansen vedrører følgende midlertidige forskjeller	2018	2017
-	7.050	Utlån kunde	7.050	-
11.261	9.013	Gevinst-/tapskonto	9.013	11.261
17.477	10.241	Finansielle instrumenter	10.241	17.477
28.738	26.303	Sum positive skatteøkende midlertidige forskjeller	26.303	28.738
7.184	6.576	Utsatt skatt	6.576	7.184
17.645	18.759	Driftsmidler	13.404	10.220
59.227	68.687	Netto pensjonsforpliktelse	68.687	59.227
-	-	Andre poster	-142	103
76.872	87.446	Sum negative skattereduserende midlertidige forskjeller	81.949	69.550
19.218	21.861	Utsatt skattefordel	20.652	17.534
12.034	15.286	Netto bokført utsatt skattefordel	14.130	10.350
2017	2018	Utsatt skatt i resultatregnskapet vedrører endring i følgende midlertidige forskjeller	2018	2017
475	563	Gevinst-/tapskonto	563	475
-1.759	1.809	Finansielle instrumenter	1.809	-1.759
630	120	Varige driftsmidler	120	630
-7.518	2.365	Netto pensjonsforpliktelse	2.365	-7.518
-	-1.606	Andre midlertidige forskjeller	-1.078	482
-8.172	3.252	Netto endring utsatt skatt	3.780	-7.690
2017	2018	Avstemming av resultatført periodeskatt med resultat før skatt	2018	2017
109.719	100.488	25 % av resultat før skatt	105.916	103.449
-2.796	1.787	Ikke skattepliktige resultatposter (permanente forskjeller) *	2.091	8.953
-31.836	-18.835	Aksjeutbytte	-18.835	-31.836
-1.666	-5.365	Gevinst verdipapirer under fritaksmetoden	-5.365	-1.666
899	511	Tilbakeføring av 3 % av skattefrie inntekter etter fritaksmodellen	511	899
-	-	Effekt av endret skattesats	44	-5
2.588	-193	Andre endringer	-285	2.164
17	-86	For mye/lite avsatt betalbar skatt tidligere år	-86	17
76.925	78.310	Resultatført periodeskatt	83.990	81.975
18 %	19 %	Effektiv skattesats i %	20 %	20 %

* Inkluderer ikke skattepliktige resultatposter samt fradrag for resultatandel knyttet til tilknyttede og felleskontrollerte selskaper (resultatandeler trekkes ut ettersom de allerede er skattlagt hos det enkelte selskap).

Note 25

Vurdering av virkelig verdi på finansielle instrumenter

I henhold til IFRS 7 skal finansielle instrumenter som regnskapsføres til virkelig verdi klassifiseres i ulike nivåer:

Nivå 1: Verdsettelse basert på noterte priser i aktivt marked

Virkelig verdi av finansielle instrumenter som handles i aktive markeder er basert på markedspris på balanse-dagen. Et marked er betraktet som aktivt dersom markedskursene er enkelt og regelmessig tilgjengelige. Instrumenter inkludert i nivå 1 omfatter kun egenkapital-instrumenter notert på Oslo Børs.

Nivå 2: Verdsettelse basert på observerbare markedsdata

Virkelig verdi av finansielle instrumenter som ikke handles i et aktivt marked (for eksempel enkelte OTC derivater) bestemmes ved å bruke verdsettelsesmetoder. Disse verdsettelsesmetodene maksimerer bruken av observerbare data der det er tilgjengelig, og belager seg minst mulig på konsernets egne estimater. Dersom alle vesentlige data som kreves for å fastsette virkelig verdi av et instrument er observerbare data, er instrumentet inkludert i nivå 2. Instrumenter inkludert i nivå 2 omfatter renteswapper og obligasjoner og sertifikater som inngår i likviditetsporteføljen, samt egenkapitalinstru-menter notert på utenlandsk børs.

Nivå 3: Verdsettelse basert på annet enn observerbare data

Dersom fastsettelsen av verdi ikke er tilgjengelig i forhold til nivå 1 og 2, benyttes verdsettelsesmetoder som baserer seg på ikke-observerbar informasjon.

Virkelig verdi av finansielle instrumenter som ikke er basert på observerbare markedsdata, er fastsatt på grunnlag av verdianslag innhentet fra eksterne parter eller SpareBank 1 Gruppen.

Verdivurdering er basert på et gjennomsnitt av fem ulike metoder:

- siste kjente transaksjonskurs
- resultat per aksje
- utbytte per aksje
- rapportert EBITDA for underliggende aksjeselskap
- siste kjente transaksjonskurs på sammenlignbare instrumenter

Instrumenter inkludert i nivå 3 som verdsettes etter disse verdsettelsesmetoder omfatter unoterte egenkapitalinstrumenter, som vurderes til virkelig verdi over resultatet.

Strategiske eierposter i SpareBank 1 selskapene verdsettes i hovedsak til gjennomsnittlig emisjonskurs. Ved verdifall som ikke anses å være forbigående, nedskrives eierposten til vår andel av bokført egenkapital i selskapet.

Fastrentelån klassifisert i nivå 3 verdivurderes kvartalsvis basert på en neddiskontert nåverdi av fremtidige kontantstrømmer fra porteføljen. Diskonteringsrenten settes lik en stipulert markedsrente for porteføljen. Verdien tilsvarer bankens beste estimat på prisen en markedsdeltaker vil være villig til å betale for fastrenteutlånsporteføljen i et annenhåndsmarked for fastrenteutlån.

Konsernets eiendeler og gjeld målt til virkelig verdi pr. 31.12.2018

Eiendeler (hele tusen kroner)	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Totalt
Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet				
- Derivater	-	9.634	-	9.634
- Obligasjoner og sertifikater	-	1.549.765	-	1.549.765
- Egenkapitalinstrumenter og verdipapirfond	11.212	1.666	671.509	684.387
- Fastrentelån	-	-	1.415.624	1.415.624
Finansielle eiendeler til virkelig verdi over OCI				
- Egenkapitalinstrumenter og verdipapirfond	-	-	-	-
- Utlån klassifisert til virkelig verdi over OCI	-	-	11.181.864	11.181.864
Sum eiendeler	11.212	1.561.064	13.268.997	14.841.273

Forpliktelseser (hele tusen kroner)	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Totalt
Finansielle forpliktelseser til virkelig verdi over resultatet				
- Derivater	-	11.586	-	11.586
Sum forpliktelseser	-	11.586	-	11.586

Konsernets eiendeler og gjeld målt til virkelig verdi pr. 31.12.2017

Eiendeler (hele tusen kroner)	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Totalt
Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet				
- Derivater	-	17.816	-	17.816
- Obligasjoner og sertifikater	-	1.596.358	-	1.596.358
- Egenkapitalinstrumenter og verdipapirfond	12.225	1.666	-	13.891
- Fastrentelån	-	-	1.377.217	1.377.217
Finansielle eiendeler tilgjengelig for salg				
- Egenkapitalinstrumenter	-	-	581.576	581.576
Sum eiendeler	12.225	1.615.840	1.958.794	3.586.859

Forpliktelser (hele tusen kroner)	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Totalt
Finansielle forpliktelser til virkelig verdi over resultatet				
- Derivater	-	8.221	-	8.221
Sum forpliktelser	-	8.221	-	8.221

Endringer i instrumentene klassifisert i nivå 3 pr. 31.12.2018

	Utlån (PM) virkelig verdi over utvidet resultat	Fastrentelån	Egenkapital-instrumenter	Sum
Inngående balanse	-	1.377.217	581.576	1.958.794
Investeringer i perioden	-	-	834	834
Tilbakebetaling av kapital	-	-	-623	-623
Salg i perioden (til bokført verdi)	-	-	-1.984	-1.984
Netto volumendring i perioden	-	44.640	74.599	119.239
Gevinst eller tap ført i resultatet	-	-6.233	17.107	10.874
Gevinst eller tap ført direkte mot utvidet resultat	-	-	-	-
Overført til nivå 3	11.181.864	-	-	11.181.864
Utgående balanse	11.181.864	1.415.624	671.509	13.268.997

Verdsettelsen av fastrentelånene er basert på endringer i markedsrenten og endringer i porteføljens kunderente hensyntatt gjennomsnittlig gjenværende løpetid på porteføljen. Gjennomført sensitivitetsanalyse indikerer at en økning i markedsrenten på 10 basispunkter ville medført en brutto negativ resultateffekt på 4,5 mill kroner. Tilsvarende ville en reduksjon i markedsrenten på 10 basispunkter medført en brutto positiv resultateffekt på 4,5 mill kroner.

Note 26

Virkelig verdi av finansielle instrumenter vurdert til amortisert kost

MORBANK (hele tusen kroner)	Bokført verdi 31.12.18	Virkelig verdi 31.12.18	Bokført verdi 31.12.17	Virkelig verdi 31.12.17
Eiendeler				
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	1.101.220	1.101.220	872.923	872.923
<i>Netto utlån til og fordringer på kunder:</i>				
Utlån *	8.125.187	8.125.187	16.960.857	16.960.857
Sum finansielle eiendeler	9.226.407	9.226.407	17.833.780	17.833.780
Forpliktelser				
Innskudd fra og gjeld til kunder	14.420.909	14.420.909	13.303.434	13.303.434
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer til amortisert kost	3.857.936	3.880.128	3.721.816	3.715.183
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer, virkelig verdi-sikret	1.417.210	1.417.210	1.277.552	1.277.552
Ansvarlig lånekapital	312.872	312.976	250.341	248.816
Sum finansielle forpliktelser	20.008.927	20.031.221	18.553.142	18.544.984
KONSERN (hele tusen kroner)				
Eiendeler				
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	1.101.251	1.101.251	872.939	872.939
<i>Netto utlån til og fordringer på kunder:</i>				
Utlån *	8.123.849	8.123.849	16.959.331	16.959.331
Sum finansielle eiendeler	9.225.100	9.225.100	17.832.270	17.832.270
Forpliktelser				
Innskudd fra og gjeld til kunder	14.392.319	14.392.319	13.278.348	13.278.348
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer til amortisert kost	3.857.936	3.880.128	3.721.816	3.715.183
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer, virkelig verdi-sikret	1.417.210	1.417.210	1.277.552	1.277.552
Ansvarlig lånekapital	312.872	312.976	250.341	248.816
Sum finansielle forpliktelser	19.980.336	20.002.633	18.528.055	18.519.898

* For 2017 består utlån av både PM og BM porteføljen (med unntak av fastrenteutlån) iht IAS 39. For 2018 består utlån kun av BM porteføljen (unntak av fastrenteutlån) iht IFRS 9. Se Note 2 og 42 for nærmere beskrivelse.

Virkelig verdivurdering av poster ført til amortisert kost

Ved virkelig verdivurdering av poster ført til amortisert kost har vi delt inn i følgende: utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner, utlån til kunder personmarked (2017) og bedriftsmarked, innskudd fra og gjeld til kunder, gjeld til kredittinstitusjoner og gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer.

Utlån til kunder og kredittinstitusjoner prises på ulike måter. Her følger en oversikt over ulike prismodeller fordelt på de ulike kategoriene:

- Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner prises med utgangspunkt i nibor.
- Utlån til kunder personmarked prises med flytende kunderente.

- Utlån til kunder bedriftsmarked prises med flytende kunderente samt en del lån prises med utgangspunkt i NIBOR.

Banken vurderer at lån til bedriftsmarkedet med flytende rente har en riktig markedspris på balansetidspunktet. Begrunnelsen for dette er at den flytende renten kontinuerlig vurderes og justeres i henhold til rentenivået i kapitalmarkedet og endringer i konkurransesituasjonen.

NIBOR-lån på til sammen 4.551 mill kroner (hovedsakelig bedriftsmarkedet) per 31.12.2018 er inngått med forskjellige marginer og med ulike tidsintervall for renteregulering. Alle disse NIBOR-lånene kan reforhandles kontinuerlig. Bankens tilstreber at disse lånene har rett markedspris til enhver tid.

Gjeld til kredittinstitusjoner og innskudd til kunder

For innskudd til kunder og gjeld til kredittinstitusjoner estimeres virkelig verdi lik bokført verdi siden disse i all hovedsak har flytende rente. Basert på overnevnte vurderinger blir det ingen forskjell mellom bokført verdi og virkelig verdi i tabellen over.

Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer og ansvarlig lånekapital

Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer og ansvarlig lånekapital blir verdivurdert ved teoretisk markedsverdivurdering basert på rente- og spreadkurve fra Verdipapirfondenes forening.

Note 27 Sertifikater og obligasjoner

MORBANK		Sertifikater og obligasjoner fordelt på utstedersektor	KONSERN	
2017	2018	(Hele tusen kroner)	2018	2017
		Stat		
350.000	260.000	- pålydende verdi	260.000	350.000
359.212	270.179	- virkelig verdi	270.179	359.212
		Annen offentlig utsteder		
100.000	185.760	- pålydende verdi	185.760	100.000
100.017	187.370	- virkelig verdi	187.370	100.017
		Finansielle foretak		
1.121.840	1.081.840	- pålydende verdi	1.081.840	1.121.840
1.132.790	1.088.473	- virkelig verdi	1.088.473	1.132.790
		Ikke-finansielle foretak		
1.050	-	- pålydende verdi	-	1.050
1.056	-	- virkelig verdi	-	1.056
1.572.890	1.527.600	Sum rentepapirer, virkelig verdi	1.527.600	1.572.890
3.284	3.744	- påløpte renter	3.744	3.284
1.596.358	1.549.765	Sum rentepapirer, virkelig verdi over resultatet	1.549.765	1.596.358

MORBANK		Sertifikater og obligasjoner fordelt på risikoklasse	KONSERN	
2017	2018	Virkelig verdi i hele tusen kroner	2018	2017
1.555.604	1.480.550	Risikoklasse 1 (Rating AAA til AA-)	1.480.550	1.555.604
-	-	Risikoklasse 2 (Rating A+ til A-)	-	-
37.470	65.471	Risikoklasse 3 (Rating BBB+ til BBB- og rentepapirer uten rating)	65.471	37.470
1.593.075	1.546.021	Sum sertifikater og obligasjoner	1.546.021	1.593.075
3.284	3.744	- påløpte renter	3.744	3.284
1.596.358	1.549.765	Sum rentepapirer, virkelig verdi over resultatet	1.549.765	1.596.358

Rating av sertifikater og obligasjoner er hentet fra Standard & Poor's. Risikoklassene er i henhold til Finanstilsynets grupperinger og kapitalkravsforskriften.

Note 28

Finansielle derivater

Generell beskrivelse

Oppstillingen nedenfor viser virkelig verdi av bankens finansielle derivater bokført som eiendeler og gjeld samt nominelle verdier av kontraktene. Positiv markedsverdi av kontrakter blir bokført som eiendel, mens negativ markedsverdi blir bokført som gjeld. Kontraktsvolumet, oppført brutto, viser størrelsen av derivatenes underliggende eiendeler, og er grunnlaget for måling av

endringer i virkelig verdi av bankens derivater. Det oppgitte volumet viser utestående volum av transaksjoner ved årets slutt og gir ingen indikasjon på markedsrisiko eller kredittrisiko.

Banken har ingen kontrakter som kvalifiserer for kontantstrømsikring.

Morbank og konsern

Alle beløp er like for morbank og konsern. Tall i hele tusen kroner.

Til virkelig verdi over resultatet	2018			2017		
	Kontraktssum	Virkelig verdi		Kontraktssum	Virkelig verdi	
		Eiendeler	Forpliktelseser		Eiendeler	Forpliktelseser
Renteinstrumenter						
Renteswapper fastrente utlån	1.606.662	4.153	10.465	1.312.104	2.248	16.217
Sum renteinstrumenter	1.606.662	4.153	10.465	1.312.104	2.248	16.217
Sikring av innlån						
Rentebytteavtaler (inkl. renteswap)	1.400.000	5.480	3.871	1.256.000	15.568	2.404
Sum renteinstrumenter sikring	1.400.000	5.480	3.871	1.256.000	15.568	2.404
Andre finansielle derivater						
Renteswap marginer	-	-	-2.750	-	-	-10.400
Garanti Eksportfinans	-	-	-	-	-	-
Sum andre finansielle derivater	-	-	-2.750	-	-	-10.400
Sum finansielle derivater						
Sum renteinstrumenter	3.006.662	9.634	14.336	2.568.104	17.816	18.621
Sum andre finansielle derivater	-	-	-2.750	-	-	-10.400
Sum finansielle derivater	3.006.662	9.634	11.586	2.568.104	17.816	8.221

Virkelig verdisikring

Konsernet har gjennomført en verdisikring av fastrenteinnlån med en balanseverdi på 1.400 mill. kroner. Innlånene sikres 1:1 gjennom eksterne kontrakter hvor det er samsvar mellom løpetid og fastrenten i sikringsobjektet og sikringsforretningen. Konsernet utarbeider kvartalsvis dokumentasjon på at sikringsobjektet og sikringsinstrumentet er sikringseffektivt. Det var ikke ineffektivt resultat på sikringsinstrumenter i 2018. Det forventes at sikringen vil være effektiv også i fremtiden. Ved bruk av sikringsbokføring sikrer konsernet seg mot bevegelser i markedsrenten. Endringer i kredittspread mot markedsrenten er ikke en del av sikret risiko og påvirker derfor ikke effektiviteten i sikringsbokføringen.

Endring i virkelig verdi av sikringsinstrumentet i 1:1 sikringen var -11,6 mill. kroner i 2018 (-11,1 mill. kroner), mens endring i virkelig verdi av sikringsobjektet i 1:1 sikringen var 12,5 mill. kroner (10,0 mill. kroner). Sikringsineffektiviteten innregnet i resultatet utgjorde dermed 0,8 mill. kroner (1,2 mill. kroner i 2017). Resultateffektene er inkludert i resultatlinjen "netto resultat fra andre finansielle investeringer".

Garanti Eksportfinans AS

Avtalen er terminert pr. 31.12.2017.

Note 29

Aksjer, andeler og andre egenkapitalinteresser

MORBANK		Aksjer og andeler	KONSERN	
2017	2018	(Hele tusen kroner)	2018	2017
12.225	684.383	Til virkelig verdi over resultat	684.386	12.225
12.225	11.212	- Børsnoterte selskaper	11.212	12.225
-	673.136	- Unoterte selskaper	673.139	-
583.038	-	Tilgjengelig for salg	-	583.242
-	-	- Børsnoterte aksjer egenkapitalbevis og andeler	-	-
353	-	- Unoterte fond	-	353
582.686	-	- Unoterte selskaper	-	582.890
595.263	684.383	Sum aksjer og andeler	684.386	595.467
12.225	11.212	Sum børsnoterte selskaper	11.212	12.225
583.038	673.171	Sum unoterte selskaper	673.174	583.242

Note 30

Goodwill og andre immaterielle eiendeler

MORBANK			KONSERN	
2017	2018	(Hele tusen kroner)	2018	2017
-	-	Goodwill	50.156	50.266
1.383	1.229	Andre immaterielle eiendeler	13.153	13.095
1.383	1.229	Sum goodwill og andre immaterielle eiendeler 31.12	63.310	63.361

MORBANK			KONSERN	
2017	2018	(Hele tusen kroner)	2018	2017
		Goodwill		
-	-	Anskaffelsekost 01.01	50.266	50.148
-	-	Avgang	-110	118
-	-	Tilgang	-	-
-	-	Anskaffelsekost 31.12	50.156	50.266
-	-	Balansført goodwill 31.12	50.156	50.266

Balansført goodwill i konsernet knytter seg goodwill tilknyttet Eiendomsmegleren Ringerike Hadeland AS i forbindelse med morbankfusjonen mellom tidligere Ringerike Sparebank, Sparebanken Jevnaker Lunner og Gran Sparebank i 2010 (16,2 mill. kroner) samt goodwill ved oppkjøp av SpareBank 1 Økonomihuset AS og SpareBank 1 Økonomihuset IT-Nett AS i 2015 (33,6 mill. kroner). Rest goodwill knytter seg til oppkjøpet av datterdatter (Eiendomsmegler 1 Gjøvik AS) i 2010 som samme år ble fusjonert inn i Eiendomsmegleren Ringerike Hadeland AS (datterselskap).

Det er ikke foretatt nedskrivning av goodwill i 2018 da det ikke har forekommet hendelser som tilsier et ikke forbigående verdifall.

MORBANK			KONSERN	
2017	2018	(Hele tusen kroner)	2018	2017
		Andre immaterielle eiendeler		
39.583	39.583	Anskaffelsekost 01.01	51.334	51.334
-	-	Tilgang	227	-
-	-	Avgang	-	-
39.583	39.583	Anskaffelsekost 31.12	51.561	51.334
36.400	38.200	Akkumulerte av- og nedskrivninger 01.01	38.239	36.444
-	-	Avgang akkumulerte av- og nedskrivninger	-	-
1.800	154	Årets av- og nedskrivninger	169	1.794
38.200	38.354	Akkumulerte av- og nedskrivninger 31.12	38.407	38.239
1.383	1.229	Andre immaterielle eiendeler 31.12	13.153	13.095

Andre immaterielle eiendeler i morbank består av identifisert og beregnet merverdi på kunderelasjoner tilhørende tidligere Sparebank Jevnaker Lunner ved fusjonen i 2010. Disse avskrives over 7 år. Andre immaterielle eiendeler i konsern består i tillegg av identifisert og beregnet merverdi på kundeportefølje og merkevare ved oppkjøpet av SpareBank 1 Økonomihuset AS og SpareBank 1 Økonomihuset IT-nett AS i 2015.

Note 31

Eiendom, anlegg og utstyr

MORBANK				KONSERN			
Bygg, tomter og annen fast eiendom	Maskiner, inventar og transportmidler	Totalt	(Hele tusen kroner)	Bygg, tomter og annen fast eiendom	Maskiner, inventar og transportmidler	Totalt	
103.010	37.078	140.088	Anskaffelseskost 01.01.2017	108.685	41.852	150.537	
588	1.296	1.884	Tilgang	588	1.839	2.428	
1.975	1.660	3.636	Avgang	1.975	1.660	3.636	
101.623	36.714	138.336	Anskaffelseskost 31.12.2017	107.298	42.031	149.329	
43.891	29.899	73.790	Akkumulert av-og nedskrivning 01.01.2017	46.174	32.579	78.753	
5.500	3.003	8.502	Årets avskrivning	5.500	3.739	9.239	
-	-	-	Årets nedskrivning	-	-	-	
824	1.380	2.205	Årets avgang	824	1.380	2.205	
48.566	31.521	80.087	Akkumulert avskrivning og nedskrivning 31.12.2017	50.850	34.938	85.788	
53.057	5.192	58.249	Balanseført verdi 31.12.2017	56.448	7.093	63.541	
101.623	36.714	138.336	Anskaffelseskost 01.01.2018	107.298	42.031	149.329	
3.556	2.882	6.438	Tilgang	3.556	3.226	6.782	
-	923	923	Avgang	0	923	923	
105.179	38.673	143.852	Anskaffelseskost 31.12.2018	110.854	44.334	155.189	
48.566	31.521	80.087	Akkumulert av-og nedskrivning 01.01.2018	50.850	34.938	85.788	
5.530	2.108	7.637	Årets avskrivning	5.530	2.668	8.198	
-	-	-	Årets nedskrivning	-	-	-	
-	836	836	Årets avgang	-	836	836	
54.096	32.793	86.889	Akkumulert avskrivning og nedskrivning 31.12.2018	56.379	36.770	93.150	
51.083	5.880	56.963	Balanseført verdi 31.12.2018	54.475	7.564	62.039	

Avskrivning

Prosentstørrelse for ordinære avskrivninger er 2–5 % for bankbygg og annen fast eiendom, tomter 0 %, innredning og inventar 10–30 %, maskiner- og IT-utstyr 15–30 % og transportmidler 20–25 %.

Sikkerhetsstillelse

Banken har ikke pantsatt eller akseptert andre rådighetsbegrensninger for sine anleggsmidler.

Note 32

Andre eiendeler

MORBANK			KONSERN	
2017	2018	(Hele tusen kroner)	2018	2017
35.434	30.547	Forskuddsbet. ikke påløpte kostnader og opptj. ikke mottatte innt.	31.810	36.424
39.006	34.343	Øvrige eiendeler	65.575	74.390
74.440	64.891	Andre eiendeler	97.385	110.814

Note 33

Innskudd fra og gjeld til kunder

MORBANK			KONSERN	
2017	2018	(Hele tusen kroner)	2018	2017
11.064.745	11.770.029	Innskudd fra og gjeld til kunder uten avtalt løpetid	11.741.440	11.039.658
2.238.689	2.650.879	Innskudd fra og gjeld til kunder med avtalt løpetid	2.650.879	2.238.689
13.303.434	14.420.909	Sum innskudd fra og gjeld til kunder	14.392.319	13.278.348

2017	2018	Innskudd fordelt på sektor og næring	2018	2017
8.597.557	9.026.068	Lønnstakere o.l	9.026.068	8.597.557
499.811	502.053	Offentlig sektor	502.053	499.811
396.846	393.826	Primærnæringen	393.826	396.846
109.002	104.990	Industri	104.990	109.002
486.860	597.978	Bygg- og anleggsvirksomhet	597.978	486.860
350.963	418.611	Varehandel	418.611	350.963
161.579	171.391	Transport og lagring	171.391	161.579
67.323	71.464	Hotell og restaurantdrift	71.464	67.323
1.125.015	1.334.829	Forretningsmessig tjenesteyting	1.326.503	1.116.907
761.171	959.330	Omsetning/drift eiendommer	939.066	744.192
742.478	835.379	Diverse næringer	835.379	742.478
4.828	4.990	Påløpte renter	4.990	4.828
13.303.434	14.420.909	Sum innskudd fordelt på sektor og næring	14.392.319	13.278.348

2017	2018	Innskudd fordelt på geografiske områder	2018	2017
5.350.214	5.869.858	Buskerud	5.841.267	5.325.128
4.881.236	5.112.428	Oppland	5.112.428	4.881.236
1.296.726	1.549.301	Akershus	1.549.301	1.296.726
1.280.477	1.305.313	Oslo	1.305.313	1.280.477
405.454	487.938	Landet for øvrig	487.938	405.454
89.327	96.071	Utlandet	96.071	89.327
13.303.434	14.420.909	Sum innskudd fordelt på geografiske områder	14.392.319	13.278.348

Note 34

Gjeld ved utstedelse av verdipapirer

MORBANK			KONSERN	
2017	2018	(Hele tusen kroner)	2018	2017
4.962.000	5.247.000	Obligasjonsgjeld		
		- pålydende verdi	5.247.000	4.962.000
4.999.368	5.275.146	- bokført verdi	5.275.146	4.999.368
4.962.000	5.247.000	Sum gjeld ved utstedelse av verdipapirer, pålydende verdi	5.247.000	4.962.000
4.999.368	5.275.146	Sum gjeld ved utstedelse av verdipapirer, bokført verdi	5.275.146	4.999.368

2017	2018	Obligasjonsgjeld fordelt på forfallstidspunkt	2018	2017
606.000	-	2018	-	606.000
800.000	97.000	2019	97.000	800.000
1.175.000	800.000	2020	800.000	1.175.000
870.000	1.500.000	2021	1.500.000	870.000
400.000	1.250.000	2022	1.250.000	400.000
-	1.200.000	2023	1.200.000	-
-	250.000	2024	250.000	-
-	150.000	2028	150.000	-
4.962.000	5.247.000	Sum obligasjonsgjeld, pålydende verdi	5.247.000	4.962.000

2017	2018	Verdipapirgjeld fordelt på vesentlige valutaer	2018	2017
4.962.000	5.247.000	NOK	5.247.000	4.962.000
4.962.000	5.247.000	Sum verdipapirgjeld fordelt på vesentlige valutaer	5.247.000	4.962.000

MORBANK OG KONSERN

Endring i verdipapirgjeld	31.12.2018	Emittert	Forfalt/ innløst	Tilbake-kjøp	31.12.2017
Obligasjonsgjeld, nominell verdi	5.247.000	1.905.000	612.500	1.007.500	4.962.000
Påløpte renter	25.278	-	-	-	25.749
Verdijusteringer	2.868	-	-	-	11.619
Sum gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	5.275.146	1.905.000	612.500	1.007.500	4.999.368

Endring i verdipapirgjeld	31.12.2017	Emittert	Forfalt/ innløst	Tilbake-kjøp	31.12.2016
Obligasjonsgjeld, nominell verdi	4.962.000	1.120.000	177.000	1.357.000	5.376.000
Påløpte renter	25.749	-	-	-	34.290
Verdijusteringer	11.619	-	-	-	22.395
Sum gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	4.999.368	1.120.000	177.000	1.357.000	5.432.686

Note 35

Ansvarlig lånekapital

MORBANK			KONSERN	
2017	2018	(Hele tusen kroner)	2018	2017
		Ansvarlig lånekapital		
250.000	312.000	- tidsbegrenset ansvarlig lånekapital ¹	312.000	250.000
341	872	- påløpte renter	872	341
250.341	312.872	Sum ansvarlig lånekapital	312.872	250.341

1. Ansvarlig lån har en løpetid på 10 år med mulighet for call etter 5 år. Pr 31.12.2018 har banken utstedt totalt 312 mill. kroner i ansvarlig lånekapital, med tidspunkt for «call» 12.06.2019 (62 mill kr), 14.12.2021 (50 mill kr) og 10.11.2023 (200 mill kr).

MORBANK OG KONSERN

Endring i ansvarlig lånekapital	31.12.2018	Emittert	Forfalt/ innløst	Tilbake-kjøp	31.12.2017
Tidsbegrenset ansvarlig lånekapital, nominell verdi	312.000	200.000	-	138.000	250.000
Påløpte renter	872	-	-	-	341
Sum ansvarlig lånekapital	312.872	200.000	-	138.000	250.341

MORBANK			KONSERN	
2016	2017	(Hele tusen kroner)	2017	2016
		Ansvarlig lånekapital		
250.000	250.000	- tidsbegrenset ansvarlig lånekapital ¹	250.000	250.000
381	341	- påløpte renter	341	381
250.381	250.341	Sum ansvarlig lånekapital	250.341	250.381

1. Ansvarlig lån har en løpetid på 10 år med mulighet for call etter 5 år.

MORBANK OG KONSERN

Endring i ansvarlig lånekapital	31.12.2017	Emittert	Forfalt/ innløst	Tilbake-kjøp	31.12.2016
Tidsbegrenset ansvarlig lånekapital, nominell verdi	250.000	-	-	-	250.000
Påløpte renter	341	-	-	-	381
Sum ansvarlig lånekapital	250.341	-	-	-	250.381

Note 36

Annen gjeld og forpliktelser

MORBANK			KONSERN	
2017	2018	(Hele tusen kroner)	2018	2017
		Annen gjeld og balanseførte forpliktelser		
61.117	40.600	Påløpte kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter	81.138	71.486
59.227	68.687	Pensjonsforpliktelser (note 23)	68.687	58.804
98.113	116.317	Annen gjeld	107.111	122.869
218.457	225.604	Sum annen gjeld og balanseførte forpliktelser	256.936	253.160
		Stilte garantier mv. (avtalte garantibeløp)		
142.791	142.381	Betalingsgarantier	142.381	142.791
184.466	194.118	Kontraktsgarantier	194.118	184.466
3.191	3.338	Lånegarantier	3.338	3.191
148	145	Garantier for skatter	145	148
533.796	372.182	Annet garantiansvar	372.182	533.796
864.393	712.164	Sum stilte garantier (ikke balanseført)	712.164	864.393
		Andre ikke balanseførte forpliktelser		
2.191.373	2.108.760	Ubenyttede kreditter	2.098.260	2.181.373
788.963	832.993	Innvilgede lånetilsagn (ikke diskontert)	832.993	788.963
2.980.336	2.941.753	Sum andre ikke balanseførte forpliktelser	2.931.253	2.970.336
4.063.184	3.879.521	Totale forpliktelser	3.900.353	4.087.887

Bygg	Verdipapir ¹	Sum	Pantstillelser	Bygg	Verdipapir ¹	Sum
	1.365.150	1.365.150	Pantstillelse 2018 - Tilhørende forpliktelse 2018		1.365.150	1.365.150
	1.005.058	1.005.058	Pantstillelse 2017 - Tilhørende forpliktelse 2017		1.005.058	1.005.058

1. Verdipapirer stilt som sikkerhet for låneadgang i Norges Bank

Note 37

Bundne midler

MORBANK			KONSERN	
2017	2018	(Hele tusen kroner)	2018	2017
		Bundne midler		
4.385	4.100	Skattetrekk	9.031	8.786
4.385	4.100	Sum bundne midler	9.031	8.786

Klientmidler

Datterselskapet Eiendomsmegleren Ringerike Hadeland AS oppbevarer klientmidler på egne bankkonti og har klientansvar i forbindelse med eiendomsmeglingen. I konsernregnskapet fremkommer dette som en netto fordring knyttet til provisjon.

MORBANK			KONSERN	
2017	2018	(Hele tusen kroner)	2018	2017
-	-	Bokført klientansvar per 31.12.	-170.762	-68.175
-	-	Innestående klientmidler bank per 31.12.	197.592	90.015
-	-	Avsetning til tap på fordringer	-375	-375
-	-	Bokførte klientfordringer per 31.12.	26.455	21.465

Note 38

Investeringer i eierinteresser

Datterselskaper og felleskontrollert virksomhet

Firma	Anskaffelseskost.	Forretningskontor	Eierandel i prosent
Investering i datterselskaper			
Aksjer eid av morbanken			
Eiendomsmegleren Ringerike Hadeland AS	15.983	Hønefoss	80 %
SpareBank 1 Økonomihuset AS	48.000	Hønefoss	100 %
	<u>63.983</u>		
Investeringer i felleskontrollert virksomhet			
Samarbeidende Sparebanker AS	187.674	Oslo	15,6 %
Samarbeidende Sparebanker Bankinvest AS	34.663	Oslo	20,8 %
	<u>222.337</u>		

Aksjer i datterselskaper morbank

Investeringer er bokført til anskaffelseskost i morbanken. Det foretas full konsolidering i konsernregnskapet.

(Hele tusen kroner)	Sel- skapets aksje- kapital	Antall aksjer	Pålyd- ende verdi	Eiendeler	Gjeld	Sum inntekter	Sum kost- nader	Sel- skapets års- resultat	Bokført verdi 2018
2018									
Eiendomsmegleren Ringerike Hadeland AS	1.000	800	803	52.120	39.093	93.712	81.824	11.888	15.983
SpareBank 1 Økonomihuset AS	2.000	2.000	2.000	29.658	21.848	66.628	59.418	7.209	48.000
Sum investering i datterselskaper									63.983
Sum investeringer i konsernselskap morbank									63.983

(Hele tusen kroner)	Sel- skapets aksje- kapital	Antall aksjer	Pålyd- ende verdi	Eiendeler	Gjeld	Sum inntekter	Sum kost- nader	Sel- skapets års- resultat	Bokført verdi 2017
2017									
Eiendomsmegleren Ringerike Hadeland AS	1.000	800	803	44.990	31.852	81.447	72.807	8.640	15.983
SpareBank 1 Økonomihuset AS	2.000	2.000	2.000	27.888	20.148	63.242	55.970	7.272	48.000
Sum investering i datterselskaper									63.983
Sum investeringer i konsernselskap morbank									63.983

Inntekter fra investeringer i datterselskap

	2018	2017
Utbytte fra Eiendomsmegleren Ringerike Hadeland AS	6.050	12.800
Utbytte fra SpareBank 1 Økonomihuset AS	7.250	7.440

Investeringer i felleskontrollert virksomhet

Tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet er bokført til anskaffelseskost i morbanken. Konserntall er presentert etter egenkapitalmetoden.

MORBANK			KONSERN	
2017	2018	(Hele tusen kroner)	2018	2017
166.314	222.337	Balanseført verdi per 01.01.	394.030	371.056
56.023	-	Tilgang/avgang	-	56.023
-	-	EK-endringer	-2.285	-6.447
-	-	Resultatandel	56.759	67.900
-	-	Utbetalt utbytte	-44.541	-94.494
222.337	222.337	Balanseført verdi per 31.12.	403.955	394.030

Inntekter fra investeringer i felleskontrollert virksomhet

MORBANK			KONSERN	
2017	2018	(Hele tusen kroner)	2018	2017
-	-	Resultatandel fra Samarbeidende Sparebanker AS	45.116	55.681
-	-	Resultatandel fra Samarbeidende Sparebanker Bankinvest AS	11.643	12.218
70.775	44.541	Utbytte fra Samarbeidende Sparebanker AS	-	-
23.719	-	Utbytte fra Samarbeidende Sparebanker Bankinvest AS	-	-
94.494	44.541	Sum inntekt	56.759	67.900

Konsernets eierandeler i felleskontrollert virksomhet

(Hele tusen kroner)

2018	Eiendeler	Gjeld	Inntekter	Kostnader	Resultat	Bokført verdi 2017	Eierandel	Antall aksjer
Samarbeidende Sparebanker AS	264.232	3.712	49.933	4.820	45.113	268.007	15,6 %	137.922
Samarbeidende Sparebanker Bankinvest AS	156.273	17.791	12.131	488	11.643	135.948	20,8 %	2.249
	420.504	21.502	62.064	5.308	56.756	403.955		

2017	Eiendeler	Gjeld	Inntekter	Kostnader	Resultat	Bokført verdi 2016	Eierandel	Antall aksjer
Samarbeidende Sparebanker AS	266.758	4.822	72.991	17.310	55.681	268.919	15,6 %	137.922
Samarbeidende Sparebanker Bankinvest AS	161.554	17.850	12.846	628	12.218	125.111	20,8 %	2.249
	428.312	22.672	85.837	17.938	67.899	394.030		

Note 39

Vesentlige transaksjoner med nærstående selskaper

Transaksjoner mellom nærstående parter. Med nærstående parter menes her tilknyttede selskaper, felleskontrollerte virksomheter og datterselskaper. Se note 38 for investeringer i eierinteresser. Bankens mellomværende med ansatte og tillitsvalgte vises i note 21.

	Nærstående selskaper		Felleskontrollerte virksomheter	
	2018	2017	2018	2017
Lån (Hele tusen kroner)				
Lån utestående pr. 1.1.	1.526	1.709	17.651	25.639
Lån innvilget i perioden	-	-	-	-
Tilbakebetaling	-189	-183	-	-7.988
Utestående lån per 31.12.	1.337	1.526	17.651	17.651
Renteinntekter	110	116	339	544
Tap ved utlån	-	-	-	-
Innskudd (Hele tusen kroner)				
Innskudd per 1.1.	11.714	35.799	-	-
Nye innskudd i perioden	18.471	-	-	-
Uttak	-	-24.085	-	-
Innskudd per 31.12.	30.185	11.714	-	-
Rentekostnader	40	40	-	-

Alle lån til nærstående parter er bokført i morbanken.

Note 40

Eierandelskapital- og eierstruktur

Egenkapitalbeviskapital

Bankens egenkapitalbeviskapital utgjør 1.565.040.500 kroner fordelt på 15.650.405 egenkapitalbevis, hvert pålydende 100 kroner. Per 31.12.2018 var det 2.226 egenkapitalbevisiere (2.084 per 31.12.2017). Eierandelskapitalen er tatt opp på følgende måte:

År	Endring	Endring i egenkapitalbeviskapital	Total eierandelskapital	Antall egenkapitalbevis
1996	Emisjon ifbm børsnotering	50.000.000	50.000.000	500.000
2010	Kapitalutvidelse ifbm fusjon	1.344.665.200	1.394.665.200	13.446.652
2017	Emisjon	170.375.300	1.565.040.500	1.703.753

MORBANK

(Hele tusen kroner)

	31.12.2018	31.12.2017	31.12.2016
Egenkapitalbeviskapital	1.565.041	1.565.041	1.394.665
Overkursfond	491.692	491.692	361.134
Utjevningsfond eksklusive utbytte og fond for urealiserte gevinster	997.598	867.064	673.581
A. Sum egenkapitalbevisierenes kapital	3.054.331	2.923.797	2.429.380
Grunnfondskapital eksklusive gaver og fond for urealiserte gevinster	78.309	74.742	69.456
Kompensasjonsfond	5.138	5.138	885
B. Sum samfunnseid kapital	83.446	79.881	70.341
Egenkapital eksklusiv utbytte og fond for urealiserte gevinster	3.137.777	3.003.678	2.499.720
Eierandelsbrøk (A/(A+B))	97,34 %	97,34 %	97,19 %

De 20 største egenkapitalsbevisiere

	Antall	Andel
1 Sparebankstiftelsen Ringerike	4.629.938	29,58 %
2 Sparebankstiftelsen Gran	3.086.627	19,72 %
3 Sparebankstiftelsen Jevnaker Lunner Nittedal	2.347.840	15,00 %
4 Fres AS	500.000	3,19 %
5 MP Pensjon PK	261.222	1,67 %
6 Verdipapirfondet Eika	232.522	1,49 %
7 Wenaasgruppen AS	232.000	1,48 %
8 Ringeriks Kraft AS	136.236	0,87 %
9 Tronrud AS	121.891	0,78 %
10 Wenaas Kapital AS AK	101.332	0,65 %
11 Pareto Invest AS	100.000	0,64 %
12 Allumgården AS	77.311	0,49 %
13 DnB Nor Bank ASA Egenhandelskonto	72.000	0,46 %
14 Pensjonsordningen	62.643	0,40 %
15 Bergen Kommunale Pensjonskasse	58.800	0,38 %
16 Gjensidige Forsikring ASA	55.037	0,35 %
17 Aka AS	51.891	0,33 %
18 G.A.S. Holding AS	50.679	0,32 %
19 Hamang Papirfabrikk AS	49.551	0,32 %
20 Sparebank 1 Buskerud Vestfold	43.380	0,28 %
Sum 20 største eiere	12.270.900	78,41 %
Øvrige eiere	3.379.505	21,59 %
Utstedte egenkapitalbevis	15.650.405	100 %

Intervall	Antall eiere	%	Antall EKB	%
10.001–	98	4 %	13.748.488	88 %
5.001–10.000	85	4 %	602.077	4 %
1.000–5.000	365	16 %	843.130	5 %
201–1.000	721	32 %	372.485	2 %
0–200	964	43 %	84.225	1 %
	2.233	100 %	15.650.405	100 %

Kommune	Antall eiere	%	Antall EKB	%
Ringerike	650	29,1 %	6.521.593	42 %
Jevnaker	153	6,9 %	2.569.463	16 %
Gran	152	6,8 %	3.330.085	21 %
Hole	120	5,4 %	249.084	2 %
Oslo	194	8,7 %	1.201.676	8 %
Bærum	68	3,0 %	209.542	1 %
Drammen	19	0,9 %	111.889	1 %
Sum	1.356	60,7 %	14.193.332	91 %
Øvrige	877	39,3 %	1.457.073	9 %
Totalt	2.233	100 %	15.650.405	100 %

Note 41

Hendelser etter balansedagen

Det har ikke inntruffet vesentlige hendelser etter balansedagen som påvirker konsernets regnskap.

Fusjonen mellom SpareBank 1 Skadeforsikring AS og DNB Forsikring AS ble gjennomført med virkning fra 1.

januar 2019. Det fusjonerte selskapet heter Fremtind Forsikring AS. SpareBank 1-bankene vil distribuere forsikringene under SpareBank 1-merkevaren, mens DNB vil distribuere forsikringene under merkevaren til DNB.

Note 42

Overgangseffekter IFRS 9

IFRS 9 Finansielle instrumenter erstattet 1.1.2018 IAS 39 Finansielle instrumenter – innregning og måling. IFRS 9 omhandler innregning, klassifisering og måling, nedskrivning, fraregning av finansielle eiendeler og forpliktelser samt sikringsbokføring.

En beskrivelse av endringer fra tidligere standard følger under. Videre følger en beskrivelse av hvilke valg SpareBank 1 Ringerike Hadeland har tatt.

Overgangsregler

IFRS 9 er anvendt retrospektivt. Det innebærer at SpareBank 1 Ringerike Hadeland sin åpningsbalansen 1.1.18 er laget som om de nye prinsippene alltid har vært anvendt og sammenligningstall for tidligere perioder vises ikke. Effektene av nye prinsipper i åpningsbalansen for 2018 er ført mot egenkapitalen.

SpareBank 1 Ringerike Hadeland har valgt å innføre sikringsbokføring etter IFRS 9. Dette innebærer at sikringsbokføring skal gjennomføres etter prinsippene i IFRS 9 prospektivt fra dato for overgang til IFRS 9.

Effekt på regnskapsrapportering

Implementeringseffekten ved innføring av IFRS 9 er beregnet til 5,3 mill. kroner etter skatt og er ført mot egenkapitalen ved overgang til IFRS 9 per 1.1.2018. Det er for 2018 regnskapet noen endringer i notekrav knyttet til tapsnedskrivninger, men liten effekt knyttet til noter relatert til finansielle instrumenter.

Oppsummering av prinsippendringer og effekter som følge av IFRS 9-implementering

Det følger en beskrivelse av de ulike finansielle instrumentene og hvordan de er klassifisert etter IAS 39 og IFRS 9 med tilhørende beskrivelse av hvilke vurderinger som er lagt til grunn i klassifiseringen.

Detaljert beskrivelse av implementeringseffektene etter IFRS 9 følger i tabellene på de neste sidene.

Konsern Finansielle instrumenter	Klassifisering etter IAS 39	Klassifisering etter IFRS 9
Kontanter og fordringer på sentralbanker	AC	AC
Netto utlån til og fordringer på kunder med flytende rente BM	AC	AC
Netto utlån til og fordringer på kunder med flytende rente PM	AC	FVOCI
Utlån til og fordringer på kunder med fast rente	FVP&L (FVO)	FVP&L (FVO)
Rentebærende verdipapirer ¹	FVP&L (FVO)	FVP&L
Finansielle derivater ¹	FVP&L	FVP&L
Aksjer, egenkapitalbevis og andeler	FVOCI (TFS)	FVP&L
Verdipapirgjeld med flytende rente	AC	AC
Verdipapirgjeld med fast rente	AC/ HEDGE	AC/ HEDGE
Finansielle derivater ¹	FVP&L	FVP&L
Ansvarlig lånekapital	AC	AC

Forklaringer til tabellen over

AC

FVOCI

FVP&L

FVP&L (FVO)

Amortisert kost

Virkelig verdi med verdiendring over OCI (med reklassifisering)

Virkelig verdi med verdiendring over resultatet

Virkelig verdi med verdiendring over resultatet pga. fair value option

Endringer på balansen som følge av overgang fra IAS 39 til IFRS 9 oppsummeres i tabellen under

KONSERN

	Balanseført beløp etter IAS 39 31.12.2017	Endring som følge av reklassifisering	Endring som følge av ny måling	Balanseført beløp etter IFRS 9 01.01.2018
Finansielle eiendeler				
Amortisert kost				
Kontanter og fordringer på sentralbanker	94.750	-	-	94.750
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	872.939	-	-	872.939
Utlån til og fordringer på kunder	16.959.331	-10.507.661	-3.959	6.447.711
Andre finansielle eiendeler	642.096	-	-	642.096
Sum effekt amortisert kost	18.569.116	-10.507.661	-3.959	8.057.496
Virkelig verdi over resultatet				
Utlån til og fordringer på kunder	1.377.217	-	-	1.377.217
Sertifikater og obligasjoner	1.596.358	-	-	1.596.358
Finansielle derivater	17.816	-	-	17.816
Aksjer, andeler og andre egenkapitalinteresser	12.222	583.242	-	595.464
Sum effekt virkelig verdi over resultatet	3.003.613	583.242	-	3.586.855
Virkelig verdi over OCI- med resirkulering				
Utlån til og fordringer på kunder	-	10.507.661	-4.889	10.502.771
Aksjer, andeler og andre egenkapitalinteresser	583.242	-583.242	-	-
Sum effekt virkelig verdi over OCI- med resirkulering	583.242	9.924.419	-4.889	10.502.771
Sum finansielle eiendeler	22.155.975	-	-8.848	22.147.123
Finansielle forpliktelser				
Amortisert kost				
Innskudd fra og gjeld til kunder	13.278.348	-	-	13.278.348
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	4.999.368	-	-	4.999.368
Ansvarlig lånekapital	250.341	-	-	250.341
Finansielle garantikontrakter og ubenyttet kreditt	50	-	1.463	1.513
Andre finansielle forpliktelser	253.110	-	-	253.110
Sum effekt amortisert kost	18.781.217	-	1.463	18.782.680
Virkelig verdi over resultatet				
Finansielle derivater	8.221	-	-	8.221
Sum effekt virkelig verdi over resultatet	8.221	-	-	8.221
Sum finansielle forpliktelser	18.789.437	-	1.463	18.790.901

Beregnet effekt av tapsnedskrivning etter IFRS 9

	Tapsavsetning etter IAS 39 31.12.2017	Endring som følge av reklassifisering	Endring som følge av ny måling	Tapsavsetning etter IFRS 9 01.01.2018
Endring tapsavsetninger				
Utlån og fordringer IAS 39 som skal måles til amortisert kost under IFRS 9	85.109	-19.427	-3.959	61.723
Gjeldsinstrumenter klassifisert som tilgjengelig for salg under IAS 39 som skal måles til amortisert kost under IFRS 9	-	-	-	-
Sum instrumenter målt til amortisert kost under IFRS 9	85.109	-19.427	-3.959	61.723
Utlån og fordringer under IAS 39 som skal måles til virkelig verdi over OCI under IFRS 9	-	19.427	-4.889	14.538
Andre føringer mot EK	-	-	-384	-384
Sum instrumenter målt til virkelig verdi over OCI under IFRS 9	-	19.427	-5.273	14.154
Finansielle garantikontrakter	50	-	1.463	1.513
Sum finansielle garantier og lånetilsagn	50	-	-1.463	1.513
Sum endring tapsavsetninger	85.159	-	-7.769	77.390

Det vises kun balansetall for konsern. Endringer er de samme for morbank.

Erklæring i henhold til verdipapirhandellovens § 5-5

Vi erklærer, etter beste overbevisning, at årsregnskapet for SpareBank 1 Ringerike Hadeland for 2018 er utarbeidet i samsvar med gjeldende regnskapsstandarder, og at opplysningene i regnskapet gir et rettviseende bilde av morbankens og konsernets eiendeler, gjeld, finansielle stilling og resultat som helhet.

Vi erklærer også, etter beste overbevisning, at årsberetningen gir en rettviseende:

- oversikt over viktige begivenheter i regnskapsåret og deres innflytelse på årsregnskapet
- beskrivelse av de mest sentrale risiko- og usikkerhetsfaktorer konsernet står overfor i neste regnskapsår
- beskrivelse av vesentlige transaksjoner med nærstående.

Hønefoss, 11. februar 2019

I styret for SpareBank 1 Ringerike Hadeland

Oscar Engeli
Leder

Wenche Ravlo
Nestleder

Hans Anton Stubberud

Svein Oftedal

Hege Marie Syversen

Kjell Baug

Jane K. Gravbråten

Liv Bente Kildal

Gunnar Bergan

Steinar Haugli
Adm. banksjef

REVISJONSBERETNING 2018

Deloitte.

Deloitte AS
Dronning Eufemias gate 14
Postboks 221 Sentrum
NO-0103 Oslo
Norway

Tel: +47 23 27 90 00
Fax: +47 23 27 90 01
www.deloitte.no

Til generalforsamlingen i Sparebank 1 Ringerike Hadeland

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert Sparebank 1 Ringerike Hadelands årsregnskap, som består av:

- selskapsregnskapet, som består av balanse per 31. desember 2018, resultatregnskap, utvidet resultatregnskap, oppstilling over endringer i egenkapital og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noteopplysninger, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper, og
- konsernregnskapet, som består av balanse per 31. desember 2018, resultatregnskap, utvidet resultatregnskap, oppstilling over endringer i egenkapital og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noteopplysninger, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening:

- er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter
- gir det medfølgende selskapsregnskapet et rettviseende bilde av den finansielle stillingen til Sparebank 1 Ringerike Hadeland per 31. desember 2018 og av selskapets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU.
- gir det medfølgende konsernregnskapet et rettviseende bilde av den finansielle stillingen til konsernet Sparebank 1 Ringerike Hadeland per 31. desember 2018 og av konsernets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet. Vi er uavhengige av selskapet og konsernet slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Sentrale forhold ved revisjonen

Sentrale forhold ved revisjonen er de forhold vi mener var av størst betydning ved revisjonen av årsregnskapet for 2018. Disse forholdene ble håndtert ved revisjonens utførelse og da vi dannet oss vår mening om årsregnskapet som helhet. Vi konkluderer ikke særskilt på disse forholdene.

Penneo Dokumentnøkkel: BEEKE-6WANH-E3PWN-SZNLX-HHUKS-CG686

IT systemer og kontroller relevant for finansiell rapportering

Beskrivelse av sentrale forhold	Hvordan vår revisjon adresserte sentrale forhold
<p>Sparebank 1 Ringerike Hadelands IT-systemer er helt sentrale for regnskapsføringen og rapporteringen av gjennomførte transaksjoner, for å fremskaffe grunnlag for viktige estimater og beregninger, og for å fremskaffe relevant tilleggsinformasjon.</p> <p>IT-systemene er standardiserte, og forvaltningen og driften er i stor grad utkontraktert til tjenesteleverandører.</p> <p>Det vises til nærmere beskrivelse om forvaltning og drift av IT-systemene i Sparebank 1 Ringerike Hadeland, se note 6 i årsregnskapet.</p> <p>God styring og kontroll med IT-systemene både i Sparebank 1 Ringerike Hadeland og hos tjenesteleverandørene er av vesentlig betydning for å sikre nøyaktig, fullstendig og pålitelig finansiell rapportering og er derfor et sentralt forhold i revisjonen.</p>	<p>Sparebank 1 Ringerike Hadeland har etablert en overordnet styringsmodell og kontrollaktiviteter knyttet til sine IT-systemer. Vi har opparbeidet oss en forståelse for Sparebank 1 Ringerike Hadelands overordnede styringsmodell for IT-systemene som er relevant for den finansielle rapporteringen.</p> <p>Vi vurderte og testet utformingen av utvalgte kontrollaktiviteter relevant for den finansielle rapporteringen som er knyttet til IT-drift, endringshåndtering og informasjonssikkerhet. For et utvalg av disse kontrollaktivitetene testet vi om de hadde fungert i perioden.</p> <p>Vi vurderte tredjepartsbekreftelse (ISAE 3402-rapport) fra en av Sparebank 1 Ringerike Hadelands tjenesteleverandører med hensyn til om denne hadde tilfredsstillende internkontroll på IT-områder som kan ha betydning for Sparebank 1 Ringerike Hadelands finansielle rapportering. Vi vurderte også tredjepartsbekreftelse (Avtalte kontrollhandlinger) knyttet til tjenesteleverandøren med hensyn til om utvalgte automatiserte kontrollaktiviteter i IT-systemene, herunder blant annet beregning av renter og gebyrer, og systemgenererte rapporter var tilfredsstillende utformet og om de hadde fungert i perioden.</p> <p>Vi benyttet egne IT-spesialister i arbeidet med å forstå den overordnede styringsmodellen for IT-systemer og i vurderingen og testingen av kontrollaktivitetene knyttet til IT-systemer.</p>

Nedskrivninger for forventet tap på utlån til bedriftsmarkedet

Beskrivelse av sentrale forhold	Hvordan vår revisjon adresserte sentrale forhold
<p>Sparebank 1 Ringerike Hadeland har utlån til bedriftsmarkedet, se note 3, 6, 8, 11 og 42 for en omtale av implementeringseffekter ved overgangen til IFRS 9, kredittrisiko og nedskrivninger på utlån og garantier.</p>	<p>Sparebank 1 Ringerike Hadeland har etablert ulike kontrollaktiviteter knyttet til nedskrivninger på utlån innen bedriftsmarkedet.</p> <p>Vi rimelighetsvurderte nedskrivningene og endringene i nedskrivningene gjennom året, og innhentet og vurderte Sparebank 1 Ringerike Hadelands begrunnelse for endringene.</p>

Nedskrivninger for forventet tap på utlån til bedriftsmarkedet, forsetter

Beskrivelse av sentrale forhold	Hvordan vår revisjon adresserte sentrale forhold
<p>Banken har med virkning fra 1. januar 2018 implementert IFRS 9, og modellene for beregning av tap er endret fra tap knyttet til objektive bevis for at en tapshendelse har inntruffet til forventede tap.</p> <p>Sparebank 1 Ringerike Hadeland har foretatt en vurdering av behovet for nedskrivninger på utlånene på implementeringstidspunktet for IFRS 9 og per 31.12.2018. Det er knyttet betydelig skjønn til bankens vurderinger av størrelsen på nedskrivningene innen bedriftsmarkedet.</p> <p>Skjønnsutøvelsen knytter seg til framoverskuende vurderinger av sannsynligheten for mislighold og tap gitt mislighold for å estimere forventet tap. Sparebank 1 Ringerike Hadeland benytter modeller og informasjon fra en tjenesteleverandør i beregningen av forventet tap.</p> <p>Forutsetningene og estimatene som benyttes i vurderingene er avgjørende for størrelsen på nedskrivningene, og nedskrivninger på utlån i bedriftsmarkedet er derfor et sentralt forhold i vår revisjon.</p>	<p>Vi vurderte og testet utformingen av utvalgte kontrollaktiviteter knyttet til individuelle nedskrivninger på kredittforringete utlån. Kontrollaktivitetene vi vurderte og testet var knyttet til identifikasjon av kredittforringete utlån og vurdering av kontantstrømmer fra disse utlånene. For et utvalg av disse kontrollaktivitetene testet vi om de hadde fungert i perioden.</p> <p>For et utvalg av kredittforringete utlån testet vi om disse var tidsriktig identifisert og vurderte de kontantstrømmer som banken hadde estimert fra utlånene.</p> <p>For øvrige nedskrivninger på utlån beregnet ved bruk av modeller og informasjon fra Sparebank 1 Ringerike Hadelands sin tjenesteleverandør, vurderte vi tredjepartsbekreftelse knyttet til:</p> <ul style="list-style-type: none"> • modelldokumentasjon • beregning av sannsynlighet for mislighold, tap gitt mislighold og eksponering på tidspunkt for mislighold, og • validering av modellene mot historisk tap. <p>Vi vurderte om noteopplysningene om nedskrivninger på utlån innen bedriftsmarkedet tilfredsstillte kravene i IFRS 7.</p>

Øvrig informasjon

Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon omfatter informasjon i årsrapporten bortsett fra årsregnskapet og den tilhørende revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon.

Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Styrets og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettvise bilde i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner

nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet er ledelsen ansvarlig for å ta standpunkt til selskapets og konsernets evne til fortsatt drift, og på tilbørlig måte å opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet med mindre ledelsen enten har til hensikt å avvike konsernet eller å legge ned virksomheten, eller ikke har noe realistisk alternativ til dette.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i regnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av internkontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets og konsernets interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimaterne og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- konkluderer vi på hensiktsmessigheten av ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen ved avleggelsen av regnskapet, basert på innhentede revisjonsbevis, og hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om selskapets og konsernets evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det eksisterer vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i regnskapet, eller, dersom slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, at vi modifierer vår konklusjon om årsregnskapet og årsberetningen. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet inntil datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at selskapet og konsernet ikke fortsetter driften.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet representerer de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde.
- innhenter vi tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis vedrørende den finansielle informasjonen til enhetene eller forretningsområdene i konsernet for å kunne gi uttrykk for en mening om det konsoliderte regnskapet. Vi er ansvarlige for å lede, følge opp og gjennomføre konsernrevisjonen. Vi alene er ansvarlige for vår revisjonskonklusjon.

Vi kommuniserer med dem som har overordnet ansvar for styring og kontroll blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Vi gir dem som har overordnet ansvar for styring og kontroll en uttalelse om at vi har etterlevd relevante etiske krav til uavhengighet, og om at vi har kommunisert og vil kommunisere med dem alle relasjoner og andre forhold som med rimelighet kan tenkes å kunne påvirke vår uavhengighet, og, der det er relevant, om tilhørende forholdsregler.

Av de sakene vi har kommunisert med dem som har overordnet ansvar for styring og kontroll, tar vi standpunkt til hvilke som var av størst betydning for revisjonen av årsregnskapet for den aktuelle perioden, og som derfor er sentrale forhold ved revisjonen. Vi beskriver disse sakene i revisjonsberetningen med mindre lov eller forskrift hindrer offentliggjøring av saken, eller dersom vi, i ekstremt sjeldne tilfeller, beslutter at en sak ikke skal omtales i beretningen siden de negative konsekvensene av en slik offentliggjøring med rimelighet må forventes å oppveie allmennhetens interesse av at saken blir omtalt.

Uttalelse om andre lovmessige krav

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen og i redegjørelsene om foretaksstyring og samfunnsansvar om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til resultatdisponering er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokførings-skikk i Norge.

Oslo, 11. februar 2019
Deloitte AS

Roger Furholm
statsautorisert revisor

PENNEO

Signaturene i dette dokumentet er juridisk bindende. Dokument signert med "Penneo™ - sikker digital signatur".
De signerende parter sin identitet er registrert, og er listet nedenfor.

"Med min signatur bekrefter jeg alle datoer og innholdet i dette dokument."

Roger Furholm

Statsautorisert revisor

Serienummer: 9578-5999-4-1255133

IP: 217.173.xxx.xxx

2019-02-11 13:40:34Z

Sponsor til hovedlandsrennet 2018 på Lygna Skistadion
Foto: Dag Engen

Samfunnsansvar

Lokalsamfunn består av mennesker som skaper noe sammen

En av SpareBank 1 Ringerike Hadelands viktigste oppgaver er å bidra til et sterkt lokalsamfunn. Dette fordrer lokalt engasjement - av mennesker, for mennesker og mellom mennesker.

SpareBank 1 Ringerike Hadeland ønsker å bidra til at regionen skal være:

- et godt sted å drive næringsvirksomhet,
- et godt sted å bo og
- et godt sted å flytte til

Banken har vært tilstede i lokalsamfunnets økonomiske liv i snart 200 år. Og vi vet at når menneskene trives, bor godt, har utdanningsmuligheter, trygge arbeidsplasser og meningsfulle fritidsaktiviteter, vil banken også kunne gå godt. At banken er solid og har gode resultater er viktig for privatpersoner og bedrifter, da dette gir trygghet for lokal finansiering og nærhet til beslutninger.

Gode kredittvurderinger utgjør basisen i virksomhetens samfunnsansvar. Hensikten er å skape verdier for den regionen vi er en del av. Med lokalkunnskap og nærhet til kundene, gjør bankens ledelse vurderinger som i tillegg til økonomi og risiko, baserer seg på et langsiktig samfunnsperspektiv.

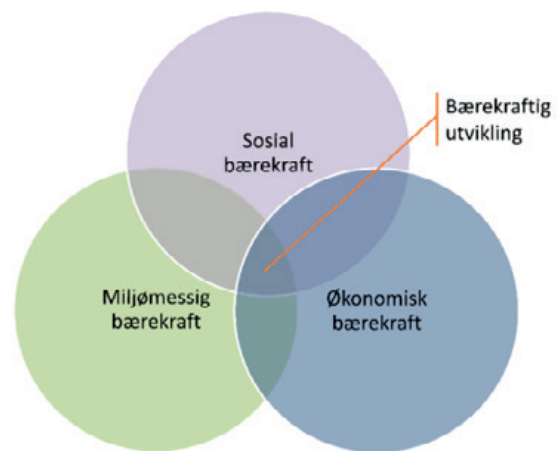
Bærekraftig virksomhet

SpareBank 1 Ringerike Hadeland er en bevisst hjørnesteinsbedrift i regionen og ønsker å være et forbilde på god forretningsdrift, - også når det gjelder miljø-, HR- og etiske spørsmål. Konsernets mål er at all forretningsdrift, investeringer og økonomisk verdiskaping skal ivareta hensynet til etikk, miljø, sosiale forhold samt arbeidstaker- og menneskerettigheter.

SpareBank 1 Ringerike Hadeland skal kjennetegnes av høy etisk standard, god eierstyring og selskapsledelse.

For konsernet innebærer samfunnsansvar at vi skal ta økonomisk, sosialt og miljømessig hensyn i det samfunnet vi er en del av ved å drive lønnsomt, etisk og bærekraftig.

Samfunnsansvar og bærekraft er en integrert del av virksomheten. Strategi for samfunnsansvar peker ut 4 prioriterte områder; økonomi, samfunn, arbeidsliv og miljø.

Interessentkart for SpareBank 1 Ringerike Hadeland

Konsernet forholder seg til omgivelsene, der utvikling og forvaltning av verdier skjer i samspill med kunder, eiere, medarbeidere, myndigheter, media, lokalsamfunn m.fl. Alle disse aktørene har forventninger til oss knyttet til samfunnsansvar.

Vi vil skille oss positivt ut – og arbeider for å oppfylle forventningene hver dag.

Årvisse kundeundersøkelser/posisjonsmålinger gir konsernet signaler om tilfredshet, omdømme og markedsandel. På bakgrunn av dette prioriterer banken tiltak for stadig å forbedre både finansielle og ikke-finansielle resultater.

Konsernets interessenter setter krav til at vi skaper balanse mellom etisk opptreden og økonomiske resultater. Nedenfor er en grovskisse over ulike interessenter som vi forholder oss til og som kan påvirke konsernets omdømme.

Verdiene som rettesnor

SpareBank 1 Ringerike Hadeland lever etter verdiene **NÆR, DYKTIG, ENGASJERT, FREMTIDSRETTET**.

Beslutninger og all kontakt med konsernets interessenter baseres på vedtatte verdier.

Etikk i SpareBank 1 Ringerike Hadeland

Konsernets virksomhet er avhengig av tillit fra kunder, offentlige myndigheter og samfunnet forøvrig.

SpareBank 1 Ringerike Hadeland skal kjennetegnes av høy etisk standard og god eierstyring og selskapsledelse. Vi skal være kompetente, ærlige og redelige. I all vår omgang med omgivelsene skal vi være bevisst på habilitet og ha nødvendig profesjonell distanse. Verdiskapningen skal skje i tråd med god rådgivningsskikk og innenfor rammer hvor den enkelte ansatte ikke må bryte etiske retningslinjer for å tilfredsstillende økonomiske

målsettinger.

De etiske retningslinjene er revidert i 2018 og inkluderer nå også seksuell trakassering. Vi vedtok 10 regler for etisk adferd, som støtter opp under likeverd, likestilling, gjensidig respekt og anerkjennelse.

De etiske retningslinjer gjelder alle ansatte i konsernet, midlertidig ansatte og tillitsvalgte; styre og representantskap.

I datterselskapene er det knyttet noen bransjenormer til formidling av bolig og til regnskapsvirksomheten.

Gjennomgang og drøfting av de etiske retningslinjene er en del av det obligatoriske introduksjonsprogrammet for nyansatte. Etikk er et sentralt tema i autorisasjons- og godkjenningsordningen for finansbransjen og alle ansatte tar årlig en gjennomgang/repetisjon av etiske retningslinjer. Slik sikrer vi at regler rundt etikk, habilitet, lojalitet, antikorrupsjon og integritet er på dagsorden.

Vi har også rutiner for varsling av kritikkverdige forhold og sikkerhetsbrudd.

Ansvarlig forvaltning hos fondsleverandører

SpareBank 1 Ringerike Hadeland tilbyr verdipapirfond fra flere fondsforvaltere. Felles for leverandørene er at de er meget bevisst på bærekraftige investeringer og sitt samfunnsansvar. Det avsettes betydelige ressurser i fondsselskapene på dette området.

Våre to største fondsleverandører, ODIN og DNB, er begge aktive forvaltere som bruker sine eierrettigheter til å påvirke ansvarlig forretningsdrift. De er opptatt av selskaper som skaper verdier over tid. Langsiktig verdiskapning krever at selskapene det investeres i har en bærekraftig forretningsmodell. Med dette menes at selskapenes virksomhet drives i samsvar med de krav samfunnet setter til sosiale og miljømessige forhold. I tillegg må selskapenes ledelse ha evne og vilje til å gjennomføre de tiltak som skaper langsiktig konkurransekraft.

Det finnes imidlertid ikke en predefinert standard for beste bærekraftmetode. SpareBank 1 setter krav om at fondsleverandørene skal ha tilfredsstillende retningslinjer knyttet til ESG-praksis. Som et minimum må produsent overvåke og følge opp brudd på oljefondets eksklusjonsliste. I tillegg må produsent heller ikke være i strid med de til enhver tid gjeldende FN prinsippene for bærekraft.

Ansvarlige investeringer

SpareBank 1 Ringerike Hadelands investeringer utøves på en slik måte at de oppfyller krav og regelverk knyttet til samfunnsansvar i konsernets «Strategi og retnings-

linjer for samfunnsansvar». Dette betyr at banken ikke skal investere i selskaper som bidrar til grove eller systematiske krenkelser av menneske- og arbeidstakerrettigheter, som for eksempel tvangsarbeid og barnearbeid. Bankens investeringer skal heller ikke bidra til alvorlig miljøskade eller korrupsjon.

I løpet av 2019 vil vi arbeide videre med å implementere «ansvarlige investeringer» i bankens policydokumenter for markeds- og likviditetsstyring.

Status samfunnsansvar 2015–2018

		2018	2017	2016	2015
Strategi / økonomi	Overordnet strategi Resultat før skatt (mill) Forvaltningskapital inkl. kredittforetak (mill) Ren kjernekapitaldekning Ren kjernekapitalprosent forholdsmessig konsolidert Børskurs EK bevis 31.12 Børsverdi per 31.12 (mill) Antall eiere	Revidert 425,6 32.184 17,4 16,6 193 3.021 2.226	Videreført 413,5 29.558 18,4 191 2.989 2.084	Revidert 411,6 28.062 15,9 178 2.483 2.028	Videreført 287,8 25.449 16,5 175,5 2.448 2.246
Samfunn / sosiale forhold inkl. arbeidsliv / HR	Strategi samfunnsansvar Strategi HR Etiske regler Antall årsverk – konsern Antall årsverk – Em1 RH Antall årsverk – SpB 1 Økonomihuset Morbank: Antall årsverk Andel kvinner Andel kvinner i ledergruppen Gjennomsnittsalder Ansattes tilfredshet (ATI) Avtale om inkluderende arbeidsliv Sykefravær totalt (%) Sykefravær > 16 dg (%) Livsfasepolitikk Program for lederutvikling Lønnspolicy	Videreført Videreført Revidert 235,1 31,5 59,0 144,6 65,4 43 48,5 Gjennomført Videreført 4,25 2,64 Videreført Videreført Videreført	Videreført Videreført Videreført 230,5 30,0 57,0 143,5 64,7 43 48,2 Gjennomført Videreført 4,47 3,58 Videreført Fornyset Videreført	Videreført Videreført Videreført 225,8 29,0 57,0 142,8 64,5 57 48,9 Gjennomført Videreført 4,55 3,42 Videreført Videreført Videreført	Videreført Videreført Videreført 223,4 32,7 54,0 136,7 65 57 47,5 Gjennomført Videreført 5,73 4,36 Videreført Videreført Videreført
	Antall kontorer Antall kunder Kundetilfredshet (indeks) Privatkunder Kundetilfredshet (indeks) Bedriftskunder	5 63.000 66 75	5 61.700 - -	5 58.000 68 73	8 57.500 - -
	Strategi sponsorvirksomhet Sponsorvirksomhet (mill) SpB. 1 Ringerike Hadeland Næringsstiftelse (mill) Gavevirksomheten fra 3 x Sparebankstiftelser (mill) Julegaver til kunder og forbindelser Skattekostnad (mill)	Videreført 9,8 3,0 56,5 84,0	Videreført 9,9 2,6 49,2 82,0	Videreført 8,6 2,9 49,2 84,6	Videreført 8,8 1,9 52,9 62,3
Miljø	Strategi anskaffelser i SpareBank 1 Ytre miljø mål Innkjøp av papir (tonn) Retur av teknologisk avfall (skrivere, tonere) Kildesortering	Videreført Videreført 4,3 Gjenvinnes Delvis	Videreført Videreført 2,6 Gjenvinnes Delvis	Videreført Etablert 6,1 Gjenvinnes Delvis	Videreført 3,9 Gjenvinnes Delvis

Eierstyring og selskapsledelse

SpareBank 1 Ringerike Hadeland er avhengig av tillit fra kunder, lokalsamfunn og offentlige myndigheter. Eierstyring og selskapsledelse i SpareBank 1 Ringerike Hadeland omfatter de mål og overordnede prinsipper som banken styres og kontrolleres etter for å sikre egenkapitalbeveiseiernes, kundenes, medarbeidernes og andre gruppers interesser i banken.

SpareBank 1 Ringerike Hadeland følger den norske anbefalingen for eierstyring og selskapsledelse av 2018 og retter seg etter dens anbefalinger så langt det passer for en sparebank med egenkapitalbevis. Formålet med anbefalingene for eierstyring og selskapsledelse er at selskaper notert på regulerte markeder skal ha eierstyring og selskapsledelse som klargjør rolledeling mellom egenkapitalbeveiseiere, styre og daglig ledelse utover det som følger av lovgivningen. Det foreligger ingen vesentlige avvik mellom anbefalingen og implementeringen i SpareBank 1 Ringerike Hadeland.

Arbeidsliv

Arbeidsmiljø og arbeidstakerrettigheter

Banken har som mål å være en attraktiv arbeidsgiver, og en trygg og god arbeidsplass med hensyn til fysisk og psykososialt arbeidsmiljø. Arbeidstakerrettigheter ivaretas gjennom etterlevelse av lov og tariffavtaleverk og i jevnlig dialog med medarbeidernes tillitsvalgte i flere faste møte- og samarbeidsarenaer. Banken gjør risikovurderinger med hensyn til helse, miljø og sikkerhet annethvert år, i samarbeid med verneombud, ledere og medarbeidere.

Det gjennomføres årlige organisasjonsundersøkelser som tar temperaturen på viktige forhold relatert til arbeidsmiljøet. Undersøkelsen i 2018 viser blant annet at medarbeiderne opplever godt samspill med kollegaer og ledere, og 89 % av medarbeiderne svarer positivt på spørsmålet om de gleder seg til å gå på jobb.

Systemet for utviklingssamtaler og kartlegging av medarbeidernes opplæringsbehov er ytterligere forbedret i 2018. På bakgrunn av kartleggingene i utviklingssamtalene utarbeides tiltaksplaner for videreutvikling for den enkelte og for banken totalt sett. Kompetanseområdet er prioritert, og skal bidra til at den enkelte medarbeider opplever mestring og utvikling i sitt arbeid.

Banken er en kontorarbeidsplass, og kartlegginger viser at stillesittende arbeid og stress utgjør de største risikoene for medarbeidernes helse. I samarbeid med bedriftshelsetjenesten utføres jevnlig arbeidsplassvurderinger, samt tilbud om helsekontroller. Alle medarbeidere får tilpasset sine arbeidsstasjoner etter behov, og eventuelt nødvendig ergonomisk utstyr blir anskaffet slik at plager kan forebygges og lindres. Banken motiverer til forebyggende aktiviteter i arbeidstiden, aktiviteter i regi av

bedriftsidrettslaget og yter økonomisk tilskudd til trening.

Skader og ulykker

Det er i 2018 ikke rapportert om arbeidsulykker eller personskader.

Sykefravær

I 2018 var sykefraværet i banken 4,25 %, en nedgang fra 4,47 % i 2017. Korttidsfraværet er forholdsvis lavt og stabilt. Generelt er sykefraværet i liten grad arbeidsrelatert. Banken arbeider aktivt med sykefraværsoppfølgingen, med vekt på å komme tidlig i gang med oppfølgingsplaner og aktuelle tilretteleggingstiltak.

Likestilling

Alle medarbeidere skal gis de samme mulighetene for faglig og personlig utvikling, og skal stilles likt uavhengig av kjønn.

Det er tilnærmet lik fordeling av kvinnelige og mannlige ledere på alle nivåer. I bankens styre er 43 % kvinner.

Blant bankens medarbeidere jobber 26 % av kvinnene og 3,7 % av mennene deltid. Deltidsstillingene er i hovedsak frivillige og innvilget etter søknad, eller skyldes redusert arbeidsevne. I tillegg er de fleste driftsstillingene normert til reduserte stillingsprosent.

I hvilken grad banken har medarbeidere som tar ut foreldrepermisjon varierer fra år til år. Det er imidlertid en gjennomgående positiv holdning til - og praksis for - at fedre tar ut minimum full fedrekvote.

I 2018 har 7 medarbeidere fullført studier på masternivå, - 4 kvinner og 3 menn.

Lønnsstatistikken viser små forskjeller mellom kvinner og menn for de fleste grupper, men noe høyere lønnsnivå for menn i stab. Lønnsforskjellene er diskutert med tillitsvalgte, og det er enighet om at det ikke foreligger systematisk forskjellsbehandling.

Status for likestillingen vurderes som god, og banken har ikke sett behov for å iverksette handlingsplaner for å fremme likestilling.

Et inkluderende arbeidsmiljø preget av mangfold, respekt og omtanke etterleves og er forankret i bankens personalpolitikk. I henhold til etiske retningslinjer og varslingsrutine tolereres ikke diskriminering, seksuell eller annen trakassering, eller annen utilbørlig adferd. Hver enkelt medarbeider skal bidra til at dette ikke forekommer. Banken har ikke iverksatt konkretet tiltak for å fremme formålet i diskrimineringslovgivningen.

Eiendomsmegleren Ringerike Hadeland AS

Selskapet deltok i konsernets organisasjonsundersøkelse utført av Kantar TNS. Undersøkelsen hadde jobb-engasjement og arbeidsglede som hovedfokus. Selskapet oppnådde meget høy score fra ansatte. Det er vår oppfatning at arbeidsmiljøet og den generelle trivsel på arbeidsplassen er god. Samarbeidet med de ansatte har vært godt og bidratt positivt til driften.

Det totale sykefraværet for 2018 var 2,8 %. Korttidsfravær 0,9 % og langtidsfravær 1,9 %.

Selskapets ansatte består av 18 kvinner og 14 menn. Selskapets 2 mestselgende meglere er begge kvinner. Styret består av 1 kvinne og 4 menn. Det er styrets vurdering at det i selskapet ikke er forskjellsbehandling eller diskriminering mellom kjønnene med hensyn til lønn, avansement og rekruttering. Styret har ut fra en vurdering av antall ansatte og stillingskategorier ikke funnet det nødvendig å iverksette spesielle tiltak med hensyn til likestilling i 2018.

SpareBank 1 Økonomihuset

Selskapet har i 2018 gjennomført en medarbeiderundersøkelse. Undersøkelsen viser at de ansatte trives på jobb, og at det er generelt høy medarbeidertilfredshet. Styret vil bruke undersøkelsen som et verktøy for å beholde høy medarbeidertilfredshet og i det videre arbeidet med arbeidsmiljøet.

Det totale sykefraværet i 2018 har vært 5,3 % hvorav langtidsfravær utgjør ca. 2,1 %.

Selskapenes ansatte består av 38 kvinner og 26 menn. Styret består av 4 menn og 1 kvinne. Det er styrets vurdering at det i selskapet ikke er forskjellsbehandling eller diskriminering mellom kjønnene med hensyn til lønn, avansement og rekruttering. Styret har ut i fra en vurdering av antall ansatte og stillingskategorier ikke funnet det nødvendig å iverksette spesielle tiltak med hensyn til likestilling.

Menneskerettigheter

Bankens etiske retningslinjer slår fast at menneskerettigheter skal respekteres, og at det skal medvirke aktivt til at dette skjer, - ikke bare i banken, men også hos bankens forretningsforbindelser. Banken har ikke utarbeidet egne retningslinjer for ivaretagelse av menneskerettigheter. Konsernet har sin virksomhet i Norge, hovedsakelig i regionene Ringerike, Hadeland og Nittedal. Ved å følge norske lover og regler mener vi at risikoen for å bryte rettighetene er minimale. Banken følger anskaffelsesstrategi i SpareBank 1 som stiller krav til forhold som lønn, hvitvasking, korrupsjon, arbeidstid, barnearbeid, diskriminering og miljø.

Ytre miljø

Konsernets påvirkning på ytre miljø er først og fremst energibruk (strøm), vannforbruk, transport/reisevirksomhet, innkjøp/materialvalg og avfall.

Banken vedtok i 2016 miljømål med et overordnet formål å ta vare på mennesker og miljøverdier og å unngå skader. Målene stiller blant annet krav om redusert reisevirksomhet, energiforbruk og avfall. Vi bruker stadig mer «Skype for Business» for å redusere reisebehovet mellom lokalbanker og andre SpareBank 1-banker.

Gjennom 2016/2017 gjennomførte vi et eget prosjekt med mål om å overføre flest mulige manuelle postforsendelser til elektroniske utsendinger. Arbeidet ga positive resultater med redusert papirforbruk og reduserte portokostnader.

Konsernet følger de retningslinjer for avfallshåndtering som gjelder for kommunene i regionen, inkludert retur og gjenvinning av alt teknologisk avfall.

Banken følger SpareBank 1s anskaffelsesstrategi ved innkjøp.

Energi- og klimaregnskap følges opp etter internasjonale standarder utviklet av «The Greenhouse Gas Protocol Initiative». Dette tar for seg forbruk som fører til klimagassutslipp som f.eks. reiser, avfallshåndtering og energiforbruk.

Konsernet er opptatt av å tilby løsninger som reduserer belastningen på miljøet; digitale, selvbetjente bankprodukter og tjenester, nettmøter, elektronisk distribusjon av brev og publikasjoner. Til sammen bidrar dette til å redusere transportbehov og papirforbruk.

Vi fortsetter arbeidet med miljøbevarende tiltak i 2019.

Behandling av personopplysninger

Konsernet Sparebank 1 Ringerike Hadeland håndterer personopplysninger som en del av daglig drift. Dette gjelder både personopplysninger på vegne av kunder og om egne ansatte. I de prosesser og oppgaver konsernet utfører er det viktig å ivareta den registrertes personvern.

I forbindelse med implementering av GDPR (General Data Protection Regulation) i 2018, er det utarbeidet spesifikke rutiner i konsernets morbank og datterselskaper som utdyper kravene som stilles til konsernets behandling av personopplysninger.

Konsernet legger i sine rutiner og prosesser vekt på en systematisk og risikobasert tilnærming for å ivareta den registrertes personvern og sikre etterlevelse av personopplysningsloven.

Dette gjøres ved at personopplysninger:

- Behandles på en lovlig, rettferdig og åpen måte
- Kun samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål og ikke videre-behandles på en måte som er uforenelig med behandlingens formål
- Er adekvate, relevante og begrenset til det som er nødvendig (dataminimering)
- Er korrekte og oppdaterte
- Lagres slik at det ikke er mulig å identifisere de registrerte lenger enn nødvendig
- Behandles på en måte som ivaretar krav til informasjonssikkerhet

Anti-hvitvasking og anti-korrupsjon

SpareBank 1 Ringerike Hadeland sin virksomhet er avhengig av tillit fra kunder, offentlige myndigheter og samfunnet forøvrig.

Konsernets ansatte skal kjennetegnes ved at de har høy etisk standard. Vi skal være kompetente, tillitvekkende, ærlige og redelige. I all vår omgang med omgivelsene skal vi være bevisst vår habilitet og ha nødvendig profesjonell distanse. Verdiskapningen skal skje innenfor rammer hvor den enkelte ansatte ikke må bryte etiske retningslinjer for å tilfredsstillе økonomiske målsettinger. Ansatte i konsernet SpareBank 1 Ringerike Hadeland skal under ingen omstendighet benytte sin stilling til å oppnå personlige fordeler eller opptre på en slik måte at det kan skade konsernets omdømme eller være i strid med norsk lov.

Konsernet har gjort nødvendige tilpasninger i rammeverk og prosesser for å sikre etterlevelse av den nye hvitvaskingsloven med tilhørende forskrifter som trådte i kraft 15. oktober 2018.

Konsernet har i løpet av 2018 avdekket forhold og foretatt innrapportering til Økokrim på mistenkelige transaksjoner som følge av arbeid mot hvitvasking.

Bankvirksomheten i SpareBank 1 Ringerike Hadeland

Styret er tydelig på bankens rolle i bekjempelse av hvitvasking og terrorfinansiering ved å sørge for at banken ikke misbrukes til dette formålet. Arbeidet mot korrupsjon og anti-hvitvasking tar utgangspunkt i bankens årlige risikoanalyse, hvor tiltak prioriteres mot det som har størst risiko. Tiltak er basert på overvåkning samt aktsomhet fra de ansatte.

Kontroll av etterlevelse av bankens retningslinjer med oppfølgende tiltak har høy prioritet og rapporteres jevnlig til ledergruppe og styre. Alle ledere, fagansvarlige og ansatte i kundeoppsisjon gjennomfører årlig e-læring og kunnskapstest på temaet hvitvasking.

Banken følger SpareBank 1-alliansens retningslinjer for svindelforebyggende tiltak. Det arbeides kontinuerlig i

Alliansen for å holde våre nett- og mobiltjenester sikre og for at kundene skal kunne bruke disse på en trygg måte. Dette arbeidet intensiveres med ny funksjonalitet for automatisk oppdatering av kundedata i 2019.

Eiendomsmeglere Ringerike Hadeland AS

Antihvitvaskingsarbeid er en sentral oppgave for alle eiendomsmeglerforetak. Bransjen har stort ansvar for å bekjempe at hvitvasking skjer gjennom omsetning av fast eiendom. Selskapet har foretatt risikovurdering av forhold knyttet til hvitvasking og terrorfinansiering. Tre hovedområder omfattes i særlig grad av undersøkelsesplikten; forhold ved partene i avtalen, forhold ved eierdommen og forhold ved klientmidlenes opprinnelse. Selskapet har egne rutinebeskrivelser for oppfølging av oppdragene. Antihvitvasking er også en viktig del av de fagansvarliges oppgaver i deres pålagte arbeid med kontroll av saksmapper hos alle meglere.

Alle ansatte gjennomfører årlige opplæringsprogram i antihvitvasking. Høsten 2018 igangsatte selskapet arbeidet med ny virksomhetsinnrettet risikovurdering for anti-hvitvaskingsarbeid og arbeid mot terrorfinansiering. Risikovurderingen med tilhørende rutiner skal implementeres i selskapet i 2019. For å gjøre arbeidet effektivt og sporbart, har selskapet også meldt inn systemkrav for anti-hvitvaskingsarbeid i nytt kjernesystem som Alliansen ferdigstiller første halvår i 2019.

SpareBank 1 Økonomihuset

Virksomheten er underlagt Lov om hvitvasking og terrorfinansiering og selskapet har etablert og integrert rutiner for å etterleve loven.

Ved etablering av rutiner er det tatt utgangspunkt i maler utarbeidet av bransjeforeningen Regnskap Norge, som selskapet er medlem av.

Det fokuseres aktivt i organisasjonen på regelverket, - og rutiner er inkludert i håndbok som er elektronisk tilgjengelig for alle ansatte.

Sammen om et levende lokalsamfunn

En av SpareBank 1 Ringerike Hadelands viktigste oppgaver er å bidra i utviklingen av et levende og sterkt lokalsamfunn.

Det er ikke tilfeldig at SpareBank 1's slagord de siste årene har vært «Sammen får vi ting til å skje».

Initiativene banken direkte eller indirekte tar skal motivere til videre utvikling av lokalt næringsliv, god dugnadsånd og frivillig arbeid i lag og foreninger.

Bankens overordnede målsetting stadfester ambisjonen om å være den anbefalte banken gjennom å bidra til vekst og verdiskapning i distriktet gjennom solid bank-

håndverk, bredt produktspekter, gode tekniske løsninger og godt arbeidsmiljø blant kompetente medarbeidere. Videre skal banken samspille med sparebankstiftelsene for å fremme utvikling og skape attraktive lokalsamfunn.

SpareBank 1 Ringerike Hadelands Talentstipend

Talentstipendet ble etablert i 2016 og har en årlig ramme på kr 500.000. Stipendet er et samarbeid mellom banken og de tre sparebankstiftelsene og gis til unge i alderen 15 – 35 år som har et spesielt talent innen idrett, kultur eller forskning/utdanning. Formålet er å inspirere til videre satsing og utvikling.

I 2018 var det 63 søkere, og juryen fant 8 unge talenter verdig et stipend – ett talent fikk 100.000 kroner og 7 fikk 50.000 kroner hver.

Det er styrets oppfatning at satsingen på unge, lokale talenter understøtter bankens profil i arbeidet for positivt omdømme og bidrag lokalt.

Vi utlyser nytt Talentstipend i 2019.

Fra utdelingen av Talentstipend 2018. (Foto BT Stokke)

Sparebankstiftelsene til nytte for lokalsamfunnet

De tre sparebankstiftelsene, - SpareBankstiftelsen Gran, SpareBankstiftelsen Jevnaker Lunner Nittedal og SpareBankstiftelsen Ringerike bidrar til aktivitet og utvikling lokalt og sikrer at kapitalen som var opparbeidet i de tre sparebankene forblir i de respektive lokalsamfunnene.

Sparebankstiftelsen eierandel i banken er 64,3 % og utbytte fra bankens årlige overskudd brukes blant annet til gaver til samfunnsnyttige formål i bankens markedsområde.

I 2018 bevilget de tre sparebankstiftelsene totalt 56,5 mill. kroner til lokale, samfunnsnyttige tiltak.

Tilbakemeldingene fra markedet er svært positive og det er styrets oppfatning at gavemidlene skaper verdifullt grunnlag for positiv aktivitet for mange.

Lag/foreninger og lokale initiativtakere er også i 2019 velkommen til å søke bredde- og prosjektgaver fra stiftelsene.

En næringsstiftelse til gagn for lokalt næringsliv

SpareBank 1 Ringerike Hadeland er tett på distriktets næringsliv. Dette er også grunnen til at vi har en egen stiftelse for utvikling og etablering av gründervirksomhet gjennom SpareBank 1 Ringerike Hadelands Næringsstiftelse. Stiftelsen har gjennom flere år vist sin berettigelse som viktig aktør for å hjelpe med etablering av bedrifter og styrke allerede etablerte foretak med tilskudd eller eierandeler i selskapet. Stiftelsen har eget styre og bevilget gjennom året 3,0 mill. kroner fordelt på 16 virksomheter.

Sammen får vi ting til å skje

SpareBank 1 Ringerike Hadeland driver bred sponsorvirksomhet.

Bankens engasjement skal være en katalysator for positiv virksomhet og bidra til å vitalisere lokalsamfunn.

Banken har 150 avtaler med lag/foreninger, institusjoner og enkeltpersoner som driver idrett, utdanning og kulturformidling. Aktiviteter som rettes mot barn og ungdom blir prioritert.

SpareBank 1 Ringerike Hadeland legger vekt på å være god samarbeids- og utviklingspartner i og for regionen. Derfor ble det i 2017 etablert samarbeid mellom Høgskolen i Sørøst-Norge (senere Universitetet i Sørøst-Norge), Ringerike Næringsforening og banken om utvikling av et Vekstbarometer for Ringeriksregionen. Barometeret måler og følger temperaturen i de tre kommunene Ringerike, Hole og Jevnaker innen temaene befolkning, verdiskapning, arbeidsplasser og velferd.

Resultatet ble første presentert for representanter fra lokalt næringsliv og kommunene i mars 2018.

Vekstbarometeret er et 5-årig prosjekt og følges opp med ny undersøkelse og rapport i 2019.

Kompetanseutvikling er sentralt for banken, både internt, for rekruttering til bransjen og som en del av samfunnsoppdraget. Det er derfor naturlig at banken, sammen med annet lokalt næringsliv, bidrar økonomisk overfor Universitetet i Sørøst-Norge, USN. Målet var å skaffe høgskolen universitetsstatus innen 2020, dette ble en realitet allerede i 2018. Nå fortsetter arbeidet for å befestе kvalitet og status.

Kompetanseformidling innen ungdoms- og videregående skole skjer gjennom engasjement i Ungt Entreprenørskap Buskerud, Oppland og Akershus og i direkte kontakt med skolene.

Nytt av året er «Utetimen», - et samarbeid mellom Norges Skiforbund, Sparebankstiftelsene og banken, der vi inviterer barneskoler til fysisk aktivitet ute i naturen. Ungene viser høyt engasjement når de blir utfordret både fysisk og kunnskapsmessig.

Bankens sponsorvirksomhet i 2018 beløp seg til 9,8 mill. kroner.

Det er styrets oppfatning at sponsoraktiviteten bidrar til å bygge positivt omdømme.

Rollen som sponsor og samarbeidspartner videreføres i 2019.

Samfunnsansvar fremover handler om god balanse mellom økonomiske resultater, sosiale forhold og miljømessig oppmerksomhet

Konsernets overordnede mål og strategier legger til rette for lønnsom vekst. Styret er tilfreds med arbeidet som legges ned knyttet til kompetanseheving, kontinuerlig forbedring og miljømessige hensyn for fortsatt å være i «toppligaen» for finanskonsern.

Vedtatt samfunnsansvarsstrategi er førende for arbeidet innen økonomi, samfunn, arbeidsliv, menneskerettigheter og miljø også gjennom 2019.

Eierstyring og selskapsledelse

Styret og ledelsen i SpareBank 1 Ringerike Hadeland vurderer årlig prinsippene for eierstyring og selskapsledelse og hvordan de fungerer i konsernet. De formelle kravene for denne følger av regnskapslovens § 3-3b og Oslo Børs krav om å følge eller forklare avvik fra Norsk anbefaling for eierskapsstyring og selskapsledelse (NUES).

Pkt 1. Redegjørelse for eierstyring og selskapsledelse

God virksomhetsstyring i SpareBank 1 Ringerike Hadeland omfatter de verdier, mål og overordnede prinsipper som konsernet styres og kontrolleres etter for å sikre egenkapitalbeveiseierne, kundenes, medarbeidernes og andre gruppers interesser i konsernet. SpareBank 1 Ringerike Hadeland følger den norske anbefalingen for eierstyring og selskapsledelse og retter seg etter dens anbefalinger som er relevante for en sparebank med egenkapitalbevis. Det foreligger ingen vesentlige avvik mellom anbefalingen og hvordan denne etterleves i SpareBank 1 Ringerike Hadeland.

Avvik fra anbefalingen: Ingen

Pkt 2. Virksomhet

SpareBank 1 Ringerike Hadeland er i dag et moderne, børsnotert bankkonsern som tilbyr alle typer finanstjenester. Bankens vedtatte visjon er å være "den anbefalte banken".

Bankens overordnede strategiske mål er å være et lønnsomt og solid bankkonsern som er attraktiv for kunder, egenkapitalbeveiseiere, medarbeidere og lokalsamfunnet. Den overordnede strategien skal gjenspeile disse ambisjonene. Som følge av dette skal bankkonsernet

- Bidra til vekst og utvikling
- Nær og dyktig – med kortreiste beslutninger
- Digitale løsninger med personlig signatur
- Være samfunnsengasjert og skape stolthet for regionen
- Bedriftskultur med arbeidsglede, åpenhet og kontinuerlig forbedring
- Selvstendig og offensiv eier i SpareBank 1-alliansen

Styret evaluerer løpende konsernets strategiske målbilde og fastsetter de overordnede mål-setningene relatert til risikoprofil og avkastning. Videre fastsetter styre overordnede rammer og retningslinjer for risiko- og kapitalstyringen i konsernet, samt etiske retningslinjer som skal bidra til høy etisk standard.

Bankens vedtekter finnes på bankens nettside.

Samfunnsansvar er en integrert del av SpareBank 1 Ringerike Hadeland sin virksomhet og uttrykkes gjennom strategier tiltak og aktiviteter banken gjennomfører i lokalsamfunnet. Et aktivt samfunns-engasjement er direkte verdiskapende ved at det reduserer risiko, gir nye forretningsmuligheter, skaper motiverte medarbeidere og ikke minst bidrar til å opprettholde bankens gode omdømme.

SpareBank 1 Ringerike Hadeland har egne nettsider for samfunnsansvar. Det vises ellers til eget kapittel om bærekraft i årsrapporten.

Avvik fra anbefalingen: Ingen

Pkt. 3 Selskapskapital og utbytte

Styret foretar løpende en vurdering av kapitalsituasjonen i lys av selskapets mål, strategi og ønsket risikoprofil, samt regulatoriske krav. SpareBank 1 Ringerike Hadeland har et langsiktig mål for ren kjernekapital på 15 prosent. Per 31.12.2018 var ren kjernekapitaldekning forholdsmessig konsolidert på 16,6 prosent. Styret vurderer kapitaldekningen å være tilfredsstillende.

For detaljert informasjon om kapitaldekningen, se note 5 i årsrapporten. For en nærmere omtale av reglene om kapitaldekning og hvilke prinsipper SpareBank 1 Ringerike Hadeland legger til grunn for å vurdere kapitalbehovet, vises det til konsernets Pilar 3-rapportering som er publisert på bankens nettside.

Utbytte

SpareBank 1 Ringerike Hadeland skal til enhver tid ha en klar og forutsigbar utbyttepolitikk som er fastsatt av styret. Utbyttepolitikken gir grunnlag for de utbytteforslagene som fremmes av styret for representantskapet.

Ved fastsettelse av størrelsen på årlig utbytte skal det tas hensyn til konsernets kapitalbehov, resultatutvikling og eksterne rammevilkår. Styret legger til grunn at minst 50 prosent av konsernets resultat etter skatt utbetales som kontantutbytte. Årsoverskuddet blir fordelt mellom egenkapital-beviseierne og sparebankens fond i samsvar med deres andel av bankens egenkapital. Konsernets investor- og utbyttepolitikk er tilgjengelig på bankens nettside.

Tilbakekjøp av aksjer

Styret i SpareBank 1 Ringerike Hadeland har per 31.12.2018 tillatelse fra Finanstilsynet til å erverve og ta pant i egne egenkapitalbevis for samlet pålydende inntil 50 mill. kr. Tillatelsen er gyldig frem til neste representantskapsmøte senest 30.04.2019, eller inntil Finanstilsynet ut fra hensynet til konsernets soliditet tilbakekaller tillatelsen.

Kapitalforhøyelser

Styrefullmakter til kapitalforhøyelser gis på bakgrunn av konkrete og definerte formål. Per 31.12.2018 foreligger det ingen styrefullmakter til å foreta kapitalforhøyelser i SpareBank 1 Ringerike Hadeland.

Avvik fra anbefalingen: Ingen.

Pkt. 4 Likebehandling av egenkapitalbevisiere og transaksjoner med nærstående

SpareBank 1 Ringerike Hadeland har en egenkapitalbevisklasse og alle egenkapitalbevis har lik stemmerett. Styret og ledelsen legger vekt på at alle egenkapitalbevisiere skal likebehandles og ha samme mulighet for innflytelse. Ved aksjekapitalforhøyelser skal eksisterende aksjonærer gis fortrinnsrett, med mindre særskilte forhold tilsier at dette kan fravikes. Slik fravikelse vil i så fall bli begrunnet.

SpareBank 1 Ringerike Hadeland forholder seg til finansforetakslovens regler for eier- og stemmerettsbegrensninger så langt bestemmelsene gjelder for sparebanker med egenkapitalbevis.

Transaksjoner med nærstående

Styreinstruksen i SpareBank 1 Ringerike Hadeland slår fast at styremedlemmer og adm. banksjef ikke må delta i behandlingen eller avgjørelsen av spørsmål som har slik særlig betydning for egen del eller for noen nærstående at vedkommende må anses for å ha personlig eller økonomisk særinteresse i saken. Det samme følger av konsernets etiske retningslinjer. Den enkelte plikter selv å påse at han ikke er inhabil ved behandlingen av en sak.

Styreinstruksen slår videre fast at styremedlemmer på eget initiativ skal opplyse om enhver interesse den enkelte eller vedkommendes nærstående kan ha i avgjørelsen av et spørsmål. Med mindre styremedlemmet selv velger å fratre ved behandlingen eller avgjørelsen av en sak, skal styret beslutte om vedkommende skal fratre. Ved vurderingen skal det legges vekt på alle former for personlige, økonomiske eller andre interesser hos styremedlemmet og behovet for allmennhetens tillit til bankens virksomhet. Styrets vurderinger av habilitetsspørsmål protokolleres.

Avvik fra anbefalingen: Ingen

Pkt. 5 Fri omsettelighet

Bankens egenkapitalbevis er notert på Oslo Børs med ticker RING og er fritt omsettelige. Vedtektene inneholder ingen begrensninger på omsetteligheten.

Avvik fra anbefalingen 5: Ingen

Pkt. 6 Generalforsamling (Representantskapet)

En sparebank er i utgangspunktet et selveid institusjon og styringsstrukturen og sammensetningen av styringsorganene skiller seg fra aksjeselskaper, jfr. finansforetaksloven kapittel 8 om hvilke organer en sparebank skal ha. SpareBank 1 Ringerike Hadeland forholder seg til finansforetakslovens bestemmelser om finansforetaksorganer.

Representantskapet er konsernets øverste organet. Representantskapet skal se til at sparebanken virker etter sitt formål i samsvar med lov, vedtekter og representantskapets vedtak. Etter lovgivingen legges det vekt på at de valgte medlemmer skal sammen avspeile sparebankens kundestruktur, andre interessegrupper og samfunnsfunksjon. Egenkapitalbevisiere og innskyterne har ni representanter hver, mens ansatte har seks representanter.

Representantskapet fastsetter konsernets årsregnskap, gir styret fullmakt til å ta opp ansvarlig lån og til å foreta kapitalforhøyelser, samt velge medlemmene til bankkonsernets styre og valgkomité.

Ordinært repsskapsmøte skal i henhold til vedtektene avholdes innen utgangen av mars måned hvert år. Innkalling og saksdokumenter sendes medlemmene og er tilgjengelig på bankens nettside senest 21 dager før møtet avholdes. Ved forfall innkalles varamedlemmer. Det er ikke anledning til å møte ved fullmektig eller med rådgiver. På representantskapsmøtet deltar styreleder, minst en representant fra valgkomiteen og ekstern revisor. Andre styremedlemmer kan stille. Fra administrasjonen deltar adm. banksjef og banksjef økonomi/finans. Øvrige medlemmer av konsern-ledelsen kan stille. Det er kun medlemmer av representantskapet som har stemmerett og generelt fattes beslutninger med

alminnelig flertall. Protokoll fra møtene i representantskapet er tilgjengelig på bankens nettside.

En oversikt over representantskapets medlemmer finnes på bankens nettside.

Egenkapitalbeviserienes valg møte

Det avholdes årlig ett valg møte for egenkapitalbeviserierne hvor representanter til representantskapet velges og hvor det informeres om selskapets finansielle stilling. Egenkapitalbeviserierne innkalles til valg møte senest 14 dager før valg møtet avholdes. Innkallingen inkluderer valgkomiteens innstilling til representanter til representantskapet samt andre relevante sakspapirer. Hver egenkapitalbevis gir rett til en stemme. Den som har stemmerett er valgbar. Alle egenkapitalbeviseriere kan delta på møtet, og det er anledning til å stemme med fullmakt.

Avvik fra anbefalingen: SpareBank 1 Ringerike Hadeland forholder seg til lover og forskrifter som regulerer finansforetak i sammensetningen av styrende organer. Avvikene vurderes ikke å ha noen reell forskjell fra anbefalingen.

Pkt. 7 Valgkomiteer

I samsvar med SpareBank 1 sine vedtekter er det etablert en valgkomité for innskytterne og en valgkomité for egenkapitalbeviserierne. I tillegg har de ansatte et valg styre for sine representanter.

Valgkomite for representantskapet

Representantskapet i SpareBank 1 Ringerike Hadeland velger en valgkomité blant representantskapets medlemmer. Valgkomiteen består av fem medlemmer hvor minst en representant fra hver av interessegruppene er representert, samt ett uavhengig medlem som ikke er medlem av representantskapet. Komiteen ledes av representantskapets leder. Valget gjelder for to år om gangen.

Valgkomiteen avgir begrunnet innstilling representantskapet for valg av styrets leder og medlemmer, samt medlemmer av valgkomiteen. Innstillingen skal gi relevant informasjon om kandidatens bakgrunn og uavhengighet. Valgkomiteen har også som oppgave å gjennomgå og foreslå eventuelle endringer i honorarstrukturen for selskapets tillitsvalgte.

Valgkomiteen skal forberede innskytternes valg av representantskapsmedlemmer og varamedlemmer til representantskapet. Valgkomiteens innstilling skal foreligge senest to uker før innskytervalget skal gjennomføres.

Informasjon om valgkomiteen finnes på bankens nettside.

Valgkomite egenkapitalbeviserierne

Valgkomiteen skal forberede egenkapitalbeviseriernes valg av medlemmer og varamedlem til representant-

skapet, samt leder, medlemmer og varamedlemmer til valgkomiteen. Valget gjennomføres på egenkapitalbeviseriernes valg møte.

Valg styre for ansattes valg

Valg av ansatte som medlemmer av representantskapet foretas av og blant de ansatte i selskapet i henhold til egen instruks.

Avvik fra anbefalingen: Ingen.

Pkt. 8 Styret, sammensetning og uavhengighet

Styret velges av representantskapet for inntil to år av gangen. Styret består av ni medlemmer, hvorav to er ansatte representanter. Styret skal være sammensatt slik at de ivaretar bankens behov for kompetanse, kapasitet og mangfold. Ved valg av styrets medlemmer foretas en egnethetsvurdering som blant annet tar hensyn til behovet for både kontinuitet og uavhengighet. De valgte styremedlemmene skal til sammen oppfylle alle nødvendige lovpålagte kompetansekrav. Begge kjønn skal være representert ved minst 40 prosent i styret.

Ingen av styremedlemmene som er valgt av representantskapet har noen ansattes- eller oppdragsforhold til selskapet utover sine verv som tillitsvalgte. De enkelte styremedlemmenes bakgrunn er beskrevet i årsrapporten på selskapets nettsider.

Ingen i konsernledelsen er medlem av styret.

Styret har minimum 10 møter i året og medlemmenes deltakelse på styremøtene er beskrevet i årsrapporten.

Avvik fra anbefalingen: Et styremedlem, som ble innvalgt 2018, var tidligere ansatt i konsernet som banksjef økonomi/finans frem til 15.02.2015. Styremedlemmet er ansatt som finansdirektør i en av bankens største kunder. Styremedlemmets uavhengighet er vurdert av valgkomiteen. Utover dette har selskapet ingen avvik fra anbefalingen

Pkt. 9 Styrets arbeid

Styrets oppgaver reguleres av en egen styreinstruks vedtatt av representantskapet og det utarbeides årsplaner for styrets arbeid. Instruksen regulerer blant annet styrets ansvar og plikter, saksbehandling og hvilke saker som skal styrebehandles, samt regler for innkalling og møtebehandling. Styret leder konsernets virksomhet i samsvar med lover, forskrifter, vedtekter og vedtak fattet i representantskapet. Styret er ansvarlig for at midler konsernet rår over forvaltes på en trygg og hensiktsmessig måte, samt å påse at bokføring og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll. I tillegg fastsetter styret konsernets strategi, budsjett, markeds- og organisasjonsmessige mål. Det er styret som ansetter og avsetter adm. banksjef. Styret har også fastsatt styringsinstruks for adm. banksjef.

Styremedlemmer tar ikke ta del i behandlingen eller avgjørelsen av spørsmål som har særlig betydning for vedkommende selv eller noen av sine nærstående. Styrets nestleder leder diskusjonen dersom styreleder erklærer seg inhabil. Se for øvrig punkt 4 hvor interessekonflikter og inhabilitet omtales nærmere.

Styret mottar periodisk rapportering av resultatutvikling, markedsutvikling, ledelses-, personal- og organisasjonsmessig utvikling og utvikling i risikobildet og risikoeksponeringen for selskapet. Styret foretar årlig en egenevaluering av sitt virke med henblikk på arbeidsform, saksbehandling, møtestruktur og prioritering av oppgaver, og dette gir grunnlag for endringer og tiltak. I tillegg foretas en evaluering av hvilken kompetanse styret besitter.

Styret har opprettet tre faste styreutvalg som består av medlemmer av styret, som er nærmere beskrevet nedenfor. Utvalgene er forberedende og rådgivende arbeidsutvalg for styret, med formål å foreta vurderinger av utpekte saksområder og derved forbedre styrebehandlingen. Styret fastsetter instruks for utvalgene.

Godtgjørelsesutvalg

Godtgjørelsesutvalget består av tre medlemmer, inkludert en ansattrepresentant fra konsernets styre, som møtes minimum to ganger årlig. Utvalget skal forberede styrets behandling av blant konsernets godtgjørelsesordning og forberede behandling av adm. banksjefs kontrakt og vilkår for årlig behandling av et samlet styret.

Godtgjøringsutvalget er regulert i finansforetakslovens § 15-4 (2)

Risikoutvalget

Risikoutvalget består av tre medlemmer fra konsernets styre, og møtes normalt fem ganger i året. Risikoutvalget skal forberede behandlingen av saker knyttet til styrets styring og kontroll av konsernets samlede risiko, samt jevning vurdere om konsernets styring- og kontrollordninger er tilpasset risikonivå og omfang av virksomheten. Utvalget skal videre overvåke systemene for internkontroll, herunder konsernets interne revisjon.

Risikoutvalgets oppgaver er regulert i finansforetaksloven § 13-6 (4).

Revisjonsutvalget

Revisjonsutvalg består av tre medlemmer fra konsernets styre, og møtes normalt fem ganger i året. Utvalgets sammensetning oppfyller anbefalingens krav uavhengighet og kompetanse. Revisjons-utvalget skal forberede styrets oppfølging av regnskapsrapporteringsprosessen, samt avgi uttalelse for valg av revisor. Utvalget skal ha løpende kontakt med revisor om årsregnskapet og vurdere og overvåke revisors uavhengighet og objekt-

ivitet, herunder i hvilken grad andre tjenester enn revisjon som er levert av revisor som kan ha betydning for revisors uavhengighet og objektivitet.

Revisjonsutvalgets oppgaver er regulert i finansforetakslovens § 13-6 (4)

Avvik fra anbefalingen: Ingen

Pkt. 10 Risikostyring og internkontroll

Styret i SpareBank 1 Ringerike Hadeland har fokus på risikostyring og internkontroll, og at det er en integrert del av styrets arbeid. God risiko- og kapitalstyring er sentralt i konsernets langsiktige verdiskaping. Internkontroll skal bidra til å sikre effektiv drift og forsvarlig håndtering av risikoer av betydning for å oppnå konsernets forretningsmessige mål

Bankkonsernets pilar 3-rapport, inneholder en beskrivelse av risiko- og kapitalstyring og er tilgjengelig på bankens nettsider.

SpareBank 1 Ringerike Hadeland har som mål å opprettholde en moderat risikoprofil, og ha så høy kvalitet i risikooppfølgingen at ingen enkelthendelser skal kunne skade konsernets finansielle stilling i alvorlig grad. Selskapets risikoprofil er fastsatt gjennom styringsdokumenter for ulike risikoområder og er kvantifisert gjennom styrefastsatte rammer.

Konsernets overordnede risikoeksponering og risiko-utvikling følges opp gjennom periodiske risikorapportert til konsernets ledelse og styret. Overordnet risikoovervåking og rapportering foretas av avdeling for risikostyring og compliance som er uavhengig av forretningsenhetene.

Internkontroll finansiell rapportering

Bankens avdeling for økonomi og finans utarbeider finansiell rapportering i SpareBank 1 Ringerike Hadeland og påser at rapporteringen skjer i samsvar med gjeldende lovgivning, regnskapsstandarder og konsernets regnskapsprinsipper. Banksjef økonomi og finans rapporterer direkte til adm. banksjef.

Ekstern revisor foretar hvert kvartal begrenset revisjon av selskapets delårsregnskap i tillegg til full revisjon av selskapets årsregnskap.

Internrevisjonen

Intern revisor er et redskap for styret og administrasjonen for overvåking av at risikostyringsprosessen er målrettede, effektive og fungerer som forutsatt. Det er EY som står for leveransen av internrevisortjenester til konsernet, og omfatter morbanken og datterselskaper underlagt forskrift om risikostyring og internkontroll.

Internrevisjonen rapporterer halvårlig til styret, som

vedtar årsplaner og budsjett for internrevisjonen. Internrevisjonens rapporter og anbefalinger blir løpende gjennomgått og vurdert implementert.

Bærekraftig verdiskaping

Banken har en viktig rolle som utviklingsaktør og ønsker å være et forbilde på god forretningsdrift, også når det gjelder miljø-, HR- og etiske spørsmål. Konsernets mål er at all forretningsdrift, investeringer og økonomisk verdiskaping skal ivareta hensynet til etikk, miljø, sosiale forhold samt arbeidstaker- og menneskerettigheter. SpareBank 1 Ringerike Hadeland skal kjennetegnes av høy etisk standard, god eierstyring og selskapsledelse.

Styret har vedtatt etikkregler for konsernet, og etikk er fast tema på kurs for alle nyansatte. I tillegg gjennomføres årlig en etikkuke med fokus på aktuelle områder hvor ansatte deltar i diskusjoner rundt utvalgte tema. Dette skal bidra til at bevisstgjøring av konsernets verdigrunnlag og at etiske retningslinjer blir godt kommunisert og gjort kjent i hele organisasjonen. Det er etablert varslingsrutiner dersom ansatte får kunnskap om forhold som er i strid med eksterne eller interne bestemmelser eller andre forhold som kan være med på å skade selskapets omdømme eller finansielle situasjon.

Avvik fra anbefalingens: Ingen

Pkt. 11 Godtgjørelse til styret

Styrets medlemmer mottar en årlig kompensasjon fastsatt av representantskapet. Styremedlemmenes honorar er ikke resultatavhengige og det utstedes ikke opsjoner til styremedlemmene. Ingen av styrets medlemmer valgt av representantskapet har oppgaver for selskapet utover styrevervet eller verv avledet av dette.

Nærmere informasjon om kompensasjon for styret fremgår av note til årsregnskapet.

Avvik fra anbefalingen: Ingen

Pkt. 12 Godtgjørelse til ledende ansatte

Fastsetting av lønn og annen godtgjørelse til adm. bank-sjef foretas av styret. Styret har etablert et godtgjørelsesutvalg som velges av og blant styrets medlemmer. Utvalget skal forberede alle saker om godtgjørelsesordninger som skal avgjøres av styret.

Nærmere informasjon om kompensasjon for ledende ansatte fremgår av note til årsregnskapet.

Styrets erklæring om lederlønn er eget saksdokument til representantskapet.

Det er ingen aksjeverdibasert godtgjørelse i konsernet.

Avvik fra anbefalingen: Ingen

Pkt. 13 Informasjon og kommunikasjon

SpareBank 1 Ringerike Hadeland legger betydelig vekt på at korrekt, relevant og tidsriktig informasjon om konsernets utvikling og resultater skal skape tillit overfor investormarkedet.

Informasjon til markedet formidles gjennom investorpresentasjoner, hjemmesider på internett, pressemeldinger og regnskapsrapporter. Det avholdes regelmessige presentasjoner overfor investorer, långivere og andre samarbeidspartnere.

Avvik fra anbefalingen: Ingen

Pkt. 14 Selskapsøvertakelse

SpareBank 1 Ringerike Hadeland er en selveiende institusjon som ikke kan bli overtatt av andre gjennom oppkjøp. Eierstrukturen i en sparebank er lovregulert og det må gis tillatelse fra Finanstilsynet for eierandel over 10 prosent av eierandelskapitalen.

Oversikt over de største egenkapitalbeveiere i SpareBank 1 Ringerike Hadeland fremkommer av årsregnskap og kvartalsrapporter.

Avvik fra anbefalingen: Lovpålagt eierbegrensning

Pkt. 15 Revisor

Ekstern revisor velges av representantskapet etter anbefaling fra revisjonsutvalget og innstilling fra styret. Revisors hovedoppgave er å vurdere hvorvidt årsregnskapet er avgitt i samsvar med lov og forskrifter, og foretar den lovbestemte bekreftelsen av den økonomiske informasjon konsernet gir i sine offentlige regnskap. Ekstern revisor deltar i styremøtene som behandler årsregnskapet. I tillegg møter revisor i revisjonsutvalgets møter som behandler regnskapet.

Styret har fastsatt retningslinjer for den daglige ledelsens adgang til å benytte ekstern revisor til andre tjenester enn revisjon.

Ekstern revisor presenterer årlig en plan for revisjonsarbeidet for revisjonsutvalget og styret. Revisor gir revisjonsutvalget en beskrivelse av hovedelementene i revisjonen foregående regnskapsår, herunder om det er identifisert vesentlige svakheter i selskapets interne kontroll knyttet til regnskapsrapporteringsprosessen, samt eventuelle forbedringsforslag.

Avvik fra anbefalingen: Ingen

Egenkapitalbevis

SpareBank 1 Ringerike Hadeland hadde ved utgangen av 2018 en egenkapitalbeviskapital på 1.565,0 mill. kroner fordelt på 15.650.405 egenkapitalbevis hvert pålydende 100 kroner. Banken hadde ingen egenbeholdning av egenkapitalbevis.

Egenkapitalbeveiseiernes kapital per 31. desember 2018 består i tillegg til egenkapitalbeviskapitalen av utjevningfondet på 997,6 millioner kroner og overkursfondet på 491,7 millioner kroner. Kapital tilhørende egenkapitalbeveiseierne utgjorde samlet 3.054,3 millioner kroner (morbank) samt avsatt utbytte på 165,9 millioner kroner.

Utbyttepolitikk

SpareBank 1 Ringerike Hadeland har som økonomisk mål for sin virksomhet å oppnå resultater som gir god og stabil avkastning på Bankens samlede egenkapital. Banken vil skape verdier for egenkapitalbeveiseierne ved konkurransedyktig avkastning i form av utbytte og verdistigning på egenkapitalbevisene.

Det legges vekt på at soliditeten er på et tilfredsstillende nivå. Banken skal til enhver tid ha en egenkapital som er tilpasset finansielle mål, vekststrategi og ønsket risikoprofil, og som kan danne grunnlag for økende inntjening over tid.

Årsoverskuddet blir fordelt mellom eierkapitalen (egenkapitalbeveiseierne) og grunnfondskapitalen (tidligere sparebankens fond) i samsvar med deres andel av morbankens egenkapital.

SpareBank 1 Ringerike Hadeland har som målsetting at minst halvparten av eierkapitalens andel av overskuddet i konsernet utbetales som kontantutbytte. Ved fastsettelsen av utbytte vil det bli tatt hensyn til konsernets og morbankens resultatutvikling, markedssituasjonen, stabilitet i utbytte samt behov for ren kjernekapital.

Overskuddsdisponering

Det er morbankens regnskap som danner grunnlag for disponering av årsoverskuddet. Morbankens resultat

inkluderer mottatt utbytte fra datterselskaper og felleskontrollerte virksomheter.

I konsernregnskapet foretas full konsolidering av datterselskaper, mens resultatandel fra felleskontrollerte virksomheter konsolideres etter egenkapitalmetoden. Utbytte inkluderes derfor ikke i konsernresultatet.

Årsoverskudd til disponering for 2018 fremkommer etter endringer i fond for urealiserte gevinster på -12,4 millioner kroner. Samlet beløp til disponering utgjør 311,1 millioner kroner.

Basert på bankens utbyttepolitikk foreslår styret å utbetale et ordinært kontantutbytte på 10,60 kroner per egenkapitalbevis. Dette gir en utdelingsgrad på 50 % av egenkapitalbeveiseiernes andel av konsernets resultat i 2018.

Investorpolitikk

SpareBank 1 Ringerike Hadeland legger betydelig vekt på at korrekt, relevant og tidsriktig informasjon om konsernets utvikling og resultater skal skape tillit overfor investormarkedet. Informasjon til markedet formidles gjennom investorpresentasjoner, bankens hjemmesider, børsmeldinger, pressemeldinger og regnskapsrapporter.

Det avholdes regelmessige presentasjoner overfor eiere, långivere og andre samarbeidspartnere.

Banken vil likebehandle sine eiere og vil ikke gi noen egenkapitalbeveiseiere urimelige fordeler på andre eieres eller bankens bekostning.

Banken har som mål at det skal være god likviditet i egenkapitalbevisene og god spredning blant eiere som representerer sparebankstiftelsene, kunder, regionens investorer samt øvrige investorer. Banken vil bidra til tiltak som fremmer dette målet.

Informasjonsadresser

SpareBank 1 Ringerike Hadeland distribuerer informasjon

til markedet via bankens hjemmeside på www.rhbank.no (Investor Relations) og via Newsweb (www.newsweb.no).

Finansiell kalender for 2019

Ex utbytte dato:	21.03.2019
1. kvartal:	09.05.2019
2. kvartal:	14.08.2019
3. kvartal:	30.10.2019

Foreløpige årsregnskapstall for 2019 blir offentliggjort i februar 2020.

Skjermingsfradrag

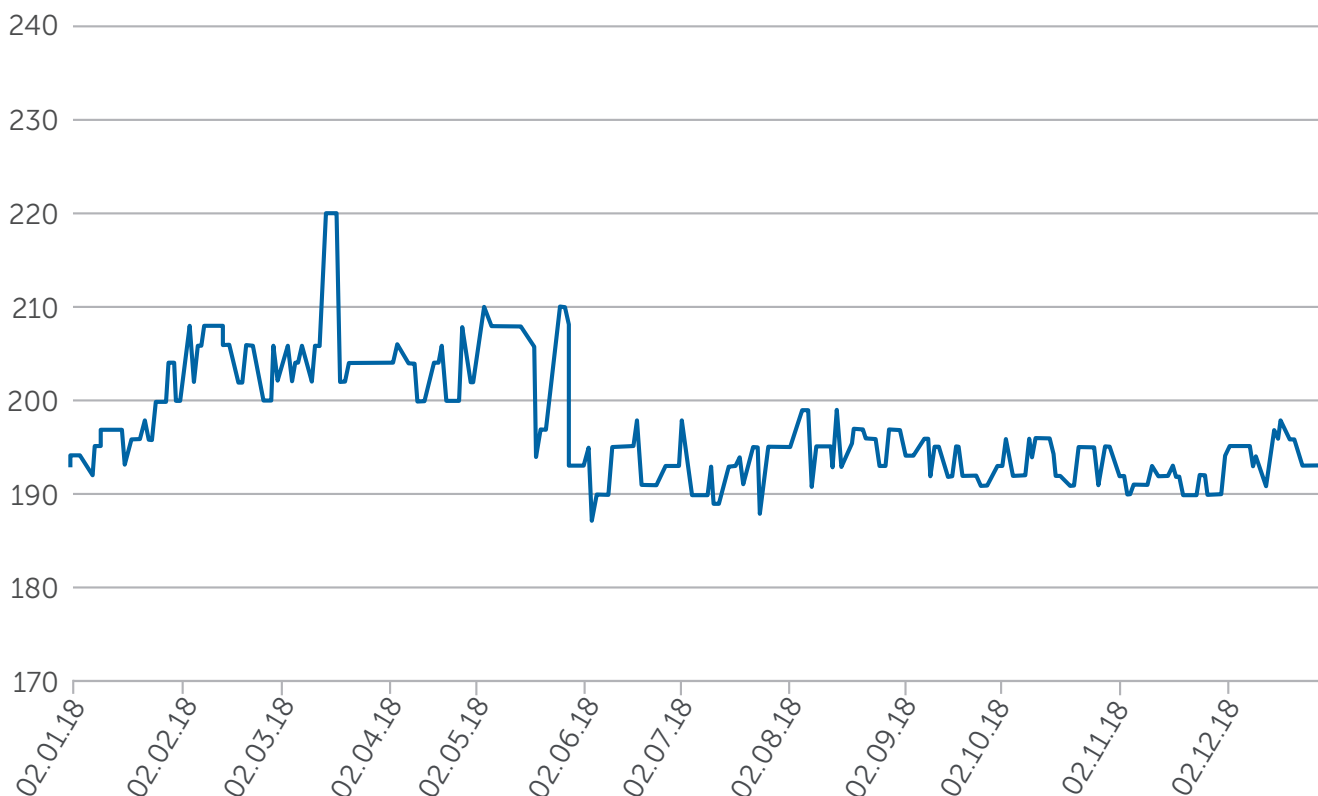
For å hindre dobbeltbeskatning av Banken og eierne gjelder regler om Fradrag for Skjerming (Skattelovens § 10-12, erstattet tidligere regler om RISK-fradrag).

Skjermingen beregnes for det enkelte egenkapitalbevis, og settes til egenkapitalbevisets skjermingsgrunnlag multiplisert med en skjermingsrente. Skjermingsgrunnlaget settes til egenkapitalbevisets inngangsverdi. Skjermingsrenten fastsettes av departementet i forskrift. Skjermingen tilordnes eier av egenkapitalbeviset per 31. desember i inntektsåret.

Markedsutvikling for bankens egenkapitalbevis 2018

Markedskursen for SpareBank 1 Ringerike Hadelands egenkapitalbevis (RING) var ved utgangen av 2018 på 193 kroner per bevis. Per 31. desember 2017 var kursen 191 kroner. Kursstigningen i 2018 var således 1,0 %. Med et kontantutbytte på 10,60 kroner for 2018 blir direkteavkastningen for egenkapitalbeviset 5,5 %.

SpareBank 1 Ringerike Hadeland i perioden 02.01.18-28.12.18

Bankens tillitsvalgte 2018

Representantskapet

Innskytervalgt

Medlemmer

Mette Sønsteby
Steinar Aasnæss (nestleder)
Lise Kihle Gravermoen (repr. samf. funksjon)
Harald Myhre
Cecilie Laeskogen
Marte Grindaker
Kari-Anne Jønnes (leder)
Kjetil Gulbrandsen
Roy S. Torheim

Varamedlemmer

Richard Hals Gylseth
Kristin Gamme Helgaker
Kjersti Land Nyhus (repr. samf. funksjon)

Egenkapitalbeviseriervalgt

Medlemmer

Frederik W. Skarstein
Anne Lise Rian
Tor Eid
Helge A. Hagelsteen Vik
Ole Western
Finn Martinsen
Bjørg Westhagen
Lars Torgeir Dahl
Roar Ruden

Varamedlemmer

Guro Cathrine Thoresen
Arvid Skjennum
Anders Strande

Ansattevalgt

Medlemmer

Randi Irene Roa
Liv Grinna
Heidi Brusveen
Silje Johansen Engebretsen
Hanne Dahl Molden
Espen Gundersen

Varamedlemmer

Robert Eriksen
Katrine Mathiesen

Styret, kontrollkomite og valgkomiteer

Styret

Medlemmer

Oscar Engeli (leder)
Wenche Ravlo (nestleder)
Hege Marie Syversen
Kjell Baug
Svein Oftedal
Hans Anton Stubberud
Jane K. Gravbråten
Liv Bente Kildal (ansatt)
Gunnar Bergan (ansatt)

Revisjonsutvalget

Medlemmer

Hege Marie Syversen (leder)
Kjell Baug
Hans Anton Stubberud

Risikoutvalget

Medlemmer

Kjell Baug (leder)
Hege Marie Syversen
Hans Anton Stubberud

Godtgjørelsesutvalget

Medlemmer

Oscar Engeli (leder)
Svein Oftedal
Liv Bente Kildal

Valgkomite Representantskapet

Medlemmer

Kari-Anne Jønnes (leder)
Peer Veiby
Lise Kihle Gravermoen (repr. samf. funksjon)
Finn Martinsen
Randi Irene Roa (ansatt)

Varamedlemmer

Marte Grindaker
Beate H. Hundhammer
Kjersti Land Nyhus (repr. samf. funksjon)
Roar Ruden
Silje Johansen Engebretsen (ansatt)

Valgkomite Egenkapitalbevisiere

Medlemmer

Mikal Røtnes (leder)
Bjørg Westhagen
Helge A. Hagelsteen Vik

Varamedlemmer

Mette Aasrud
Lars Torgeir Dahl
Tor Eid

SPAREBANK 1 RINGERIKE HADELAND

Lokalbank Ringerike
Søndre Torv 6
3504 Hønefoss

Lokalbank Hole
Vik Torv
3530 Røyse

Lokalbank Jevnaker
Storgata 14
3520 Jevnaker

Lokalbank Gran
Smietorget
2750 Gran

Lokalbank Nittedal
Mattias Skytters vei 21–23
1482 Nittedal

KONSERNET SPAREBANK 1 RINGERIKE HADELAND

Postboks 518 Sentrum
Søndre Torv 6
3504 Hønefoss
Telefon: 915 02130
Telefaks: 32 11 33 01
E-post: firmapost@rhbank.no